

જા એક પ્રકારનો પ્રચાર કેટલાક સાધુ સમુદાય તરફથી તથા શ્રાવકવર્ગ તરફથી થઇ રહ્યો છે કે સાધુઓ ધર્મોપદેશ સિવાય- ધીજો પણ સામાજિક ઉપદેશ આપી શકે અને ગૃહસ્થની આર્થિક ઉન્નતિ તથા વ્યવહારિક જ્ઞાનની શુદ્ધિનો ઉપદેશ આપી શકે તેઓને માટે આ પ્રગ્ન્યની અંદર આવેલ ઉપદેશ અત્યંત વિચારલાથી પોતાની યત્ની ગૌરવસમજનો સ્ફૂર્જે સ્વાલ આવી શકશે.

સવરહુ પ્રગ્ન્યના કર્તા શ્રીતપાગચ્છના આચાર્ય શ્રીમજ્જગચ્ચન્દ્રમૂર્તીશ્વરજીની પરંપરામાં ધંચેલ વાલજ્ઞાન-ચ-રી હપુવચ- વીશિત સદ્સાવધાની આચાર્ય શ્રીમત્ મુનિસુન્દરમૂર્તીશ્વરજીના વિનેયલ્લ આચાર્ય શ્રીસોમપન્ડનમૂર્તીશ્વરજી છે, અને તે હકીકત તેમણે પ્રગ્ન્યની સમાપ્તિમાં જાગવેલ છે.

સવરહુ પ્રગ્ન્યની રચના કર્યારે કરવામાં આવી તથા પ્રગ્ન્યકર્તાપિ કર્યારે અને કર્યાં દોષ્યા હીધી તથા કર્યારે નિર્વાળ પામ્યા તે વિગેરની માહિતી સામર્પીના અમાલે આપી શકાઈ નથી.

સવરહુ પ્રગ્ન્ય પ્રથમ પઠિહત અશુતલાલ જમરચન્દ્ર તરફથી છપાઈને વહાર પહેલ પરંતુ તેમાં કેટલીક અશુદ્ધિઓ હોવાથી અને શુલ તે પ્રગ્ન્ય અલભ્ય હોવાથી અને વાલજીવોલે ઉપદેશ આપવામાં અતિ ઉપયોગી હોવાથી આ પ્રગ્ન્યને અમારી સંસ્યા તરફથી કરી પ્રકાશિત કરવામાં આવે છે.

પ્રથમ છપાયેલ પ્રગ્ન્યનો અશુદ્ધિઓ દૂર કરવા માટે વીજી હસ્તલિખિત પ્રવ માટે તપાસ કરવામાં આવી, પરંતુ તેની પ્રાપ્તિ ન થવાથી છપાયેલ પ્રગ્ન્યને તપાસી તેમાંની અશુદ્ધિઓ દૂર કરવા ઉપર પૂરું હૃદય આપી સંશોધનનું કાર્ય મુનિવર્ય શ્રીમાનવિજયજી મહારાજે કરેલ છે, એથી સવરહુ સંસ્થા તેઓશ્રીની અરંધત જાણી છે. ઈઓશ્રીપ સંશોધનમાં પૂરું ધ્યાન આપવા છતાં પણ દૃષ્ટિદોષ અગર પ્રેસદેવને લીધે કોંઈ પણ સ્વચ્છતા રહેવા પામી હોય તો વાંચકકર્તા મુધારી લેશે ઈવી આશા રાલવામાં આવે છે.

सदरतु ग्रन्थने प्रकाशित करवामां आर्थिक सहाय पुना कश्चेरमां वि. सं. १९९६ ना चातुर्मासमां पूज्य साध्वी महाराज लक्ष्मीश्रीजीना उपदेशाधी श्राविकाओए तवकारमंत्र तपती आराधना करेली ते बळते ज्ञानद्रव्यनी वपज तथा पुना लक्षरमां पूज्य मुनियजत्री मनोहरविजयजी महाराज कालधर्म पाग्या ते बसते स्व. मोहनलाल बुलासीदासना धर्मपत्नी चतुर्वेदेन तरफथी बोलाएल रकमनी मळेल छे, तेथी तेजोनी श्रुतज्ञाननी भक्ति परत्वेना बहुमाननी प्रशंसा करवामां आवे छे.

सदरतु सस्थानी स्थापना वि. सं. १९९४ नी सालमां बहु नाना पाया उपर नाना ग्रन्थो प्रसिद्ध करवा माटे मर्या तरफथी गुरुभक्ते निर्मिते करवामां आवी हती, परंतु तयार पट्टी ए परमत्तारक गुरुदेवना समुदाये पोताना उपदेशद्वारा धर्मिजनेनी आर्थिक सहायधी अने पोताना अमूल्य अवसरनी अमूल्य लाभ ग्रन्थो संशोधन पाछळ आपी संस्कृत, प्राकृत अने भाषाना ग्रन्थो, अने तेमां केडलाक तो जथापं पर्यन्त नहि प्रसिद्ध येयल तेवा ग्रन्थोने प्रकाशित करवी मारा ते कार्येने अत्यंत वेग आप्यो जेना प्रतापे छळवीसमा ग्रन्थांक तरिके सदरतु ग्रन्थ प्रकाशित करवामां आवे छे. आरीते आ संस्थाने वेग आपनार ते ते पूज्य महारत्माओनी अने पोतानी बंचड लक्ष्मीनी सदुपयोग करनार गृहस्थोतो आ संस्था तरफथी आमार प्रदर्शित करवामां आवे छे. ते शीते हजु पण सस्था तरफथी बीजा ग्रन्थो प्रकाशित यईने बहार पाडवामां अमोने तेवी सहाय मळो एम असे आशा राखीए छीप. एल.

कायच मोहळो, गोपीपुरा-सूर्यपूर.
वि. सं. १९९७ सौभाग्यपंचमी.

ली.

मास्तर हीरालाल रणछोडभाई.

कार्यवाहक. आ. श्रीविजयदानसुरीश्वर जैनग्रन्थमाला.

आचार्यश्रीमद्विजयदानसूरीश्वरेभ्यो नमः ॥

युगादिदेशना

कर्ता—श्रीसोममण्डनसूरि.

श्रीमानादिजितः श्रेयो, विश्राणयतु भदिनाम् । युगादी युग्मिनां शास्ता, धर्मकर्मव्यवस्थितेः ॥ १ ॥ यस्याः श्रवणमात्रेण,
जन्मकोटिकृतान्यपि । नश्यन्त्येनांसि जन्तूनां, सा युवमतिवाधिनी ॥ २ ॥ श्रीमदाद्यार्हतो धर्म-देशना किञ्चिदुच्यते ।
स्वान्ययोः पुण्यपोषाय, मया मोषाय चांशहसाम् (युग्मम्) ॥ ३ ॥ इयं हि मे कलोत्पन्ना, नर्मदाऽपि सरस्वती ।
सम्यन्दष्टिमिरासेध्या, यत्तीर्थशुण्डालिनी ॥ ४ ॥ तथाहि—युग्मिलोकाष्टजुगठान्, व्यवहारे मूर्त्तयन् । युगादी
श्रीयुगाधीश-धिरं राज्यमपालयत् ॥ ५ ॥ अथ प्रथयितुं पथ्यं, तथ्यं युक्तिपथं नृणाम् । स मात्राजीच्छतं
पुत्रान्, न्यस्य राव्ये पृथक् पृथक् ॥ ६ ॥ सहस्रं शरदः स्वामी, खड्गधाराव्रतं चरन् । सुदुस्तर्प तपस्तप्त्वा, केवल-

ज्ञानमाप्तवान् ॥ ७ ॥ अथ पट्खण्डभूमर्ता, भरतेश्वरभूपतिः । आनूहवत् स्वसेमार्थ, सरुञ्जननुजम्पनः ॥ ८ ॥
 आहूता अग्रजेनाऽष्ट-नवतिस्ते सहोदराः । व्यष्टशक्ति संभूय, त्रिपण्णमसो मिथः ॥ ९ ॥ विभज्य राज्यं तातेन, दत्तं नो
 भ्राताय च । सेव्यमानः किमस्माक-मधिकं स करिष्यति ? ॥ १० ॥ समापतन्तं किं काले, कालं प्रस्वत्रयिष्यति ? । किं
 जराराक्षसीं देह-ग्राहिणीं निग्रहिष्यति ? ॥ ११ ॥ वाधाविनायिनः किं वा, व्याधिब्याधान् हनिष्यति ! । ययोत्तरं वर्धमानां,
 यथा वृष्णां दलिष्यति ? ॥ १२ ॥ ईदृशसेवाफलं किञ्चिन्, स दातुं यदि न क्षमः । मनुष्यभावे सामान्ये, तर्हि कः केन
 सेव्यताम् ! ॥ १३ ॥ यद्दत्तं भुज्यते राज्यं, स सेव्यस्तेरिति स्थितिः । तातासराज्यैर्भक्तः, सेव्यते च किमात्मभिः ! ॥ १४ ॥
 पट्खण्डभरतोर्वीश-विजयोन्मत्तमानसः । यदेप सेमहीकर्तुं—मस्मानपि समीहते ! ॥ १५ ॥ सोऽग्रजः किं न वेस्यस्मां-स्तत्तस्यैव
 पितुः सुतान् । विले विले न गोघा यत्, कापि स्यादुत्कृणः फणी ! ॥ १६ ॥ एवं सत्यपि चेदेव, कथञ्चिन्न विरंस्यति ।
 स्वाम्यहं सेवकाश्चेते, ममेत्यय्यवसायतः ॥ १७ ॥ हेल्लैव विजित्येनं, तत्सभूय रणे वयम् । एतद्राज्यं प्रहीष्यामः,
 पट्खण्डत्रिजयाहृतम् ॥ १८ ॥ परं युद्धे कृते यूयं, ज्येष्ठभ्राता ममं क्रिु ! । दुर्विनीता अयुध्यध्व-मिनि कर्ता हं पिता ॥ १९ ॥
 सेवेस्तेनात्मभिर्गत्वा, मथमं पृच्छयते पिता । पश्चाद्यथातदादेशं, पुनः कार्यं विधीयते ॥ २० ॥ इत्यालोचयाऽष्टनवतिः कुमारः
 स्फुटिकाऽचले । ययुः मक्षयितुं तातं, वृषभं जिनपुङ्गवम् ॥ २१ ॥ प्रभुं प्रदक्षिणीकृत्य, नत्वा स्तुत्वा च तत्र ते । उपविशन् यथा-
 स्थानं, देवमानवसंसादि ॥ २२ ॥ अथारेभे जगनाथः, मथमां पुण्यदेशनाम् । मोहापोहाय पुत्राणां, संदोहाय च संसदाम् ॥ २३ ॥
 तथाहि—दुष्पापं प्राप्य मानुष्यं, सौम्याः ! सर्वोद्गसङ्गतम् । ध्रुमं सर्वोत्पना यत्नः, कार्यः स्वात्मसुवार्धिभिः ॥ २४ ॥ तत्र च—

मयमः
 उडासः

॥ ८ ॥

दुर्धर्मन्वन्तोपाया, अन्तराया सुखश्रियाम् । तपसा मामया हेयाः, कपायाः प्रथमं दुरीः ॥ २५ ॥ सरुनायो नरः सत्सु,
गुणानां नान्द्वयेते । यतो न विपसन्मृक्तं, परमानमपीष्यते ॥ २६ ॥ यथा मग्निस्तितोऽण्ये, दशभिर्देहति द्रुतम् ।
कपायनग्नौ जन्तु-स्वधा जन्माजितं तपः ॥ २७ ॥ धर्मथिते दुराधेयः, कपायकलुपात्मनाम् । रङ्गो यथा कुसुम्भस्य,
नीर्वाभापितमासति ॥ २८ ॥ यथाऽज्यजं स्पृशन् स्वर्ण-चारिणापि न शुद्ध्यति । सरुनायस्तथा जन्तु-स्तपसाऽपि न
शुल्यति ॥ २९ ॥ हरत्येकदिनेनैव, तेजः पाष्मासिकं ज्वरः । क्रोधः पुनः क्षणेनापि, पूर्वकोट्यजितं तपः ॥ ३० ॥
सश्रियात्नरेणेव, क्रोधेन व्याकुलो नरः । कृत्याकृत्यत्रिके हा, विद्वानपि जडीभवेत् ॥ ३१ ॥ तपोभिर्भृशमुत्कृष्टे-रावजितदुरी
गुनी । कष्टोत्कृष्टी रोषान्, प्रयाती नरकावनिम् ॥ ३२ ॥ विवेकलोचनध्वंसा-दन्यङ्कुरणयात्मनः । मानाऽभिधं तमो नूनं, पातये-
न्नरयाऽप्ये ॥ ३३ ॥ क्षेप्युं क्षमोऽप्यलोकान्त-लोकं वीरजिनेश्वरः । ईपद्गोत्राभिमानेन, नीचैर्मात्रं ह्यवातरत् ॥ ३४ ॥ यदुक्तम्—
जातिनामभूत्क्षेप्य-चलरूपतपःश्रुतिः । कुर्मन् मदं पुनस्तानि, हीनानि लभते जनः ॥ ३५ ॥ अमूर्च्छतखनी दोष-व्यान्तप्रसरयाभिनी ।
अयजन्नी हेया, माया दुर्गतिवर्तिनी ॥ ३६ ॥ तपोऽपि दुस्तपं तत्त्वा, पूर्वजन्मनि मायया । मल्लिनायोऽभवन्नारी, पारिणोऽपि
भगाम्युरीः ॥ ३७ ॥ दोषाणामासरः सर्व-सद्गुणद्रुमपाः । कलिक्लेश्चिह्नं लोमः, पातयेद्वयसनार्णवे ॥ ३८ ॥ द्वितीयभरतैश्वर्य-
लोभेनामृतिविं तरन् । सुभ्रमभूत्तिर्भोग-जीवितभ्रंशमाप्तवान् ॥ ३९ ॥ एकैकोऽपि कपायश्चे-देवं जन्तुभिराहतः । महाऽनर्थोय
चत्तारो, न तत्समुदिताः कथम् ? ॥ ४० ॥ कपायपरिहारेण, नरो भवति निश्चितम् । माननीयो मनुष्येषु, देवानामपि
देवतम् ॥ ४१ ॥ अत्रान्तरे कुणालोऽयम्, कुमारस्तात ! तत्कथम् । धर्मो भविष्यत्यस्पाकं, कपायकलुपात्मनाम् ॥ ४२ ॥

क्रिमस्मानादिगत्येवं, भरतः सेवकानिव । इति क्रुद्धा वयं हन्त ! सोदरं हन्तुमिच्छ्वः ॥ ४३ ॥ ऐश्वर्याहार्यदोर्वार्या-
 भिमनोद्वतन्तसाम् । अप्यग्रजन्मने तात ! कन्धरा न नमन्ति नः ॥ ४४ ॥ पदूखण्डोर्विजयोन्मत्तं, भरतं जेतुमिच्छ्वः । मायया
 विधिषं छद्य, चिन्तयामोऽप्यहर्निशम् ॥ ४५ ॥ पदूखण्डपृथिवीभर्तु-ज्येष्ठभ्रातुरपि श्रियम् । विजित्याशु जिघृक्षाम-स्तीव्रलोभोद-
 यादयम् ॥ ४६ ॥ एवं चतुर्भिरयुग्मैः, कर्पायैः फलुपाशयाः । कथं तात ! भविष्यामो, यास्यामो वा गतो क्व हा ! ॥ ४७ ॥
 अथादिगन् पुनः स्वाभी, वरसाः ! कदुफलोदयाः । चत्वारोऽपि विधीयन्ते, न कपाया हितैपिभिः ॥ ४८ ॥ वत्साः !
 स्वच्छाशंशीभूय, भवनिर्वेदकारणम् । सकपायकुदुम्बस्य, दृष्टान्तोऽत्र निशम्यताम् ॥ ४९ ॥ जम्बूद्वीपेऽत्र भरते, निःसमान-
 समृद्धिभिः । आसीत्स्वर्गपुरस्पर्द्धि, पुरं विजयवर्धनम् ॥ ५० ॥ तस्मिन्नुन्निद्रभद्रश्री, रुद्रदेवोऽभिधानतः । श्रेष्ठी श्रेष्ठगुणश्रेणी-
 पात्रं सत्रं श्रियामभूत् ॥ ५१ ॥ परं स रोपद्रोपेण, गुणवानप्यदुप्युत् । निम्बस्त्रिदोपहन्तापि, कदुत्वेन यथा जने ॥ ५२ ॥
 प्रेयसी श्रेयसी भक्ति-स्तस्याऽभूद् गुणवत्यपि । रोपेणाग्निशिखारूपा, सुरूपाऽग्निशिखाऽभिधा ॥ ५४ ॥ निमित्तेऽप्यनिमित्ते वा,
 श्रोथोदयोधेन तावुर्भा । सस्नेहालापहास्यादि, मियो जातु न तेनतुः ॥ ५५ ॥ तिस्रोऽथेभ्यसुता नाम्ना, शिलानिकृतिसंचयाः ।
 क्रमेणोद्ग्राहयामास, यौवने स गुर्नस्त्रिभिः ॥ ५६ ॥ चतुर्भिरपि कोपायैः, कपायैः प्रवलोदर्यैः । विभज्येव क्रमात्पु, द्वन्द्वं द्वन्द्व-
 मधिष्ठितम् ॥ ५७ ॥ तथाहि—रुद्रदेवश्चाग्निशिखा, क्रोधेन विरुताननी । न मियस्तनयादी च, क्वचिच्छैतल्यमापतुः ॥ ५८ ॥
 दृंगरोऽथ सपत्नीको, गन्धित्वेव कुनीलताम् । मानार्हेष्वपि मानेन, ननाम न कदाचन ॥ ५९ ॥ कुङ्गो निकृतिश्चापि, मायया
 स्वग्नेष्वपि । वञ्चनानिरर्ता कापि, न विश्वास्वी बभूवतुः ॥ ६० ॥ समुद्र इव दुष्पूरः, सागरः सञ्चयान्वितः । जगतोऽपि

धनं लोभा-दात्मसात्कर्तुमिच्छति ॥ ६१ ॥ एवं कर्मानुभावेन, कर्पायैः मबलोदयैः । वपूरोगीरिवोदरी-स्तकुटुम्बं विडम्बयते
 ॥ ६२ ॥ रुद्रेकोऽन्यदाऽवादीत्स्नेहेनाऽग्निशिखामिति । विकारबहुलं क्रान्ते ! यौवनं घामिनामपि ॥ ६३ ॥ उक्तं च
 यौवने विकरोत्येव, मनः संयमिनामपि । राजमार्गेऽपि रोहन्ति, मादृदकाले किलाङ्कुराः ॥ ६४ ॥ ततो विकारबाहुल्याद्,
 शृङ्गिणीवशवर्तिनः । नाधुनाप्यनुवर्तन्ते, त्वां सुता विनयोऽज्ञताः ॥ ६५ ॥ संप्रतं तव वय्योऽपि, यौवनोन्मत्तचेतसः । आत्मानं बहु
 मन्वन्ते, भक्तितो भर्तृत्वं न तु ॥ ६६ ॥ न सम्पग् जीवितेयत्ता, च्छन्नस्थैरवगम्यते । यज्जगतु त्रियतेऽर्थेवा-धवा वह्निषि जीव्यते
 ॥ ६७ ॥ दुर्निर्वाहं वार्धकं च, परायत्ताखिलक्रियमाधनिनामपि जायेता-ऽधनानां तु किमुच्यते ! ॥ ६८ ॥ आयतीं तव तेनाय-
 माद्यात्रिधामहेतवे । मया दत्तोऽथ दीनार-सहस्रः स्थाप्यतां रहः ॥ ६९ ॥ स्तुपानामिदमाख्येयं, न कदाचिरवया मिये ! ।
 कुड्याऽन्तरस्थिताऽश्रीषी-दखिलं निःकृत्तिय तत् ॥ ७० ॥ अन्यदा चावदच्छ्रेष्ठी, पत्नीमिति शिखाविमो ! निधीयमानो
 दीनार-सहस्रौ पश्य बह्वभे ! ॥ ७१ ॥ विश्वचिकाप्रिहृच्छूल-नीरोगविपादिभिः । मृतिधेज्जगतु जायेत, ममाकस्मादतर्किता !
 ॥ ७२ ॥ परलोकाध्यपान्यस्य, मम पत्नि ! त्वया तदा । मदास्मैतद्वययेनात्, देयं सुदृढतशम्बलम् ॥ ७३ ॥ अवमत्य सुताग्
 क्रान्ते ! पिशासन्नोप्यमप्यदः । तथैवाल्पापि यत्पत्नी, पत्युः सप्तसुखायुखा ॥ ७४ ॥ रुद्रेदेवं जायायाः, प्रोच्यमानं रहस्यपि ।
 कुटुम्बः कपत्री बुड्वा-न्तरस्यः श्रुतयानिद्रम् ॥ ७५ ॥ अथान्यदा तदावाभ्यां, श्वशुरेणापि तं धनम् । श्वश्रुं कथञ्चिदावज्यर्थ,
 निभग्वादीयते ध्रुवम् ॥ ७६ ॥ अन्योऽन्यं मन्त्रयित्वेति, लुब्धे निःकृत्तिसंचये । कंतवेनाहतुः श्वश्रुं, वाण्याविलविलोचने ॥ ७७ ॥
 (सुगम्) शिला ज्येष्ठरघूर्मात्-सर्वेणोत्तरकण्ठरा । स्नानाभ्यङ्गादिसत्कारं, तनोस्तव तनोति न ॥ ७८ ॥ यौवनोन्मत्तचित्ताभ्या-

मावाभ्यामपि नाऽम्ब ! यत् । अद्य यावत्प्रतेने, ततोः स्नानादिसंस्कृतिः ॥ ७३ ॥ आत्रां तु साम्प्रतं पश्चात्तापवह्निं
 तमात्मनः । निर्वापयितुमिच्छामः, श्वश्रूसंस्कृतियारिभिः ॥ ८० ॥ इति च्छप्रवचोभिस्त्रा-नावर्ज्यं प्रथमेऽहनि । निकृतिर्भोजयामास,
 स्नानाभ्यङ्गादिपूर्वकम् ॥ ८१ ॥ संचयापि द्वितीयेऽहनि, तथैवाहतिपूर्वकम् । घृतपूराज्यपक्वान्नि-विंशेपात्तामपिमिणत् ॥ ८२ ॥
 प्रत्यहं वारवारोण, रसुपे निकृतिसंचये । वर्धमानां क्रमणैव, श्वश्रुभक्तिं वितेनुतः ॥ ८३ ॥ कथुर्वैनयिकेनाऽथ, कृत्रिमिणापि तेन
 सा । सत्येनेव भृशं प्रीता, ऋजुरेवं ध्यभावयत् ॥ ८४ ॥ काचित्सुपा सपत्नीव, चिद्रान्वेषणतत्परा । श्वश्रुनानन्दभिससार्कं,
 सर्वदा कलहायते ॥ ८५ ॥ आगतैव स्तुपा कापि, न्यूनाधिकप्रलापिनी । स्वच्छन्दा पतिमावर्ज्यं, पितृभ्यां कुरुते पृथक् ॥ ८६ ॥
 सस्नेहा विनयोद्युक्ता, श्वश्रुभर्तृनानन्द्यु । कमलादेहिनी पुत्र-गेहिनी काचिदीक्ष्यते ॥ ८७ ॥ परं पुरातनः पुण्यै-रेवं शुश्रूषणो-
 द्यते । कुलीने शीलसम्पन्ने, ममाभूतामिमे रसुपे ॥ ८८ ॥ अन्यच्च सुकृतैः स्त्रीणां, विश्वासस्थानमादिमम् । तनयोपरि हृन्नेत्रा-
 नन्दिनी नन्दना भवेत् ॥ ८९ ॥ सा तु मे तजुजा नाऽभूत्, परं देवानुहृत्यतः । स्तुपारूपेण संजाते, सुते निकृतिसंचये ॥ ९० ॥
 रसुपे चेदिति शुश्रूषां, यावर्जीवं करिष्यतः । तस्मिन् धनेन मे कार्य-माशाविश्रामहेतुना ? ॥ ९१ ॥ किञ्च गोप्यं न मे किञ्चि-
 त्सुपयोर्भक्तिनिष्ठयोः । दर्शयामि ततो गुप्तं, स्वं निधिस्थानमेतयोः ॥ ९२ ॥ आक्रमिकेऽपि मरणे, मम कर्हिचिदागते ।
 भवाम्युच्छ्रावणा चैव-मेतद्भक्तैर्धनार्पणात् ॥ ९३ ॥ सर्वकर्मसु भद्रेव, साहङ्कारतया शिला । मया त्यक्ता पुरार्पाति, तस्याः स्वं
 कथमर्प्यते ? ॥ ९४ ॥ इत्यालोच्याप्रिशिखया, तत्स्थानं दर्शितं तयोः । युवाभ्यां मन्मृती ग्राह्यं, स्वं विभज्येत्यवादि च
 ॥ ९५ ॥ मातर्भूयाधिरायुस्त्वं, किं कार्यममुनाऽऽवयोः । इति निःस्पृहतादम्भ-माविर्भावयतः स्म ते ॥ ९६ ॥ यतः—

शतदम्भः शतदम्भः, स्नातकदम्भः समाधिदम्भश्च । निःसृष्टदम्भस्य तुलां, व्रजन्ति नैते शतशेन ॥ ९७ ॥ यञ्चयित्वा-
 न्यदा श्वश्रुं, लोभेनादाय तद्धनम् । निशयेऽन्यत्र भृषीटे, रहस्ताभ्यां निचिक्षिपे ॥ ९८ ॥ कृताश्रयिभ्यां ततस्ताभ्यां, पति-
 पातरि सत्कृतिः । छायेव दिनपूर्वादे, हीयमाना व्यधीयत ॥ ९९ ॥ प्रागादरमथालोक्य, पथाञ्चाञ्जनादरं तयोः ।
 चक्रीताऽग्निशिखा चित्ते, निजमेसिष्ट तं निधिम् ॥ १०० ॥ अनवेक्ष्याऽथ सा दृश्यौ, हृतो नूतं निधिर्मम ।
 धायानिनीभ्यामेताभ्यां, यत्स्थानं वेति नाऽपरः ॥ १ ॥ सागूयमथ साऽधासी-ज्जानीथस्तं स्तुपे युवाम् । ते अपि प्रोचतुर्भोत-
 निधिं रिचो यदि क्षिया ॥ २ ॥ देवस्य सदगुरुणां च, सृष्टावथरुणां तदा । सर्वतीर्थगरीयस्या, भर्तृमातृस्तथा तव ॥ ३ ॥
 कुलानां नपथेः शुद्धि-व्यर्त्तनेऽम्ब । महत्यपि । प्राणान्तेऽपि यतो मिथ्या, कुलीनास्ताश्च कुर्वते ॥ ४ ॥ आवयोः
 नपथेरेतैः प्रत्ययस्ते न चेत्तदा । त्वदादिष्टं करिष्यावः, शुद्धये दिव्यमपि ध्रुवम् ॥ ५ ॥ किं वोत्सहगे पितृभ्यां ते, शिस्तत्वेनापि
 नैतयान् । पिता माता गुरुर्गन्धुः, श्वश्रुदापि त्वमात्रयोः ॥ ६ ॥ एवं त्वमपि चेद् दोषा-नात्रयोरेव्यदोषयोः । सम्भावयसि
 तन्नूनं, वरणाद्भयमुद्धितम् ॥ ७ ॥ वयूभ्यां जगृहे चित्तं, निधित्येति तदिद्विहितैः । योनेनाग्निशिखा तस्यो, तयोः कलुषिताशया
 ॥ ८ ॥ इत्थं श्रद्धेन, प्रान्तपुण्यव्ययाय यत् । वयुधायां धनं पत्नी-समसं निर्हितं रदः ॥ ९ ॥ कुङ्गेनापि तददृष्टे, सागराय
 न्यगयत । पित्रत्यारसंगाराणा-मिच यद्धोभिमायिनाम् ॥ १० ॥ ततः कयाञ्चिदावर्ग्यं, तातं तन्निहितं धनम् । आवाभ्यां
 शृणुते लोभा-देवं व्यमृशनामुर्भौ ॥ ११ ॥ ततस्ती च्छमयिनया-द्विस्थं पितरमाहृतुः । तात ! पुत्रात्रयो जाता, यथिताश्च त्वया
 परम् ॥ १२ ॥ परमेहोऽपि शुश्रूषां, न तेने जतस्तव । तत्सत्यं बहुषु स्वेषु, प्रापूणां धियते शुभा ॥ १३ ॥ अधुना तु

दुनोत्पावां, पूज्यपूजां विना दिनम् । जङ्गमं तीर्थमारारु-मिच्छास्त्वां ; ततः पितः । ॥ १४ ॥ इत्युक्त्वा छद्मवान्चतुः, कुडंगः
 प्रथमेऽहानि । स्वयं सत्कारमालेने, स्नानभोजनकर्मभिः ॥ १५ ॥ सागरोऽपि द्वितीयेऽह्नि, तथैव तमपिमिणत् । हृद्यैरशनपानाद्यैः,
 सस्नेहालापपूर्वकम् ॥ १६ ॥ वारक्रेणेति सत्कृत्य, ताभ्यां कतिपर्यदिनैः । श्रुतमार्वाजितस्तात-श्रित्तयामासिवा निति ॥ १७ ॥
 मान्तपुण्यव्ययार्थं हि, स्थापितं द्रविणं मया । पुण्यव्ययश्च वित्तस्य, सुस्थानस्थापनं स्मृतः ॥ १८ ॥ सुस्थानं चादिमं तत्र, पुत्रः
 पित्रोः प्रपूजकः । कुडंगसागरीं चैव, पित्रोरत्यन्तभक्तिनी ॥ १९ ॥ न्यासीकृतधनस्थानं, दर्शयाम्येतयोस्ततः । भावी पुण्यव्ययोऽ
 प्येव-मन्वृणश्चाहभेतयोः ॥ २० ॥ विचिन्त्येत्याह तौ वस्रा, युवाभ्यां मरणे मम । द्विसहस्रमितं वत्सो !, ग्रहीतव्यमिदं धनम्
 ॥ २१ ॥ आजन्मदुर्विनीतत्वा-दनिष्टो हुंगरस्तु मे । युवाभ्यामर्पणीयोऽस्मी-न भागोऽस्य धनस्य तत् ॥ २२ ॥ आहतुस्तौ
 चिरं तातो, नन्दतात् किं धनेन नौ । छत्राकारस्त्वमस्माक-मापत्तापहरोऽसि यत् ॥ २३ ॥ यतः—यत्र तत्रापि
 सुलभं, धनं लाभोदये नृणाम् । हितान्वेषी पुनस्तातः पत्तनेऽपि न लभ्यते ॥ २४ ॥ छद्मवाचेति विन्वास्य,
 इत्सारमजुचेतसम् । लोभात्ताभ्यां लिथिलीत्वा, रहोऽन्यत्र न्यधीयत ॥ २५ ॥ ततस्ताभ्यां च विनयो-पचारः खण्डितः पितुः ।
 गच्छिष्टे-चिराय नाहि कृत्रिमम् ॥ २६ ॥ खण्डिते विनयं रद्द-देवश्चेतसि शङ्कितः । ऐक्षिष्ट सुतयोस्तं, निधिस्थानं रहः
 , २७ ॥ सत्कृतत्रमिवापत्य-शून्यं शून्यमेवैष्य तत् । विलक्षः शिम्यकत्रष्ट-विडालवदभूदसौ ॥ २८ ॥ सुताभ्यामपरो
 , नेधिस्थानमिदं न हि । गृहीतो नूनमेवाभ्यां, मायाविभ्यां ततो निधिः ॥ २९ ॥ इत्यमाक्षीस्तुतौ श्रेष्ठी, वत्सो ! क्वास्तौ
 शौ । आहतुस्तौ च यथावां, जानीवस्तं निधिं मनाक् ॥ ३० ॥ तव तात ! पदी तर्हि, स्पृशावो वा मन्वृषुः । वक्षि

चेतकंपयावो वा, तप्तमपि कपर्दिकाम् ॥ ३१ ॥ तातस्याप्यमतीतिश्चेन्मनस्येवमिहावयोः । तन्नूनं प्राच्यमस्माकं, दुष्कर्मैवापराध्याति
 ॥ ३२ ॥ तत्र नौ न प्रतीतिश्चेत्तान्येषां तद् भवेत्कथम् । यद्योकोक्तिर्लघुर्गोहे, वायुना युद्धते वहिः ॥ ३३ ॥ कीदित्यपाठवेनाभ्या-
 मित्याद्युक्तिमयुक्तिभिः । जिज्ञासुः स्वनिधिं श्रेष्ठी, वदन्नेव निवारितः ॥ ३४ ॥ ततः कोपाज्ज्वलन्नन्त-रिष्टिकापाः रुवद्दृशम् । न
 हि सस्नेहमालां, स केनापि सहातनोत् ॥ ३५ ॥ एवं कष्टपचितानां, तेषां कालः क्रियान्ययी । गतं स्वनिधिमन्येयुः, श्रेष्ठिनी
 श्रेष्ठिने जगी ॥ ३६ ॥ श्रेष्ठिनाऽथ तद्राकर्ण्ये, खिन्नेन स्तुपयोरिदम् । आः ! पापे कथितं कस्मा-दित्युक्ते सा रूपाऽवदत्
 ॥ ३७ ॥ अनहमहं ! स्वमेवासि, पापीयान् भवताऽपि यत् । आरूपाय सुतयोरन्त-र्धनं निर्गमितं विजम् ॥ ३८ ॥ तद्विरिति
 ज्वलन्सोऽयम्, घृताहुत्येव पायकः । पापे ! कुलाङ्गना नासि, यत्पत्युः प्रतिजल्पसि ॥ ३९ ॥ दण्डघृष्टोरगीवाय,
 साऽऽख्यद्रोपारूणेसणा ! यदाहं त्वत्करे लग्ना, कुलं यातं तर्देव मे ॥ १४० ॥ उक्तिमत्युक्तिभिर्धैवं, महद्वे कलहे भुशम् ।
 जपात् निर्देयं श्रेष्ठी, दण्डेनाऽग्निशिखां रूपा ॥ ४१ ॥ भवितव्यतया तेन, मर्मघातेन तत्क्षणात् । श्रेष्ठिनीं सुमुचे
 हृद्-देयाङ्गीरिवासुभिः ॥ ४२ ॥ रोद्रध्यानेन सा मृत्वा, स्वसमन्युदपद्यत् । रक्तेक्षणा विषोदग्ना, कृष्णच्छाया महोरगी ॥ ४३ ॥
 भ्राम्यन्तीतस्ततो वीक्ष्य, तं निधिं मुदिताथ सा । अधिष्टाय च लोभेन, तत्रैवास्थत्सदा सुखम् ॥ ४४ ॥ गृह्णाना निधिमन्येयु-
 र्बन्धायित्वाय संचयाम् । दृष्टा वरेण सर्लेण्या, ममार निकृतिर्लघु ॥ ४५ ॥ आर्तिच्यनेन तत्रैव, नकुली साप्यजायत । लोभेन
 कलहायेत्ते, निधानार्थं मिथश्च ते ॥ ४६ ॥ भृशं स्वाङ्गनिधिमिति-मुदिता संचयाप्यथ । मृता दुष्टोरगीदृष्टा, कार्येणोपनिधिस्थिता
 ॥ ४७ ॥ लोभोदयेन सज्जाता, स्वसमन्येव सा शुनी । ताडितापि च सा मोहा-ज्जातु मुञ्चति नाङ्गणम् ॥ ४८ ॥ विषेण सागरे-

णाय, निधिषुब्धेन मारितः । कुडंगः समभूत्सर्पौ, गेहान्तः कालदारुणः ॥ ४९ ॥ तं वीक्ष्य स्वनिधिं लोभा-चर्त्रवास्थात्स
 सर्वदा । सागरोऽपि निधिं शुक्लं दष्टस्तेनात्मव्रतः ॥ १५० ॥ तत्कालं च मृतः सोऽभू-द्वकुलो निधिसन्निधी । युच्येते निधि-
 लोभेन, मिश्रस्तावपि सर्वदा ॥ ५१ ॥ आयातेनान्यदा हृद्यत् श्रेष्ठिनाऽदृशिं सन्ननि । निधाय हुंगरः पाद-गुपविष्टः पदोपरि
 ॥ ५२ ॥ कार्ये तेन नियुक्तव, नाऽदात्मतिवचोऽपि सः । मन्यमानः स्वमुत्कृष्टं, गर्वेणोन्नतकरुधरः ॥ ५३ ॥ स्वावज्ञया तनूजन्म-
 दुर्विनीततया तथा । ज्वलद्भुत्राच कोपेन, रुद्रेवोऽथ हुंगरम् ॥ ५४ ॥ आस्तामन्यो गुणास्ताव-त्रोदरम्भरिरप्यसि ।
 स्वचित्तकल्पितं गर्वं, वहन् मूढ ! न लज्जसे ? ॥ ५५ ॥ यतः—स्वचित्तकल्पितो गर्वं, उपहासाय जायते ।
 वरिषाप्य विष्टिभः पादौ, शेते भङ्गभयाद्भुवः ॥ ५६ ॥ अवह्नावर्चनैरिभि-र्भृशं प्रज्वलितः क्रुधा । उचावचवचो-
 स्यात्स्यद्, हुंगरः पितृसम्मुखम् ॥ ५७ ॥ वक्तिप्रत्युक्तिभिः क्रोध-मानत्रष्टविवेकयोः । कलिं कुर्वाणयोरेवं, जनकाऽ-
 ज्ञजयोस्ततः ॥ ५८ ॥ सर्पिणी नहुली चोभे, शुजङ्गनकुली च ती । क्रोधारव्यकलीभूमे-निर्गत्याङ्गणमीयतुः ॥ ५९ ॥ (युगम्)
 शिलापुपनिधिमाप्ता, तदा कार्येण केनचित् । शुन्या तत्रस्थया दष्टा, क्रन्दन्ती चाङ्गणेऽपतत् ॥ १६० ॥ सा शुन्यपि शिलामुक्त-
 घातरुण्डगताऽमुक्ता । आङ्गणे न्यपतत्र, रसन्ती विरसं तदा ॥ ६१ ॥ अहो ! आथर्व्यमार्थ्य-मिति विस्मितचेतसः । विलोकनाय
 तत्रेयु-स्तदा लोका अनेकशः ॥ ६२ ॥ अप्रुदाथर्व्यमेकेपा-मेकेपां च हसोद्गमः । तत्र माध्यस्थ्यमन्येपा-मन्थेपां च विरागिता ॥ ६३ ॥
 ज्ञानगर्भमुनिर्ज्ञानी, भ्रमनोचरचर्यया । तस्मिन्नवसरे श्रेष्ठि-पुण्यैर्भिक्षार्थमाविशत् ॥ ६४ ॥ वृत्तं श्रेष्ठिऋतुम्भस्य, ज्ञानाज्जालन्
 यथातथम् । हा ! कपायविपाकोऽय-मित्युक्त्वा द्राक् च निर्ययी ॥ ६५ ॥ पुरो भूत्वा मुनिं श्रेष्ठी, कलिव्यग्रोऽपि (पृष्टवान्)

प्रथमः
 उच्छ्वासः

॥ ५ ॥

युगादि-
 देशना

॥ ५ ॥

तदाययार्थमयोवाच, साधुः सौम्य ! निशम्यताम् ॥ ६६ ॥ एतद्वचति भरद्वाह-विलसितमतिक्रुद्ररूपायतरुसुप्तम् । निर्विदाय
शुभाना-मशुभजनानां तु दास्याय ॥ ६७ ॥ कुडंगसागरो पुत्री, युनङ्गानकुलाविर्मा । सर्दिण्येया च ते पत्नी, नकुली निरुतिः
पुनः ॥ ६८ ॥ संचर्येया शुनी चैवं, कपार्येस्त्वल्कुरुम्बकम् । अन्यान्यरूपतां नीतं, नटपेटकवद् ध्रुवम् ॥ ६९ ॥ आख्यते
घुनिना पूर्व-भरद्वाचे च तत्पुत्रः । जातिस्मरणतो बुद्धा, जीयाः पञ्चोरगाद्रयः ॥ ७० ॥ प्रपद्यानशनं साधोः, शान्तवैराः परस्परम् ।
पथाचोपेन दुःकर्म, दलयित्वा ययुर्दिवम् ॥ ७१ ॥ ततः सञ्जातसंवेगौ, रुद्रदेवश्च डुंगरः । श्रुतसागरस्यूरीश—पार्श्वे मत्रजिता-
युभी ॥ ७२ ॥ रुद्रदेवऋषिर्जाति, श्रमणाऽऽवश्यकेऽलसः । मवर्तकः भ्रैर्यमाणः, पूर्वार्भ्यासेन कुप्यति ॥ ७३ ॥ डुंगरर्षिरपि तप-
साव्यमानोऽपि दुस्तपम् । नमति मास्वभावेन, नहि रत्नाधिकानपि ॥ ७४ ॥ शास्त्रगर्भोक्तिभिः कामं, शिक्षिती तौ प्रवर्तकैः ।
क्रोधमानाधिकत्वेन, तैः समं कुरुतः फलिम् ॥ ७५ ॥ सदा तत्कलहोद्धिम्, साधुभिः प्रेरितिरथ । गुरुभिः कर्षितौ गच्छा-
दुद्रेचपिङ्गरो ॥ ७६ ॥ तदा गच्छान्तरं प्राप्तां स्वस्वाभाविन्द्रोपतः । ततोऽपि कर्षितौ तौ च, कीटकाकुलितभ्रवत् ॥ ७७ ॥
अथौ सर्वगुणेऽप्येवं, न स्थैर्यं क्वापि चापतुः । युक्त्या गच्छमथो जातौ, तौ शीतलविहारिणौ ॥ ७८ ॥ न सत्यापगतः सम्यक्
सर्वाः गृथार्थपौलीः । त्रिगुति समितीः पञ्च, नाप्याराधयतथ तौ ॥ ७९ ॥ ममत्तौ सकलेज्वेवं, साधूनां धर्मकर्मसु । अन्यदाऽ-
भिशिलादेवो, भर्तृपुत्री व्यलोक्त ॥ १८० ॥ कृत्वा सोऽभिशिलाख्यं, प्रतिबोधकृते तयोः । रात्रौ भ्रमति तत्रैत्य, तत्पुरस्तादि-
तस्ततः ॥ ८१ ॥ विलोमपामिशिलां रुद्र-देवो यदति विसितः । मृताऽभूद्रवती भद्रे ! फयं समति जीयिता ॥ ८२ ॥
देवतोपासनेर्बन्धे, रसाङ्कियापि सेवितैः । मृता जातु न जीयन्ति, सर्वज्ञोक्तिरियं यतः ॥ ८३ ॥ देवोऽप्याख्यतदादाया-ऽऽमशनं

सर्पिणीभवे । देवभुवमगामेत—द्रुपथाहमिहागमम् ॥ ८४ ॥ रुद्रदेवोऽवदन्मुग्ध ! भवानविरतोऽधुना । तत्सर्व्वविरतावावां, कथं
 नाम न वन्दते ? ॥ ८५ ॥ स सुरोऽस्यवदत्सर्व्व-विरतिर्युवयोः कुतः । दुर्विपाकं कपायाणा-मिति विज्ञातपूर्विणी ॥ ८६ ॥ युवां
 दुर्गन्मदोपेण, कपायकलुषाशर्या । सेवितं साधुभिर्नित्यं—सहायैर्धर्मकर्मसु ॥ ८७ ॥ ऐहिकामुष्मिकाऽनेक—सुखश्रेणिनिबन्धनम् ।
 मूलोत्तरगुणग्रामा—धिष्ठितं सुकृताकरम् ॥ ८८ ॥ गच्छं वा संपरित्यज्य, प्रपन्नौ साधुगर्हितम् । यच्छीतलविहारित्वं, दुःखदुर्गत्तिका-
 रणम् ॥ ८९ ॥ (चतुर्भिः कलापकम्) परिणामहितं धर्मं, तयोरित्युपदिष्टवान् । सुपर्वा स तिरोऽधाच्च, विद्युद्दुद्योतबल्लघु ॥ ९० ॥
 तद्वाक्योत्पन्नसंवेर्गा, रुद्रदेवर्षिर्दुर्गरी । श्रुतसागरसूरीशं, व्रतार्थं पुनरीयतुः ॥ ९१ ॥ क्रोधमानाधिकत्वेन, युवयोर्दुस्तरं व्रतम् । इत्युक्ते
 गुरुणा रुद्र-देवः संवेगतां गतः ॥ ९२ ॥ कारणेऽपि न कुप्यामि, यावज्जीवं मनागपि । जग्राहाभिग्रहं सुरि-साक्षीति व्रतसाग्रहः
 ॥ ९३ ॥ (युग्मम्) यावज्जीवं गुरुलान—बालदृढतपास्त्रिषु । विद्यास्ये विनयं चैव-मभिजग्राह दुर्गरः ॥ ९४ ॥ ज्ञात्वाथाऽभङ्गवैराग्य-
 रक्षौ रुद्रर्षिर्दुर्गरी । गुरुणाऽऽलोचनां दत्त्वा, माग्ब्रूच्छे प्रवेक्षितौ ॥ ९५ ॥ अष्टकालाद्यतिचार-परिहारेण नित्यशः । अममत्ततया
 सम्यक्स्वाध्यायं सृजतः स्म तौ ॥ ९६ ॥ सम्यक्त्वमिथमिध्यात्व-कर्मपुञ्जत्रयक्षयात् । अष्टधा दर्शनाचारं, सम्यगाचरतः स्म
 तौ ॥ ९७ ॥ क्षयेण छिष्टचारित्रा—घर्णयिष्य कर्मणः । चारित्रं निरतिचार, प्रापतुस्तौ शुभाशयी ॥ ९८ ॥ ऐहिकामुष्मिकाशंसा-
 ऽनेपक्षमथ नित्यशः । पष्टाष्टमप्रभृति तौ, तेषाते दुस्तपं तपः ॥ ९९ ॥ श्रीजिनोपह्वयोगेषु, मुक्तिसाधनहेतुषु । वीर्यं प्रयुक्तवन्तौ च,
 तौ त्रिधापि यथाविधि ॥ २०० ॥ पालयद्भ्यां निजनिजं, ताभ्यां सम्यगभिग्रहम् । शुभध्यानाधिना शूरि, कर्मन्धनमदबत ॥ १ ॥
 जीववीर्यविशेषस्य, सामर्थ्येनातिशयायेना । कर्मणः परिणामस्य, सुविचित्रतया तथा ॥ २ ॥ एवमुक्तकयोर्मुक्ति—मार्गे

कतिपर्यदिनिः । उत्पेदे केवलज्ञानं, घातिकर्मक्षयात्तयोः ॥ ३ ॥ (युगम्) कुणालोऽथावदत्तात् ! पूर्वं भ्रुत्वा तथात्रिधी । ती
 कथं केवलज्ञानं, लघु पश्चादवाप्तुः ॥ ४ ॥ अथ स्वाम्यादिशब्दत्सा ! जीवसापथ्यमद्भुतम् । चिनः कल्पपरिणाम-आत्र
 हेतुर्दुच्यते ॥ ५ ॥ जीवाण गर्ह कम्माण, परिणई पुगलाण परियट्टे । मुत्तूण जिणं जिणवरमयं च को जाणित्तं तरह ॥ ६ ॥ किञ्च-
 पथयंहुरत्तो जातु, स्वलन्ति गुरुकर्मभिः । तथापि गुरुसत्कर्तव्ये-स्ते स्युर्गुत्ताः पुनः ॥ ७ ॥ साध्यं सत्त्वाधिकैः पुम्भि-
 निःसत्त्वैश्चातिदुस्तरम् । आर्धं च गुरुकृत्येषु, तप एवोदितं जिनैः ॥ ८ ॥ दुर्लभं सुलभं वक्तुं, सरलं वाऽस्थिरं स्थिरम् ।
 दुःसाध्यं च सुसाध्यं स्या-तपोभिरमलैर्नृणाम् ॥ ९ ॥ भवेरनन्तरिचीर्णा-न्येनांस्यतिगुरुष्यपि । तपो भस्मीकरोत्याशु,
 काष्ठानीवाशुशुसणिः ॥ १० ॥ यदुक्तम्-दीप्यमाने तपोवह्नी, बाले चाभ्यन्तरेऽपि च । यमी जरति कर्माणि, दुर्जैराण्यपि
 तरसणात् ॥ ११ ॥ पुमान् कर्मरितः कृत्वाऽप्येनांस्यतिमहान्त्यपि । सम्यगालोचनापूर्वं, शुध्यत्येव तपः स्रजन् ॥ १२ ॥
 यतः-तपः स्वभावतः सर्व-पापविध्वंसि यत्पुनः । सम्यगालोचनापूर्वं, सिंहः मत्सरितश्च सः ॥ १३ ॥ दृष्टान्तो ब्राह्मणी चात्र,
 महादुःकर्मकारिणी । सम्यगालोच्य कृत्वा च, तपः शुद्धिमुपैयुषी ॥ १४ ॥ तथाहि भरतक्षेत्रे, श्रीविशालपुरे पुरे ।
 आसीदस्त्रीकृतारातिः, मूरेतेजा दृपो दिथा ॥ १५ ॥ सरलमकृतिः सौम्यः, कृतज्ञः परदुःखवित् । सदाक्षिण्यः समाशीलो,
 गम्भरिो रूपमन्यः ॥ १६ ॥ द्विन्या परदेसीयः, सर्वविद्याविवक्षणः । पुरोधः सप्तभूतस्य, नाम्ना वेदविवक्षणः ॥ १७ ॥
 चलमानोऽन्यदा रात्र-सदसस्त चतुष्पथे । उपसंग्यानसंव्यान-शवलस्यूलकम्बलाम् ॥ १८ ॥ शिरःस्थद्विजतक्रादि-
 भाण्डाभाभीरमामिनीम् । काञ्चित्सुरूपामालोचय, सविपादमप्विन्तयत् ॥ १९ ॥ (युगम्) अनर्हकर्मनिपथ्ये-रिदं

गीर्लमीष्टम् । कथं विडम्बयामास, रत्नशोषी हहा ! विधिः ॥ २२० ॥ इतश्चागान्मदोन्मत्त-स्तत्र राज्ञो
 मतद्गजः । आलानस्तम्भमुन्मील्य, निरङ्कुशतया भ्रमन् ॥ २१ ॥ कृतान्तभीषणे तस्मिन्नागच्छति मतङ्गजे ।
 अनेन न भयविभ्रान्त-मनसः सर्वतो जनाः ॥ २२ ॥ तदाऽऽभीर्यपि नश्यन्ती, काचिच्चान्याम्बुहारिणी । मिथः शरीरसंघटा-
 दुभे अपि निपेतुः ॥ २३ ॥ पतनाद्गण्डभङ्गेश्च, समेऽप्याभीरगेहिनी । उदस्थान्निर्विकारास्या, रुदती त्वम्बुहारिणी ॥ २४ ॥
 रुदतीमथ तां वीक्ष्य, तस्या दुःखेन दुःखितः । पुरोधाः पृष्टवान् भद्रे ! त्वमित्थं किमु रोदिषी ॥ २५ ॥ स दुःखमवदत्सापि,
 शृणु वन्योऽत्र कारणम् । श्वश्रूः स्वभावतो दुष्ट-प्रकृतिर्मयि कुप्यति ॥ २६ ॥ अथ कुम्भद्वयीभङ्गा-दतीव कुपिना तु सा ।
 प्रवेशं मम समान्त-भोजनं च न दास्यति ॥ २७ ॥ वदिष्यति च सा रुष्टा, क्रेव्याम्यद्य घट्टयम् । तत्र भोजनमूल्येने-त्येवं
 दुःखेन रोदिषि ॥ २८ ॥ ततोऽस्य सदयः कुम्भ-द्वयमूल्यं वित्तीर्य सः । विस्मितो निर्विकारास्यां, वीक्ष्याभीरीरिपथावदत् ॥ २९ ॥
 दधिनक्रादिरुदित्वा-मत्रभङ्गातवायुना । बह्वी हानिरभूतेन, किमु रोदिषि न स्वसः ! ॥ ३० ॥ ईषद्विहस्य साप्याल्यत्, शृणु
 वन्योऽत्र कारणम् । अतिदुःखमदुःखं यद्, बहृष्टणं न ऋणं यथा ॥ ३१ ॥ तद्वज्रकठिनीभूत-हृदयाऽहं न रोदिमि । अस्या वराख्या
 किमु हा, महादुःखमिहाऽजनि ! ॥ ३२ ॥ इत्यर्द्रमानसोऽथावरु, पुनस्तं स द्विजाग्रणीः । त्वद्वृत्तं श्रोतुमिच्छामि, स्वसः ! कथय
 सम्प्रति ॥ ३३ ॥ साप्याह स्वान्यलज्जाच्छुद्दुश्चरित्रनिर्दर्शनम् । अनुद्घाटितमेवेदं, निमज्जन्नेव शोभनम् ॥ ३४ ॥ तथापि सर्वदा
 सर्व-जनीनमनसस्तु ते । वदिष्याम्यन्यदुःखम् ! चतुर्कर्णं स्वष्टकम् ॥ ३५ ॥ आसन्नवाटयामेतस्यां, परमेहि ल्यमेककः । तयेत्यु-
 क्तय तरुष्टं, युश्रुः स तथाऽरुतोत् ॥ ३६ ॥ उद्विन्नस्नेहशुल्का, संगमेन पुरोयसः । सा विश्वस्तहृदाऽऽचलयी, स्वष्टतमलिलं

प्रथमः
 उदासः

॥ ७ ॥

इयदर्पे मे भर्तृ-पुत्री हा ! मिलितौ क्वचित् ॥ ५६ ॥ वेदेशिकद्विजेभ्यस्त— च्चेद् ददे स्वर्णमार्थितम् । तावव्यागच्छतो नूनं,
तदा लोभेन कर्हिचिन् ॥ ५७ ॥ इति सा दातुमारेभे, द्विजेभ्यः स्वर्णमीप्सितम् । सर्वत्र प्रासरत्तस्याः, कीर्तिंश्च स्वर्णदानजा ॥ ५८ ॥
ततो दारिद्र्यदूनात्मा, वेदसारोऽपि साङ्गजः । तत्रागत्यान्यदा दत्ता-ऽऽशीर्वादिस्तामयाचत ॥ ५९ ॥ किञ्चित्तमुपलक्ष्याथ,
प्राच्यमेमणोदिता । कस्त्वं कुतस्त्वमागा वा, का च ते सहचारिणी ॥ २६० ॥ क्रियच्चास्ति कुटुम्बं ते,
किं स्वकीयो लघुस्त्वयम् । इत्येकान्ते निवेश्येनं, कामलक्ष्मीः सम पृच्छति ॥ ६१ ॥ (युग्मम्) असम्भावनया
भूरि—वत्सरातिक्रमेण च । स तामनभिजानानः, स्वष्टतं वक्ति मूलतः ॥ ६२ ॥ लक्ष्मीतिलकवास्तव्यो, वेदसार-
द्विजोऽस्म्यहम् । अभूहुणवती काम-लक्ष्मीर्नाम्ना प्रिया तु मे ॥ ६३ ॥ अर्थकृत्वापिकं पुत्रं, मुक्त्वा वेदविचक्षणम् । वहिर्गतायां
नीराय, तस्यामागाद् द्विपद्मम् ॥ ६४ ॥ वले पथाद्वते चाथ, सर्वत्रापि व्यलोकि सा । न प्रापि परमेतस्याः, शुद्धिमात्रमपि क्वचित्
॥ ६५ ॥ ततोऽहं मेर्यमाणोऽपि, स्वीः पाणिग्रहसाग्रहेः । तस्याः स्नेहेन नाकार्पम्, पुनः पत्नीपरग्रहम् ॥ ६६ ॥ ततो मर्यव क्रोष्टेन,
पालितस्तनयः शिशुः । भाणितोऽप्य वयस्यश्च, सर्वा विद्याः स निस्तुपाः ॥ ६७ ॥ प्रसिद्धिं स्वर्णदानोत्थां, तवाकर्ण्य प्रसारिणी ।
दारिद्र्यदूनः पुत्रेणानेन सार्द्धमिहागमम् ॥ ६८ ॥ इत्युक्ते वेदसारेण, कामलक्ष्मीर्विषादभाक् । सर्व्वं स्वष्टतमप्याख्यत, पत्ये
नृपग्रहादिकम् ॥ ६९ ॥ प्राच्यस्नेहादथाद्यापि, धियासुः सठ तेन सा । समर्प्योऽनर्घ्यरत्नानि, रहस्येवमभापत ॥ २७० ॥ प्रेषय
स्वेष्टसद्वृत—स्थाने राज्यान्तरेऽयुना । सुतं रत्नयुतं पश्चा-च्चावाभ्यामपि यास्यते ॥ ७१ ॥ समर्पेऽह्नि श्मशानस्थे, परं चण्डीग्रहे
निधि । कथञ्चिदहेमव्यापि, तनागम्यं त्वयाऽपि च ॥ ७२ ॥ तद्वास्येनाथ स प्रेषीत्, स्वेष्टस्थाने सुतं दिजः । सन्तनिशि चागत्य,

चण्डीसमनि सुप्रदान् ॥७३॥ राजानमथ धूर्तत्वात्, कामलक्ष्मीर्ब्रविज्ञप्त । स्वामिन् ! स्मरति यचेऽभूच्छिरोऽर्चिर्विपमान्यदा
 ॥ ७४ ॥ तस्यामनुपशान्तायां, मन्वतन्त्रैः सभेपनैः । अहं मुक्तान्नपानीया, धुरां व्याकुलतामगाम् ॥ ७५ ॥ ततस्तदुपशान्त्यर्थं,
 प्रासरन्महिमश्रिये । चण्डीं श्मशानभूस्याथे, गेनेऽहमुपयाचितम् ॥ ७६ ॥ यच्छिरोर्तिव्यथाशान्ती, मयैव सह भूपतिः । तनागत्याग्न्य ।
 भर्तुः, मदीपे पूजयिष्यति ॥७७॥ तदा वामथ गच्छाव-शण्डीमर्चयितुं निशि । तदाज्ञावशवार्तित्वा-चानुमेने दृपोऽपि तत् ॥७८॥
 ततोऽर्चिचायपुथण्डी, वाहारुढस्तया समम् । पूजोपहारमादाय, दृपोऽवालां निशामुखे ॥ ७९ ॥ तमस्यशूर्वाभेद्येऽथ, गच्छन्पथि
 पुरादृशहि । क्वचित्फेण्डफेल्कार-रसः कोलाहलाकुलम् ॥ ८० ॥ क्वचिद्विभीपकोयोतं, क्वचित्कौशिक्यासितम् । क्वचित्प्रेत-
 परित्रस्त-शत्रुसंस्कारकृज्जानम् ॥ ८१ ॥ डाफिनीशाफिनीवर्णा-खहल्लीसकं क्वचित् । मुच्यमानाऽदृशसं च, पिशाचैथपलैः क्वचिन्
 ॥ ८२ ॥ क्वचित्कापालिकैर्गुह्य-माणसत्युण्यमस्तरुम् । सर्वतोऽपि च दुर्गेन्य-पूरपूरितनासिकम् ॥ ८३ ॥ उपर्युपरि-
 पर्यस्त-रुद्रमुण्डस्वलद्गमम् । ददर्श निर्भयो राजा, श्मशानमिति भीषणम् ॥ ८४ ॥ (पञ्चभि कुलरुम्) कामलक्ष्मीं
 च जानातो, मुधापित्यं स ऊचिमान् । हृदीपदपि मा भेषी-यश्चिदेदं देवि ! दारुणम् ॥ ८५ ॥ निभ्यतश्चलयन्त्यन,
 भूतभेतादयो हि यत् । मुग्धो न वेत्यसौ दुष्टा, यत्सा भाषयते परान् ॥ ८६ ॥ अथायाते गृहे देव्या, वाहादुर्त्वार्यं भूपतिः ।
 यात्रचचास्याः सपर्व्यासि, चण्डिकां पूजन्यन्नभूत् ॥ ८७ ॥ तावच्च च्छलघातिन्या, तथा च्छिन्नशिरा ह्यसौ । पपात
 पुरतश्चण्ड्याः, सर्वाङ्गं मणमन्त्रिन ॥ ८८ ॥ आदायाभरणान्यस्य, सा ततो मुदिताशया । तं मत्तवारणे सुतं, द्विजं द्रागुदतितष्ठिपत्
 ॥ ८९ ॥ धूमिमुक्ताङ्गिरैवाथ, दष्टो दुष्टाहिना हि सः । दुर्देववशतो यत्र, मृत्युमापच्च तरुणात् ॥ ९० ॥ विपसादोभयभ्रंशतः,
 २*

कामरश्मीम्वतो भृगम् । वाहमारुह्य चानेशत, त्वरितं भयद्रुता ॥ ९१ ॥ एकाकिन्यापि सा यान्ती, निशि वर्त्मनि निर्जने ।
 रुतोऽप्यभयीन्न स्त्रीणां, साहसं सहजन्म यत् ॥ ९२ ॥ मालिकौकसि वध्वाचं, विदेशेऽथ पुरे क्वचित् । छुटिता बहुभिर्विपै-
 न्युपसन्ननियन्त्रणा ॥ ९३ ॥ स्त्रंछाविहारपिच्छन्ती, स्वापि देवकुले निशि । सुरजध्वनिमाकर्ष्य, सा ययी नाद्यमीक्षितुम् ॥ ९४ ॥
 (युग्मम्) सर्वाङ्गालङ्कृतं दिव्य-रूपसौभाग्यशालिनीम् । नवीनामिव तां तत्र, वीक्ष्य काचित् पणाङ्गनाम् ॥ ९५ ॥ शुभे !
 फारिः कुनो यात्र, त्वमाणाः कस्य चातिथिः । आदरेणेत्यप्रप्राक्षीत्, सापि कल्पितमित्यवक् ॥ ९६ ॥ (युग्मम्)
 भ्रंयंत्युः श्वशुरकुले, मुन्दरे पिठवेरमनः । यान्त्यां मपि समं फत्या, पथि धात्री समापतत् ॥ ९७ ॥ लुण्ठिते सार्धसर्वस्वे, पत्नी च
 निहतै तथा । नश्यन्तीतस्ततो वाह-माल्ढाऽहमिहागमम् ॥ ९८ ॥ स्वजनश्च पुरे नात्र, कथिदप्यस्ति मे ततः । आरामिकरुहे वाह-
 मारयात्राऽगताऽधुना ॥ ९९ ॥ ततो निःस्वामिक्रामेतां, विभाव्य स्वकुलोचिताम् । मायावचोभिरावर्ज्य, सद्य पण्याङ्गनाऽन्यत्
 ॥ ३०० ॥ शिषापेत्वा च गीतादि-कलाः सर्वातिशायिनीः । क्रमात्तां स्वकुलाचारे, प्रावर्तत पणाङ्गना ॥ १ ॥ अथ
 देवान्तरायातः, समृद्धस्तरुणः पुमान् । आगत्य तस्थितान् कथित्, कामलक्ष्मीगृहेऽन्यदा ॥ २ ॥ सदा सुखिश्च सर्वोङ्गिः, स्वैरं
 विलसतोऽपयोः । क्रमेण निविडः प्रेमा-नुबन्धोऽभूत्परस्परम् ॥ ३ ॥ न्प्रित्यथ गते काले, कार्येणान्यत्र कुत्रचित् । यातुमिच्छ
 रहः काप-लक्ष्मीमापृच्छते स्म सः ॥ ४ ॥ न गच्छन्प्रियमाणो वा, कथिच्छिष्टति फेनचित् । न च माघुर्णकिर्गोहा, वसन्तीति
 जनश्रुतिः ॥ ५ ॥ दृढस्नेहेऽपि तप्तो, निपेक्षुं गमनोत्सुकम् । अपारयन्ती विच्छाया-म्रुखी साऽप्यवदत्तदा ॥ ६ ॥ (युग्मम्)
 स्वामिन् ! सरुल्लगोत्रादि, गच्छन्नपि यदाधुना । त्वद्वियोगे यदेतन्मे, जीवितालम्बनं भवेत् ॥ ७ ॥ ततो निविडमालिङ्ग्य,

सखंदमयदत्स ताम् । सिध्दन् भाविवियोगोत्तेः, स्नेहासारैरिवाश्रुभिः ॥ ८ ॥ वेदसारद्विजस्याम्-छद्मीतिलकवासिनः ।
 कात्पलक्ष्मीप्रियोत्पन्नः, पुनो वेदत्रिचक्षणः ॥ ९ ॥ तस्मिन् वार्यके काम-लक्ष्मीर्यता पुराद् वहिः । अरुस्मात्परचक्रस्या-ऽऽगमे
 नाऽऽगच्छु समनि ॥ ३१० ॥ ततो न दुष्यते सम्पत्, सा जीवति मृतेति वा । वित्रा च पालितः पुत्रः, सर्वविद्याश्च भाणितः ॥ ११ ॥
 अथ दारिद्र्यदृतात्मा, सधुनः स द्विजोऽन्यदा । मकरध्वजभूस्वप, मेयसीं याचिठुं ययी ॥ १२ ॥ तयाथ सममेकान्ते,
 गृध्रपालोच्य किञ्चन । युक्तं तद्विपिताऽन्य-रत्नकाञ्चनमीत्तिकैः ॥ १३ ॥ सङ्केतस्थानमादिश्य, प्रीषीद्राज्यान्तरे
 युतम् । एष्यपि पृष्टो गृहैः, सप्तष्टिरिति चाऽवदत् ॥ १४ ॥ (युग्मम्) सङ्केतस्थानमाप्यासी, पितुर्वल्मे
 व्यलोरुपत् । नाऽगच्छु स पिता तस्य, तन केनापि हेतुना ॥ १५ ॥ ततः स तन्मयश्चित्ते, सखेदं समभावयत् ।
 नूनं पथि हतर्धरि-र्यघाधिर्भक्षितः स वा ॥ १६ ॥ अचिन्तयच्च दुःखार्तो, यत्सलं पितरं मम । जठे वियोजयन्नय,
 सर्वस्वमपि हा ! विधिः ॥ १७ ॥ नाऽद्राक्षमम्मां यन्मेऽभूत्, वितरावयमेव तत् । दुरात्मना तु देवेन, न सोढः
 सोऽपि साम्पत्म् ॥ १८ ॥ अथलाऽल्लमुपालम्भै-द्वंस्य स्त्रीजनोचितैः । यच्छुभाऽशुभयोर्योर्हेतुः, माकर्मैव वृणां भवेत् ॥ १९ ॥
 तंमारे सर्वसंयोगान्, विर्योगान्तान् विभावयन् । व्यशुचत् स खितुः शोकं, क्रमेण स्वस्वप्रेत सः ॥ ३३० ॥ ततः सर्वत्र विद्याभिः
 पूगासत्तरामान्नुत् । भ्रमंथात्राऽऽगतः सोऽहं, कान्ते । वेदविचक्षणः ॥ २१ ॥ तद्वृत्तश्रवणादिस्थं, ज्ञात्वा स्वाङ्गमेव तम् ।
 कामश्मीः परं कथा-त्तापमाप निजे हृदि ॥ २२ ॥ अचिन्तयच्च विग् देवं, यत् पापाया ममाऽधुना । अभूत् स्वाङ्गजसंयोगः,
 सर्वमृत्निर्गहितः ॥ २३ ॥ इति पापाऽनुतापाऽग्नि-प्रज्वलद्बृहदयापि सा । तदा मकाशयामास, नात्मानं तनुजन्मने ॥ २४ ॥

पथान्नापाप्रिदनात्मा, शाल्या मां जननीमियम् । प्राणान् कदाचिन्मा त्याक्षी-दिति-स्नेहेन हेतुना ॥ २५ ॥ (युग्मम्)
तदिन्द्रियगुणोद्दिग्ना-ऽप्यारम्भानं सा निगूहितुम् । मित्योपचारवर्चन-रावर्ज्यं व्यसृजच्च तम् ॥ २६ ॥ जीवितोद्विगचिता सा,
मिमुक्ताञ्जनया ततः । अर्कां काष्ठान्ययाचिष्ट, स्मरन्ती तत्र स्वदुष्टतम् ॥ २७ ॥ अक्काऽप्यवोचद् दुःखार्त्ता, स्वर्लते ! मम
समनः । भरुसादिदमारब्धं, किं त्वया स्वान्यदुःखकृत् ॥ २८ ॥ किं दोदूयाऽस्ति ते काचि-दाधिव्याधिव्यथाऽथवा ।
वर्दां युत्र ! यदात्मान-पिदानीं हेतुमीहसे ! ॥ २९ ॥ किञ्च-दुष्पापं मर्त्यजन्माप्य, किं मुधा गमयस्यदः । भुङ्क्ष्य
भोगानिहायान्, स्वेच्छया युत्रभिः सह ॥ ३३० ॥ निष्कलङ्कं नृपैर्मोन्यं, सर्वाङ्गसुखसंगतम् । पुनराप्स्यसि कुत्रेदं,
येदयान्म मनस्विनि ! ॥ ३१ ॥ कामलक्ष्मीस्तदाऽवादी-दकामन्तर्निपादभारु । दोदूयाऽस्ति न काप्यम्भ !,
नाधिव्याधिव्यथाऽपि मे ॥ ३२ ॥ कित्त्वस्य सुचिराचीर्ण-पण्यस्त्रीपापरुर्मणः । अधुना शुद्धिमिच्छामि, हुत्वाऽऽत्मानं
दुःखान्ने ॥ ३३ ॥ अनन्ताऽहःफलं स्त्रीत्वं, जन्तूनामुच्यते युर्थः । यद्वेश्याजन्म तत्रापि, काञ्चिकं क्वथितं च तत् ॥ ३४ ॥
इदं सर्वंगतां धीज-मपि वेश्याजनुद्य चेत् । शोभनं कथयस्यम्भ !, विलुपं किमु तद्वद ॥ ३५ ॥ सा गर्हणीयं सर्वत्र, पुत्रसं-
भागदुष्टतम्, सम्यग्मृतिनिदानं तु प्रादुश्चक्रे न लज्जया ॥ ३६ ॥ पौरनिवार्यमाणाऽपि, कुट्टिन्या चाथ भूमुजा । न न्यवर्तत
सा काष्ठ-भसणाऽध्यस्तापतः ॥ ३७ ॥ मरणैकाग्रचिता सा, सप्तभिर्लघनैस्ततः । नृपायनुमता दीन-दुःस्थेभ्यो ददती धनम्
॥ ३८ ॥ अभास्त्रा कृतां पौरैः, सरितः पुलिने चिताम् । तत्स्वदुःकर्मदुःखार्त्ता, प्रविशेनाशु निर्भया ॥ ३९ ॥ (युग्मम्)
ज्वालितो ज्वलनसप्तयो, यान् पार्थस्यनार्गः । अरुसात्तादेवागाद्, भवितव्यतया घनः ॥ ३४० ॥ तद्धारामहता नीचेः-

कृतास्या ह्यभा ह्य । स्वस्थानसमपन् सर्वे, स्वाज्ञयाभावस्तदा ॥ ४१ ॥ विध्यतायां ज्वलिता मनाह ।
 जपिच्छुता च सा चयाः, पूरेणाऽपुच्यत हुतम् ॥ ४२ ॥ श्राव्यमाना नदीपार्श्वे, सा देवाह्वयगतवचित् । एषा गोकुलिना
 कंन-निष फण्णमाऽगुता ॥ ४३ ॥ कामलक्ष्मी ततोऽनीपी-खिगेवस स गोकुली । उपाचरच्च काख्या-ज्यान्तचित्तः
 सरोपरीः ॥ ४४ ॥ निनेः कतिपरैरस्याः, पशुभुततनोः पुनः । रूपसंपदसूद देवा-द्विषेणाऽतिशायिनी ॥ ४५ ॥ अथ तां
 रूपसौधाय-स्यगलक्षिताशिराम् । पक्षिय स्मरारैर्गिण-मनाः प्राह स गोकुली ॥ ४६ ॥ यदि स्यास्यसि मदेह,
 तत्प्रीत्यभोगोऽनुता । तदा त्वगिह सर्वश-स्वामिनी किङ्करस्त्वहम् ॥ ४७ ॥ अथ यास्यसि चेत्सामा, अपि यास्यन्ति मे लघु ।
 इति शाला सुभे । सम्यग्, यथाशानि सृजाऽनुता ॥ ४८ ॥ इति तद्वाक्यमाकर्ण्य, कामलक्ष्मीर्व्यचिन्तयत् । प्रागप्यंहोऽर्जितं
 सप्त-तरुसहं पया षड् ॥ ४९ ॥ ततोऽस्यापीष्टमस्वेत-सिनिमित्तोपकारिणः । यथाशतं पुनस्तद्वत्, पश्चाददति यत्पया ॥ ५० ॥
 क्रिच-शचाश्वं सर्वशुश्रूषो, यामनिष्ठापि जीविता । महापापैस्तु तज्जानि, न्यूनैस्तस्यापपूर्त्तये ॥ ५१ ॥ विपयोद्विमचित्तापि, विमृश्ये-
 त्पायनेरुषा । क्षिप्रिनिग्रयवापत्यात्, साऽशुश्रूषोऽसिमेहिनी ॥ ५२ ॥ गोदोहदाधिमन्धादि-क्रिया गोपष्टहोचिताः । संसर्ग-
 पलाः सर्वाः, सिधन्ते स्य तनैः शनैः ॥ ५३ ॥ गोकुलाद् दधितक्रादि, विक्रयाप पुरेऽत्र सा । आयाति प्रत्यहं पपा, दुःखदग्धाऽ
 शोच सा ॥ ५४ ॥ पतिपुत्राविपोगर्त्त, पत्नी भूला महीयुजः । तमप्यवधिपं माच्य-यतिस्नेहवशात्कुधीः ॥ ५५ ॥
 पापैरेषापरं पात्य-वति पक्षिय पलाय च । नेम्या देशान्तरेऽभूवं, युगञ्च चापमङ्गमम् ॥ ५६ ॥ तताश्चितां मविष्टाऽहं, ह्यविता
 च शक्तिर्मां । गोपाङ्गनाऽयुनाऽशुर्व, नर्षिः कर्माणि तन्वती ॥ ५७ ॥ इत्यभेलेषु दुःखेषु, पतितेषु चरोत्तरम् । अतः ।

गोत्रामि किं दुःखं, साम्मतं भद्रभाजना ॥ ५८ ॥ (चतुर्भिः कलापकम्) अतिदुःखमदुःखं यद्, बहृष्टं न ऋणं यथा । इत्यतो
 तन्मि दुःखेभि-र्विधिर्विधुरागया ॥ ५९ ॥ इति तद्वृत्तमाकर्ण्य, कामलक्ष्मीं स्वमातरम् । एतामेव विदन् वृत्त-विचक्षणपुरो-
 हितः ॥३६०॥ सद्यः स्वजननीभोग-दुश्चरित्राऽनुतापभारु । न्यपतत्यदयोस्तस्या, वाप्याविलविलोचनः ॥६१॥ (युग्मम्) सङ्कोच-
 यन्ती चरणां, साऽप्ययोचत्सन्त्रमम् । वर्णोत्तम ! किमारब्ध-मयुक्ताचरणं हृदः ॥ ६२ ॥ पुनराख्यत्युरोधास्तां श्यामवक्त्रः सगद्ग-
 दम् । तनयसे स एत्रास्मि, मातर्वेदविचक्षणः ॥ ६३ ॥ अयं तो ज्ञातसम्बन्धौ, श्यामास्यां जननीसुती । भूमिदत्तदृशौ तत्र,
 प्रयदुमिष ससूही ॥ ६४ ॥ स्वदुर्वृत्तानुतापाभि-पञ्चलन्मनसो भियः । त्रीडावेशवशाच्छकौ, नापि सन्धुखमीक्षितुम् ॥ ६५ ॥
 (युग्मम्) नीराप्रिभृगुपानाथे-स्य शुद्धये स्वपाप्मनः । आत्मघातं चिकीर्षन्तीं, कामलक्ष्मीमवग् द्विजः ॥ ६६ ॥
 मातः ! क्रिमात्मघातेन, किञ्चाऽतीतार्थशोचनेः । यत्स्वाऽद्यविघाताय, तपःकर्मणि साम्प्रतम् ॥ ६७ ॥ यदङ्गी
 नाऽऽभ्ययतेन, मुर्यते माच्यकर्मणः । किन्तु तत्कलभोगेन, तीव्रेण तपसि च ॥ ६८ ॥ तथा च सिद्धान्तः—
 पात्राणं च खलु भो कडाणं कर्माणं पुष्टिं दुचिष्णाणं दुष्पाडिकंताणं । वेदत्ता मुखो नत्थि अवेइत्ता तपसा वा सोसइत्ता । इति
 ॥ ६९ ॥ ततस्तीव्रं तपःकर्म, किञ्चनाऽभ्य ! कुरुष्व तत् । येनात्मा शुद्ध्यति क्षिप्रं, ज्वलनेनैव काञ्चनम् ॥ ३७० ॥
 सत्प्रभातुमपादस्मा-दसाराद् मर्त्यवर्ष्मणः । सारमुद्ध्रियते विद्ने-धर्मः शुद्धिकृदात्मनः ॥ ७१ ॥ यतः—आयिरेण
 थिरौ समंलण निम्मलो परंमेण साहीणो । देहेण जई विट्ण्णइ, धम्मो ता किं न पज्जत्तं ॥ ७२ ॥ इत्थं स्वजननीमात्म-
 यानान् प्राञ्चोत्तिक्रिप्तिभिः । विनिवार्य तथा सार्द्धं, पापशुद्धिविधित्तया ॥ ७३ ॥ उद्यानवनमायातान्, श्रुताब्धेः पारदृश्वनः ।

श्रीगुणाकरसूरीशान्, तदैवागाद् स वन्दितुम् ॥ ७४ ॥ वन्दित्वाऽथ यथास्थानं, तयोस्तत्रोपविष्टयोः । कृपालुमनसस्तेऽपि,
 धर्ममित्ययुपादिशन् ॥ ७५ ॥ पिता पुत्रः सुहृच्छत्रु-भवेच्च जननी जनी । जन्तूनां तत्र नैयत्यं, भवेत्कर्मवशात्तन्नाम् ॥ ७६ ॥
 प्रत्येकं जनिता जीवाः, सर्वेऽप्येकेन जन्तुना । लालिताः पालिताभ्रा-ऽपत्यस्नेहादनन्तशः ॥ ७७ ॥ तेष्व जन्तवः
 सर्वेऽप्येकजीवेन भूरिशः । क्रोधोद्बोधाद्धताः स्वाङ्ग-शुष्टये भक्षितास्तथा ॥ ७८ ॥ तत्कश्चिद्भुक्तो नास्ति, स्वः परो वाऽत्र कस्यचिद् ।
 पापं मुधैव हा ! राग-द्वेषाभ्यामज्येते जडः ॥ ७९ ॥ संसारे सर्वसंबन्धा-नैयत्येतेऽथमङ्गिनाम् । मियाऽपत्यादियु म्रेष्णा मुह्यन्ति
 न विवेकिनः ॥ ८० ॥ रुच्यमेरुस्य यज्जातु, द्वेष्यमेकस्य तत्पुनः । रम्यारम्पव्यवस्थाऽपि, तत्र वस्तुषु वास्तवी ॥ ८१ ॥ यदुक्तम्—
 स्वस्थे हृदि सुयासिक्तं, दुःखे विपमये जगत् । वस्तु रम्यमरम्यं वा, मनःसङ्कल्पतस्ततः ॥ ८२ ॥ रागद्वेषव्यपोहेन, ततो
 निखिलवस्तुषु । समतां ममतादीना, भजन्ते भवभीरवः ॥ ८३ ॥ इत्याकर्ष्य भवोद्विगी, प्रव्रज्याग्रहणोत्सुकी । ती मातृतनयावित्थं
 भणित्ती गुरुभिः पुनः ॥ ८४ ॥ शुद्धे क्लृब्धे यथा लेख्यं, शोभाऽविशयमश्रुते । सम्यगालोचनाशुद्धे, व्रताऽरोपस्तयाऽङ्गिनि
 ॥ ८५ ॥ ततो मनोवचःकार्यै-राजन्याऽजितमप्ययम् । प्रागालोचयतं सम्य-प्रव्रज्यासाग्रही युगाम् ॥ ८६ ॥ ततो यादहितं
 राग-द्वेषाभ्यां दुःकृतं यथा । सम्यगालोचितं ताभ्या-मवाच्यमपि तत्तथा ॥ ८७ ॥ प्रवर्द्धमानसंभेगी, निच्छयमनसी च ती ।
 प्रायश्चित्तपो दत्त्वा, दीक्षितौ गुरुभिस्ततः ॥ ८८ ॥ निर्निदानं तपोऽच्छन्न, तप्यमानाऽथ दुस्तपम् । अपमत्ता जिनोपजा-ऽनुष्ठा-
 नेषु निरन्तरम् ॥ ८९ ॥ विहृत्य सह साध्वीभिः; कामलक्ष्मीधिरं भुवि । शिप्त्वा चाऽशेषकर्मणि, जगाम परमं पदम् ॥ ९० ॥
 (शुग्मम्] चङ्गसंवेगरङ्गोऽथ, मुनिर्विदविचक्षणः । उद्युक्तः पञ्चधाऽऽचारं, निरतिचारमाचरन् ॥ ९१ ॥ सूत्रतथाऽर्थतः सर्वाः,

द्वादशाद्गीमथितवान् । पदाविंशता गुणैः सूरि-पदाऽहश्चाऽग्रानि क्रमात् ॥ ९२ ॥ आचार्यपदमासाद्य, स ततो विरहन् क्षिती ।
 प्रतिशेषयितुं प्राणि-वर्गमेवमुपादिशत् ॥ ९३ ॥ श्लाघ्याः सुकृतिनस्त्रेऽत्र, ये बालब्रह्मचारिणः । संसारमोहद्वयसृज्य, सर्वचारित्र-
 माश्रिताः ॥ ९४ ॥ श्लाघ्या एव हि तेऽप्यत्र, मयेवासादिता न येः । लोकद्वयविरुद्धार्था-ऽऽचरणाद् वचनीयता ॥ ९५ ॥
 अथवा-ऋस्य स्यान्न स्वकीयैः, पूर्णैः सर्वे मनोरथाः ऋस्य । ऋस्येह सुखं नित्यं, देवेन न खण्डितः को वा ॥ ९६ ॥ इति
 न्यायेन केचिद्य, मेरिताः माच्यन्मभिः । निषिद्धान्यपि कृत्यानि, रचयन्त्यत्र कर्हिचित् ॥ ९७ ॥ परं तच्छुद्धिमिच्छन्तः,
 सम्पगालोन्य सदगुरोः । तन्वते चेत्तपस्तीर्त्रिं, श्लाघ्याः स्युस्तेऽपि निश्चितम् ॥ ९८ ॥ आसन्ने स्वाऽन्तकालेऽथ, क्षमयित्वा-
 त्तित्राङ्गिनः । सत्यादपोषणमना-ऽनशनं प्रतिपद्य च ॥ ९९ ॥ युगपत् सर्वकर्माणि, सित्वा ध्यानतपोबलात् । अन्तकृत्केचली
 जज्ञे, सूरिवेदविचक्षणः ॥ १०० ॥ कामलक्ष्मीः पुरोधाद्य, कृत्वा दुष्कर्मं गुर्वपि । तयोभिरेवं गुरुयिर्जातो गुरुतरो पुनः ॥ ११ ॥
 फलं शालयितुं यत्ना, महान्तः पापकर्मं तत् । नीचास्तु कलुषेयाऽलं, जानीतित्यं शुभाशयाः । ॥ २ ॥ अयं पुण्योपदेशस्ती,
 रुद्रेश्वरपिङ्गरो । प्रतिशोच्य चिरं भव्यान्, मयातो परमं पदम् ॥ ३ ॥ इत्येकेऋकपायस्य, विषाकं विसं विदन् । द्राक् कपाय-
 बुदुग्नेऽत्र, श्रेयन् रुद्रतुरोऽपि तान् ॥ ४ ॥ निर्ममलपभूत् कुमारानां, कपायोपशमात्मनः । उपदेशात् प्रभोरेवं, पयोऽगस्त्योद्दयादिव
 ॥ ४०५ ॥ इति श्रीसोमसुन्दरसूरिपद्यमभाकरपरमगुरुश्रीशुनिसुन्दरसूरिविनेयवाचनाचार्य-सोमपण्डनगर्णकृतायां श्री-युगादिजिन-
 देवनायां मथम उद्घासः ॥

अथ द्वितीयोद्घासः प्रारभ्यते ॥

निन्द्यन्न परमत्रस—पदनिष्ठो निरञ्जनः । ब्राह्मीवक्त्रा जगज्ज्येष्ठो, नभिजन्माऽस्तु नः श्रिये ॥ १ ॥ अत्राऽन्तरे प्रभोः
 पुत्रः, कुरूपामधिपः कुरुः । ततर्त विह्वपयत्येवं, ललाटव्यदित्ताऽञ्जलिः ॥ २ ॥ विपाकं कर्मणाभित्यं, त्वय्यऽप्याद्रिशितीशिनः ।
 किमपल्यादिक्रमेम—पाशाः परमदुस्त्यजाः ॥ ३ ॥ एकतो दुर्नयो मोहो, भवभीरन्त्यतस्तु नः । हा व्याघ्रदुस्तदीन्यायो, विषमोऽयं
 समापयी ॥ ४ ॥ अथ चारुयत् प्रभुर्वत्सा—स्तुच्छं वैपयिकं सुखम् । अनित्यं च भवेत्तनु, नित्यमात्यन्तिकं शिवे ॥ ५ ॥
 शुभोऽशुभगती जीवः, मेत्स्य याता तु यत्र यः । मनोवचःकायचेष्टा, संभवेत्तस्य तादृशी ॥ ६ ॥ यदुक्तम्—ठाणं उच्युषपरं, मज्ज
 शीर्षं च शीणतरुं वा । जेण जहि गंतव्वं, चिह्नावि से तारिस्सी होद ॥ ७ ॥ कर्मोऽनुभावजनितं, सीम्याः ! संवेगकारणं ।
 पञ्चानामथ जिनानां, दृत्तमत्र निदर्शनं ॥ ८ ॥ तथाहि—अतीववाससंकीर्णं, संसारपुरपत्तने । आसन् पञ्च कथाशेष—पितरः
 कुलपुत्रकाः ॥ ९ ॥ अभव्यो दूरभव्यश्च, भव्यश्चासन्नसिद्धिकः । तेषां तद्भवसिद्धिश्च—त्याभिधाः क्रमताऽभवन् ॥ १० ॥
 इतथासाक्षिरपू—स्तियेगूर्नेरपूस्तया । सुरपूः सिद्धिपूश्चेति, पुर्यः पञ्चातिवियुताः ॥ ११ ॥ महामोहोऽतिमोहश्च, संमोहो
 मोहनामकः । शीणमोहश्च पञ्चाऽमी, तत्रासन् सार्थनायकाः ॥ १२ ॥ एतेषां नरकगतिः, क्रमातिर्पमगतिस्तथा । दृगतिः स्वर्गतिः

सिद्धि—गतिर्धैत्यभवन् युताः ॥ १३ ॥ लात्वा निजनिर्जा कन्यां, ते पश्चाद्युचितं वरं । मार्गयन्तांऽथ सर्वत्र, संसारपुरमाययुः ॥ १४ ॥
 अभव्यादीन् मियों धर्म-विचारं सृजतांऽथ तान् । वीक्ष्य ते किं द्रुवन्तीति, निकटीभूय शुश्रुयुः ॥ १५ ॥ अभव्यो न्यगदत्तत्र,
 शुष्यपापे तयोः फलं । भोक्ता प्रेत्यगतिर्जीवो, वन्धमोक्षी च सन्ति न ॥ १६ ॥ श्रितोष्णातापनालोच-मलमृत्यादिका व्यथाः ।
 सोढा धर्मधियाप्येताः, कायलेशाय फेवलम् ॥ १७ ॥ क्षुधो मृतिस्तपःकर्म, मत्रज्या भोगवञ्चना । देवाद्यर्चा व्ययोऽर्थस्य, दम्भो
 र्माननप्रयतिः ॥ १८ ॥ धूर्तैर्धर्मकयाख्यानं, सुधयलोकमतारणं । स्वेच्छया तेन सेव्यन्ते, त्रिययास्तात्त्रिका इति ॥ १९ ॥
 अयेन्द्रियमुल्लत्यागा-धत्तोऽभुव सुखाय यः । उद्हाप्य स्वकरात्पाश—रचनां सानु पाक्षिणः ॥ २० ॥ तद् भुज्यते यथाप्राप्तं, पीयते
 परधीयते । श्लोऽयमेव मे धर्मो, दूरभव्यो जगाविति ॥ २१ ॥ भव्यथोवाच तर्त्रवं, धर्मो धर्मो तुशोभनी । अर्थोर्धं सेव्यमानो
 न्ने—र्नकासर्कस्तु भूयते ॥ २२ ॥ आसन्नसिद्धिकथाह, धर्मः सर्वार्थिसाधनं । प्रधानं पुरुषार्थेषु, सेव्यः सद्भिः सदाद्यतेः ॥ २३ ॥
 आनीवाद्यर्थमुद्योगो, यद्विर्णां युज्यते परं । ऐहिकेवपि कार्येषु, द्वित्रयामान् मनागिति ॥ २४ ॥ तत्रानवद्यधीश्चाख्य—दित्यं
 तत्रत्रसिद्धिकः । सेवितः सर्वदोद्युक्तः, पुरुषैरुत्तमोत्तमैः ॥ २५ ॥ अत्रासुत्र शुभोदकः, सर्वसाधयवर्जनात् । सेवनीयः सदा
 साधु—धर्म एव हितार्थिभिः ॥ २६ ॥ (युग्मम्) वाक्यानुसारतस्तेषां, पञ्चानामपि पञ्च ते । क्रमेण स्वस्वकन्याया, उचिता
 रुचिता पराः ॥ २७ ॥ ऊचुस्ते तांश्च युष्मभ्यं, दम्भो निजमुताः परं । एतदाज्ञावशं भव्य-मिति तैः संश्रुतं च तत् ॥ २८ ॥
 तत्राऽभव्यो महामोह-तनयां नरकां गतिम् । अतिमोहाङ्गनां दूर—भव्यस्तिर्यग्गतिं तथा ॥ २९ ॥ पर्यङ्गीच च गतिं, भव्यः
 संमोहनन्दिनी । मोहस्य तनयां स्वर्ग—गतिं चासन्नसिद्धिकः ॥ ३० ॥ क्षीणमोहशुचं सिद्धि, पुनस्तद्भवसिद्धिकः । अनुसूयमिया-

स्पर्षं, भृशं ममुदिताथ ते ॥३१॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) कभूवरोचितस्नेह-संबन्धमीतचेतसः । महामोहादयोऽप्यस्तत्र जामातृसन्निधी
 ॥३२॥ अयाऽभव्यादयः पञ्च, स्वस्ववृष्टभया समम् । सेव्यमानाः सदा सील्यं, निन्दुर्बुद्धुमनेहसं ॥३३॥ अन्येद्युः पञ्चभिः पोते-
 वित्तोपार्जनहेतवे । विधाय सर्वसामग्रीं, नानाभाण्डसमन्विताः ॥ ३४ ॥ पञ्चापि ते सपत्नीकाः, कृतकौतुकमङ्गलाः । शुभेऽहनि
 शुभोत्साहा, रत्नदीपं प्रतस्थिरे ॥ ३५ ॥ तेषां पोतेषु वेगेन, सागरान्तर्गतं ज्वय । तदभाग्यमिवोदग्र-मुदभूदभ्रमञ्जरे ॥ ३६ ॥
 उल्काभेविद्युद्युयोत्-निर्घतितोर्जितगर्जितः । अदृश्यात्मभुजैरन्ध-तमसैर्व्यानशे नभः ॥ ३७ ॥ विद्युच्य जीवितव्याशां, केचित्पोत-जना-
 स्तदा । अत्राऽभुव शुभोदर्का, व्यधुर्देवगुरुस्मृतिम् ॥ ३८ ॥ धनपुत्रकलत्रादि-व्यामृढमनसः परे । मृत्युमागतमालोक्य, मुमुच्छुः
 फातराः परेः ॥३९॥ मुश्लममिता वारि-धारा धाराधरः किरन् । तत्क्षणात्तदभाग्येन, पोतान् पूरितवान् जलैः ॥४०॥ असाधिते-
 हिताः पुष्य-धीनस्येव मनोरयाः । तेषां पञ्चाप्यगुः पोताः, सद्यः स्मरणशेषताम् ॥४१॥ यानपात्रजनः सर्वैः, सामुदायिककर्मणा ।
 तत्क्षणात्पुत्रमापन्न-स्तत्र हाहारवं सृजन् ॥ ४२ ॥ अभव्याथाथ पञ्चापि, तत्र स्वस्वप्रियायुताः । प्रापुः फलकर्मकैकं, भवितव्यतया
 तदा ॥ ४३ ॥ आहन्यमानाः कञ्जोल्लै-रतिलैरितस्ततः । भक्ष्यमाणाथ सर्वत्र, तिमिङ्गिलगिलादिभिः ॥ ४४ ॥ अथाब्ध
 फर्दस्सैस्ते, दिनैरुत्तीर्य सप्तभिः । देवात् पञ्चापि कन्यारि-कुडङ्गं द्वीपमाययुः ॥ ४५ ॥ इत्युचुः समदुःखास्ते, हृष्टाश्चैकत्र
 सद्गमं । जागर्त्यथापि नः पुष्यं, धेनवं मिलिता वयम् ॥ ४६ ॥ विचिताङ्गास्थितिस्थानं, वीक्ष्यमाणाथ सर्वतः । पञ्चापि ददृशुः
 पञ्च, कुडङ्गान् नीलयाकृतीन् ॥ ४७ ॥ कपिरुच्छुकुडङ्गान्त-स्तत्राभव्यः स्म तिष्ठति । समं नरकगत्याख्य-क्रान्तया
 मुदिताशयः ॥ ४८ ॥ दूरभव्यस्तु कन्यारि-कुडङ्गे स्वमियासलः । वदरीकुडङ्गे भव्यो, वृगत्या सह चावसत् ॥ ४९ ॥

मर्गगत्या मणयिन्या, समसासन्नसिद्धिकः । फाकोदुम्भारिकास्फार-कुडङ्गे न्यवसत्पुनः ॥ ५० ॥ मयस्या सिद्धिगत्याथ, समं
तन्नरसिद्धिकः । तत्रैव करणीसार-कुडङ्गं वासमातनोत् ॥ ५१ ॥ आश्रयाप्येति ते पञ्च किञ्चिन्निवृत्तचेतसः । खादिराम्भः
पपुस्तत्र, वृषिताः पल्लवे कञ्चित् ॥ ५२ ॥ धुषितास्ते कपित्यादि-फलरतिपंचलिर्मः । सदा तत्र सपत्नीकाः, प्राणवृत्ति-
मरुन्ययन् ॥ ५३ ॥ आर्या द्वी तत्र मुदितौ, मन्येते सुतरां सुखम् । सुखं दुःखं च नो भव्यो, दुःखं चासन्नसिद्धिकः ॥ ५४ ॥
दुःखं त्वनिरामेरु-स्तत्र तन्नरसिद्धिकः । तत्रानुहूलवतेना-न्यदा पञ्चविता द्रुमाः ॥ ५५ ॥ अभव्योऽवग् विलोम्यैता-निति
पुष्पफलोद्गमः । अचिरादैषु भवित्वा, तन्नः शुभमुपस्थितम् ॥ ५६ ॥ दूरभव्योऽथ तद्वास्य-मनुमेने प्रमोदभाक् । भव्यः
पुनस्तदाकर्ण्य, नाभूद्दर्पविपादभाक् ॥ ५७ ॥ अदोऽपि चेन्मुदः स्थानं, विपादस्य तदा किमु । इत्याहतुः पुनस्तत्रा-
सन्नतन्नरसिद्धिकी ॥ ५८ ॥ अथ ते भग्नोहित्या-भिज्ञानं तत्र पादपे । निवध्य स्वकुडङ्गास्तां-स्त्रायमाणाः स्थिताः
सुखम् ॥ ५९ ॥ सायात्रिकः सुविचाख्य-स्तदाभिज्ञानदर्शनात् । भग्नवहणः कश्चिद्, द्वीपेऽनास्तीति बुद्धवान् ॥ ६० ॥ तदेव
नाममादाय, तदानयनहेतवे । ठपालुहृदयस्तत्र, नरान् मेपितमानसौ ॥ ६१ ॥ सायात्रिकस्वरूपं ते-रुत्वा ते भणित्वा इति ।
द्वीपे दुःखनिशासेऽस्मिन्, यसन्तो मा विनश्यत ॥ ६२ ॥ एतत्सद्योऽम्बुधेस्तीरं, मापयामः सुखेन वः । तत्राभाणीदिभव्यो भो,
घ्नतु दुःखं किंपत्र नः ॥ ६३ ॥ पश्यतात्र स्वयं सिद्धः, कुडङ्गः सदनं वरम् । तथा पुष्पफलादीनि, संपद्यन्ते सुखेन नः ॥ ६४ ॥
सत्कञ्चिद्दिशाभिमुस्या-थुना पञ्चरितदुषु । पत्नीयं च सदासन्ना, हृत्तानानन्ददायिनी ॥ ६५ ॥ अम्बुधेस्तटमाप्ताना-मतः
त्रिमथिकं सुखम् । किञ्च त्रीरितसन्देहो, जलवर्त्मानि गच्छन्तम् ॥ ६६ ॥ द्वीपोऽयं शोभनस्तेन, नागमिष्याम्यहं तदम् । तद्वास्यं

नरकगति-श्रानुमेने प्रमोदथाक् ॥ ६७ ॥ आगमिष्याम्यहं तीरं, परं चिरतरेण भोः । दुरभव्ये वदत्येवं, पत्नी तिर्यग्गति-
 र्जगी ॥ ६८ ॥ मर्मवाभिमतं नाथ, भवान् साधूक्तवानिदम् । अवादीच्चोति भव्यस्तान्, भद्रा ! गच्छत संप्रति ॥ ६९ ॥
 आगन्तस्मि तदं येन, वर्षः कतिपर्यरहम् । प्रतिशुभ्राव तद्दान्यं, तत्पत्नी दृगतिस्तदा ॥ ७० ॥ घत्सरेणाहमागन्ते—त्याख्य-
 दासत्रसिद्धिः । तस्य स्वर्गगतिः पत्नी, युक्तमेतस्मियेत्यवक् ॥ ७१ ॥ अहो मकृतिसाहस्यं, दम्पतीनामिहेस्यते । यथा
 मनोवचःकाथि—स्तथा नान्यत्र वीक्षितं ॥ ७२ ॥ दूरान्मिलति दम्पत्योः, संयोगः सदृशोऽत्र यत् । गुणरूपप्रकृत्याधि-
 स्तद्विधेरेव कौशलम् ॥ ७३ ॥ उक्तं च-तच्छो विहिराया, जाणइ दूरेवि जो जरि वसइ । जं जस्स होइ सरिसं,
 तं तस्स विइज्जिअं देइ ॥ ७४ ॥ चिन्तयद्भिर्मनस्पेवं, चतुरस्तानपेस्य तैः । किं कर्तासि त्वमित्युक्त-
 द्वाहयत्तद्वयसिद्धिः ॥ ७५ ॥ विना कालविलम्बेन, भो निष्कारणवान्यथाः । दुरन्तव्यसनाम्भोधे-निस्तारयत मामितः ॥ ७६ ॥
 मयुल्लिप्तासिधाराद्य—ग्रसनप्रतिभं हृदः । स्थानं बहुवियापाय—मतिरुच्छसुखं च यत् ॥ ७७ ॥ इति मियोक्तिमाकर्ष्य, पत्नी
 सिद्धिगतिः पुनः । माणेश ! रोचते मत्त—मप्येवं मुदिता जर्गी ॥ ७८ ॥ समियस्तीरैः सार्धं, ततस्तद्भवसिद्धिः । नावमारुव
 चेंगना—यथी सांयात्रिकान्तिकम् ॥ ७९ ॥ तस्य स्वष्टसमाख्यायो—तीर्य तेन सहाम्युधिम् । मिलितः सुहृदार्दीनां, सोऽभूच्च
 सुखिनाश्चिरम् ॥ ८० ॥ वत्साः ! सांप्रतमाख्यातो, दृष्टांतस्तावदेव चः । एतस्योपनयः सम्पगुच्यमानो निशम्पताप्र ॥ ८१ ॥
 अशोदिता अभव्याद्या, ये पञ्च कुलपुत्रकाः । जानीत पञ्चधा जीर्वा—स्तान् पञ्चगतिगमिनः ॥ ८२ ॥ आर्क्षीर्णः परितो जन्म-
 जराभयुहजादिभिः । अयं दुरन्तः संसार-पारावारः स्मृतो बुधैः ॥ ८३ ॥ दुःखदारिद्र्यदीर्घाग्य-रोगेन्द्रिगादिसङ्कुलम् ।

मर्त्यजन्म च कन्यारि-कुडङ्गद्रोपसन्निभम् ॥ ८४ ॥ सदा दुर्लभ्येयत्वा-त्तिर्पिनार-रुदुर्गती । ते कन्यारिरुपिकच्छु-कृडङ्गप्रतिभे
सूते ॥ ८५ ॥ मिये पापोद्वेनन्ते, सम्पद्येते तनुमताम् । एतयोः मतिवन्धस्तु, प्रायः पापात्मनां भवेत् ॥ ८६ ॥ मर्त्योऽमर्त्यगती
चात्र, युद्धदुःखोभयात्मके । वदयुद्धुम्बरस्फार-कुडङ्गसन्निभे मते ॥ ८७ ॥ मध्यमैः सुकृतैश्चते, मिये सम्भवतोऽङ्गिनाम् । मध्यमानां
भरेत्रायो, व्यासङ्गः पुनरंतयोः ॥ ८८ ॥ इक्षुमानां भवेत् भायः, प्रतिवन्धस्तु यस्तुतः । एकान्तात्यन्तसौख्यायां, महोदयगंती
सदा ॥ ८९ ॥ आधिभ्यापिधियोगादि-दुःखाद्रसन्ति मोहतः । फलतुल्यानि डिम्भानि, स्थितास्ते नरजन्मनि ॥ ९० ॥

गत्रिकयुरिचयो, धर्माचार्योऽत्र कुच्यताम् । निर्यापरूनराभाय, साधवो धर्मदेशकाः ॥ ९१ ॥ यदुक्तम्-प्राणिनोऽपारसंसार-
गारेऽत्र मज्जतः । तारयन्ति ततो वाचं-यमा निर्यामकाः स्मृताः ॥ ९२ ॥ नोऽस्थानीया त्वसावथा, मत्रज्या पारमेधरी ।
रायन्तिरसुखं चात्र, निरीणं तदसन्निभम् ॥ ९३ ॥ दधन्निरुचमां मैत्री, चातुर्गतिकजन्तुषु । साधुभिर्भगिताः पञ्चा-व्येते सद्गदिता
इति ॥ ९४ ॥ यथैकस्माकिनीदितो-निष्पुण्यः कश्चिदध्वगः । रूपकाणां पुरा प्राप्तं, सहस्रं निर्जीगमत् ॥ ९५ ॥ आस्वाद्यान्नफलं
= षण्णमन्त्रं च यथा पुरा । भ्रंजपप नृपः कश्चित्, स्वनीवितनृपश्रियाम् ॥ ९६ ॥ अत्र तुच्छेन्द्रियसुखा-सक्ताः केचिज्जडास्तथा ।
सुखं रसार्थोऽस्वर्गयोः ॥ ९७ ॥ जुगुप्सनीयान् भो ! भोगान्, तुच्छान् शुक्रादिसम्भवान् । विमुच्याराध्यतां
निर्दिष्टिः ॥ ९८ ॥ इति साधूक्तमारुर्ण्यो-ऽभ्यः प्राह इसन्निति । निर्दिष्टिः कीदृशी सा च, दृष्टा केनाऽत्र

९९ ॥ अत्रायं विपयप्राप्तः, सर्वेन्द्रियपसुखावहः । दृत्पूराज्यपक्वत्वाल-खर्जुराद्यं च सुज्यते ॥ १०० ॥ वसनाभरणायत्र,
परिधीयते । नीयते च सुखं फालः, क्रीडाहास्यकुतूहलैः ॥ १ ॥ एतेषां नैकमप्यस्ति, यत्र तत्राऽप्युनर्भवे । को नु

दुःखात्मके तत्त्वा- दारमनीनो वियासति ॥ २ ॥ अयमर्त्यवपे सान्त- सुखमप्यपुनर्भवम् । गर्ताञ्जुरुवत्रित्या-सक्तो क्षिपय रुद्धमे
 ॥ ३ ॥ आधिब्याधिजराजन्म-मरणादिभिरदितः । भ्रमिताऽनन्तसंसारे, स वराको निरन्तरम् ॥ ४ ॥ (युग्मम्) । तथैव दूरभव्योऽवग्,
 विधास्ये च त्वदीरितम् । परिणामहितं किन्तु चिरेणैवाऽधुना न यत् ॥ ५ ॥ यीवर्न धनसंपत्तिः, पत्नी च्छुद्राऽनुवर्त्तिनी । नीरोगे
 चाङ्गामित्यादि, भास्युज्ज्वेत् फयं सुधीः ॥ ६ ॥ यौवने यच्च धर्मार्थं, पञ्चेन्द्रियसुखोऽक्षनम् । बुध्यतां पीलुकालास्य-पात्रोक्तिसदृशं
 तु तत् ॥ ७ ॥ फालान्तरे तथैवोक्तः, कृपया साधुषुङ्खैः । तेने प्राक्तनजातीय-मेवोत्तरमसौ पुनः ॥ ८ ॥ एवमालम्बनैः सत्या-
 ऽसत्यैः साधून् प्रतारयन् । वराको दूरभव्योऽपि, न धर्मं प्रतिपद्यते ॥ ९ ॥ प्रायो नरकतिर्यक्षु, जातु मर्याऽमरेष्वपि । पदे पदेऽथ
 दुःखान्तो, ध्रान्त्वाऽनन्तमनेहसम् ॥ १० ॥ ययाप्रवृत्तरूपा-द्विवरं प्राप्य कर्मणः । सम्यगुरूपदेसेन, स धर्मं प्रतिपत्स्यते ॥ ११ ॥
 (युग्मम्) । सम्यगाराधयन् धर्मं, भवैः कतिपर्यस्तः । निर्देहाऽधेपरुर्माणि, स सिद्धिसुखमाप्स्यति ॥ १२ ॥ भव्यधोयाच तत्रैवं,
 करिष्ये मुक्तिराम्यया । युष्याभिरुदितं धर्मं, परं सप्ताऽष्टवत्सरेः ॥ १३ ॥ यत्साधानाऽधुना पत्नी, वाल्यापाठितः सुतः ।
 सुता नोद्गाहिताऽद्यापि, तद् द्राग् मोक्तुं न शक्यते ॥ १४ ॥ विभाव्य योग्यतां वपैः, सप्तष्टिरथ साधुभिः । तपस्यामाहितो भद्र !,
 भजस्वेत्युदितः पुनः ॥ १५ ॥ मतिपचारितं धर्मं, स संवगतरङ्गितः । सप्तष्टिः सुभवेः . कर्म-निर्मुक्तः
 शिवमाप्स्यति ॥ १६ ॥ श्रुत्वा साधुवचन्याह्य-देवमासन्नसिद्धिकः । रोचते भवदुक्तं मे भृशं पीयूषपानवत् ॥ १७ ॥
 परं नियान्त्रो जाया-पत्यादिभेमबन्धनैः । मुमुक्षुरपि गार्हस्थ्यं, सहसा मोक्तुमक्षमः ॥ १८ ॥ ताद्वियोज्य
 मियाऽपत्य-व्रत्तिचनं शनैः शनैः । करिष्यामि भवद्वाक्यं, परमागाभिवत्सरे ॥ १९ ॥ आगाभिवत्सरे जात-श्रद्धः

मर्त्येणम् च कुर्यादि-कुडङ्गद्वीपसन्निभम् ॥ ८४ ॥ सदा दुर्लभ्वेद्यत्वा-तिर्यग्नाकरदुर्गती । ते कथारिकपिकच्छु-कुडङ्गप्रतिमे
 स्मृते ॥ ८५ ॥ त्रिये पापोदयेनते, सम्पद्येते तनुमताम् । एतयोः प्रतिबन्धस्तु, प्रायः पापात्मनां भवेत् ॥ ८६ ॥ मर्त्याऽमर्त्यगती
 यात्, सुखदुःखोभयात्मके । यदयुदुम्बरस्फार-कुडङ्गसन्निभे मते ॥ ८७ ॥ मध्यर्षेः सुकृतैर्धृते, त्रिये सम्भवतोऽङ्गिनाम् । मध्यमानां
 भर्तृनायो, व्यासङ्गः पुनरेतयोः ॥ ८८ ॥ उत्तमानां भवेत् प्रायः, प्रतिबन्धस्तु वस्तुतः । एकान्तात्पन्तर्भाल्यायां, महोदयगतीं
 सदा ॥ ८९ ॥ आधिभ्याधिवियोगादि-दुःखाद्रहन्ति मोहतः । फलतुल्यानि डिम्भ्यानि, स्थितास्ते नरजन्मनि ॥ ९० ॥
 सांयात्रिमसुविचायो, धर्माचार्योऽत्र नुच्यताम् । निर्वाणकनराभाश्च, साधवो धर्मदेशकाः ॥ ९१ ॥ यदुक्तम्-प्राणिनोऽपारसंसार-
 पारात्रोऽत्र मज्जतः । तास्यन्ति ततो वाचं-यमा निर्वाणपकाः स्मृताः ॥ ९२ ॥ नास्थानीया त्वसावद्या, प्रज्या पारमेश्वरी ।
 आत्यन्तिकमुखं चात्र, निर्वाणं तदसन्निभम् ॥ ९३ ॥ दधद्विरुत्तमां मेत्री, चातुर्णतिकजन्तुपु । साधुभिर्भगिताः पञ्चा-ल्येते समुदिता
 इति ॥ ९४ ॥ यथैरुक्ताकिनीहेतो-निष्पुण्यः कश्चिदध्वगः । रूपकाणां पुरा प्राप्तं, सहस्रं निरजीगमत् ॥ ९५ ॥ आस्वाद्यान्नफलं
 तुच्छ-मपथ्यं च यया पुरा । अंगमाप नृपः कथित्, स्वजीवितवृषथियाम् ॥ ९६ ॥ अत्र तुच्छेन्द्रियसुखा-सक्ताः केचिज्जडास्तथा ।
 हारपन्ति हहाऽपुन, सुखं स्वर्गाऽपवर्गयोः ॥ ९७ ॥ जुगुप्सनीयान् भो ! भोगान्, तुच्छान् शुक्रादिसम्भवान् । विमुच्याराध्यतां
 धर्मः, प्राप्यते येन निर्दृतिः ॥ ९८ ॥ इति साधूक्तमारुर्ष्या-ऽभ्यव्यः प्राह हसन्नि । निर्दृतिः कीदृशी सा च, दृष्टा केनाऽत्र
 कथ्यताम् ॥ ९९ ॥ अत्रायं विपपग्रामः, सर्वेन्द्रियसुखावहः । धृतपूराज्यपक्वान-लज्जुराद्यं च युज्यते ॥ १०० ॥ वसनाभरणाद्यत्र,
 स्वेच्छया परिकीर्यते । नीयते च सुखं कालः, क्रीडाहास्यशुतुहलैः ॥ १ ॥ एतेषां नैकमप्यस्ति, यत्र तत्राऽपुनर्भवे । को नु

दुःखात्मके तस्या- दात्पनीनो पियासति ॥ २ ॥ अयमर्त्यवमेकान्त-सुखमप्यपुनर्भवम् । गर्तोशूकरवाङ्मिता-सक्तो ह्यिपयकर्म्ममे
 ॥ ३ ॥ आधिब्याधिजराजन्म-मरणादिभिरादितः । भ्रामिताऽनन्तसंसारं, स वराको निरन्तरम् ॥ ४ ॥ (युग्मम्) । तथैव दूरभव्योऽव्यग्,
 विधास्ये च त्वदीरितम् । परिणामहितं किञ्च विरेणीवाऽधुना न यत् ॥ ५ ॥ यौवनं धनसंपात्तेः, पत्नी च्छन्दानुवर्तिनी । नीरोगं
 चाङ्गमित्यादि, प्राप्तुञ्जेत् कथं सुधीः ॥ ६ ॥ यौवने यच्च धर्मोर्थं, पञ्चेन्द्रियसुखोज्जनम् । बुद्ध्यतां पीडुकालास्य-पाकोक्तिसदृशं
 तु तत् ॥ ७ ॥ कालान्तरे तथैवोक्तः, कृपया साधुपुङ्खैः । तेने प्राक्तनजातीय-मेवोत्तरमस्मी पुनः ॥ ८ ॥ एवमालम्बनैः सत्या-
 ऽसत्यैः साधून् मतारयन् । वराको दूरभव्योऽपि, न धर्मं प्रतिपद्यते ॥ ९ ॥ प्रायो नरकतिर्यसु, जातु मर्याऽमरेष्वपि । पदे पदेऽथ
 दुःखार्थो, भ्रान्त्वाऽनन्तमनेहसम् ॥ १० ॥ यथाप्रवृत्तकरणा-द्विकरं प्राप्य कर्मणः । सम्यगुल्परूपदेशेन, स धर्मं प्रतिपत्स्यते ॥ ११ ॥
 (युग्मम्) । सम्यगाराधयन् धर्मं, भवैः कतिपर्यस्तः । निर्दिष्टाऽशेषकर्मणि, स सिद्धिसुखपास्पाति ॥ १२ ॥ भव्यथोशाच तत्रैवं,
 करिष्ये शुक्तिकाम्यया । युष्माभिरुदितं धर्मं, परं सप्ताष्टवत्सरैः ॥ १३ ॥ यत्साधानाऽधुना पत्नी, बालधापाडिताः सुतः ।
 सुता नोद्वाहिताऽपि, तद् द्राग् मोक्तुं न शक्यते ॥ १४ ॥ विभाव्य योग्यतां वषेः, सप्ताष्टरथ साधुभिः । तपस्यापार्हितीं भद्र !,
 भजस्वत्युदितः पुनः ॥ १५ ॥ प्रतिपद्याहितं धर्मं, स संवेगतरङ्गितः । सप्ताष्टैः सुभवेः . कर्म-निर्मुक्तः
 शिवमाप्स्यति ॥ १६ ॥ श्रुत्वा साधुवचश्चाख्य-देवमासन्नसिद्धिकः । रोचते भवदुक्तं मे भृशं पीयूषपानवत् ॥ १७ ॥
 परं नियांन्तौ जाथा-पत्यादिभिमवन्तैः । मुमुक्षुरपि गार्हस्थ्यं, सहसा मोक्तुमक्षमः ॥ १८ ॥ तद्वियोज्य
 मियाऽपत्य-प्रतिबन्धं शनैः शनैः । करिष्यामि भवद्वाक्यं, परमागामिवत्सरे ॥ १९ ॥ आगाभिवत्सरे जल-श्रद्धः

त्रिपादर्गमेवासु, त्रिमन्पर्दार्गनाञ्ज्तरः । निर्द्योतिलभ्यते यास्मिन्, सरांगेणापि चेतसा ॥ ५५ ॥ कल्पितान्यपरानीह, दर्शनानि तु
 दाम्भिकैः । मुग्धमतारणार्थिभ्य, मिथ्याज्ञानोक्तियुक्तिभिः ॥ ५६ ॥ ततो विषयसामग्री, यावदस्तीयमत्र वः । तावद्विलसते स्वैरं, निःशङ्क-
 मनोऽधुना ॥ ५७ ॥ पावण्डिमिष्टुञ्चाम्बु, भोगान् पा मुञ्चताऽऽगताम् । इत्यमुन्मार्गमन्येभ्यः, कुधीः सोपादिशत् पुनः ॥ ५८ ॥
 (गुणम्) प्रभूतः मीतिमत्याऽथ, पुनः श्वरलक्षणः । श्रेष्ठी हृष्टस्तोऽकार्षी-द्वर्द्धापनमहोत्सवम् ॥ ५९ ॥ देवदित्र इति न्यस्त-नामा
 पियादिभिः सः । लान्यमानः सदा पञ्च-धात्रीभिर्वर्द्धते सुखम् ॥ ६० ॥ भाग्यसीभाभ्यनिलयः, समयेऽध्ययनाय सः ।
 नोऽथ पिवा सदने, कलाचार्यदिनम्ननः ॥ ६१ ॥ उद्युक्तः त्रिासते सोऽपि, क्रमाद् द्वास्तति कलाः । अथास्ते सुन्दरो
 वृत्सत्र ऋदिमान् ॥ ६२ ॥ रूपेणाऽतिरतिस्त्रस्य, दुहिता बालखण्डिता । आस्ते सरस्वती नाम्ना,
 इन्म् ॥ ६३ ॥ कलाचार्यस्य तस्यैव, समीपे ह्यिज्जनोचिताः । अथीति च चतुःषष्टि, कलाः साऽपि सदोद्यता
 नागमोपमृगोद्गोपः, कस्मिंश्चिद् दुर्नयेऽन्यदा । उपाध्यायीषुपाध्यायः, स ताडयति निर्दयम् ॥ ६५ ॥ दयाद्रमनसो
 षा भेग्यशालिः । सर्वं न्यवारयञ्चैतं, द्राक् प्रविश्याञ्ज्तरे तदा ॥ ६६ ॥ परं सरस्वती स्याना-न्नोदस्यादप्यवहाया ।
 न्नासी-नो रशो इदि विस्मितः ॥ ६७ ॥ उपाध्यायी मियेणवं, ताडयमाना शुभेऽधुना । किं त्वयोपेक्षितेतीप-
 त्त्यरह ॥ ६८ ॥ मयोजनं क्षिमेतस्याः, पुनार्षी मम चिन्तया । इयं कथं कुनारीति, तेन पृष्टा पुनर्जनी
 कुनारी सैव या पत्या, स्वदासेनेव कारयेत् । गृहकृत्यानि कुर्याच्च, तस्य साहाय्यमापादि ॥ ६९ ॥ तथा कर्तुमशक्यं,
 म्ना चलेत् । कुनारी उद्विवा सैवा, तच्छुनीच स्वल्क्षणैः ॥ ७१ ॥ तस्याः सर्वनराञ्चज्ञा, गर्जमुद्गृह्णलं वचः ।

देवदिशो निगम्येत्य, समन्युद्भेदि दृष्यवान् ॥ ७२ ॥ परिणीय मयावस्यं, सर्वस्वजननशासिकम् । मोक्तव्या द्रागु न दृष्टयाऽपि,
 द्रष्टव्या सद्द्रष्टव्या ॥ ७३ ॥ यदेषानुभरत्यात्म-गर्वरागफलमात्मना । साप्यजानाचदाहूतं, दसा तादृशमिङ्गितैः ॥ ७४ ॥
 ततोऽधीत्यान्यकालेन, स्योचिताः सरुलाः फलाः । देवदिशसरस्वतयो, प्रापतुः स्वस्वसमनि ॥ ७५ ॥ महेश्या बहवोऽथेयुः, प्रिय-
 र्गुश्रेष्ठसमनि । देवदिशकुमाराय, दातुं निगमिनां कनीम् ॥ ७६ ॥ परं सुन्दरसायंश-सुतामेव सरस्वतीम् । परिणेष्यामि न त्वन्या,
 क्वारणिति वक्ति सः ॥ ७७ ॥ स पूर्वकः सुतस्तस्य, श्रेष्ठिनथाविवृद्धभः । तदिष्टे नान्यथा कर्तु-मेतद्वाक्यं पिताऽपि सः ॥ ७८ ॥
 प्रतोऽयमत्य सर्वेश्यान्, कन्यां दातुं दृष्टाऽऽगतान् । श्रेष्ठी सुन्दरसार्थशं, द्विजास्येनेत्यमवर्षति ॥ ७९ ॥ सरस्वती द्विधाऽ-
 त्प्राप्ते, सार्थेन । तर या कनी । देवै तां दिव्यरूपाय, मदीयतनुजन्मने ॥ १८० ॥ देवदिशसरस्वत्यो-र्यजुल्यकुलशीलयोः ।
 सन्मन्योरिव श्रेष्ठिन्, सन्मन्यः प्रतिभाति नः ॥ ८१ ॥ पुराप्यास्ते समानद्धि-शीलयोः प्रीतिरावयोः । तां चेच्छामि
 एवीमर्तुं, सन्मन्थेनामुनाऽयुना ॥ ८२ ॥ सरलप्रकृतिः सार्थ-पतिः सोऽपि तदा सुताम् । तामाकार्योपवेदयाऽथो-रसद्दगे
 सत्संगमित्यार ॥ ८३ ॥ प्रियद्गुश्रेष्ठिना वत्ते ।, प्रहितोऽयं द्विजोत्तमः । देवदिशकुमारार्थं, भवती याचतेऽयुना ॥ ८४ ॥
 अथ न देवदिशस्य, दृष्टाऽऽहूते विदत्यापे । कौशल्यत् स्त्रोक्तानिर्वाह-विकीस्तातमुवाच सा ॥ ८५ ॥ यदि दास्यसि मां
 तान्, त्वमन्यस्यापि कस्यचित् । कुलशीलयोचिन्या-दिभिस्त्रुचितो गसौ ॥ ८६ ॥ ततः सार्थपतिः प्रीतः, सयं तेन
 दिजन्मना । प्रियद्गुश्रेष्ठसमत्य, देवदिनाय तां ददौ ॥ ८७ ॥ विवाहः शुभलभोऽथ, मह्येन महता तयोः । मिथः सन्मानसत्कार-
 म्प्राप्तः सभषत् ॥ ८८ ॥ दुष्टहृद् देवदिशोऽथ, परिणीय सरस्वतीम् । तदेव तत्सितुर्गहे, विष्णुच्यागात् स्वस्रवानि ॥ ८९ ॥

रदा साधु-धर्मगुणानमाचरन् । कृत्स्नकर्मक्षयादाप, मुक्तिं तद्भवसिद्धिः ॥ ३८ ॥ प्रायो नरकतिर्यक्षु, सञ्चरन्
 पापकर्मभिः । अज्ञानकण्टकियया, जातु स्वगिरेष्वपि ॥ ३९ ॥ भाग्यहीन इव स्वर्ण-निधिं नाऽभव्यचेतनः ।
 अनन्तेनाऽपि कालेन, लभ्यते पदमव्ययम् ॥ १४० ॥ (युगम्) अनन्तेनाथ कालेन, दूरभव्यश्च सेत्स्यति । सप्ताऽष्ट्यथ र्विर्भव्य-
 स्त्रिभिक्षासन्नसिद्धिः ॥ ४१ ॥ तस्मिन्नेव भवे चाप्तः, सिद्धिं तद्भवसिद्धिः । तारतम्येन मोहस्य, भिदाऽधीपामपीत्यभूत् ॥ ४२ ॥
 यत्नान यस्य मवेन्मोह-स्त्वावती तस्य संसृतिः । तन्मोहचयाऽण्वया-नुगा संसृतिरिद्विगनाम् ॥ ४३ ॥ तद्दत्त्वाऽसुखसन्दोहः,
 प्ररोहः पापकर्मणः । आत्मब्रह्मकृतदोह-स्त्याज्यो मोहः शिवार्थिभिः ॥ ४४ ॥ यच्च भ्रान्ता भ्रमिष्यन्ति, भ्रमन्ति च भवेऽङ्घ्रिनः ।
 मोहस्तेष्वारिखलो नूनं, महिमाऽयं महत्तमः ॥ ४५ ॥ साग्रं पैशुन्यगुन्मार्ग-देशनाऽलीरुवादिता । अत्यन्तविषयासक्ति-
 मिथ्यात्वैकान्तनिष्ठता ॥ ४६ ॥ अवज्ञाऽऽर्हतधर्मस्यो-पहासश्च सुसाधुषु । महामोहस्य चेमानि, लिङ्गान्याहुर्मनस्विनः ॥ ४७ ॥
 (युगम्) मर्त्यजन्मादिसाम्प्री-मवाप्यापि यथाचिरम् । मियद्गुर्भक्वकान्तारे, भ्रान्तो मोहानुभावतः ॥ ४८ ॥ यथा
 मोहपरित्यागात्, समियोऽपि तदङ्गजः । उत्तीर्णश्च भवाऽण्वं, तथा वत्सा ! निशम्यताम् ॥ ४९ ॥ (युगम्) तथाहि पोतनपुरे,
 पुरे परमञ्चद्विमान् । श्रेष्ठी मियद्गुनुनामाऽभू-न्मिथ्यात्वैकान्तनिष्ठधीः ॥ १५० ॥ अर्हद्वर्मर्षिक्रियाशुद्ध-साधुश्रद्धोपहासकृत् ।
 नित्यं कूटकक्रियाऽलीक-परद्वयापहारदृक् ॥ ५१ ॥ (युगम्) सप्तं प्रीतिमतीनाम्या, मियया रूपरम्भया । स भुङ्क्ते विषयान्
 स्त्वेरं, कामतीनाऽभिलाषवान् ॥ ५२ ॥ श्रेष्ठिन् ! किं मन्यसे पद्सु, दर्शनेष्विति केनचित् । भणितः कीर्तुकेनाख्य-द्धसन्नेवं स
 मूढधीः ॥ ५३ ॥ मन्येऽहं शोभनं प्राण-भियाया एव दर्शनम् । अवाप्नोति सरामोऽपि, गुरूपो यत्र निर्धृतिम् ॥ ५४ ॥ यदुक्तम्-

साधूपदेशतः । सद्यः प्रपद्यते जैर्नी, दीक्षामासन्नसिद्धिकः ॥ १२० ॥ सम्यगाराध्य तां स्वर्गी, भविता स चिरं सुखी
 ततश्चैकावतारण, द्रष्टु मुक्तिमवाप्स्यति ॥ २१ ॥ साधुवाक्यमथाकर्ण्य, पुण्यमाहात्म्यगर्भितम् । कृताञ्जलिर्वाचैर्न, हृष्टस्तद्भवसिद्धिकः
 ॥ २२ ॥ अनादिकालतो मोह-निद्रया नष्टचेतनः । अहं प्रवोधितः साधु, युष्माभिः साधुपुङ्गवैः ॥ २३ ॥ धन्यानामपि धन्योऽहं,
 सम्यग्मार्गोपदेशरुः । यद्ययं मिलिताः सम्म-त्युत्पथे गच्छतो मम ॥ २४ ॥ मज्जताऽत्र मयाऽपार-संसारमकराकरे ।
 निर्यामरुनिभा यूय-माप्ताः सद्दर्भनीयुताः ॥ २५ ॥ स्नेहपाशैर्निवध्याशु, पञ्चेन्द्रियमलिन्मुचैः । क्षुत्पिपासादिदुःखात्तो, निक्षिप्तो
 भयचारके ॥ २६ ॥ हन्यमानोऽञ्चहं जन्म-मृत्याधिब्ययाधितर्जनेः । न त्राणमामुत्रं किञ्चि-देतावन्तमनेहसम् ॥ २७ ॥ (युगम्)
 शुभदैवाऽनुभावेना-थुना त्वावद्धमोचकाः । आसादिता मया यूय-मत्राणव्राणकारिणः ॥ २८ ॥ सुलभा एव संसारे,
 मर्त्याऽभरमहर्द्धयः । संयोगः सदगुरूणां तु, जन्तूनामतिदुर्लभः ॥ २९ ॥ बहुशोऽपि मया लीलयात्, षड्व्यासादिता रसाः ।
 सदगुरूक्तिपुया जन्तु-जन्ममृत्युहरा न तु ॥ ३० ॥ विद्वानपि न जानाति, सम्यक् तच्चं गुरून् विना । यथा दीपं विना ध्वान्ते, न
 पश्यत्यपि शुद्धदृक् ॥ ३१ ॥ संसाराऽसारसील्यायो-परुमन्ते यथाऽङ्गिनः । तथा जैनक्रियार्ये चेत, करान्तर्निवृत्तिस्तदा ॥ ३२ ॥
 नानादुःखायसंयुक्त-सांसारिकसुखादहम् । निवृत्तो विपसम्युक्त-रसान्नादिवायुना ॥ ३३ ॥ वाणिज्यं स्वार्जनेनैव, जिनधर्मेण
 वर्जितः । श्यान् दिनव्ययो याहं, वैफल्येन दुनोति माम् ॥ ३४ ॥ भयाम्भोधितरी पाप-हरी जन्तुशिवङ्करी । दीयतामार्हती
 दीक्षा, सिर्म मे मुनिपुङ्गवाः ! ॥ ३५ ॥ सान्तरायो यतो धर्मः, प्रायो बहुलरुर्मर्षणम् । अत एवाऽकथि प्राज्ञै-धर्मस्य त्वरिता
 गतिः ॥ ३६ ॥ इत्यमुत्सर्पिसंवेगः, मात्राजीन्मुनिसन्निव्या । संसारवासमुत्सृज्य, श्लेषमाणपिव च द्रुतम् ॥ ३७ ॥ अप्रमत्तः

तदा साधु-धर्मानुष्ठानमाचरन् । कृत्स्नकर्मसयादाय, युक्ति तद्भवसिद्धिकः ॥ ३८ ॥ मायो नरकतिर्येष्ट, सञ्चरन्
 पापकर्मभिः । अज्ञानकण्टकिक्रिया, जातु स्वर्गिनरेष्वपि ॥ ३९ ॥ भाग्यहीन इव स्वर्ग-निधिं नाऽभव्यचेतनः ।
 अनन्तेनाऽपि फालेन, कल्पते पद्मव्ययम् ॥ १४० ॥ (युगम्) अनन्तेनाय कालेन, दूरभव्यत्र सेत्स्यति । सप्ताऽष्टौ भवेर्भव्य-
 स्त्रिभिरासन्नसिद्धिकः ॥ ४१ ॥ तस्मिन्नेव भवे चाप्तः, सिद्धिं तद्भवसिद्धिकः । तारतम्येन मोहस्य, भिदाऽमीपामपीत्यभूत् ॥ ४२ ॥
 यावान् यस्य भवेन्मोह-स्त्वावती तस्य संश्रुतिः । तन्मोहचयाऽपचया-नुगा संश्रुतिरसिद्धिकः ॥ ४३ ॥ तद्दृचाऽमुलसन्त्रोहः,
 प्ररोहः पापकर्मणः । आत्मब्रह्मकृतद्रोह-स्त्वाज्यो मोहः शिवाग्निभिः ॥ ४४ ॥ यत्र भ्रान्तर भ्रमिष्यन्ति, भ्रमन्ति च भवेऽग्निः ॥
 मोहस्येवाखिलो नृत्त, महिमाऽयं महत्तमः ॥ ४५ ॥ साधुं पेश्यसुन्मार्ग-देशनाऽस्लीकयादिता । अत्यन्तविपयासक्ति-
 विध्यात्वेकान्तनिष्ठता ॥ ४६ ॥ अवज्ञाऽऽर्हतधर्मस्यो-पहासश्च सुसाधुः । महामोहस्य चेमानि, लिङ्गान्याद्गुर्मनसिनः ॥ ४७ ॥
 (युगम्) मर्त्यजन्मादिसामग्री-मवाप्यापि यथाविरम् । भिद्यद्गुरुर्भक्तान्तारे, भ्रान्तो मोहानुभान्तः ॥ ४८ ॥ यथा
 मोहपरित्यागात्, सप्रियोऽपि तद्भ्रजः । उत्तीर्णत्र भवाऽरण्यं, तथा वत्सा ! निशम्यताम् ॥ ४९ ॥ (युगम्) तथाहि पोतनपुरे,
 पुरे परमञ्चद्विमान् । श्रेष्ठी भियद्गुणामाऽभू-न्मिथ्यात्वेकान्तनिष्ठधीः ॥ १५० ॥ अर्हद्वर्मक्रियाशुद्ध-साधुश्रद्धोपहासकृत् ।
 नित्यं कूटकियाऽस्लीक-परद्रव्यापहारहृ ॥ ५१ ॥ (युगम्) तमं प्रीतिमतीनाम्या, मियया रूपरम्भया । स भुङ्क्ते विपयान्
 स्वेरं, कामतीव्राऽभिलाषवान् ॥ ५२ ॥ श्रेष्ठिन् ! किं मन्यसे पद्भु, दर्शनेष्विति केनचित् । भाणितः कोऽकेनाख्य-द्वसंशने त
 मूढधीः ॥ ५३ ॥ मन्येऽहं शोभनं प्राण-मियाया एव दर्शनम् । अवाप्नोति तरागोऽपि, पुरुषो यत्र निष्ठेतिम् ॥ ५४ ॥ यदुक्तम्-

३**

प्रियादर्शनेनास्तु, क्रिमर्त्यदर्शनाऽन्तरं । निर्घृतिर्लभ्यते यस्मिन्, सरागेणापि चेतसा ॥ ५५ ॥ कल्पितान्यपराणीह, दर्शनानि तु
 दाग्भिर्कैः । मुग्धप्रतारणार्थैव, मित्याशाहोक्तियुक्तिभिः ॥ ५६ ॥ ततो विषयसामग्री, यावदस्तीयमत्र वः । तावद्विलसते स्वरे, निःशङ्क-
 मत्सोऽधुना ॥ ५७ ॥ पाखण्डिविमलुब्धास्तु, भोगान् मा मुञ्चताऽऽगतान् । इत्यमुन्मार्गमन्येभ्यः, कुयीः सोपादिशब् पुनः ॥ ५८ ॥
 (युग्मम्) प्रमृतः प्रीतिमत्याऽथ, पुत्रः प्रवरलक्षणः । श्रेष्ठी हृष्टस्ततोऽकार्पी-द्वर्द्धापनमहोत्सवम् ॥ ५९ ॥ देवदिन्न इति न्यस्त-नामा
 पित्रादिभिश्च सः । लाल्यमानः सदा पञ्च-धात्रीभिर्वर्द्धते सुखम् ॥ ६० ॥ भाग्यसौभाग्यनिलयः, समयेऽध्ययनाय सः ।
 मुक्तोऽथ पित्रा सद्दने, कलाचार्यद्विजन्मनः ॥ ६१ ॥ उद्युक्तः शिक्षते सोऽपि, क्रमाद् दासप्राति कलाः । अथास्ते सुन्दरो
 नाम, सार्थेशस्तत्र ऋद्धिमान् ॥ ६२ ॥ रूपेणाऽतिरतिस्तस्य, दुहिता वालखण्डिता । आस्ते सरस्वती नान्ना,
 वनितामीलिमण्डनम् ॥ ६३ ॥ कलाचार्यस्य तस्यैव, समीपे स्त्रीजनोचिताः । अधीते च चतुःपाष्टि, कलाः साऽपि सदोद्यवा
 ॥ ६४ ॥ जातक्रोधशृशोद्बोधः, कस्मिश्चिद् दुर्नयेऽन्यदा । उपाःन्यायीमुपाध्यायः, स ताडयति निर्दयम् ॥ ६५ ॥ दयाद्रमनसो
 देव-दिन्नाथा लेखशालिकाः । सर्वे न्यवारयन्ते, द्राक् प्रविश्याऽन्तरे तदा ॥ ६६ ॥ परं सरस्वती स्थाना-बोदस्थादप्यवज्ञया ।
 देवदिन्नस्ततोऽप्राप्ती-चां रहो हृदि विस्मितः ॥ ६७ ॥ उपाध्यायी प्रियेणैवं, ताड्यमाना शुभेऽधुना । किं त्वयोपेक्षितेतीप-
 न्युत्समापोष्य साऽप्यवरु ॥ ६८ ॥ प्रयोजनं क्रियेतस्याः, युनार्यो मम चिन्तया । इयं कथं कुनारीति, तेन पृष्ठा पुनर्जनी
 ॥ ६९ ॥ सुनारी संव या पत्या, स्वदासेनेव कारयेत् । गृहकृत्यानि कुर्याच्च, तस्य साहाय्यमापादि ॥ ७० ॥ तथा कर्तुमशक्तेयं,
 न पत्युश्चाश्रया चलेत् । कुनारी कुटिता संपा, तच्छुनीव स्वलक्षणीः ॥ ७१ ॥ तस्याः सर्वनराऽवज्ञा, गर्जन्मुदुष्टहृलं वचः ।

देवद्विभ्रो निगम्येत्यं, समन्युर्द्विदृष्यवान् ॥ ७२ ॥ परिणीय मयावश्यं, सर्वस्वजनसाक्षिकम् । मोक्तव्या द्राग् न दृष्टयाऽपि,
 द्रष्टव्या सकृदप्यसी ॥ ७३ ॥ यदेपात्रुभवत्यात्म-गर्वावाक्फलमात्मना । साप्यजानात्तदाकृतं, दक्षा तादृशमिद्विर्तः ॥ ७४ ॥
 ततोऽधीत्याल्पकालेन, स्वोचिताः सकलाः कलाः । देवद्विभ्रसरस्वर्यो, प्रापतुः स्यात्ससमनि ॥ ७५ ॥ महेभ्या वहवोऽथेयुः, प्रिय-
 इगुश्रेष्ठिसमनि । देवद्विभ्रकुमाराय, दातुं निजनिजां कनीम् ॥ ७६ ॥ परं सुन्दरसार्थेश-सुतामेव सरस्वतीम् । परिणेष्यामि न त्वन्यां,
 वत्साराभिति वक्ति सः ॥ ७७ ॥ स पूर्वकः सुतस्तस्य, श्रेष्ठिनथातिवल्लभः । तद्विष्टे नान्यथा कर्तु-मेतद्वाक्यं पिताऽपि सः ॥ ७८ ॥
 अतोऽप्रमत्य सर्वेभ्यान्, कन्यां दातुं गृहाऽऽगतान् । श्रेष्ठी सुन्दरसार्थेशं, द्विजास्येनेत्यमब्रवीत् ॥ ७९ ॥ सरस्वती द्विधाऽ-
 प्यास्ने, सार्थेश ! तव या कनी । देहे तां दिव्यरूपाय, मदीयतनुजन्मने ॥ १८० ॥ देवद्विभ्रसरस्वत्यो-र्यसुल्यकुलशीलयोः ।
 स्पर्णमप्योरिव श्रेष्ठिन् !, सम्यन्धः प्रतिभाति नः ॥ ८१ ॥ पुराप्यास्ते समानर्द्धि-शीलयोः प्रीतिरावयोः । तां चेच्छामि
 हृदीमर्तु, सम्मन्थेनामुनाऽधुना ॥ ८२ ॥ सरलप्रकृतिः सार्थ-पतिः सोऽपि तदा सुताम् । तामाकायोपवेशयाऽथो-त्सङ्घो
 सस्नेहमित्यवर् ॥ ८३ ॥ प्रियङ्गुश्रेष्ठिना वत्से !, महितोऽयं द्विजोत्समः । देवद्विभ्रकुमारार्थं, भवतीं याचतेऽधुना ॥ ८४ ॥
 अप तं देवद्विभ्रस्य, दुष्टाऽऽकृतं विदत्यपि । कौशलयात् स्वोक्तिनिर्वाह-चिकीस्तातमुवाच सा ॥ ८५ ॥ यदि दास्यसि मां
 नात !, त्वमन्यस्यापि कस्यचित् । कुलशीलवयोविद्या-दिभिस्तदुचितो ह्यसौ ॥ ८६ ॥ ततः सार्थपतिः प्रीतः, समं तेन
 दिजन्मना । प्रियङ्गुश्रेष्ठितर्जस्य, देवद्विभ्राय तां ददौ ॥ ८७ ॥ विवाहः शुभलोऽथ, महेन महता तयोः । मिथः सन्मानसत्कार-
 सरसः सऽपश्यत् ॥ ८८ ॥ दुष्टहृद् देवद्विभ्रोऽथ, परिणीय सरस्वतीम् । तदेव तत्पितुर्गहे, विगुच्यागात् स्वसमनि ॥ ८९ ॥

स भिन्नस्वर्गलोक-विरुद्धत्वादियुक्तिभिः । बहुशो भण्यमानोऽपि, नानैपीतां पितुर्गृहत् ॥ १९० ॥ आनिनीपुरपि श्रेष्ठी,
 किञ्चित् मिथिनिर्पणं ताम् । नाऽनैपीत पुत्रदंष्ट्या-दूरीतो जातु स्वमन्दिरम् ॥ १९१ ॥ पालयन्त्यमलं शीलं, मनोवचनकर्मभिः ।
 निर्विपादा पितुर्गृहे, तिष्ठति स्म सरस्वती ॥ १९२ ॥ पितुः प्रसादान्निश्चिन्तो, देवदिन्नः सुहृत्सखः । नानाक्रीडाभिराक्रीडा-
 दिपु क्रीडति सर्वदा ॥ १९३ ॥ अथ द्वित्रसुहृदोष्ठी-व्यासिसमनसोऽन्यदा । लीलया देवदिन्नस्य, राजवर्त्मनि गच्छतः ॥ १९४ ॥
 अनाभोगवशान् स्क्रन्धो, गाढं लग्नः पणद्वियः । नाम्ना कामपताकाया, आपन्त्याः पथि सम्मुखम् ॥ १९५ ॥ (गुणम्)
 प्रसादपानं भूपस्य, साऽपि दूनमना भृशम् । देवदिन्नं करं धृत्वा, तदा सासूयमित्यवक् ॥ १९६ ॥ यौवने स्वार्जितामेव, त्याग-
 भोगादिभिः श्रियम् । युञ्जानस्य नरस्यैत्यं, यद्दूर्वोऽपि प्रशस्यते ॥ १९७ ॥ युञ्जानः स्वपितुर्लक्ष्मीं, मिथ्या-हङ्कारभाग्यवान् ।
 स्क्रन्धेनाऽऽघ्नन् जनान् श्रेष्ठि-कुमारथलतीति किम् ? ॥ १९८ ॥ पौडशाब्दवया भुङ्क्ते, यः पुत्रो जनकश्रियम् । स प्राच्यऋणसम्बन्धे-
 नापातसस्य निश्चितम् ॥ १९९ ॥ यतः-मातुः स्तन्यं रजःक्रीडा, मन्थनावागलज्जता । शैशवे भान्ति निर्हेतु-हास्यं भोगः पितुः
 श्रियः ॥ २०० ॥ किञ्च-स्वसा पित्रार्जिता लक्ष्मीः, परस्त्री च परार्जिता । स्वार्जितैव ततो भोक्तुं, युज्यते महतां ध्रुवम् ॥ १ ॥
 अधिसिपरचस्तस्याः, स्ववीढाकराप्यदः । गुरुशिक्षामिवाभंस्त, देवदिन्नो हितावहम् ॥ २ ॥ दध्यौ च हृदि हृष्टात्मा, सुष्टु
 प्रापितमेतया । क्रीडया मे मुयाऽगच्छ-दूयो विताऽर्जनोचितम् ॥ ३ ॥ यदुक्तम्-प्रथमे नार्जिता विद्या, द्वितीये नार्जितं धनम् ।
 तृतीये नार्जितो धर्मः, स तुर्ये किं करिष्यति ! ॥ ४ ॥ ततः सप्तमेत्याशु, निनयाऽवनमच्छिराः । देवदिवः शुभोत्साहः,
 पितरं माह सादरम् ॥ ५ ॥ अनुपन्यस्य मां तात !, यास्याम्यर्नयितुं श्रियम् । भृत्वा क्रयणर्कः पौतं, परद्वीपपयोनिर्घो ॥ ६ ॥

श्रेणी लोभाभिभूतोऽपि, दुःस्नेहाचदाऽवदत् । विदेशा विषमा वत्स !, तत्राऽब्धिस्तु विशेषतः ॥ ७ ॥ त्वमेवैकसुतो वत्स !,
 कुलस्यात्सम्भवं मम । माणसन्देहकारिण्या, तस्यत्तं वाङ्मियात्रया ॥ ८ ॥ देवदिब्रोऽव्यक्त् तातो-यमेनैवाप्यते रया ।
 अलसधपदसाग्निभ्यः, सा तु दूरं पटायते ॥ ९ ॥ यदुक्तम्-अव्यवसायिनमलसं, देवपरं पुरुषकारपरिहीणम् । प्रमदा इव हृद्वपत्ति,
 नेच्छन्त्यवगृष्टिं लक्ष्मीः ॥ २१० ॥ श्रियः सर्वत्र दृश्यन्ते, कष्टेनाऽन्तरिता नृणाम् । वेधव्यया सहित्वैव, कर्णाः कुण्डलभाग् भवेत्
 ॥ ११ ॥ अयोज्जिनार्थमत्यर्थ-मित्युत्कण्ठितचेतसम् । अथ श्रेष्ठी सुतोत्साह-दृष्टस्तप्तुमन्यत ॥ १२ ॥ ततश्चतुर्विधः पथैः,
 पोतमापूर्य भूरिभिः । विधाय सर्वसामर्थी, तदर्हम्परागपि ॥ १३ ॥ अविश्वासः श्रियो मूल-मस्यार्थं मनसि स्मरन् । मा प्रयातः
 परद्वीपे, कस्यचिद् वत्स ! विश्वसीः ॥ १४ ॥ प्रमोदेन प्रपन्तां, पितृशिक्षाहिताशिपम् । आराध्य बलिपूजाद्यै-रुदधेश्चाधिदेवतम्
 ॥ १५ ॥ दीनादिभ्यो दददानं, कृतदेवनमस्कातिः । सुलभे पोतमाख्या, स सुधीः सपरिच्छदः ॥ १६ ॥ (चतुर्भिः कलापकम्)
 अथ पारसहूलस्य, संमुल्य श्रेष्ठिनन्दनः । सोत्साहः सत्वरं पोत-यहिः पोतमचीचलत् ॥ १७ ॥ दुर्दैवात्तैः परं पोतः, प्रैर्यमाणोऽपि
 सस्ये । उत्सये याति दुर्वात-प्रपुञ्जः शुकलाऽश्ववत् ॥ १८ ॥ अत्रैप भद्रस्यते नूर्त, स्वलित्वा क्याचिदस्मानि । अर्थदं देयदिब्रादौ,
 पोतलोकं विषीदति ॥ १९ ॥ भवितव्यनियोगेन, क्वचिदज्ञातनामके । मन्दिरे धवलासुश-मन्दिरेऽगालकमेण सः ॥ २० ॥
 मन्थपाना मुदात्मान-मायातं नप्यजन्मानि । देवदिब्रादपः सर्वे, वाहनादुदतारिणुः ॥ २१ ॥ सत्रस्यं फञ्चिदमासीद्,
 देवदिब्रोऽथ मानवम् । किमिदं मन्दिरं कोऽत्र, राजा के च महत्तराः ॥ २२ ॥ सोऽप्याह मन्दिरं वेत-दन्यायपुरपत्तनम् ।
 मन्वन्वन्नासनः श्रेष्ठिन् !, निर्विचारोऽत्र भूपतिः ॥ २३ ॥ सुधीः सर्वज्ञिलो मन्त्री, शिलापातः पुरोहितः । आस्ते

श्रीरूपाध्यक्षो-स्नाचारस्तस्य भूशुजः ॥ २४ ॥ विश्रुतः सर्वलुप्टाक-स्तलारक्षोऽत्र सर्वतः । तपस्वी पुनरज्ञान-राशिः
 प्राधान्यमाश्रितः ॥ २५ ॥ राज्ञः प्रसादसदनं, मान्या पूरमहर्तरः । आस्ते परित्राजिर्नृका, कृशुद्ध्यभिधा पुनः ॥ २६ ॥
 द्यूणां सङ्घटे प्राप्ते, विपमेऽस्य महीशुजः । निधिः कपटबुदीनां, सा ददाति धियं तु ताम् ॥ २७ ॥ यस्या बलेन भूजानि-
 निखिलानपि तानरीन् । निर्जित्य तेषां निःशेषा-यात्मसात्कृते श्रियम् ॥ २८ ॥ इति ज्ञाताखिलव्यक्ति-द्वैवदिब्रोऽथ तन्गुवात् ।
 स भौद्रामृतो गत्वा, प्रणनाम महीशुजम् ॥ २९ ॥ राज्ञा मदत्तसन्मानः, कृतसभ्योचितक्रियः । तत्रासीनः स तद्राज्य-व्यवस्थां
 यावदीक्षते ॥ ३० ॥ विमुक्तकेरा जर्ती, निर्दयं ताडयत्युरः । उच्चैः पूच्छ्वर्तती काचि-तावत्तत्र समागमत् ॥ ३१ ॥
 का त्वं किं पूत्करोष्यम्व !, राक्षेत्युक्ताऽवदच्च सा । नाथाहं चौरजननी, वसामि भवतः पुरे ॥ ३२ ॥ परं शुभाऽशुभां तस्मिं, जातु
 कुर्वे न कस्यचित् । कलहा येन केनापि, यामि कस्यापि नो गृहे ॥ ३३ ॥ अस्या वाञ्छिपयातीतं, सुशीलत्वमहो इति । विस्मि-
 तोऽन्तर्दृष्टोऽच-तनः किमिति साऽप्यवक् ॥ ३४ ॥ एक एवाङ्गजन्माऽभू-दन्ययष्टिसमो मम । गृहनिर्वाहमातन्मन्, स्तैन्येनात्र
 पुरेऽनिशम् ॥ ३५ ॥ खानं खनन्नभूत्सोऽथ, देवदत्तेभ्यसन्नानि । अकस्मान्न्यपतत्तस्यो,-परि भित्तिञ्च जर्जरा ॥ ३६ ॥ स
 तन्नैव मृतस्तेन, विनाय भविता कथम् । ममाधारविहीनाया, योगक्षेमविधिर्हहा ! ॥ ३७ ॥ इति दुःखातिरेक्रेण, दूनात्मा
 पूत्करोम्यहम् । ततो विपादं मा कार्षी-रिति मातमृते सुते ॥ ३८ ॥ यत्ते वृत्तिं करिष्यामि, सर्वा भरणपोषणैः । इत्थं
 सन्तोष्य जर्ती, सदयं व्यसृजन्मृषः ॥ ३९ ॥ देवदत्तेभ्यमाकार्यं, सकोपमथ सोऽवदत् । जर्जराभीक्ष्णीं भित्ति-रूरात्मन् !
 किमचीरः ? ॥ ४० ॥ वराकस्तस्करोऽस्थानि, निपतन्त्या यया द्रुतम् । सोऽप्याल्प्यत्सभयोत्कम्पं, स्वामिन् ! किं मेऽत्र

दूषणम् ॥ ४१ ॥ स्वार्थमास्थाय सामग्री, निखिलाऽप्युपदोकिता । यन्मया सूत्रधारस्य, वृत्तिश्चापि यथार्थितम् ॥ ४२ ॥
 ततस्तस्मैव वीशुष्यं, क्रिमप्यत्र विचारय । आहूय सूत्रधारोऽथ, पृष्टः कोपात् स भूशुजा ॥ ४३ ॥ चोस्यताप किं भित्ति-
 मकार्षीरिति जर्जराम् । सोऽप्यवोचद् यथासूत्रं, चयनावहितोऽप्यहम् ॥ ४४ ॥ उदारस्फारशृङ्गारो, देवदत्तसुतो पुरः ।
 प्रजन्ती सासितामत्र, वीक्षयाभिनवयीकनाम् ॥ ४५ ॥ तद्रूपाक्षिप्तचित्त्वा-च्छून्यो व्यसरचं मनाक् । इष्टिकाशियिलन्यारसं,
 तन्मे दौषः प्रभोऽत्र कः ॥ ४६ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) तामव्याकार्प राजाल्याद्, मुग्धे चिन्वन्मभूद् गृहम् । यैवकाग्रमनाः
 सूत्र-धारस्तत्र क्रियात्मनः ? ॥ ४७ ॥ देवदत्तसुताऽप्युचे, यान्त्यहं सुज्जर्कसि । वीक्ष्य नमं परिव्राज-मूर्च्छीभूय स्थितं
 पथि ॥ ४८ ॥ ग्रीढवेदशयशाद्राज-सुत्पथमस्थिता सती । तत्र प्राप्तवती तन्मे, नद्यत्रागो मनागपि ॥ ४९ ॥ परिव्राजकमप्याह,
 कोपेनाहूय तं नृपः । क्रिमस्या नम्र निर्लज्ज, त्वमूर्च्छो राजवर्त्मनि ॥ ५० ॥ सोऽप्याह राजन् ! यदहं, चिरमूर्ध्वन्दमः
 स्थितः । अर्थं शिष्यता तत्र, जामात्रा स्वलितः पथि ॥ ५१ ॥ तत्को ममापराधोऽयं, न्यायवर्त्म विलोकय । स जामाताऽ-
 त्यथाहूय, कोपितभाषिण भूशुजा ॥ ५२ ॥ पुरान्तः सर्वलोकानां, गमनागमनाऽञ्चनि । किमरे शिषितो वाजी, भवता विविधा
 गतीः ॥ ५३ ॥ राजशुभ्रोऽप्यवग् राजन् !, न दोषोऽत्र मनाग् मम । किन्त्वीह्युद्धिदो मेऽत्र, विधिरेवापराध्यति ॥ ५४ ॥
 भूषत्र प्राग्दत् सभ्यान्, निवश्यानिपितां वलात् । विधिमप्यत्र यत्राहं, सहे कस्यापि दुर्जयम् ॥ ५५ ॥ धूर्ताः सभासदः
 प्राहुः, सापराधतया ध्रुवम् । त्वद्विचक्रितो देव, ! पलायिष्ट तदैव सः ॥ ५६ ॥ प्रचण्डशासनात्त्वजः, पलाय्यापि परं विधिः ।
 गृगालीव स्वैर्देव, क्रियद्दूरं प्रयास्यति ॥ ५७ ॥ यतस्ततोऽसी तस्युम्भि-निवश्यानायगिय्यते । इति तथ्यैरिवाऽक्त्यै-रपि

धूर्त्तचर्दितः ॥ ५८ ॥ हृदि हृष्टो विष्टज्याय, निर्विचारद्वयः सभाम् । आवासन्तर्यथौ शुक्त्यै, स्वं विदन् न्यायतत्परम् ॥ ५९ ॥
 (युग्मम्) एतत्तु निखिलं सासा-दक्षिय न्यायाध्वसाष्टवम् । देवदिन्नवणिग् वाढं, विस्मितो हृदि दद्वि-
 यान् ॥ २६० ॥ अष्टाऽश्रुतपूर्वस्य निर्विचारमहीभुजः । अहो ! कापि नवीनेयं, राज्यनीतिव्यवस्थितिः ॥ ६१ ॥
 पोतादुचार्ये पय्यानि, भाटकात्तेऽथ वेदमनि । देवदिन्नः सुखं तस्यौ, क्रयविक्रयनिष्ठयोः ॥ ६२ ॥
 अन्येऽपुः श्रेष्ठिभूः सोऽथ, परित्राजिक्रया तथा । सादरं सपरिवारो, भोजनाय निमन्त्रितः ॥ ६३ ॥ भोज्यैः फलालिपकान्न-
 न्नालिदाच्छिष्टतादिभिः । सा सत्योचित्यसत्कार-पूर्वं च तमभूजन्त ॥ ६४ ॥ सरलमकृती देव-दिन्नेऽथ सपरिच्छदे ।
 तत्र भुरुर्यथमायाने, कृष्टयुद्धिद्विधाऽपि सा ॥ ६५ ॥ तदुत्तारकोहान्त-गुप्तस्थाने कचिद्रहः । निजाप्तपुरूपैः स्वर्ण-स्थालमेकं
 न्यनिक्षिपत् ॥ ६६ ॥ (युग्मम्) शुक्त्वा स्वस्थानमाप्ताय, देवदिन्नाय सा पुनः । पृष्टतः स्वन्नरं प्रेष्य तन्मुखेनेत्यचीकथयत् ॥ ६७ ॥
 सुरर्णस्थालमस्मान्न-भेदमथ गतं कचित् । युष्मत्परिजनाच्चान्यो, न कोऽप्यत्राऽगतोऽभवत् ॥ ६८ ॥ ततस्तं निखिलं पृष्ट्वा,
 सर्वथापि विलोक्य च । क्षिप्रमर्षय तद्द्वारतां, यथया न पतेद् वहिः ॥ ६९ ॥ देवदिन्नोऽप्यवग् भद्र !, कालभावेन कर्हिचित् ।
 पश्चिमायामुदत्त्यर्को, मर्यादां चाब्धिरुञ्जति ॥ ७० ॥ नास्मान्कीनः परं कोऽपि, रम्येऽपि परवस्तुनि । करं क्षिपति तद् गत्वा,
 स्त्रीकस्यैव तर्दाह्यताम् ॥ ७१ ॥ ततः सा स्वयमप्येत्य, देवदिन्नमपक् पुनः । श्रेष्ठिस्तत्स्थालमायासी-चर्चवोचारके कचित्
 ॥ ७२ ॥ तन्मे युदुम्न्याचारेण, मार्गयन्त्यास्तदर्षय । शुक्तवान् यत्र तर्कव, मा भाङ्क्षीद् भाजनं भवान् ॥ ७३ ॥ अथ चेत्
 सामयुक्त्यर्थं, मार्गितो नार्पयिष्यसि । आदास्ये दण्डयुक्त्यापि, तर्हि राजवलेन तव ॥ ७४ ॥ ऋजुस्तत्कृतमपिदन्,

देवद्विभोऽप्युवाच ताम् । क्रिमित्यमधिक्रुन्नुना-न्याख्यासि सुखरे सुधा ! ॥ ७५ ॥ जातु जात्यसुखर्णेऽपि, श्यामता लज्जति,
 कृण्वि । अस्मत्परिजनस्यैतत्, परं कर्म घटेत न ॥ ७६ ॥ भविष्यति ततः स्यालं, त्वत्सन्नयेव कुत्रचित् । तत्र त्वरितं गच्छ,
 पृच्छ चात्मपरिच्छदम् ॥ ७७ ॥ न शुच्यत्पात्मनो ह्यात्म-पृष्टमेवं विदन् सुधीः । मिव्यापदोपं सहसा, परंभ्वारोपयेत् कथम् ?
 ॥ ७८ ॥ विमारे-वर्द्धमाने चे-त्युक्तिप्रत्युक्तिभिधिरम् । मयाती तन्निवृत्त्यर्थं, ती महीजानिपर्यादि ॥ ७९ ॥ तद्विवाद्भव्यतिकरं,
 प्रात्नाऽन्योऽन्यं विचार्ये च । तयोर्वृपतिसामन्तै-रित्यादिष्टं महत्तैः ॥ ८० ॥ स्यालं यदन्तर्व्यालोक्य-मानशुदुप्युते हि तत् ।
 तदीयं शुद्धसर्वस्वं, भवेद्रन्त्यस्य निधितम् ॥ ८१ ॥ सप्त महत्तैर्देव-दिन्नोचारकसमानि । तत् आगत्य सा स्यालं,
 शुभिरासर्व्व्यलोक्यत् ॥ ८२ ॥ पूर्व्वमन्याग्यस्यानेषु, धूर्तत्वेन विलोक्यते । वधादाकृत्य तज्ज्ञात-स्थानात्तस्याः समर्पितम्
 ॥ ८४ ॥ शृणुयानुमता सप्त-सर्व्वस्यादानपूर्व्वम् । कृत्स्नुद्धिस्तदा देव-दिन्नं दासीचकार सा ॥ ८५ ॥
 एवं निपतिते तस्य, चक्रे परिजनोऽखिलः । कृत्स्नुद्धिप्रहाद् भीतः, पलाय्य द्राम् ययौ कल्पित ॥ ८६ ॥ पुरापि परदेशीया,
 बहवो व्यवहारिणः । छलेन हृतसर्द्धस्या, एवं दासीकृतास्तया ॥ ८७ ॥ कुर्वाणो नीचकर्माणि, दासीभूतोऽथ तदग्रहे ।
 देवद्विभोऽतितुःस्यार्त्ता, मन्स्येवं ध्यभाषयत् ॥ ८८ ॥ धनाऽऽर्जनार्थमाप्तस्य, श्रीर्द्धेऽत्र मनोरथः । कीदृशी दुस्वस्थेयं, हा व्यधीयत
 केषता ! ॥ ८९ ॥ अन्यथा चिन्त्यते कार्ये, देवाद् भवति चान्यथा । वसेत् कर्णे हि भूपायो-स्कीर्णे दरिद्रिणां मलः ॥ ९० ॥
 दीनस्य प्राणहीनस्य, परार्थीनस्य मे हहा ! । अपि जीवितमत्रैव, सर्व्वस्वमिव यास्यति ॥ ९१ ॥ जातः कृष्णचतुर्दश्याः, स
 कश्चिन्नास्ति विष्टये । यो मोचयति मामस्माद्, दुष्टद्वीदरास्यकर्षणः ॥ ९२ ॥ तथापि ज्ञापयाम्येत-न्निजदृते यथास्थितम् । पितुः

फयञ्चिदुद्यम्य, लेखमेपणतोऽधुना ॥ ९३ ॥ साभिज्ञानं पितुर्लेखं, ततः प्रेषयति स्म सः । स्वदेशं गच्छतो हस्ते, सार्थवाहस्य
 कस्यचित् ॥ ९४ ॥ प्राप्तं तत्र क्रमेणाय, तं मियङ्गुरवाचयत् । ज्ञातस्वपुत्रदौस्थ्यथा-ऽरोदीचारस्वरेण सः ॥ ९५ ॥ देवविज्ञेऽथ
 यानार्या, मस्थिते निजमन्दिरेम् । भागोव श्रेष्ठिना स्नेहा-ऽनीताऽऽस्ते सरस्वती ॥ ९६ ॥ दुःखाऽऽपूर्णेमिवाऽरुसाद्, विलोक्य
 शशुरं तदा । नवीनं हि किमप्यद्ये-त्साशङ्कामङ्कुसङ्कुला ॥ ९७ ॥ तत्र सा सहसाऽऽगत्स्य, शणित्य च साऽऽशुद्धक । अप्राक्षीत्
 किमिदं तात !, दुःखमाकस्मिन् हि षः ॥ ९८ ॥ (युगम्) निःश्वस्य चावदत्तस्याः, मियङ्गुर्गद्ददं स्वरम् । विदेशे देवादिभ्रस्य,
 दुर्दचकृतदुर्दशाम् ॥ ९९ ॥ वज्राघातनिभां पत्यु-स्तां श्रुत्वा सा पतिव्रता । दुःखार्त्तदयाऽप्येतं, सावष्टम्भममापत ॥ ३०० ॥
 पुनदुःखार्त्तितस्तात !, मा रोदीरिति विस्वरम् । राज्यं किमपि यत्तात !, रुदितेन न लभ्यते ॥ १ ॥ परं प्रसद्य पुंवेपं,
 सपर्याऽन्यापपत्तने । स्वज्ञातापरिवार-परीतां प्रेषयाशु माम् ॥ २ ॥ यथा दुष्टस्त्रियास्तस्या, दुरन्तादास्यकर्मणः । विमोच्य
 धीचलेनात्र, युग्मचनयमानये ॥ ३ ॥ श्रेष्ठघय्यवोचद् दुःखार्त्तो, न मुग्धे! वेत्सि यत् पुरा । न कोऽपि कुशलैनाऽऽगा-
 दन्यायपुरपचनात् ॥ ४ ॥ तदैवादिति नष्टस्य, कथं पुत्रस्य वृष्टतः । नाशयामि कथं धेनो-रिव क्लृप्ततरां जडः ॥ ५ ॥
 सा पुनर्यथादत्तात !, मा ध्यासीरिति चेतसि । यद्विघ्नाऽऽरितो लाभो, भवेद् भाग्यवतामपि ॥ ६ ॥
 ततो बुद्धिबलात्पन्तो-त्साहां निश्चित्य तां स्तुयाम् । श्रेष्ठी स्वपुत्रमोक्षार्थी, यातुं तत्राऽन्यथेन सः ॥ ७ ॥
 पुंवेपं परिधाय, सा सती शशुरापितम् । नानापण्ययुता सर्व-नवीनात्परिच्छदा ॥ ८ ॥ प्राचलत् पोतमालम्, शुभेऽब्धि
 शशुनेः शुभं । दिनेः कतिपर्यथाप-दन्यायपुरपत्तनम् ॥ ९ ॥ (युगम्) अपूर्वप्राप्ततेनाथ, तत्र संतोष्य सा नृपम् । तदासि-

गुरुमन्माना, भाट्टकृतं गृहेऽवसत् ॥ ३१० ॥ महेश्वरतनयः कश्चित्, सोमदत्ताऽभिधः सुधीः । अयोध्याया इहायात, इति
 सा प्रथिता जने ॥ ११ ॥ लोभाभिभूययाऽन्येद्युः, परिव्राजिक्या तया । सादरं प्राग्विपापि, भोजनाय न्यमन्व्यत ॥ १२ ॥
 परं भोरुं व्रजन्ती सा, सुधीः स्वोत्तारके क्वचित् । शिषयित्वाऽमुचत् सप्त, नरान् प्रच्छन्नवीक्षकान् ॥ १३ ॥ परिव्राजिक्या
 न्रेष्य, पापया निजपूरुषम् । तत्रैकन सितो स्वर्ण-द्वर्षी निसेपिता रहः ॥ १४ ॥ सारस्वत्या निदेशेन, गृहीत्वा वीक्षकैः
 सहः । सा परिव्राजिकाग्रे, दृपूले च न्यधीयत ॥ १५ ॥ क्रमेण स्वर्णद्वर्ष्ये, परिव्राजिक्या तया । विवादे कियमाणेऽय,
 पूरैश्चपतंसादि ॥ १६ ॥ महर्षेर्ल्ययस्यायां, विहितायां च पूर्ववत् । उत्तारके सारस्वत्याः, प्रथमं सा व्यलोक्यत ॥ १७ ॥
 तत्र तस्यापन्नञ्चर्यायां, परिव्राजिक्या क्वचित् । जगामाय विपण्याया-स्तस्या गेहे सरस्वती ॥ १८ ॥ सर्वलोकसमक्षं च,
 वीक्ष्य पूर्वमितस्ततः । तां शतन्यासभूमितो, नरैः पश्चादचीकृषत् ॥ १९ ॥ निरीक्ष्य निर्गतां तत्र, तां तदा सर्वसाक्षिरुम् ।
 किञ्चातपदना दध्यौ, सा परिव्राजिका हृदि ॥ २० ॥ नानाच्छयभिराजन्म, यद्वितं मेलितं मया । ही मे तदद्य दुर्देवात्,
 सपेभरुपदे गतम् ॥ २१ ॥ यच्चेभ्यतनया दास्यं, कारिताः कुपिया मया । पूर्वं तन्मम तत्पापो-इयादद्य गतं
 ब्रह्म । ॥ २२ ॥ सरस्वती वृषाऽत्मा-यनुमत्या ततोऽलिखत् । तस्या मुक्तामणिस्यर्ण-द्विपद्मात्रिकमग्रहीत् ॥ २३ ॥ नियोज्य
 दुष्पारणां, तां निजे दास्यकर्मणि । तया दासीकृतान् पूरै, सर्वानिभ्याङ्गजन्मनः ॥ २४ ॥ सत्कृत्याशनवस्त्रायै-ह्यैः सा
 दुष्पान्नाशया । स्तरे सारस्वपुरस्याने, प्राप्तये व्ययजन् पुनः ॥ २५ ॥ (युग्मम्) मदीयदास्या यहासो, महाभाग ! त्वमस्यतः ।
 निष्ठितानी त्वमनेव, शहरुर्मोणि चिन्तयन् ॥ २६ ॥ त्वनीदृतं त्वां नेप्यामि, निजपुर्वो व्रजनहम् । इत्युक्त्वा देवदित्रं तु

स्वान्तिके तपतिष्ठिपत् ॥ २७ ॥ (युग्मम्) किञ्चित् प्रमुदितचित्ते, स्वदेशसनाश्रयः । देवद्विबोऽथ तत्राऽभूत्, तदादिष्टाऽ-
 खिलाऽर्थकृत ॥ २८ ॥ अस्याऽद्भुतं महाभाग्यं, कीशलं चैभ्यजन्मनः । एषाऽपि घर्षिता येन, जगतो विमतारिका ॥ २९ ॥
 श्लाघ्यमाना जर्नरेवं, सर्वत्राय सरस्वती । सञ्जातेष्ट्यर्थसंसिद्धि-विंकीयाऽऽस्यक्याणकम् ॥ ३३० ॥ महार्धैर्मणिषुक्तार्थैः,
 पोतमापूर्य वस्तुभिः । नृपमापृच्छते नीति-निष्णा चलनोन्मुखी ॥ ३१ ॥ (युग्मम्) तां तदाऽत्यर्थमभ्यर्थ्य, दामसन्मान-
 पूर्वकम् । वृषतिस्तनुमात्रेण, कूञ्चुद्धिपमोचयत् ॥ ३२ ॥ तत्रैभ्यान् दानसन्मानैः, सत्कृत्याऽथ यथाविधि । स्वदेशं प्रति साऽ-
 चालीत्, पोतेत परिवारयुक् ॥ ३३ ॥ अन्यदा पथे पुंवेपं, परिहृत्य सरस्वती । दिव्याऽलङ्कारेनपथ्या, देवदिन्नमभापत् ॥ ३४ ॥
 ननु मामधुना किञ्चि-दुपलक्षयसि प्रभो ! । किमेतदिति सन्नान्त-चित्तः सोऽपि न हीत्यवक् ॥ ३५ ॥ सा तदोवाच सेवाऽस्मि,
 त्वत्पत्नी सुन्दराङ्गभूः । परिणिय पितुर्गेह, यां तदेवाऽधुवद् भवान् ॥ ३६ ॥ आचरन्त्याहंतं धर्म-वेतावन्तमनेहसम् । स्थिता
 समाहितस्वान्ता, पितृश्वशुरवेदमनोः ॥ ३७ ॥ महापदमिदानीं तु, तव विज्ञाय दुःसहाम् । पारिणामिकधीः प्रपीत्, शशुरो मां
 त्वान्तिके ॥ ३८ ॥ पुरतस्तु यथाजातं, सर्वं प्रत्यक्षमेव ते । आकर्ण्येत्यमभिज्ञात-यत्नीकः स महेश्वरः ॥ ३९ ॥ सर्वोद्भोद्भिन्न-
 पुलको-ऽप्यतीवानन्दप्रभेदुरः । विलसास्यो मनाग् व्रीडा-वशान्नीचैर्व्यलोकयत् ॥ ३४० ॥ अथ सा विन्याचित्य-कुशला कुल-
 बालिका । व्रीढाविपादापस्मारा-ऽपनोदाय जगाद तम् ॥ ४१ ॥ विपादमिति मा कार्षीः, परिव्राजिक्या तथा । यन्निजित्य
 च्छलेनाहं, निष्पुक्तो दास्यकर्मणि ॥ ४२ ॥ जातु नीचैर्भवेयुर्य-न्महान्तोऽपि विधेर्वेशत् । परं तूर्त्तस्तरास्ते स्फुः, सत्कर्मोपक्र-
 मनिर्जिनः ॥ ४३ ॥ यदुक्तम्-नदवि गुल्बच्छिगहणे, भगवन्मो कदवि केसरी जाथो । तद्विदु मत्तगयाणं, पुणो वि कुंभस्थलं

दन्द्र ॥ ४४ ॥ सर्वोत्तमगुणः सर्व-शलासु कुशलोऽपि चेत् । तां नाऽर्जपीः किमङ्गल-मियतेव तवाययी ॥ ४५ ॥ यतः-
 यदि नाम सर्पकणं, सन्नोति करी करेण नाद्रातुम् । इयताऽपि तस्य किं ननु, पराक्रमगलानिरिह जाता ॥ ४६ ॥
 त्वदजग्याऽपि सा दुष्टा, विजिग्ये मयकापि यत् । तन्मे सर्वोत्तमास्त्वत्तो, नाधीयं किमपीयता ॥ ४७ ॥ यतः-यत्तमो भूमिसन्नस्थं,
 नाऽद्यश्रद्धतुमंशुमान् । न तस्मादतिशेते हि, दीशस्तदपि नाशयन् ॥ ४८ ॥ इत्यादीर्हृद्यवचनै-स्तमानन्ध सरस्वती । विमोच्य शेषं
 वास्यार्ह-मिभ्यार्है पर्यधापयत् ॥ ४९ ॥ गायथिपत्यं सर्वेषु, यान्पात्रजनेषु सः । तदाधिकमदीषिष्ठ, मेघमुक्त इवाऽर्थमा ॥ ३५० ॥
 आराधयन्त्या विनयात्, शृङ्गाररसकुल्यया । युक्त्वाऽन्तश्चित्तकालुष्यं, रममाणस्तया सह ॥ ५१ ॥ ततः प्रमुदिताश्रिणे,
 पित्रोस्तकाञ्चित्तः क्रमात्, आगात् स्वन्नगरोपान्ते, कुशलः कुशलन सः ॥ ५२ ॥ (युग्मम्) श्रेष्ठी स्रुस्रुपयाक्षेमा-गमेन
 मुदितस्तदा । राज्ञे मौढोपद्रव्याणिः, मणम्याख्यत् सुताममम् ॥ ५३ ॥ तत्प्रवेशोत्सवं कर्तुं, श्रेष्ठिने सोऽपि तोपमाक् ।
 सच्छत्रचामराऽऽतोद्य-शृङ्गहस्तिनमापिपत् ॥ ५४ ॥ ततो नृपमसादाप्तं, सर्वमादाय तद्ययी । स्वजनेभ्ययुतः श्रेष्ठी, महद्वर्चा
 युतसम्मुखम् ॥ ५५ ॥ पदेर्नमन्तमालिङ्ग-स्तत्र स्नेहेन नन्दनम् । विहितस्वोक्तनिर्वाहं, ज्वालास्यकमलां स्रुपाम् ॥ ५६ ॥
 दूरान्नमन्तीं विनयात्, पश्यन् स्तिग्यदशा च सः । संतारसुखसर्वस्वा-ऽश्रुभवं हृथमन्यत ॥ ५७ ॥ (युग्मम्) सोत्साहं
 वाथमानेषु, नानावायेषु वादकैः । पुरः षण्णपुरन्ध्रीषु, नृत्यन्तीषु च लीलया ॥ ५८ ॥ गीयमानं कुलह्वीभिः, वृष्टे मङ्गल-
 गीतिभिः । आनन्धमानं भट्टेश-ऽभितो जयजयार्चैः ॥ ५९ ॥ दीनदुस्वार्थिषु स्वर्णा-शुकीर्षन्तमन्दवत् । प्रशस्यमानापाश्चात्य-
 भारपुष्योन्वयं जनेः ॥ ३६० ॥ आरोप्याथ गजे पुत्रं, वधूयुक्तं महोत्सवैः । हृष्टः शिरोधृतच्छत्रं, श्रेष्ठी प्रावेशयत् पुरे ॥ ६१ ॥

(चतुर्थिः कलापकम्) देवदिनं प्रियायुक्तं, प्रणमन्तं पदोत्ततः । माता चिरवियोगात्तो, हर्षाश्रुभिरासिञ्चत ॥ ६२ ॥ मुदा चेत्यं
 गृहेऽभूच्च, प्रियङ्गोः सुन्दरस्य च । सस्तु गजन्मनीयाष्टो, दिनान् चर्करूपनोत्सवाः ॥ ६३ ॥ अथावसरमासाय, देवदिनं सरस्वती ।
 क्षिरस्पञ्जलिमाधाय, विनयेन व्यलिङ्गपत् ॥ ६४ ॥ केनापि कारणेनोद्भूत, परिणीय पतिर्द्वैतम् । वराकी तद्विधाऽध्वारो,
 दीक्षाभिषयुषाददे ॥ ६५ ॥ दुःखगर्भमिति स्पष्टं, ज्ञानगर्भमपि ध्रुवम् । मंस्यते मम वैराग्यं, लोकोऽप्यमिति हेतुना ॥ ६६ ॥ अय
 यदुक्तं बालचापल्यात्, त्वत्पुरो वाक्यमुद्धतम् । आरंभ्यापि प्रामाण्य-मेकशब्दरूपीति च ॥ ६७ ॥ आवाल्याज्जगततत्त्वत्वाद्, अय
 विषयेभ्यो विरक्तहृत् । नाऽग्रहीयमित्यस्मालं, जिश्रुधुरपि सद्व्रतम् ॥ ६८ ॥ (चतुर्थिः कलापकम्) इति
 सर्वान्तरायाणां, निवृत्तिः सुकृतैरभूत् । तत्र स्वापिस्तुमन्यस्व, मां दीक्षामतिपचये ॥ ६९ ॥ अय
 तद्वाक्यमाकर्ण्य, तदा दूनमना जातो । आवृद्धाऽस्थिरदमेमा, देवदिनः सारस्वतीम् ॥ ७० ॥ अय
 दुर्विदग्धेन, वितयीचित्यवत्यपि । स्त्रीरत्नं त्वमियत्कालं, दुर्विनीतं ह्यमन्ययाः ॥ ७१ ॥ अज्ञानतिपिरान्यस्य,
 यायात्तथ्येन मेऽधुना । प्राचक्षाशः पुनर्दोष-निर्विवासानामात्मना ॥ ७२ ॥ आविर्भाव्य तदात्मान-मित्यं गुणवति प्रिये ! ।
 हठा प्रमाणभयुना, किमस्माज्जहासि माम् ॥ ७३ ॥ अपि च-प्रिये ! प्रशस्यमप्येतत्, तपस्तुर्योथमोचितम् । ताम्बूले शर्कराचूर्ण-
 पित्तं युक्तं न यौवने ॥ ७४ ॥ सर्वैः प्रिये ! माय-स्तत्त्वशरीरिणीवने । भुक्त्वा वैपयिकं सौख्यं, वादके त्रसमाददे ॥ ७५ ॥
 तद्वैतान् साम्प्रतं काप-भोगान् भुक्त्वा यथेप्सितम् । मतिपत्स्यावहे साद्वै-मेवावो वादके त्रसम् ॥ ७६ ॥ ततः पत्युपरोधेन,
 तत्त्वज्ञाऽपि सरस्वती । मासभोगफलमुत्तर्य-पस्यावत्र गृहाश्रमे ॥ ७७ ॥ पुण्योपदेदीः पीयूष-देशीयिः सा पतिप्रता ।

प्रतिबोध्य पति शुद्ध-महर्द्धर्ममशिक्षयत् ॥ ७८ ॥ हृदन्तः शुद्धसद्व्यय-परिणत्या क्रमेण सः । आवश्यकाक्रियोद्युक्तो,
 निधयः श्रावणोऽभवत् ॥ ७९ ॥ यदुक्तम्— सामगिगभावे वि ह्य, वसणे वि सुहृवि तथा कुसंगोवि । जग्मि न
 हायद् धम्मो, निच्छयओ जाण तं सद्धं ॥ ३८० ॥ आस्तिवयागौवनेऽप्युद्य-द्धमोद्युष्टाननिष्ठयोः । तनयस्तुपयोर्नित्यं,
 पापभीरुद्धोस्तयोः ॥ ८१ ॥ संसर्गेणोपदेशैश्च, मियद्गुश्रेष्ठिनो हृदि । नाऽतीवगुरुकर्मत्वाद्, धर्मः परिणतो मनाक्
 ॥ ८२ ॥ निखिलेष्वपि पूर्वोक्त-दूषणेण पुरात्यतः । निवृत्तं नैरुमय्यस्य, वयःपरिणतावपि ॥ ८३ ॥ धनयान्यमणिस्वर्ण-
 रूप्यकुप्यादिमुच्छिन्नः । मोहेन कामभोगेषु, नित्यतीव्राभिलाषवान् ॥ ८४ ॥ कुर्वन् मदीयं मदीय-मिति सर्वत्र सर्वदा ।
 धर्मसत्कर्मनामापि, श्रेष्ठी जातु न शुद्धवान् ॥ ८५ ॥ (युग्मम्) चतुर्विधाऽऽर्त्तध्यानस्य, जातु रौद्रात्मनः कश्चित् ।
 एवमेवाऽकलं जन्म, मियद्गोः सर्वमप्यगात् ॥ ८६ ॥ ईदृक्कमीदृसुपेतोऽपि, स्वायुःप्रान्ते स्वकर्मभिः । हृदा मियद्गुरुत्पत्नो,
 विरुलेन्द्रियजन्तुषु ॥ ८७ ॥ तत्र पापगतौ प्राप्तः, पापान्याचर्य भूरिशः । अयोऽथो निपतन्नेके-न्द्रियजालौ स
 यास्पति ॥ ८८ ॥ ततश्च जीवपिण्डेषु, तत्र कायेषु पञ्चसु । विपत्युत्पत्तिदुःखातौ, मियद्गोरोर्ध्वदिहिकम् ॥ ३९० ॥
 ॥ ८९ ॥ शोकस्तिन्युनिगमात्सा, देवदिन्नोऽथ कस्तमवात् । परलोकासुपेतस्य, मियद्गुश्रेष्ठिनः पदे ॥ ९१ ॥ पापभीरुः
 संभूय स्वर्जन्यैस्त-शोरुन्यपगमोऽथ सः । कुटुम्बभारमारोष्य, मियद्गुश्रेष्ठिनः ॥ ९२ ॥ सार्वज्ञधर्मे श्रद्धालु-
 सदाशिष्यः, सत्यशीलदयानिधिः । शुद्धव्यवहृतौ निष्ठः, श्रद्धेवगुरुभक्तिकः ॥ ९३ ॥ तं तादृविपतुस्तपन्नं, वीक्ष्येदृशमवग् जनः ।
 निच्छमद्दयः सुधीः । मवर्दिष्णुमहत्चर्दि-ईवादिन्नोऽभवत् क्रमात् ॥ ९३ ॥ तं तादृविपतुस्तपन्नं, वीक्ष्येदृशमवग् जनः ।

रिपुशान्नुपान्नाद्-हृत्प्रसदशो अभूत् ॥ ९४ ॥ देवदिव्रसस्त्रयोः, समानन्नेहशीलयोः । चिरं सुज्ञानयोर्दिव्य-भोगान्
नानारिपान् सुखम् ॥ ९५ ॥ तनया रिनियोगुक्ता, रूपसंभाग्यशालिनः । चत्वारोऽथ वपुष्मन्तः, पुरुषार्या इवा-
भरन् ॥ ९६ ॥ (युग्मम्) पौरपुर्व्येवियाष्टाः, सम्यग्ज्ञानक्रियायुक्ताः । अथ तत्रान्यदा जगद्गुः, श्रियुगन्धरमूरयः ॥ ९७ ॥
पौराः पुन्यार्तिर्दत्तात्, मान्युगयमुत्तमिरे । वृषेता इव कासार-भापूर्णमर्मलर्जलिः ॥ ९८ ॥ सरस्वत्या समं तत्र, श्रद्धालु-
हृदयः सुधीः । देवदिसोऽपि तद्गारा-मृतमायातुमागमन् ॥ ९९ ॥ दाहशान्तिवृच्छेद-मलक्षालनकर्मभिः । अथ ते जङ्गम
भार-वीथेपिन्यमुरादिभ्रन् ॥ १०० ॥ सर्गापमर्गन्माप्ति-प्रतिभूर्भवभीरुभिः । कार्यः कृपामयो धर्मः, शुद्धः सर्वात्मना
पुंरिः ॥ ? ॥ परतऽद्रिः भवेत्पीडा, येनानीजंन कर्मणा । न तन्मनोवचःकार्यः, कर्तव्यं कुशलार्थिभिः ॥ २ ॥ कृताना-
भेदज्ञोऽप्यन्य-स्परत्यादिषाप्यनाम् । भवेत् दग्गुणः प्रेत्य, यद्विपाको जयन्ततः ॥ ३ ॥ तीव्रतीव्रतरद्वेषा-ध्यवसायवशान्
सुनः । नरसंभानः प्रयतः, म्यादसह्यगुणोऽपि सः ॥ ४ ॥ यदागमः—यहमारणअब्भरखण-दाणपरथणविलोचणार्णिं ।
सत्त्वरसो उदभो, दग्गुणिभो इक्षामि कयाणं ॥ ५ ॥ निव्यरे उ पपसो, समयगुणिओ सयसहससकोडिगुणो । कोडा-
पेोदिगुणो वा, दृज्ज रिताणो यद्दुरतो वा ॥ ६ ॥ आस्तां परेषु प्रद्वेषा-वीर्णमृष्टं यथाग्रवम् । धर्माख्यानमपि च्छम-गर्भ
मेव्याऽप्रदुःखत् ॥ ७ ॥ यथा पमोपेदोऽपि, च्छमगर्भो धनश्रियः । अभूर् प्रजावतीदुःख-हेतुत्वात् प्रेत्य दुःखदः ॥ ८ ॥
गपारि - पंरिग्यथादमंसीजे, वसन्तपुसन्ने । शुद्धव्यवहृतिराम्मी, त्यामी भोगी चियां निधिः ॥ ९ ॥ विहिताऽपेपदुःखो-
परयः पसाऽरिः । अभूर् पनेथरः श्रेयी, धनरान्यतमृदिमान् ॥ १० ॥ प्रेयमी श्रेयसीभक्तिः, नीचसद्गुणशान्तिनी ।

लक्ष्मीरभिधया तस्य, दिव्यरूपश्रियाप्यभूत् ॥ ११ ॥ माच्यसुपयानुभावेन, हृदस्नेहासुखन्ययोः । तयोश्चैजानयोर्दिव्य-भोगान्
कालः कियान् ययी ॥ १२ ॥ पात्रात्येऽथ तभीयाथे, सुखशय्यास्ययोस्तयोः । श्रुतिवत्वोऽन्यदा प्रापत् पठ्यमानमिति
कथित् ॥ १३ ॥ यत्र न स्वजनसङ्गतिरुच्चै-र्यत्र नो लघुलघुनि विश्रुति ॥ यत्र नीचं शुल्कीरवचिन्ता, इन्त तान्यपि गृह्याप्यगृह्याणि
॥ १४ ॥ अपुत्रस्य गृहं शून्यं, दिशः शून्या अवान्यवाः । मूर्खस्य हृदयं शून्यं, सर्वशून्या दरिद्रता ॥ १५ ॥ उत्पत्ताविपत्तन्
रिह्वन्, हसन् लालावलीर्वपन् । कस्माधिदेव धन्यायाः, क्रोडमायाति नन्दनः ॥ १६ ॥ अप्येकान्तसुखास्वादि, ततः मभ्रुति
चेतयोः । अनपत्यतया चित्तं, सुतरां समतप्यत ॥ १७ ॥ यशं सीख्योपभोगान्त-स्तदुःखमनयोरभूत् । कर्करः शर्कराचूर्ण-
स्वादान्तरिव दुस्तदम् ॥ १८ ॥ नानासुरसुरीशूजा, योगयोगादिकं बहु । मिथ्यात्वमादिशन्मिथ्या-दृशोऽपत्यार्थमन्वहम्
॥ १९ ॥ परं विशुद्धसम्पत्त्वा-न्मशजनेनतया तयोः । कदाचन मनो मेरु-निश्रुं नाचलन्मनाब् ॥ ४२० ॥ (युगम्)
अहंभक्तितपोदीन-दुःस्यदानादिकर्मभिः । माच्यान्तरायदुष्कर्म, कृमाद् दलयतः स्म तौ ॥ २१ ॥ तस्याथ. श्रेष्ठिनोऽन्येद्यु-
जिनमभ्यर्च्य तत्पुरः । आर्हन्त्यथ्यानलीनस्य, कायोत्सर्गेण तस्थुषः ॥ २२ ॥ अर्हद्भक्त्यानुभावेन, व्यतीताऽशुभकर्मणः ।
आसन्नाथ तवाऽभीष्ट-सिद्धिः स्पष्टमिति सुवन् ॥ २३ ॥ सत्कर्मनुज्ञस्तत्रित्य, पक्वाम्रफलयाफलम् । सुष्टस्तदुटिकां चैकां,
फोऽप्यदृश्यः समाल्पित् ॥ २४ ॥ (शिपिविशेषकम्) अर्पितं वीक्ष्य साक्षाच्च, श्रेष्ठी हृष्टो व्यभावयत् । नूनं साधर्मिकः
कश्चित्, सुपर्षोऽयं मसत्तिमान् ॥ २५ ॥ हर्षदुःखापनोदाय, ममाऽद्यैतत् ममर्षणात् । भाविपुत्रसुतारूपा-ऽपत्यत्रयपन्मूत्रयत्
॥ २६ ॥ (युगम्) . ततो विविष्य सद्धर्म-रुर्महृष्टदोस्तयोः । सुन्दरयसुतारूपा-ऽपत्यत्रयमभूत् कमात् ॥ २७ ॥

अस्मत्समधनस्वामी, जतोऽयमिति निर्ममे । श्रेष्ठी धनपतीत्याख्या, तत्राद्यस्याऽङ्गजन्मनः ॥ २८ ॥ तन्नाम्नश्चानुसारेण,
पाथात्याऽपत्ययोः क्रमात् । धनावहो धनश्रीधि-त्याख्यामेव व्यधात्तः ॥ २९ ॥ समये सदुपाध्यायात्, सर्वाः
समुचिताः कलाः । सुती दूहितरं चाथ, ग्राहयामासिवात् पिता ॥ ३० ॥ व्यवहारिसुते नाम्ना, पद्मश्रीकमलश्रीयो । श्रेष्ठी महामहेनाथ,
पुत्रयोः पर्यणायत् ॥ ३१ ॥ सुतेन सुन्दरेभ्यस्य, रूपसीभाग्यशालिना । धनश्रियमपि प्राप्त-यौवनासुदवाहयत् ॥ ३२ ॥
स्त्रिया दद्य दिनी सापि, सानन्दं श्युराकसि । मिलनोत्कण्ठिता पित्रो-राजगाम पितुर्येहे ॥ ३३ ॥ तावदाश्रुत्यितोदग्रा-
ऽसाध्यव्याधिव्यथाभरः । तस्या दुर्देवतोऽस्मात्, पतिः पञ्चत्वमाप्तवान् ॥ ३४ ॥ श्रुत्वा स्वपतिपञ्चत्व-पट्टन्तिमथ दारुणाम् ।
धनश्रीर्हृदि दुःखार्ता, विलपन्तीत्यचिन्तयत् ॥ ३५ ॥ अङ्गुष्ठमुक्तञ्चलन-ज्वालैवातीव दुःसहा । इयं कथं हि सोढव्या,
याल्लयव्यवेदना ॥ ३६ ॥ समापयाम्येकपदे, दुःखमेतन्महत्तः । ज्वालामालाकुलेऽद्यैव, हुत्वात्मानं हुताग्ने ॥ ३७ ॥
गोर्कार्तः एजैनस्तत्र, मिलितैः साश्रुलोचनैः । सानुकम्पमथालोक्य-प्राना सा तातपित्यचक् ॥ ३८ ॥ प्रसद्य सद्यस्ताताय,
दद्याः काष्ठानि मेऽधुना । पतिपार्गानुसरणा-च्छाभरेखा सर्तीषु यत् ॥ ३९ ॥ अथोत्सङ्गे निवेश्यतां, पिताप्याह सगद्गदम् । वत्से !
साहसकर्मदं, न तच्चस्रजनोचितम् ॥ ४० ॥ ईदृग्जन्मसज्जानं, मुधा निर्गम्यते कथम् ? । युग्मे ! यत्र क्षणेनापि, भवेत् कर्मक्षयो
महान् ॥ ४१ ॥ यदुक्तम्-जं अत्राणी कर्म, खवेद् बहुधाहिं वासकोडीहिं । तं नाणी तिहिगुतो, खेद् उसासपिचेण ॥ ४२ ॥
वत्से ! वक्षिमपेशार्थः, वृष्टप्यतिदुस्सहैः । शुभभावशुपो जीवा, व्यन्तरीभावमानुयुः ॥ ४३ ॥ यदागमः-उजुगहविसभस्वण-
मलजलणपेषसतच्छुद्धुहो । गिरिसिरपङ्गाउ मया, सुहभावा हुंति वन्तरिया ॥ ४४ ॥ दोषं नियमितं पात्रे,

मान्त्रिकास्ताडयेद् यथा । तपोऽग्निना तथात्मानं, वपुस्तं ताडयेत् सुधीः ॥ ४५ ॥ परं तत्कालमुद्धीने, दाहभीत इवात्मनि ।
 निर्जीवचपुः कस्मी, गुणाय ज्वलनं शुभे ॥ ४६ ॥ भर्तृमार्गानुसरणं, यत्क्षीणां काष्ठभक्षणान् । तदपि व्यसङ्गारण, वस्तुष्टस्या
 तु नो मनाम् ॥ ४७ ॥ परलोकाद्युपो जीवाः, स्नेहत् सह मृतावापि । विभिन्नगतयो यत् स्युः, पारवश्येन कर्मणाम्
 ॥ ४८ ॥ स्यावप्युक्तम्— रुदता कुत एव सा पुनर्न शुभा नानुमृतेन लभ्यते । परलोकाद्युपां स्वरुमभि-गीतयो भिन्नपथा
 हि देशिनाम् ॥ ४९ ॥ तन्मृत्वा बालपरणा-ऽध्यवसायमसुं हृदः । आस्तिस्वादाहृतं धर्मं, सर्वदुःखोपर्यं सृज ॥ ४५० ॥
 यगार्हं ददती दानं, दपती शीलमुज्वलम् । तन्वती च तपः शक्त्या, सुखं तेषु शुभाशया ॥ ५१ ॥
 किञ्च-नित्याऽऽस्थानतो नृ-भत्यासद्भ्रातृ पितृपुरे । अवज्ञा मे भवितीति, मा शक्नुया मनाम् हृदि ॥ ५२ ॥ त्यक्तं मद्दरे
 सर्वं, भोस्यते परियास्यते । सर्वं प्रमाणं सर्वस्य, तत्कृतं च शुभाशुभम् ॥ ५३ ॥ सुधासारंरिचिन्धास्य, वचनेरिति शीतलेः ।
 श्रेष्ठी न्यार्तेयत् पुरी, मरणाध्यवसायतः ॥ ५४ ॥ धनश्रीः पितृवेश्मस्था, ततः संविप्रमानसा । शब्दथा पुण्यकृत्यानि, तनुते
 नित्यमुगता ॥ ५५ ॥ अपत्याश्रुत्यवत्सल्या-रयास्याः पितरौ क्रमात् । आजन्माऽऽराद्धदुःशब्द-धर्मां सल्लोरुपीयतुः ॥ ५६ ॥
 ए भावुभातृजायानो, स्वार्थंरूपतातपनाम् । ज्यवहारस्य वैपम्या-इय तो पितरौ विना ॥ ५७ ॥ अग्रतो मम निर्वाहः, कथं
 नाम भविष्यति । इत्ये विकल्पसङ्कल्पै-दुःखार्तो च रुदोद सा ॥ ५८ ॥ (युगम्) कृत्वाय समये पित्रो-श्रीवृभ्यामोर्त्वे-
 देशिनाम् । धनश्रीः स्वजनाध्यस्तं, हर्दभ्रंणेत्यमौच्यत ॥ ५९ ॥ त्वमेव मुख्या मातेव, संमत्स्यस्मद्गृहे ततः । भ्रातृजाये
 निपुण्डीणा, यगार्हं सर्वकर्मसु ॥ ६० ॥ स्वयभारम्भनिर्मुक्ता, पद्मविधाशयकोगता । सत्वात्रे वदती दानं, कृतार्थय

निमं ऋतुः ॥ ६१ ॥ एतैः सविनयीचित्त्यैर्वचनेः सोदरोदितैः । अतीव गुर्व्यभूद् भ्रातृ-जीयादिस्वजनेषु सा ॥ ६२ ॥
क्रयाद्विगतनोक्ताय, धनश्रीः सर्वरूपसु । ययाहं स्वप्नजावत्यी, नित्यं भावर्तयत् सुधीः ॥ ६३ ॥ भ्रातृजीये अपि श्रेष्ठ-
गुणशीलतपाऽन्यद्दम् । स्वजनन्यामिमाऽत्यन्तं, तस्यां स्नेहं वचन्तुः ॥ ६४ ॥ सन्ध्यावश्यककर्माणि, कृत्वा तिस्रोऽपि ता
मियः । तत्त्वनिष्ठासया नित्यं, धर्मगोष्ठीं वितन्वते ॥ ६५ ॥ अथ दुःस्थितदीनिभ्यो, दयादानं निरन्तरम् । श्रद्धादानं
गुणात्रेभ्यः, समूषणमदूषणम् ॥ ६६ ॥ अर्थिर्वीचित्यदानं च, धर्मस्थाने गता क्वचित् । धनश्रीर्ददती स्वैरं, सर्वत्र श्लाघ्यते
जनेः ॥ ६७ ॥ (युग्मम्) श्लाघा तनान्दुरन्त्येषु-निश्चम्प जनताऽऽजनात् । स्निग्धे अपि प्रजावत्यी, मनाग् हृदि
सिपीदितः ॥ ६८ ॥ ननान्दुः क्रोऽस्य गेहस्य, सम्जन्यस्तद् व्ययत्यसी । आवयोरेव हा द्रव्य-मित्यं विमृशतः पुनः ॥ ६९ ॥
मानिरेस्मिन्कनारीणां, पुनः किञ्चिददय्यया । अवशावचनान्युच्चा-वचानि पुनराहतुः ॥ ७० ॥ पारम्पर्येण तद्भर्तु-जीयोक्तमवगत्य
सा । किञ्चिदुत्पन्नहृदयानुतापा व्यमृशत् सती ॥ ७१ ॥ मायः सर्वाः प्रजावत्याः, सर्वत्रेष्टम्विधाः किल । ततस्तद्वाचयदोदूया, का
नामाऽऽनीयते हृदि ! ॥ ७२ ॥ परं दत्तं कृतं वापि, भ्रातृभ्यां रोचते न चेत् । मुषैव सन्नो वेष्टि-मित्यतीं तत्करोमि किम् ? ॥ ७३ ॥
रोचते धेग तद्भ्रातृ-जीयोक्तैः किमु तिल्कलैः । परीक्षे तद्दहं भ्राजो-र्षदास्या हृदि कीदृशी ॥ ७४ ॥ (युग्मम्) अग्रजे
अचिदासन्ने, ततोऽन्येषुर्धनश्रिया । सायं धर्मविचारान्तः, पद्मश्रीरित्यमीच्यत ॥ ७५ ॥ धर्मोऽयमेव नारीणां, शुभे सर्वधलेन
पत् । स्याप्यते शक्तिः शुद्धा, मिमन्वैर्बहुभाषितैः ॥ ७६ ॥ अग्रजस्तद्वचः श्रुत्वा, दध्यौ हृदि विपादभारु । नूनं विलस-
शीलेभ्यः, स्वनिन्वे सहचारिणी ॥ ७७ ॥ तव्यपच्यमिताऽपाप-वचना शीलशालिनी । शास्तीत्यमेतां कुशला, भगिनी कथम-

न्याया ? ॥ ७८ ॥ विचैः क्लेशार्जितैः पुष्पं-स्तदेतां पुंशर्लमहम् । हहा व्यधायित्काल-मसतीपोषणं मुधा ॥ ७९ ॥
 सुरूपयाऽप्यलं दोष-दुष्टया तन्ममाऽनया । एवं विरक्तः स भृशं, प्राक्त्वात्न वासवेऽस्मानि ॥ ४८० ॥ समेतां समये पद्म-श्रियं
 तत्र रुपाणः । मा स्थासीर्मा महापापे !, निर्याहीत्यवदञ्च सः ॥ ८१ ॥ तत्रैवं कोपवचनै-स्तजिता सा वियोगिनी । सुदती
 रदती दृश्यी, किमगो ही मया कृतम् ॥ ८२ ॥ स्वागः किमप्यपश्यन्ती, स्मारयन्त्यपि सा निशि । लुठन्ती केवलक्ष्मायां,
 दुःखमत्यन्तमन्वभूत् ॥ ८३ ॥ भृशोत्पन्नाऽश्रुतिः स्वल्प-पानीये शफरीव सा । त्रियामामपि तां मेने, शतयामाऽधिकां
 हहा ॥ ८४ ॥ विच्छायवदना प्रातः, सा पप्रच्छे धनाश्रिया । वीक्ष्यसे सुनु ! हा संप्र-सुन्मनो दुर्मनाः किमु ॥ ८५ ॥
 सरला साप्यवक् सर्वं, निशाहचं यथास्थितम् । सङ्कतमृत्पर्पा हृदये, हसन्ती साऽप्युवाच ताम् ॥ ८६ ॥ मा धा विपादं
 यन्मुग्धे, त्रियं हुद्धमपि त्वयि । तथा युक्त्याऽनुनेष्यामि, यथा स्नेस्पति पूर्ववत् ॥ ८७ ॥ अथ स्वगृहदुष्टो-स्त्ववचित्तमृशाऽ-
 श्रुतिः । आताप्यवसरे पृष्टो, मृदुवावयैर्धनश्रिया ॥ ८८ ॥ अयं आतस्तवासेऽद्य, कालिमा किं निमित्तकः । पत्नीदुष्टतमाचष्ट,
 विश्वस्तः सोऽपि तत्त्वसुः ॥ ८९ ॥ साप्याखण्ड् भ्रातरं पद्म-श्रियं द्रुपे किमीदृशीम् ? । असंभाव्यं द्वितीयेन्दु-कलायामिव
 लाञ्छन्म् ॥ ९० ॥ दृष्टं श्रुतं वा क्वचन, त्वयेदं यदि तद् वद । अन्यथा तु महासत्या, दोषो वक्तुं न युज्यते ॥ ९१ ॥
 सोऽप्युचे जानती सर्वं, ममाऽपलपसि स्वसः ! । यत्सायं शाटिकेत्यादि-गिरा तां शिषयन्त्यभूः ॥ ९२ ॥
 अप्यभ्रष्टे यथाऽद्योक्तिः, स्वलिते चावलम्बनम् । शीलशिक्षा तथा शील-भ्रष्टे स्पष्टमिदं ध्रुवम् ॥ ९३ ॥
 सा स्मित्वाख्यदशो मोग्धयं, सुमहद्विदुषांऽपि ते । व्यङ्ग्यार्थान् कल्पयस्येव-माऽऽस्मगोष्ठीवचस्तु यत् ॥ ९४ ॥

आगर्नीरुद्रचर्चसि, मायाञ्जाञ्जायमञ्चयन् । नारीणां सर्वपापेषु, महद् दौःशौल्पपातकम् ॥ ९५ ॥
 स्त्यान्यपीष्टगामकृषि, स्वभार्तेन तन्मया । नहि तस्यासु दुष्टैश्च-मृत्ताया निवृत्तये ॥ ९६ ॥ पतिव्रतायामेतस्या,
 नदीमदपि दृणम् । ना गदुष्टा मुया वीर !, दुग्धालः पूतसानिव ॥ ९७ ॥ उत्तीर्णः सदिकल्पोऽय, वचनप्रत्ययात् स्वसुः ।
 नारयां धनयतिः मीति, मान्दन् एवप्रियापथात् ॥ ९८ ॥ एवमेवान्यदास्त्रे, धनश्रीञ्च धनावहे । ऊचे धर्मविचारान्त-स्तरपत्नी
 वचनधियम् ॥ ९९ ॥ वचः मयत्रैर्वेदुःलेः, किं द्युये जनस्त्रिनः । धर्मोऽयमेव नारीणां, शुद्धिर्भवति यत्करे ॥ ५०० ॥
 पनाञ्जलदाकृष्यं, मद्रुःचं हृदि दधियान् । स्तैन्यस्वभावो मत्पल्याः, कुल्याया अपि हा धुषम् ॥ १ ॥ स्वसेयं ध्रुवमित्येतां,
 अिसपेन् कृषपन्मया । न पिना रलोञ्च्रे किञ्चि-दशोऽप्यहेति यत्कनाम् ॥ २ ॥ पूर्वद् दोषमाशङ्क्य, स विपादमनाः
 दुरा । न्यरभ्यन्त् त्रियां सोऽपि, समेतां चासंचमनि ॥ ३ ॥ तथैव रजनीमेपा-प्यनैपीदितिदुःखिना । पृष्टा धनत्रिया
 नान-स्तान्नाञ्जादीदयाऽवियम् ॥ ४ ॥ आभास्य वचनेः शीत-शीतलेस्तां प्रजावतीम् । अजानतीव दम्भेन, रहस्यूचे
 पनासम् ॥ ५ ॥ भयानुपः त्रिभु भ्रात-रकस्मात् कपलधियम् । सोऽप्याह मत्पुरे ह्रस्वा-स्तस्कर्या नाम मा ग्रहीः ॥ ६ ॥
 माऽप्यान्वद् तिरुजो गेरे, या फणे न कुरोति ते । तस्यामीष्टासम्भाव्यं, सम्भावयसि किं हहा ! ॥ ७ ॥ इन्द्रवीष्ण्यं रवी
 ज्ञानं, हगानुमि नाऽभ्युनि । अरगामीपदपि र्दैन्य-दोषं न श्रये हृदि ॥ ८ ॥ नाऽस्याः स्तैन्यस्यभावत्रेत्, किमित्येता-
 यनिसयः । पृष्टा पनाऽनेनं तिरस्य न्यादन् पुनः ॥ ९ ॥ व्यग्रः स्वकार्ये पुरुषो, यात्यापाति च कर्हिचिन् । सचरशा-
 निपुन्ता गी, परं त्रानु न मुञ्जति ॥ ५१० ॥ साऽपि मुष्णाति चेद्रेहं, तत्र रसाकस्तु फः ! । यन् भक्त्ये यजत्पुत्रे,

द्वितीयः
उच्छ्वासः

॥२७॥

पृगादे-
रन्ता
॥२७॥

शिरिपकं तु क कथ्यते ॥ ११ ॥ वन्यो ! विरुद्धं तत्पुम्भ्यः, स्त्रीण्यं विशेषतः । इति ज्ञापयितुं चोचे, मयैतदिति
 निश्चितु ॥ १२ ॥ इति वार्क्येः स्वसुस्त्यक्त-दोषाऽऽशङ्को धनाबहः । पूर्ववन्मधुराऽऽलार्पिः, पुनः पत्नीमपिमिणत् ॥ १३ ॥
 शुभं वाच्यशुभं सर्वं, शुभमेवात्र मत्कृतम् । मन्येते भ्रातरौ स्नेहा-दिति सज्जातनिर्णया ॥ १४ ॥ धनश्रिय दानादि-पुण्यं तेने
 तथैव तत् । अयमत्य प्रजापत्यो-रुच्चावचवस्ततिम् ॥ १५ ॥ (युगम्) मायागर्भोपदेशेन, तेनान्याऽऽसुखेहेतुना । कञ्जाति स्म
 परं कर्मा-शुभवेद्यमसी दृढम् ॥ १६ ॥ पञ्चाऽपि धनपत्याद्याः, संविप्रमनसः क्रमात् । प्रत्रय्यामय निष्पापां, मतिपद्य ययुर्दिवम् ॥ १७ ॥
 पाथ्यात्यथवसंस्कारात्, स्नेहद्विमनसो मियः । तत्र ते विपुलान् काम-भोगान् शुभजिरे चिरम् ॥ १८ ॥ अयाऽऽस्ते
 भस्तेऽश्वे, सास्तेपुरपत्नम् । पुरहूतपुरस्पदि, चर्षिण्यु विषयार्द्धिभिः ॥ १९ ॥ अशोकः श्रेष्ठयभूतत्रा-ऽस्तोरुश्लोकः त्रिया
 पदम् । तस्याऽभूत् श्रीमती नाम्ना, पत्नी प्रीतिमती सती ॥ २० ॥ युक्ताश्वशिष्टसत्कर्मा-नुभावेन ततश्च्युती । पुत्रत्वेनोदपत्सालां,
 भ्रातरौ तौ तयोः क्रमात् ॥ २१ ॥ आद्योभूत् सागराद् दत्तः, समुद्राच्च परस्तयोः । कलाकलापकुशला-वभूतां च क्रमेण तौ
 ॥ २२ ॥ सर्गाच्च्युत्ता पनश्रीत्र, हस्तिनापुरे बरे । शङ्खस्य श्रेष्ठिनो लक्ष्मी-गेहिन्यां सम्भूत्र सुता ॥ २३ ॥ अन्वर्थसंज्ञा
 सर्वाङ्ग-सुन्दरी सा शनैः शनैः । वर्धमानेन्दुलेखे, कलासंपूर्णतामात् ॥ २४ ॥ व्यवसायार्थमन्यद्यु-स्तयाऽशोकः समीयिवान् ।
 शङ्खं न्यगादीनां वीक्ष्य, चक्षुषोरसृताञ्जनम् ॥ २५ ॥ श्रेष्ठिन ! सागरदत्तस्य, मद्रायतनुगन्मनः । रूपसंभाग्यसौजन्यै-रियं
 समुचिता कनी ॥ २६ ॥ अहिसम्बन्धविज्ञानात्, श्रेष्ठी शङ्खेऽपि हृष्टहृत् । प्रसाल्य चरणौ तस्मै, ददौ सर्वाङ्गसुन्दरी ॥ २७ ॥ अय
 सागरदेतेनो-दृष्टा सर्वाङ्गसुन्दरी । अशोकश्रेष्ठिशङ्खेभ्य-विहितैर्विविधोत्सवैः ॥ २८ ॥ साऽपि पत्या समं गत्वा, साकृतपुरपत्तने ।

हिला दशदिनी चागाह, मुदिता स्वापितुर्द्वे ॥ २९ ॥ स्वयं सागरदत्तोऽथ, पित्राऽऽदिष्टः प्रहृष्टहृत् । पत्नीमानेतुमन्येद्यु-
 स्त्रागात् भयुर्तस्मि ॥ ५३० ॥ तत्र तर्प्यरयाऽऽतिर्य्यः, शीतः सायं स धीनिधिः । वासेवम्नि पल्यङ्केऽध्यास्तोपरितनाक्षितौ
 ॥ ३१ ॥ स्फारशृङ्गारभाषाय, ध्वजिनीव मनोशुभः । पात्रदद्यापि नायाति, तत्र सर्वाङ्गसुन्दरी ॥ ३२ ॥ तावत्तत्राच्यदुष्कर्म-
 भ्रंतिः शुक्राकृतिः । शुर्ल गमांसे प्रक्षिप्य, व्यन्तरः कोऽपि कौतुही ॥ ३३ ॥ शीतिपात्रं किमयाऽत्र, नाऽऽस्ते सर्वाङ्गसुन्दरी ।
 गुरुश्याञ्जामित्युत्वा, तत्सगान् क्वचिदप्यगात् ॥ ३४ ॥ (युगम्) वीक्ष्य सागरदत्तोऽथ, तं दृत्तान्तमनीदृशम् । बाहं
 त्रियादयारयो, मनस्येवं व्यभातवत् ॥ ३५ ॥ सर्वाङ्गसुन्दरीरूप-व्यामृदो रन्तुमन्वहम् । नूनं कथिदुर्पत्यत्र, सुरो विद्याधरोऽथवा
 ॥ ३६ ॥ अन्यथा कयमयाऽप्य-पत्रागत्यंति पृच्छति ? । मूलतस्तदियं ज्ञाने, कुलटा कुलपांशुला ॥ ३७ ॥
 मन्यत्राऽऽसक्ताचिता य, दपिता गलिताऽर्जला । न प्रसादयितुं शक्या, पत्या गुणशतैरपि ॥ ३८ ॥
 पतः-अक्रान्दकोपिनो भर्तु-रन्यासंक्तश्च योपितः । प्रसचिञ्चतसः कर्तुं, शक्रेणापि न शक्यते ॥ ३९ ॥
 तिनष्टयांपितयास्याः, शोऽय वीक्षिष्यते मुलम् । तत्पापां परिहृर्त्यता-मभुनेव त्रजाम्पहम् ॥ ५४० ॥ इत्थं विरक्तः स भृशं,
 पत्नी हिला पतिनाम् । गमाञ्जवर्त्मनोऽरीर्य, सहसा सपुरेऽगमत् ॥ ४१ ॥ तद्दृत्तं चाऽखिलं पित्रोः, श्यामास्यः स र्होऽ-
 यदत्र । म्निग्भवायाऽपुर्नेते, तमपीत्यमसिञ्चताम् ॥ ४२ ॥ वरं कुलकूलङ्काय, नाऽऽनीता साऽत्र पुंशुली । किं करिष्ये विना
 परनी, नििति वा पा भुया हृदि ॥ ४३ ॥ इत्यां शीलवतीं रूप-सौभाग्याथवाने कनीम् । अन्यामुद्गादिपिष्यावो, यत्र सद्यः
 स्वाह्वगन्मनः ॥ ४४ ॥ एतत्पुच्छ्यान्ममल्य-पिथुर्नैवर्चनस्तपोः । हिला विपार्धैर्युर्ध, स मनाक् सुखितोऽभवत् ॥ ४५ ॥ इत्यत्र

नाकलम्बुला, पद्मार्थकमलाभियौ । कौसलायां मद्यायुषां, नन्दनश्रेष्ठिनो युहे ॥ ४६ ॥ पत्यां प्रतिमतीतान्भ्यां, लावण्य-
 सञ्चितभियौ । अभूता श्रीमतीकान्ति-मतीनाम्ना युते उषे ॥ ४७ ॥ (पुण्यम्) यौवने मदनप्रीडा-यनेऽय युवमोहने । तयो-
 र्भ्यापि सौन्दर्य-शोभाऽभूरतिशायिनी ॥ ४८ ॥ ते भियो निषिद्धस्नेहाद्, विषोर्गं सोढुमक्षमं । एकत्र श्वशुरकुले, क्वचिद् दिस्सति
 तस्यिना ॥ ४९ ॥ दुर्गन्वारं सपत्नीत्वे, किं स्नेहेऽपि संभवेत् । इत्येकमर्थुर्न पुन-स्ते प्रदत्ते स धीनिधिः ॥ ५० ॥ तद्गुणैः
 कुलशीलार्थै-स्त्रार्थैश्चातरो परौ । गणेष्वन स सर्वत्र, सौक्यतपुरमागमत् ॥ ५१ ॥ अशोरुपुत्रयोस्तत्र, विभाव्य हृदि योग्यताम् ।
 स त्रौ धुरितः पुञ्जां, ते सागरसमुद्रयोः ॥ ५२ ॥ श्रीमतीं सागराद्भूतः, सुलग्नै परिणीतवान् । ते जातो सुखिनो
 कान्तिमती पुनः ॥ ५३ ॥ शीलशोभाग्यशालिन्यो, पत्यां प्राचीनजन्मनः । ते प्राप्य निषिद्धमीती, ली जाती सुखिनो
 धुरम् ॥ ५४ ॥ अथ तासीं कसि मासः, तदा सर्वाश्चिन्तरी । अनालोक्य पतिं तत्र, विषणा ह्यचिन्तयत् ॥ ५५ ॥ मल्लुतेऽ-
 भागतः प्रेयान्, तस्मिन् शीलशालिनीम् । तस्मात् एन्त कुनाऽगा-दकस्मात् परिहृत्य माम् ॥ ५६ ॥ अथ स्नेहेऽपि यद्
 दोषा-भिराही परिस्त्रिगात् । तज्जाते मयममारे, मसिका न्यपतत् पुनः ॥ ५७ ॥ स्नेहालापं विनाऽप्येवं, भर्ता यदरूप-
 मपि । तन्वन्वे न तसोऽप्यभि, खाने माग् मकरोऽविसत् ॥ ५८ ॥ ममेन्द्रियसुखांसा-वह्वरी हृत्प्रसृत्वरौ ।
 यमुजिजा-य निर्मूलं, ए ईकेन दुरालम्बा ॥ ५९ ॥ भर्तृत्पणेन दीःशील्य-विशुनेनाऽमुनायुना । हन्त दुःखाकरोष्येवं,
 किं देवेषु सुधैर माम् ॥ ६० ॥ व्यर्थोऽस्तुलमशौह-द्वैवोपालम्भजल्पनैः । यन्मे माकृतकर्मण, नूनमत्राऽपराधयति ॥ ६१ ॥
 ये शिरोऽपि शिरो, यथे परिस्त्रिगात् । एवमयमलं शीलं, धर्ममृलमुपास्यते ॥ ६२ ॥ आगोरीनापि हा दीना, पत्या

परिह्वान्मुना । विशोऽस्यथा ययस्यानां, दर्शयिष्ये कथं सुखम् ? ॥ ६३ ॥ सर्वाङ्गमुन्दरित्यार्त-
 मरगाऽऽप, मर्तिटं न्यगदन् पितुः ॥ ६४ ॥ व्यडुलोकत्वं सर्वत्र, दुःखितो हृदि तं जनेः । न तु क्वचिदपि प्रापत्, रत्नं
 अष्टमिषाम्भुमं ॥ ६५ ॥ मा कारीरष्टतिं वस्ते, कार्यसुस्यार् गतः क्वचित् । तत्र प्राणप्रियो घस्रैः, स्वल्पेव समे-
 प्यति ॥ ६६ ॥ गुतावाथासपक्षेनं, सर्वदा मयुरोक्तिभिः । सांकेतायातपर्य्याऽऽस्पात्, श्रुतवानिति सोऽभ्यदा ॥ ६७ ॥
 नान्यस्त्रीरिक्तत्वा, पद्मगोहायनन्दनः । स्त्रियन्यामुपायंस्त, गुणैः स्त्रीगत्रिरोपणिम् ॥ ६८ ॥ व्यथाकृत्कर्णयोस्तस-
 मीत् श्रुतिनायाय, मा मिरेरुती सती ॥ ६९ ॥ आरुर्धं पाणिग्रहणं, वरस्याऽपरयोपितः अश्या-
 गुणमाजन्त्योऽपि यत् ॥ ७० ॥ दासीपत्नीचरुत्याति, यद्वा योहाद् व्रितन्वते । नार्थः पत्युर्द्वे नित्यं, हा धिर्कृ तान्
 रिपयानपि ॥ ७१ ॥ कुरीर रिपयानंसा—वृग्गातरलेवतसः । क्रियन्तेऽपारसंसारे, निष्पुण्याः प्राणिनो हहा ! ॥ ७२ ॥
 नापंरन्तोऽनो भोगात्, मृग कण्डकपत्स्यन् । भ्रंङ्गस्युभाभ्यां लोकान्यां, हा केचित् कामविह्वलाः ॥ ७३ ॥ बल्लुष्टसंपदा-
 भोगा, भोगास्तुष्टो परसन्पनाम् । अनन्तसंपिदानन्द—व्रतिपूर्योग एव वा ॥ ७४ ॥ प्रायोऽन्नादिभवाऽभ्यासा—त्रीर्यत्रीच-
 गाधिनः । नित्यं वारकियान्तिष्ठा, धर्म केऽपि न जानते ॥ ७५ ॥ केचित्च धर्म जानन्तः, सम्पद् यद्भवतः पुनः । गार्हस्थ्य-
 सप्तमा मांशु, वारणासर्णोदयात् ॥ ७६ ॥ वय गृहस्थाश्रमे धर्मो, यत्राऽप्यारम्भधीकभिः । एकोदस्यं पद जीवा, विराध्यन्ते
 दिने दिने ॥ ७७ ॥ रसोऽवर्गनिःश्रेणी, वेणी शान्तरसाऽम्भसः । तद्युक्ताय तयस्यैव, दुःखदाशेषत्रं मय ॥ ७८ ॥ इति-

मात्सर्यादाशुभे तौ । यासिष्ठं तत्र मा सुग्रे, येन सा नाऽतितोमसा ॥ ९७ ॥ साधूयमिति भर्तृभ्यां, वार्यमाणे पुनः पुनः ।
 श्रद्धालुहृदयत्वेना-चोचतां ते प्रवर्त्तिनीम् ॥ ९८ ॥ सर्वदा वेदमनः शून्य-विमुक्त्या ह्यद्रे विद्यतः । मिथ्यादृष्टितया द्विष्टो,
 भगवत्यारयोः पत्नी ॥ ९९ ॥ सर्वोद्गुप्तुदरी गेहे, मेप्यतां भागनाप तत् । आगच्छत्यावयोः सर्वः, सम्यक् श्राद्धविधिर्यथा
 ॥ ६० ॥ मयर्त्तिन्या न्युक्ताथ, तयोः शिक्षयितुं त्रिभिम् । सा सदा सद्नेन याति, तत्पत्नी पश्यतश्च ताम् ॥ १ ॥ आहृतस्ती मिये
 व्यरंतिष्ठो यनात्तस्या, न साध्व्या नित्यसंस्तवात् ॥ २ ॥ धर्मोस्तिवयात्तया श्राच्य-जन्मस्तेहात्तथापि ते ।
 कृषान्मुस्ता च पार्थनः ॥ ४ ॥ सार्द्धं सर्वोद्गुप्तुदर्यो, धर्मोष्ठी वितन्वती । एवमेवाऽगामत् सधः, कार्योस्तुवयेन कुत्रचित् ॥ ५ ॥
 यत् एवमगन्तान् सैन्य-पिपुलात् प्राच्यजन्मानि । बद्धं सर्वाद्गुप्तुदर्यो-सद् दुःकर्मोदिगात्तदा ॥ ६ ॥ भित्तरकस्माद्दुर्त्तये,
 तस्मान्निग्नतः दिवसी । सर्वो गलित्वा ते हां, गत्वा तत्रैव तस्थिवान् ॥ ७ ॥ आलोम्य तदसंभाव्यं, सा चेतसि विसिम्बिदे,
 ज्ञानमोर्याऽपरादोऽयं, पपेति त्रिपसाद् च ॥ ८ ॥ हारोज्ञ मुक्तः क्व ममे-त्यधुना श्रीमती हहा ! । अन्तरन्याऽप्रवेशेन, मायेन
 मश्यते धुम् ॥ ९ ॥ तत्राऽसंभाव्यमेतच्चेद्, साहाद् दृष्टयसि बुदे । मृगाभापित्वमारं, तन्मे स्पष्टपलाञ्छनम् ॥ ६१० ॥
 तथा-न्यषोचं नास्ति, साम्भं तेन साम्भम् । इतो गकन्येरेति, ध्यात्वा सा निर्ययी द्रुतम् ॥ ११ ॥ आगत्योपाश्रये नत्ता,
 न्यापास्या सा मवर्त्तिनीम् । पथादष्टं तदालेख्य-द्विखिलत्वं व्यजिज्ञपत् ॥ १२ ॥ साऽप्युचे कर्मनुजस्ते, सुरः कोऽपि कुल्लली ।
 चित्तोक्त्विमास्थाया-आधीन्बुक्ताष्टजं शुभाम् ॥ १३ ॥ विषादं हृदि मा कार्षी-स्तन्मुखा वा कुवं क्वचित् । यच्छुभाऽगुभयोर्हेतुः,

कर्मव माच्यमाङ्गिनाम् ॥ १४ ॥ ततो माध्यस्थ्यमास्थाय, दृश्यी सर्वोद्गसुन्दरी । प्राक्कर्म किमकार्षं हा !, यस्येह्य दुस्सहं फलम् ।
 ॥ १५ ॥ प्राणिनस्तानि पापानि, तन्वते हन्त हेलया । यद्विपाको विपीदस्त्रि-वैष्यतेऽसब्दल्पजन्मसु ॥ १६ ॥ दुष्कर्म-
 मलिनात्मान-स्तावदेवाऽत्र संश्लो । नानास्त्रीविदम्ब्यन्ते, नानायोनिषु जन्तवः ॥ १७ ॥ सध्यानसदनुष्ठान-पया-
 प्रसालितार्हसः । यायात्तथ्येन पश्यन्ति, नात्मानं यावदात्मना ॥ १८ ॥ (युग्मम्) मैत्रीप्रमोदकारुण्य-माध्यस्थ्यस्थिरचेतसः ।
 स्वाञ्जन्तोः परमप्रस-पदवी न दर्वीपती ॥ १९ ॥ इति वास्तवसंवेग-रङ्गा-सर्वोद्गसुन्दरी । अवाप केवलज्ञानं, घातिकर्मसयाद्
 द्रुतम् ॥ ६२० ॥ आसन्नः सुरसर्गोऽथ, कुर्वन् जपजपासम् । तदागाद्-दिवि दृञ्चानदुन्दुभिश्च-मृदुस्वरम् ॥ २१ ॥ तृपा-
 ऽमात्यमेहेभ्याघाः, वीराः श्रद्धालुचेतसः । तावदेचाययुस्तत्र, नन्दुं श्रोतुं च सद्दृषाम् ॥ २२ ॥ इत्य हारं श्रीमत्या,
 तत्राऽनालोप्य कुत्रचित् । इतो शरो गतः क्वेति, पृष्टः परिजनोऽवदत् ॥ २३ ॥ किञ्चिन्न विभः किल्लत्र, नागाव साध्वीः विना
 परः । सरोपं साऽप्यभाषिष्ठा-सम्बद्धं किमु जल्पय ? ॥ २४ ॥ रत्नेऽश्मनि मृदि-स्वर्णे, तथा-सुहृदि शान्त्रवे । यत्
 समानदृशः साध्यः, सर्वया तं न गृह्णते ॥ २५ ॥ सागरोऽथ-समुद्रश्च, श्रीमतीपतिदेवरी । हारं निर्गमितं-ज्ञात्वा,
 सशस्याग्यमारतुः ॥ २६ ॥ इयं साध्वी न साध्वीति, नाऽस्पदुक्तममन्यथाः । तत्साधु-जगृहे मुक्ता-हारो मुग्धे तवाऽनया ॥ २७ ॥
 साऽप्युपे नन्वयं हन्त, कर्मवन्धो मुपेव वाम् । हारं हि निःस्पृहाः साध्व्यो, दूरेणोज्ज्वन्ति सर्पवत् ॥ २८ ॥-सर्व्वमेमोक्ति-
 प्रत्युक्ती-रिति सर्वेऽपि ते मिथः । यावच्चन्वन्ति तत्रैव, श्रीमत्या-वासवेश्मनि ॥ २९ ॥ तावत् किमेतदाश्चर्य-मिति ते हृदि
 निस्मिताः । हारं चित्रमयरास्या-शिर्गेच्छन्तं व्यलोकयन् ॥ ६३० ॥ सद्यः सागरदत्तोऽथ, तमाकृण्व तदाननात् । उपलक्ष्य

च सत्रीडः, स्वप्नेस्याः समर्पिषत् ॥ ३१ ॥ ततः सर्वविदस्तस्याः, पाशं सर्वेऽपि ते ययुः । अस्याऽसम्भाव्यवृत्तस्य,
निदानं ज्ञातुमिच्छ्वः ॥ ३२ ॥ सम्यग्ज्ञानकलाज्ञात-विश्वविश्वाय सा सती । पुरो निपेदुपां तेषां, सर्वेषां धर्ममादि-
शत् ॥ ३३ ॥ न दृष्टं न श्रुतं क्वापि, न चित्ते यद्विकल्पितम् । आश्चर्यभूतं तदपि, क्रियते येन हेलया ॥ ३४ ॥ प्रबलोच्छृ-
ङ्खलं यच्च, संसाराऽन्तः शरीरिणः । विडम्बनाभिर्विविचं, विडम्बयति नित्यशः ॥ ३५ ॥ विधिर्विधावा नियतिः, कालः
प्रकृतिरीश्वरः । देवमित्यादिपर्यायै-र्यदेवोच्यते तीर्थिकैः ॥ ३६ ॥ दुःखस्कन्धस्य सर्वस्य, भवद्भूतभविष्यतः । निदानं
वर्ण्यते विद्वै-र्यदेवाऽखिलजन्तुषु ॥ ३७ ॥ मुक्तिमार्गगिलाप्रायं, तत्कर्मोच्छेतुमाहृतैः । सेव्यो धर्मः सदा ज्ञान-श्रद्धानचरणाल्मकः
॥ ३८ ॥ (पञ्चभिः कुलकम्) सभासमक्षमप्राक्षीद्, देशनान्तेऽथ सागरः । भगवत्यालेख्यशिखी, मुक्ताहारं गलेत् किमु ? ॥ ३९ ॥
साऽप्यवोचत् गलेत् किन्तु, कर्मबुबसुराश्रयात् । यथा गवाक्षे पुरूप-स्त्वल्पत्यक्षं तदाऽवदत् ॥ ६४० ॥ सागरः पुनर-
प्राक्षीत्, प्राक्सङ्केतोक्तिविस्मितः । तत् किं कर्म कथं केन, कृतमित्यवदत्तु सा ॥ ४१ ॥ प्राग्जन्मानि मया च्छन्न-वाक्य-
मीच्यत यद् द्विपः । समभूत् कर्मणस्तस्य, विपाकोऽप्यत्र मे द्विपः ॥ ४२ ॥ बहूनां प्रतिबोधाय, विस्तरेणाय साऽवदत् ।
याथातथ्येन पाथात्य-भवद्वृत्तं तदादितः ॥ ४३ ॥ चत्वारोऽपीत्यमाकर्ण्य, मुखात् सर्वविदोऽथ ते । प्राग्भावाऽनुभवं सर्वं, ह्यो-
दृष्टमिव सस्मरुः ॥ ४४ ॥ हृदि व्यभावंश्चात्र, भवं प्राप्य शुभाऽशुभम् । तदेकाचित्ता न विदु-जीवाः पूर्वं परं च
तम् ॥ ४५ ॥ जीवा मात्रादिसम्बन्धा-दपि स्नेहाद्रैचेतसः । अन्यान्यरूपताप्राप्ता, मिथोऽपि न विदन्ति ही ! ॥ ४६ ॥
तेषु सागरदत्तोऽथ, व्यपीदत् सुतरां हृदि । स साध्यां यदसद्दोष-माशङ्कित्य तदा तदा ॥ ४७ ॥

रागद्वेषद्वेषस्तस्या, निपत्य पदयोः पुनः । ग्रीडाविलक्षः क्षमया—मासिवांस्तां निजाऽज्ञताम् ॥ ४८ ॥
 पुनर्विभाव्य संसार—मसारं विस्रं हृदि । प्रत्यपद्यन्त चारित्रं, चत्वारोऽपि संहय ते ॥ ४९ ॥ हृदि सर्वविदः शिखा—मक्षामां
 दपतोऽय ते । साधुधर्मं त्रिधा शुद्धं, विरकालमपालयन् ॥ ६५० ॥ तपोध्यानक्रियोद्योग—क्षालिताऽशेषकल्पपाः ।
 समयेऽथ समासाद्य, सर्वसंविदुज्ज्वलाम् ॥ ५१ ॥ क्षीणनिःशेषकर्माणः, स्वायुपूर्तौ क्रमेण ते । जातसर्वार्थसंसिद्धेः, सिद्धेरा-
 तियमानुबन् ॥ ५२ ॥ (युगम्) ईषत् प्रजावतीपीडा—हेतुलेनान्यजन्मनि । वाक्यमात्रमभूदीदृश, दुर्विपाकं धनश्रियः ॥ ५३ ॥
 ततो मनावचःकार्यै—र्न कुर्यान्नापि कारयेत् । कुर्वन्तं वातुमन्येत, नान्यपीडां कश्चित् सुधीः ॥ ५४ ॥ इति चाचंयमाधीश-
 वाचं श्रुतिषुभासुचम् । श्रुत्वा हृदि भृशं विभ्य—द्विपाकात् पापकर्षणाम् ॥ ५५ ॥ सद्यो दुरन्तसंसार—कारागारविमुक्तधीः ।
 आप्तोपाभङ्गचैराग्यं, देवद्विधः मियासलः ॥ ५६ ॥ कुटुम्बभारमारोप्य, सर्वं ज्येष्ठाङ्गजन्मनि । प्रव्रज्यात्मप्रहीत् कृत्वा,
 चैत्येव्यष्टाक्षिकामहम् ॥ ५७ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) अन्येऽपि वद्वस्तत्र, दुःखदुर्गतिभीरवः । साधुश्राद्धदणं सम्यग्, यथाहं
 प्रतिपदिरे ॥ ५८ ॥ सम्यवचारित्र्यमाचर्य, स्वर्लोकमयापतुः । देवद्विधसत्स्वयो, क्रमाच्च शिवमाप्स्यतः ॥ ५९ ॥
 तत्रिमोरोदयादेयं, मियद्गुरुरपतद्भवे । मोहसुक्त्या च संसार—सुतीर्णः समियः सुतः ॥ ६६० ॥ तदैश्वर्यमियापत्य—पञ्चेन्द्रिय-
 सुखादिषु । वत्सा व्यामोहसुस्तुज्य, मनो धर्मं निर्धीयताम् ॥ ६६१ ॥ इति श्रीतपागच्छाधिराजश्रीसोमसुन्दरश्रृरिपट्टप्रभा-
 करश्रीशुनिमुन्दरश्रृरिनिनियवाचनाचार्य—सोममण्डनगणिकृतायां श्रीयुगादि-देशनायां द्वितीय उद्घासः ॥

अथ तृतीयोद्घासः ॥

निघण्टे नरकोच्छेदि, सुराद्धामसुदर्शनम् । सदाशये यः श्रीफान्तः, स युगादिजिनः, श्रिये ॥ १ ॥ इतथाऽवसरे
तस्मिन्, कुमारः केवलाह्वयः । प्रणम्य विजगन्नाथं, विनयेन व्यजिज्ञप्तम् ॥ २ ॥ श्रुक्तिं मोहोञ्जनादेव, स्वामिन्नादिष्टवान्
भवान् । मोहाङ्गवर्जनादेव, भवेन्मोहोञ्जनं पुनः ॥ ३ ॥ मोहाङ्गं प्रथमं चात्र, लक्ष्मीरेव स्मृता बुधैः । या हि मोहनवल्लीव,
व्यामोहयति मानवम् ॥ ४ ॥ पुनराख्यत् प्रश्नः पुत्र-हिताय विहितादरः । ऐहिकाशुष्मिकानर्थ-निबन्धनमिदं रमा ॥ ५ ॥
चतुरङ्गचमूः रम्या, सर्वेन्द्रियसुखावहा । त्रिवर्गसाधनं सा तु, लक्ष्मीर्मेवतु न शक्यते ॥ ६ ॥ तथाहि मथमं तावत्, केशेनो-
पाज्यते रमा । अर्जिताऽप्युपघातेभ्यो, लोकेर्दुःखेन रक्ष्यते ॥ ७ ॥ यदुक्तम्-अर्योनामर्जने दुःख-मर्जितानां च रसणे । आये-
दुःखं व्यये दुःखं, धिगर्था दुःखभाजनम् ॥ ८ ॥ सौम्या ! निशम्यतामत्र, रत्नार्कः प्रयितो धनी । अर्थोऽर्जनव्ययस्पष्ट-दृष्टकष्टो-
निदर्शनम् ॥ ९ ॥ तथाहि-रत्नाकर इति विल्यातः, श्रेष्ठी सूर्यपुरोऽभवत् । पत्नी प्रीतिमती तस्य, तनयश्च सुमङ्गलः ॥ ६१० ॥
विधाय विविधा नीर-स्थलयात्राः स तृणहृत् । क्षुद्रदृशीतातपकेशान्, सहित्वा चटुशः स्वयम् ॥ ११ ॥ छन्दोऽनुवृत्तिः ।

साऽयानां, कृत्वा सेवां महीश्रुताम् । सद्भारम्भसंरम्भान्, व्यापारार्थाऽल्पनेकशः ॥ १२ ॥ कूटक्रयाद्यैर्वाणिज्यै-
 र्धनवहृत्य चिरं कुधीः । गृहव्ययं च संक्षिप्या-मेलयत् स धनं बहु ॥ १३ ॥ (त्रिभिविंशोपक्रमम्) मेलितस्याय
 वित्तस्य, रक्षोपायविधानधीः । अन्येषुः सुतमाह्वय, स चतुष्कर्णमृचिवान् ॥ १४ ॥ नृपत्तरुदायाद-पिशुनाः
 मकटं धनम् । कोपादादातुमीहन्ते, भुक्षितमिति तद्वम् ॥ १५ ॥ इत्यालोच्य सुतेनाऽप्या, श्मशानश्रुवि
 सोऽगमत् । कलशं स्वर्णसंपूर्णं, समादाय महानिधि ॥ १६ ॥ अथैको हारिताऽनल्प-वित्तोऽशक्तस्तदर्पणे ।
 धृतकृद् धृत्कोरभ्यो, नष्टः माह तत्र विद्यते ॥ १७ ॥ एतौ चैतद्धनं यावत्, क्षितीं निसिष्य यास्यतः ।
 निखिलं तावदेवित्तम्, करिष्ये नूनमात्मसात् ॥ १८ ॥ इति हृष्टमनाः स्यान्, रशोदृष्या विलोक्ते । लोभाभिभूतः पतित-
 स्तत्राऽनाथशवे च सः ॥ १९ ॥ पक्वबुद्धिरथ श्रेष्ठी, निदधत्तज्जगौ सुतम् । कश्चिद्विलोकयन्मा भू-दिति वीसस्य सर्वतः ॥ २० ॥
 स धूर्तोऽपि तदाकर्ण्य, तत्राऽनाथशवान्तरे । तद्देव निपत्याऽस्या-त्रिश्रेष्ठो धनलिप्सया ॥ २१ ॥ पित्रादिष्टः
 सुतोऽप्येत्य, सर्वत्राऽपि विलोम्य च । वितरं माह नास्त्यत्र, कश्चिदन्यः शवान् विना ॥ २२ ॥ भस्ति-
 तारते च सर्वेऽपि, शृगालार्थः क्वचित् क्वचित् । अक्षताऽङ्गस्तु तेष्वेकः, स सयस्कतया पितः ! ॥ २३ ॥
 तदारूपच्छङ्कितः श्रेष्ठी, श्मशाने निशि निर्जने । शयः कथमियद्वेष्ट-मक्षताऽङ्गो हि तिष्ठति ? ॥ २४ ॥ धूर्ताः केचित् पुनर्वत्स !,
 परद्रव्याभिलाषिणः । दम्भेनापि त्रियन्ते तद्, मा भूद् दम्भमृतो हि सः ॥ २५ ॥ अक्षताऽङ्गस्य तत्तस्य, कर्णो छित्वाऽऽनय
 द्रुतम् । स वैद् दम्भमृतो भावी, न सोढा तदियद्वयथाम् ॥ २६ ॥ अथ दध्यौ स धूर्तोऽपि, ममैष च्छेत्स्यति श्रुती । तथापि न

चलिष्यापि, श्रुतिभ्यां यद् वरं धनम् ॥ २७ ॥ अकर्णोऽपि धनियुक्तः, सर्वत्राऽऽद्रियते जनैः । तन्मुक्तस्तु सकर्णोऽपि, न
 यत्पचन कर्मणि ॥ २८ ॥ सुतोऽर्थस्य श्रुती तस्य, चिह्वा स्वापितुरापिपत् । नल्पीपदपि पस्पन्दे, धनलुब्धः स दाम्भिकः
 ॥ २९ ॥ पितापि रुधिराद्रं ते, व्यालोक्य चक्रितो हृदि । सुतमूचे भवेद् वत्स !, दावे जातु न शोणितम् ॥ ३० ॥
 तद्विमृश्यामिदं क्रिञ्चिद्, प्राणच्छेदं विना ततः । अयं धूर्तः शयो वेति, शङ्का याति न मे हृदः ॥ ३१ ॥ समस्तरं सुतोऽप्युचे,
 तावत् त्वदुपरोधतः । कृतमीदृगसत्कर्म, कुलाज्जहं मया द्रुवम् ॥ ३२ ॥ नाऽभूत्तत्र तथाप्यत्र, मतीतिर्मेतज्जीविते । तत् किं न वेत्सि
 यज्जीवित्, सहेत्वप्रपित्कथम् ? ॥ ३३ ॥ किञ्च-इत्थं यतस्ततो भीतिं, शङ्कमानः पदे पदे । लोकं न लज्जसे तात !, वृद्धो
 हृदयदुर्बलः ॥ ३४ ॥ पितृपुत्राच वत्साऽन्य-द्रोहैकमनसां वृणास् । दुस्तवं दुष्करं चापि, न क्रिञ्चिदपि विष्टरे ॥ ३५ ॥
 आस्तां कर्णच्छिद्राकण्ठं, परस्त्रीं च पराश्रियम् । कोचिच्छिरःपणेनापि, स्पृश्यन्ति नराधमाः ॥ ३६ ॥ दिव्यशक्तिजुषो येभ्य-
 स्रस्यन्ति विदशा अपि । पुर्तन्म्यो विम्यतां तेभ्यः, काञ्च व्रीडा च माहशाम् ॥ ३७ ॥ यदुक्तम्—वत्सङ्गे सिन्धुभर्तुर्भवति
 पशुरिपुर्णिमाश्लिष्य लक्ष्मी-मन्थ्यास्ते विचनार्थो निधिनिवहसुपादाप कैलासशैलम् । शक्रः कल्पद्रुमादीन् कनकशिलरिणो-
 ऽधित्यकासु न्यधासीत्, धूर्तंभ्यस्त्रासमित्थं दधति दिविपदो मत्तवाः के वराकतः ! ॥ ३८ ॥ तद् गच्छ नासिकां छिन्धि,
 तस्य न स्याद्यदाययोः । जाल्थर्विगेवेऽपेव-मविमृशार्थंकारिता ॥ ३९ ॥ दध्नी धूर्तोऽपि गतिकञ्चिद्, करोत्येप करोतु तत् ।
 कस्यामि नागलच्छेद्रात्, पापेत्तद्भनाशया ॥ ४० ॥ अर्थेवं पितृवानुबन्धः, समस्तरपना मनाद् । तस्य प्राणमपि छिन्वा, तत्रागात्
 त्वारितं सुतः ॥ ४१ ॥ श्रेष्ठी व्यपगवाशङ्कः, सुतेन सहितस्ततः । यशुष्यायां निवश्यात्म-धनं मन्दिरस्याययी ॥ ४२ ॥

तावत् पीनोद्यमः श्रोत्र-घ्राणहीनोऽप्यदीनहृत् । स द्राक् तन्निष्ठहीतात्म-दौस्थ्यः सर्वं गृहीतवान् ॥ ४३ ॥ घृतादिव्यसनी
 सोऽपि, निःशङ्कः श्रेष्ठिनः श्रियम् । ततो विलसति स्वैरं, त्यागभोगैरनुत्तैः ॥ ४४ ॥ स्वायत्तानां परश्रीणां, परश्रीणां च
 मूलतः । यद् भवेयुर्विलासेषु, तादृशाः कुशला भृशम् ॥ ४५ ॥ चरन्तं लीलया लून-श्रवणघ्राणमन्यदा । श्रेष्ठयथा-
 यितमर्थिन्यो, ददते स ददर्श तम् ॥ ४६ ॥ तं वीक्ष्य विस्मयसोर-मनाः स श्रेष्ठी दधियवान् । समृद्धिरीदृगास्यस्य,
 कुतोऽस्याऽभ्रवदीदृशी ? ॥ ४७ ॥ धूर्त्तोज्यं जालु मा हार्पी-त्तन्नियानयनं मम । इति शङ्कुकुलः सद्य-स्तत्र सोऽगात्तदीक्षितुम्
 ॥ ४८ ॥ अनवेक्ष्य च तत्र, वज्रेणैवाहतः क्षणम् । दुःखात्तो न्यपतद् भूमी, मूर्च्छामीलितलोचनः ॥ ४९ ॥ क्षणाच्च
 लब्धचेतन्यः, शीतलैर्वनवायुभिः । पश्चात्तापऽप्रितप्तात्मा, सोऽध्यासीद् विलपन् श्रुचि ॥ ५० ॥ माणेभ्योऽप्यधिकं नैक-रुष्टात्
 हरता धनम् । लूनश्रोत्रनसा तेन, धूर्त्तेनाहं हतो हहा ! ॥ ५१ ॥ दम्भान्युतः स धूर्त्तो मे, नाज्ञातश्चाभवन्मनाक् । पुत्रस्तु
 शत्रुर्नोऽमंस्त, चेदुक्तं तत्करोमि किम् ? ॥ ५२ ॥ दोषो वा नाऽस्य किन्त्वासी-दज्ञाऽज्ञानं मर्मव हा । यच्छ्रुतिघ्राणवत्तस्य,
 तदा नाऽचिच्छिदं शिरः ॥ ५३ ॥ सा वा संपद्यते बुद्धिः, सा मतिः सा च भावना । तादृशाश्च सदायाः स्यु-योदृशी
 भवित्त्वपता ॥ ५४ ॥ यद्भावं तद् वधूवाय, पत्न्यापि भूभुजे । निवेद्यैतद् ग्रहीतारं, गतं मत्याहरायि तत् ॥ ५५ ॥
 इत्यालोच्य हृदि श्रेष्ठी, तर्जयन् पुरुषं रुपा । अनैपीभिर्विकारास्यं, तं नृपास्थानसंसदम् ॥ ५६ ॥ आख्यत् पुनः मजापालं,
 दुष्टनिग्रहणोद्यतम् । आददे विपुलं वित्तं, मम दुष्टात्मनाऽमुना ॥ ५७ ॥ दृष्टदा तमयाक्षीद्, वक्ति रे किंपवं वणिक् ? ।
 सोऽप्युचे सत्यमेवदं, परं वक्तव्यमत्र किम् ? ॥ ५८ ॥ मिथश्चित्तानुकूल्येन, यदत्र व्यवहारेण, गृह्यन्ते,

धनकोटयोऽपि नित्यशः ॥ ५९ ॥ चित्तानुक्कल्याज्जातार्या, सम्यग्व्यवहूर्ता मिथः । कालान्तरेऽन्यथा वक्तु-निषेद्धा च
 महाजनः ॥ ६० ॥ स्वमस्य व्यवहारेण, मयाप्यात्तं तथा विभो ! । तत् किं संप्रत्यसौ लोभा-भिभूतः कलहायते ?
 ॥ ६१ ॥ रोपशुष्यन्मुखः श्रेष्ठी, तदोवाच मलिन्दुचम् । स्तैन्येनादाय मद्वित्तं, न्यागादीर्मूढ ! मा मृषा
 ॥ ६२ ॥ धूर्तोऽप्युवाच विस्मार्पी-र्मा श्रेष्ठिन्नात्मवस्तुनः । वित्तं विनिमयेनैव, मयात्तं न पुनर्मुधा ॥ ६३ ॥
 स तदा वृश्चिकस्पृष्ट-कषिवत् फाममुच्छलन् । कोपकम्पयुः श्रेष्ठी, साधिक्षेपपुवाच तम् ॥ ६४ ॥ रे धृष्ट !
 स्पष्टमाख्याहि, किं मे विनिमयेऽर्पितम् ? । दुग्धाऽम्भोव्यक्तिरशुना, यद् भवेन्टृपपर्वदि ॥ ६५ ॥ धूर्तोऽप्युवाच
 किं श्रेष्ठे-स्तत् संप्रत्येव विस्तृतम् ? । तदा विनिमयेन यन्मे, श्रुतिघ्राणं त्वमग्रहीः ॥ ६६ ॥ श्रेष्ठिन् ! विनिमयश्चायं,
 विचारोऽपि नैव चेत् । तद् गृह्णीष्व निजं वित्तं, श्रुतिघ्राणं समर्प्य मे ॥ ६७ ॥ नृपामत्यादिभिः पृष्ठः,
 क्रिपेतादिति चिस्मिः । सोऽय तद्गृत्तमखिलं, यथाजातमचीकथत् ॥ ६८ ॥ प्रत्ययार्थं च सर्वेषां, सोऽपनीय स्वमौलिकम् ।
 अद्रीदृशाच्छिरस्तुग्मी-फलवत् सर्वतः सहकृ ॥ ६९ ॥ इहा चक्रे किमस्येदृग्, वराकस्य निरागसः । प्रत्युतैवमुपालभ्य, रुद्धः
 श्रेष्ठी स भूषुजा ॥ ७० ॥ चिच्छेदैकः श्रुतिघ्राणं, वित्तं चाऽपाहरत् परः । तद् द्रयोः समतैवाऽत्रे-त्युवत्वाऽमाल्यैश्च मोचितः
 ॥ ७१ ॥ भूत्वा गतेन सोऽयाऽभूद् धनेनातीव दुखितः । जन्मान्ध्यादपि सच्चक्षु-र्नाशदुःखं हि दुस्सहम् ॥ ७२ ॥ अर्थस्याये
 व्यये चैवं, गुर्वेभूद् दुःखमस्य यत् । अर्थानामर्जने दुःख-मित्यादीत्युच्यते सुताः ॥ ७३ ॥ अथ प्रस्तुतम्-कुलं शीलं च
 वैदुष्य-माचारं लक्षणं बलम् । पुण्यं चाऽपि नृणां लक्ष्मी-र्यान्त्यायान्ती च नेक्ष्यते ॥ ७४ ॥ सन्ध्याफालाऽभ्ररेखेव, खल-

श्रीतिरिवापना । केवाञ्चित् पश्यतामेव, सयो विघटते रमा ॥ ७५ ॥ अन्तुयातसुषोक्त्यादि-महाकल्पयकारिणम् ।
 म्लेच्छमप्याहणाति श्री-रीयमांसादितोविनम् ॥ ७६ ॥ पद्मविभावयकोद्युक्तं, शुद्धन्यायपयाऽध्वगम् । कुलीनं सद्गुणोरकृष्ट
 मपि त्यजति दूरतः ॥ ७७ ॥ इमामपि रमामाप्य, मथया इव केचन । चलन्ति ऋजुपादैर्ना, स्वलन्ति च समे पथि
 ॥ ७८ ॥ भक्तदेवो जहमिति-स्तृष्णास्पन्दुता तथा । स्वरिणाभिब जायन्ते, लक्ष्मीसारुगत्यमीषुपाम् ॥ ७९ ॥
 मलिनीक्रियते गुणैः, मनोऽमलमपि धिया । प्रासादोऽन्तर्याया भूप-लेखयेव शुभोज्वलः ॥ ८० ॥ तथाऽतिशायिनी लक्ष्मी-
 भौप्राग्यनिश्चयना । राज्यं पुनः सुदुर्गरे, बत्साः पातालरन्ध्रवत् ॥ ८१ ॥ येषयाद्दयवद्राज्यं, सर्वथाप्यर्थबल्लभम् ।
 सोढार्थं दुर्जनसोवा-ऽयसाने पिरसं धुवं ॥ ८२ ॥ अग्रमत्तया चिन्त्यं, सदा सस्यंकरण्डवत् । नियन्त्रणीयं कपिवद् गुणैः
 शालानारं गजन् ॥ ८३ ॥ फलितसेनवभित्यं, रसणीयं सुयत्नतः । दारुणं परिणामे च, कृपयस्येव भोजनम् ॥ ८४ ॥
 (अधिर्विद्येपकम्) तथा प्रायोऽप मस्यर्नां, यौवनोन्मत्तचेतसाम् । सर्वापि श्रीर्विकाराय, राज्यश्रीस्तु विशेषतः ॥ ८५ ॥
 राज्यशीलं पदुन्मषा, जात्यन्या इव भूक्षलः । पुरस्यमपि नैक्ष्यन्ते, जनं दिव्यदृशोऽपि हि ॥ ८६ ॥ तथा कथिस्वद् भूपाः,
 मयुणभवणा भवि । पार्थस्यानामपि मायो, वाचपमाकर्णयन्ति न ॥ ८७ ॥ जनैः खलपराभूतै-र्विज्ञप्ताः स्वार्थेसिद्धये ।
 मूढा एव सवाचोऽपि, नृपा नैव वदन्त्यपि ॥ ८८ ॥ राज्यलक्ष्मीमदोन्मत्ता, गजा इव निरङ्कुशाः । संतापितमजाथर्मा-
 रणपुण्यस्यन्तयो ॥ ८९ ॥ स्तुताथ चादुर्बचनै-र्धनान्धैरनुजीविभिः । आत्मानं बत मन्यन्ते, देवेभ्योऽप्यधिकं नृपाः ॥ ९० ॥
 पूषानपि नो वेपथ, मुनीन् स्वजनबन्धवान् । पितरौ चापि गर्वेण, न नमन्ति नराधिपाः ॥ ९१ ॥ असुन्दरमपि स्वोक्तं,
 ११

स्यापन्यतिसुन्दरम् । परैः सुन्दरमप्युक्तं, भूषाः पुनरसुन्दरम् ॥ ९२ ॥ तमेव बहु मन्यन्ते, तस्यैव च वचो हितम् ।
 सुहृत्सेवकत्वे वा, तमेव स्यापयन्ति च ॥ ९३ ॥ नृपालमेव शंसन्ति, तस्यैव ददते धनम् । मन्त्रयन्ति च तेनैव, समं गोष्ठीं
 च कुर्वते ॥ ९४ ॥ यस्तेषामञ्जलिं कुर्यात्, स्तवं वाक्यैश्च चाहुभिः । वचो युक्तप्रयुक्तं वा, तथेत्यङ्गीकरोति च ॥ ९५ ॥
 (त्रिभिविधोपक्रमः) छन्दं राज्ञां च यथाहु-ग्राह्याणां नाऽनुवर्तते । गुणी सुधीः कुलीनोऽपि, स तैर्नाद्रियते क्वचित् ॥ ९६ ॥
 प्रतिबन्धस्ततो वत्साः, सदोपयामिति थियाम् । अनुधानां भवेत् प्रायो, बुधानां तु न सङ्गतः ॥ ९७ ॥ वयस्यौ शुचिवोद्वेद्य,
 श्रीदेवो वणिजौ यतः । श्रियाऽनया गुरुकृत्य, तूलादपि लघुकृती ॥ ९८ ॥ तथाहि-नाम्ना भोगपुरेऽभूतां, नगरे वंणिजाद्युभौ ।
 श्रीदेवः शुचिवोद्वेद्य, श्रीमन्तौ जनकश्रिया ॥ ९९ ॥ शुचिवोद्वेगिणक् तत्र, शौचाचारकृदाग्रही । याति सर्वत्र हस्तात्त-
 सपयस्ताम्रभाजनः ॥ १०० ॥ दारसगत्य मातङ्गैः, शुचिवोद्वेगियाऽन्यदा । वक्रास्ते त्वपतिरित्युक्ता, मध्येऽस्तीति जगद-
 तान् ॥ १ ॥ दीनाराः शुचिवोद्वेग्य, पितुरेते ततोऽधुना । इमानर्पय मध्ये त्व-मित्युक्ते तैश्च साऽग्रहीत् ॥ २ ॥ तांश्च नीत्वा
 गृहस्यान्तः, शुचिवोद्वेग्य सापिपत् । क्षिप्रामीपु च्छेद्युक्ता, तेन साऽपि न हीत्यवक् ॥ ३ ॥ सर्वत्राऽच्छुसिभवना-तदा खिन्नमना
 भृशम् । एभिर्मे सब दीनारैः, सर्वं हा मलिनीकृतम् ॥ ४ ॥ तदेषां स्पर्शनाद् भ्रष्टि-रिति जल्पन् रूपाऽरुणः । आक्षिपत् शुचिवो-
 द्वस्तान्, वामपादेन दूरतः ॥ ५ ॥ (युग्मम्) शुचिवोद्वेग्यताऽवज्ञा, सज्जातगुरुमत्सरा । मोक्षुमिच्छुष्टुहं तस्य, लक्ष्मीरेवमचित्तयत् ॥ ६ ॥
 अटवीमपि लहन्ते, तन्त्यपि महार्णवम् । आरोहन्त्यचलस्याग्रं, विवरं प्रविशन्ति च ॥ ७ ॥ मामानुमिच्छवो लोकाः,
 सहन्ते वाऽपराध्यापि । शुचुद्वेग्यतातपादीनि, महाकष्टानि भूरिशः ॥ ८ ॥ तथापि स्यां न वा तेषां, प्राच्यकर्मखिभावतः ।

चतुर्णापि वर्णानां, मान्यां तामपि मामिति ॥ ९ ॥ आसङ्गेन विनष्टोऽयं, शौचाचारकदाग्रहात् । पश्चात् क्षिपति पादेना-
गच्छन्ती स्वयमोरुसि ॥ ११० ॥ (चतुर्भिः कलापरकम्) अत्यासङ्गात् विनष्टोऽयं. शुचिवोद्रस्तथा मया । वाढं विडम्ब-
नीपस्त-त्रियर्नाकृत्य संप्रति ॥ ११ ॥ शौचाचारं निमोच्याशु, मामवाप्तुं पुनर्यथा । चिरं बहति दीनात्मा, मातङ्गस्याप्युपानही
॥ १२ ॥ इत्यालोच्य हुमोचाशु, कमला तत्रिकेतनम् । इन्द्रजालमिवाऽनेशद्, धनं सर्वं तदैव च ॥ १३ ॥ यतः-लक्ष्मीः
शूनैः शनैरेति, निर्याति युगपत् पुनः । पृथया पल्लर्जलैः पूर्णा, रिच्यते यद् घटी क्षणात् ॥ १४ ॥ निर्यनत्वाच्च सर्वत्र,
सुहृत्स्वजनबन्धुषु । अनादरपदं जज्ञे, शुचिवोद्रः शनैः शनैः ॥ १५ ॥ यस्यार्थस्तस्य मित्राणि, यस्यार्थस्तस्य वान्धवाः ।
यस्यार्थः स्वजनाद्यापि, तस्य सुर्वहवो जनाः ॥ १६ ॥ स्वस्वार्थरसिकान् नित्यं, सुहृत्स्वजनवान्धवाः । लक्ष्मीवन्तं निर्यवन्ते,
फलितदुमिवाऽऽडनाः ॥ १७ ॥ निःस्वोऽप्यस्मानसी क्लिञ्चिन्-मा याचिष्टेति विभ्यतः । त एवोऽश्नन्ति दूरेण, दग्धाऽऽरण्यं मृगा
इव ॥ १८ ॥ यत्रैव युक्तवान् भोगान्, वाञ्छितोपनतैर्धनीः । दुःस्थीभूतश्च तत्रैव, दहतेऽभिमवायिना ॥ १९ ॥ निष्फल-
व्यवसापत्वात्, पुरे तत्र शनैः शनैः । निर्वहत्यापि नैवाऽयं, ततो देशान्तरेऽचलत् ॥ १२० ॥ भ्रमन्नपि स सर्वत्र, ग्रामाकर-
पुरादिषु । न क्लिञ्चित् क्वचिदप्याप, प्राक्कर्म सहचारि यत् ॥ २१ ॥ निराशाः शुचिवोद्रस्तद्, बबले स्वपुरं प्रति । निर्विश्रामं
बहन् सायं, पुरोधानमवाप च ॥ २२ ॥ दीर्घाध्यातिक्रमे श्रान्तः, क्षुत्तृचिन्ताभराऽर्दितः । यक्षस्याऽऽडम्बराख्यस्य, ग्रहे तत्र
स तस्मिन् ॥ २३ ॥ तावदागत्य तत्रको, मातङ्गो यक्षमादरात् । प्रणम्य पूजयित्वा च, निविष्टो द्वारमण्डपे ॥ २४ ॥ तत्राऽ-
र्चोऽलिखिता तेन, यक्षिणी पूजिता तथा । मन्त्रश्च तत्पुरो जप्तो, यक्षिण्याविरभूततः ॥ २५ ॥ मातङ्गेनाथ सा प्रोक्ता, मम स्वामिनि !

संभवि । संप्रमानसंघं, विलासभनं कुरु ॥ २६ ॥ तदक्षणादेव पक्षिण्या, विलासभने कृते । इच्छोपनतसंघं, सुहृत्स्वजनसङ्गतः ॥ २७ ॥ विल्लास स मातङ्गः, पञ्चेन्द्रियसुखं निरसम् । कृतकृत्यथ तत्सर्गं, प्रिससंज्ञेन्द्रजालवत् ॥ २८ ॥ (युग्मम्) मातङ्गस्येतिमाहात्म्यं, वीक्ष्य प्रिस्मितमानसः । तमेव सेरितुं लग्नः, शुचिचंद्रो धनाश्रया ॥ २९ ॥ स नमत्यासनं दत्ते, तस्योत्तिष्ठति सम्मुखः । पशुपानही तस्य, पादौ मृदनाति चाऽन्यहम् ॥ ३० ॥ तमेव सेवमानस्य, सर्वः शीचरुदाग्रहः । अनेनैव शुचिवोद्रस्य, वृष्णानरलितात्मनः ॥ ३१ ॥ आराध्य शुचिचंद्रेण, तथा सुनिरसेवया । सोऽयम् भद्र ! ममाऽयुक्तो—पचारं कुरुपे क्रियु ? ॥ ३२ ॥ शुचियेद्रोऽप्यवरु स्वामिन् !, नृशु दीनदपापरः । धनाय न्यन्नमं भूरि—शुवं दारिद्र्यविदुतः ॥ ३३ ॥ परं स्वाप्यासयात्राहं, काणामपि कपदिकाम् । मस्थितोऽहं निराशः सन्, स्वदेशाभिमुखं ततः ॥ ३४ ॥ तत्र देवकुले वीक्ष्या—ऽनुभवं ते महत्तम् । पृष्टस्यः सेरितुं लग्नो, धनाशापाशयन्त्रितः ॥ ३५ ॥ तत्तारय प्रसद्याऽस्मान्मां दारिद्र्यमहार्णयात् । इत्युक्ते शुचिचंद्रेण, मातङ्गोऽपि जगाधिति ॥ ३६ ॥ गृह्णातु साधनोपाय—युक्तो विद्यामिमां भवान् । महाप्रसाद इत्युक्त्वा, सोऽपि जग्राह तां शुदा ॥ ३७ ॥ कृतार्थं मन्यमानः सः, ततोऽसौ स्वग्रहं गतः । सर्वसाधनसामग्री—पूर्वं मण्डलमालित्वन् ॥ ३८ ॥ आलिल्य यक्षिणी तत्र, पूजयित्वा च यावता । मन्त्रं स्मरति तावद्धि, प्रिस्मृतं तस्य तत्यदम् ॥ ३९ ॥ मन्त्रमन्त्ररूपमित्, स चिलक्षणनस्ततः । मानङ्गस्योक्तवान् गत्वा, सर्वं स्वरूपं यथास्थितम् ॥ ४० ॥ मातङ्गोऽप्याह भद्राऽमुं, पदं विद्याभिमन्त्रितम् । गृह्णीत्येष्टप्रदो भावी, शुनितो यदसामपि ॥ ४१ ॥ ततः प्रणम्य मातङ्गं, पदं न्यात्वा च गच्छतः । स्वपुरं शुचियेद्रस्य, तस्करैर्जगृहे पटः ॥ ४२ ॥ तत एव बलित्वाऽसौ, रिच्छायवदनः पुनः । मातङ्गोपनिमोगत्य, पटव्यतिकरं जगी ॥ ४३ ॥ मातङ्गः शुचियेद्राय, पुनरप्यनुकम्पया।

दधान् विधिमाख्यायं, पटं विद्याभिषान्त्रितम् ॥ ४४ ॥ नत्वा मातङ्गमादाय, घटं स्वशुभमागतः । ययाचे शुचिवोद्वस्तं, पूजयित्वा
 ययापि ॥ ४५ ॥ यथेष्टितं ततः कुम्भात्, माप्यासीं गृह्णोऽखिलान् । सादरं भोजयामास, युञ्जे च ययाकचि ॥ ४६ ॥
 ग्रहो कुम्भानुभावान्मे, दारिद्र्यं दूरतो गतम् । इति प्रमुदितो मूर्ध्नि, कुम्भं कृत्वा ननर्त्त सः ॥ ४७ ॥
 इर्षानरत्नचित्तस्य, तस्यैव नृत्यतः सतः । अभाग्येनाऽपतन्मूर्जेः, कुम्भोऽभूच्छाशु खण्डशः ॥ ४८ ॥
 शुचिवोदो पटे तस्मिन्, भग्ने कृतमना भृशम् । पुनर्जगाम मातङ्ग-पार्श्वे सोऽपि वभाण च ॥ ४९ ॥
 इत्येताऽपचक्षिणा, मम नास्त्वपि का पुनः । नागन्तव्यं तथा भद्रं, मत्समीपे पुनस्तथा ॥ १५० ॥ मातङ्ग्येनेत्यमुक्त्वाऽसी,
 निष्ठः स्पृष्टं यथा । आत्तद्यानपरो राश्री, सुसंवाच स दुःखितः ॥ ५१ ॥ स दृष्ट्वा फभ्यवयसं, ममदां श्रुतवात्ससम् ।
 अभ्युत्थाय मणस्याख्यत्, कां तं स्वामिनि ! साऽव्यवह ॥ ५२ ॥ या पादेन त्वया सिन्धु, साऽहं लक्ष्मीस्त्वदोक्तसः ।
 शुचिवोदोऽवदन्मातः ।, क्व गताऽभूरियाचिरम् ? ॥ ५३ ॥ उवाच श्रीरियत्काल-मर्गा मातङ्गासमानि । को मातङ्गः स इत्युक्ते, शुचि-
 वोद्रेण सालपत्र ॥ ५४ ॥ बहुरुपानही यस्य, पृष्टस्यो धनकाम्यया । शुचिवोद्रेः सृजन् शेषां, सुचिरं दुःखमन्वभूत् ॥ ५५ ॥
 नगदं शुचिवोद्रेण, स्तिषर्षं तदिहाणपः ? तत्र शीचाचलोक्ताये-त्युक्त्वा श्रीर्द्रोऽ तिरोहिता ! ॥ ५६ ॥ शौचिनाऽधात्तयुक्तेन
 नज्जाऽनन्तकन्धरः । शुचिवोद्रेः स सर्वत्र, हास्यास्पदमनापत् ॥ ५७ ॥ शुचिवोद्रेः प्रिया त्यक्तः, पथाचापाधिनाऽज्ज्वलत् ।
 शौचित्तव्यापि मण-वृत्त्याप्यासीत् स दुःखितः ॥ ५८ ॥ तामिवाय श्रियं तस्यात्, श्रद्धिवोद्रेण देवताम् । त्यागभोग-
 मरुतादि-फला साक्षाद्देव या ॥ ५९ ॥ रोपतोपफले येषां, प्रत्यक्षं नाऽत्र पीक्ष्यते । अजागलस्तनमायैः, किमु

तदेवतान्तरैः ॥ १६० ॥ इति देवान्तराण्येष, परिहृत्य प्रमोदभाक् । श्रीमूर्तिमिव पुण्यार्थी-स्त्रिः पूजयति नित्यशः ॥ ६१ ॥
 अन्यदा स त्रिपं प्रोचं, निरीक्ष्य ग्रहसन्धुखीम् । किं हास्यकारणं मातः !, सापि त्वदृत्तमित्यवक् ॥ ६२ ॥
 किं तन्मदृत्तमित्युक्ता, श्रीदेवेन पुनर्जगौ । यथास्थितार्थवचनान्, निहतान्तरशास्त्रवान् ॥ ६३ ॥ उत्तार्यै
 भवपायोधैः, प्राणिनो नयतः शिवम् । सुराऽसुरनरार्थिश-प्रणतक्रमयामलान् ॥ ६४ ॥ देवादेवसर्वज्ञान्-नन्वाऽमुत्र च शंपुषः ।
 जिनान् हित्वा जगज्जन्तु-रुणाऽवान्तेतसः ॥ ६५ ॥ आराधयसिं यद् भद्र !, मांभवं स्थिरताचिक्रीः । किञ्च स्थैर्यं मम
 प्राचप-पुण्यैरेव न सेवया ॥ ६६ ॥ श्रिया सहासमित्युक्ते, श्रीदेवस्तां पुनर्जगौ । सृजतो मम ते सेवां, यद्भावं तद्
 भवत्विति ॥ ६७ ॥ आराधयन्नसौ शूरि-भक्तिः कतिपर्यैर्दिनैः । श्यामास्यां श्रियमालोक्य, श्रीदेवः पुनरभ्यधात् ॥ ६८ ॥
 श्यामास्येव किमम्याऽद्य, लक्ष्यसे साऽपि तं जगौ । उदभूत्तनयो यत्स !, तव गेहे विलक्षणः ॥ ६९ ॥
 तद्विलक्षणतादोषा-दतिभक्तिभृतोऽपि ते । मन्दिरं मोक्षुमिच्छामि, चिरसेवितमप्यहम् ॥ १७० ॥ यतः-मर्त्यो
 भवति तिर्यङ् वा, स कश्चिच्छ्रयलक्षणः । लक्ष्मीर्यदनुभावेन, गेहपभ्येति सर्वतः ॥ ७१ ॥ मर्त्यो-
 भवातं तिर्यङ् वा, स कश्चिदपलक्षणः । लक्ष्मीर्यदनुभावेन, सबनोऽप्यपगच्छति ॥ ७२ ॥ अतः श्यामाननाऽभूर्त्त,
 त्वद्वियोगेन भाविना । श्रीदेवश्च विपणोऽद्य, क्व गन्ताऽस्यम्ब ! सम्पति ॥ ७३ ॥ श्रीरुवाच पुरोऽन्व, मागजन्ममुनिदानतः ।
 अर्जिताऽतुलभोगस्य, भोगदेवस्य सम्पति ॥ ७४ ॥ ततः सद्यः श्रिया त्यक्तः, श्रीदेवो दुःखिनोऽभवत् । विस्तृतश्च हिर-
 ण्यार्थी-भोगदेवोऽद्य सार्थपः ॥ ७५ ॥ लक्ष्मीविस्तारमालोक्य, सर्वतोऽपि स्वसन्ननि । सुकृती भोगदेवोऽवक्, सिषां भोगवती-

मिति ॥ ७६ ॥ पृष्ठे विगुह्यतालोला, श्रीरास्ते पावद्राघयोः । तावता देहि दीनाद्री, सुहृद्भ्य चापि यथेऽसितम् ॥ ७७ ॥
 दानशीला पुराऽप्येषा, पत्या चैवं प्रणोदिता । मुनिदुःस्थितदीनेभ्यः, श्रद्धयाऽदारु यथायितम् ॥ ७८ ॥ अन्यदा तत्पुरोचाने,
 केवली समवासरत् । श्रद्धालुचैतसो नैके, वन्दनाय ययुर्जनाः ॥ ७९ ॥ भोगवत्या समं पत्न्या, भोगदेवोऽपि चापयी ।
 वन्दित्वोपाविशन् सर्वे, धर्ममालपञ्च केवली ॥ १८० ॥ तथाहि—कृष्णधत्तुरशीतिर्योः, माथिता जीवयोनयः । भ्रान्ता
 जन्तुभिरत्राणी—स्ताः सर्वा अप्यनन्तशः ॥ ८१ ॥ ये पुद्गलपरावर्त्ता, अनन्तोत्सर्पिणीमिताः । संसरद्भिस्तु संसारे, पूरितास्ते-
 प्यनन्तशः ॥ ८२ ॥ परं संसारकान्तारे, भ्रमद्भिरपि दुर्लभः । कृष्णचित्ररूपक्षीरेः, क्वपि न प्रापि सदुरुहः ॥ ८३ ॥
 अयासेऽपि गुरो धर्म, तदुक्तं बहवो हृदा ! । पापाः पुस्तकृन्ताका—न्यमूनीत्यवजानते ॥ ८४ ॥ केचित्तु तत्र तं धर्म, सम्यक्
 श्रद्दधते हृदि । न कर्तुमीशते किन्तु, निवद्धनरकायुषः ॥ ८५ ॥ क्रियन्तस्तु महात्मानः, सम्यक् श्रद्धाय प्राप्तसे । सर्व-
 शक्त्या सृजन्तीह, धर्म सदुरुपापितम् ॥ ८६ ॥ महिम्ना तस्य धर्मस्य, सुदुर्लभतरोत्तराम् । पदवीं ते लभन्ते च, महानन्द-
 पदावधि ॥ ८७ ॥ अथावसरमासाद्य, भोगदेवेन केवली । किं दानस्य फलं स्वामिञ्चिन्ति पृष्टो जगाद् तम् ॥ ८८ ॥
 पुरे विशालशालाख्ये, महेभ्यजनसङ्कुले । आस्ते सञ्चयशीलाह्वः, सार्थग्राहो महाद्वैरुः ॥ ८९ ॥ तस्य वेदमपि विद्यन्ते, धन-
 कोट्यस्योदय । परं दत्ते न सुहृत्ते च, बद्धमुष्टिः स कर्हिचित् ॥ ९० ॥ यो दुर्गतपताकाल्य—स्तस्य सन्ननि कर्मकृत् । स हि
 दानस्य माहात्म्यं, स्पष्टं कथयिता तव ॥ ९१ ॥ केवल्युक्तं निशम्यैतत्, स दध्यो हृदि विस्मितः । केनापि कारणेनैवं, व्रते
 सर्वविदप्यसौ ॥ ९२ ॥ पुरे तत्र भुदुरेऽपि, तद्वत्वाहं प्रियासखः । एतत्तत्पर्यमीक्षिष्ये, कौतुकी नाऽलसो यतः ॥ ९३ ॥

पुरे विशालशालाख्ये, प्रश्नार्थं ज्ञातुमुत्सुकः । भोगदेवस्ततः संघो, भोगवत्या समं ययी ॥ ९४ ॥ भवितव्यतया तत्र,
प्रविशन्नेव दुर्गिलात् । स दुर्गतपताकस्य, गेहिनीं वीक्ष्य पृष्टवान् ॥ ९५ ॥ कुत्र सञ्चयशीलस्य, सार्थवाहस्य मन्दिरम् ।
साऽप्याहाऽऽगम्यतामत्र, तद्गृहं दर्शयामि वः ॥ ९६ ॥ सार्थेशगृहमागत्य, भोगदेवस्तया समम् । पप्रच्छ सादरं नत्वा,
तज्जारायां धनसुन्दरीम् ॥ ९७ ॥ किं दुर्गेतपताकाख्यो, गृहे कर्मकरोऽस्ति वः ? । कार्यं वः किमु तेनैवं, तथा पृष्टः स
चाब्रवीत् ॥ ९८ ॥ ख्याता दानफलस्यात्र, प्रश्नः सर्वविदोदितः । ततस्तं प्रष्टुमेवाऽऽगां, दूरादहमिहाधुना ॥ ९९ ॥
सखेदमवदत् साऽपि, भद्राभूत् कर्मकृत् स नः । परं मासोऽभवत्तस्य, मृतस्य नयमोऽधुना ॥ १०० ॥ अथ तन्युतिमाकर्ण्य,
भोगदेवो विपादभाक् । तस्थी तत्रैव सार्थेश-सदनासन्नवेदमनि ॥ १ ॥ ध्यातवाञ्छेयतीं भूमिं, यं प्रष्टुमहमागतः । दैवात्तस्मिन्
मृते को मे, प्रश्नाऽर्थं कथयिष्यति ? ॥ २ ॥ अथान्यदा सुतं श्रेष्ठं, सुषुवे धनसुन्दरी । दास्या वद्दर्शितः सद्यः, सार्थवाहो
धनाशया ॥ ३ ॥ स तु द्रव्यव्ययाद् भीरु-मौनमालम्ब्य तस्थिवान् । विलसवदना दासी, निराशाऽग्राद्यथागतम् ॥ ४ ॥
अन्यदा गृहमायातः, सार्थवाहश्चतुष्पथात् । सखेदं धनसुन्दर्या, जगदे शृणु बल्लभ ! ॥ ५ ॥ प्राग् ममाजातपुत्रायाः पुण्यैः
पुत्रोऽधुनाऽजनि । न तत्र विदधे वद्धी-पनमात्रमपि त्वया ॥ ६ ॥ त्यागभोगव्ययाद् भीरुः, कार्पण्याजितदुर्यशाः ।
भूभारभृतया तर्हि, किं कर्त्ताऽसि श्रीयाऽनया ? ॥ ७ ॥ दध्यौ श्रुत्वेति खिन्नोऽसौ, न मे चित्ताऽनुगा भिया । यदर्थोपार्जन
हेतुं, जानात्येव न मूलतः ॥ ८ ॥ अत्यर्थमर्थितस्यापि, स्वजनेरर्थिभिस्तथा । न मे कपर्दिकामात्र-मप्युत्तरति चेतसः
॥ ९ ॥ पत्नी त्वर्थार्जनहेतुशा-नभिज्ञा द्ययर्थार्धनम् । पुण्ये वद्धीपनादी च, प्रच्छन्नं व्यययिष्यति ॥ २१० ॥ शफर्यम्बु

कदाऽन्वसुर्या, पिवतीति न घुल्यते । तथैरुःस्वामिनी पत्नी, किं कदा व्ययतीत्यापि ॥ ११ ॥ गृहरक्षानियुक्ता यत्, पत्नी
 यादृच्छिक्रव्ययैः । गृहं त्वनति तन्नूनं, दृतिः स्वादादि कर्कशी ॥ १२ ॥ विभिन्नप्रकृतावस्यां, दयितायां ततः कथम् । गृहे
 स्थिरिकारिव्यामि, स्रभावचपर्ला श्रियम् ? ॥ १३ ॥ इत्यार्तध्यानमापन्नो, जाताऽद्धारविश्वविक्रुः । तस्मिन्नेव दिने प्राप, पञ्चत्वं
 सार्थनायकः ॥ १४ ॥ ततश्च धनसुन्दर्या-स्रच्छोकप्रिहृदि ज्वलन् । हर्षोद्युवारिभिः शान्तः, पुत्रालोकाच्छभैः शनैः ॥ १५ ॥
 देवेऽथ धनसुन्दर्या, समये समहोःसवम् । पुत्रस्य धनदत्तेति, नाम स्वजनसाक्षिकम् ॥ १६ ॥ तत्रैव नगरे सोऽथ,
 सार्थवाहोऽव्यभूत सुतः । नागिलाख्यदरिद्रस्य, ही ! कर्म बलवत्तरम् ॥ १७ ॥ जातमात्रोऽव्यनिष्टोऽसौ, पित्रोर्दोर्भोग्यदूपितः ।
 शुषार्दितः सुदीनात्मा, महाकष्टेन जीवति ॥ १८ ॥ धनदत्तशिशुर्दृष्ट, गेहं परिजनं तथा । जातजातिस्मृतिरयो, सहर्षमिति
 भापते ॥ १९ ॥ श्रद्धया यद् देदे दानं, मुनये तत्प्रभावतः । रङ्कस्यापि ममाऽभूवत्, धनकोट्यख्ययोदश ॥ २० ॥ ब्रुवन्तं
 हस्तशुत्पात्र्य, तमिदं पद्यमन्वहम् । भावार्थः क्रोऽयमस्सेति, भोगदेवोऽथ शृष्टवान् ॥ २१ ॥ सोऽप्याह मुनिदानोर्त्यैः,
 सुकृतैस्तातकर्मकृत् । स दुर्गतपताकोऽहं, जातस्तातगृहाधिपः ॥ २२ ॥ मुनिदानफले साक्षाद् बीक्ष्य तत्रेदंशं विशी । प्रसयो
 भोगदेयस्य, सर्वविद्वचनेऽजनि ॥ २३ ॥ अन्यदाऽतिद्वयज्ञानी, मुनिभिर्भार्थमागतः । सहर्षमिति जल्पन्तं, नं चालपिदमालपत्
 ॥ २४ ॥ एकान्तेन त्वया कार्यो, न हर्षो यत् पिता तव । त्यागभोगविहीनश्री-र्धने सत्यपि दुर्गतः ॥ २५ ॥ मृत्वा
 नागिल्योरस्य, सुतीभूतः शुषार्दितः । हन्त पित्रोरपि द्वेष्यो, दुःखं नयति वासरान् ॥ २६ ॥ (युगम्) येन दत्तं न भुक्तं च,
 किन्तु क्षिप्तं धनं भुवि । सुखेभ्यः स पुमान्नूनं, भ्रश्यत्युभयलोकयोः ॥ २७ ॥ कर्मकृत्यद् गृहेऽभूद्, गृहेऽथ कर्मकृत्युनः ।

श्रद्धते को ह्यसम्भाव्य-मेतत्कर्मविचेष्टितम् ॥ २८ ॥ भवेद्वृत्तमिति श्रुत्वा, सदुःखा धनसुन्दरी । सद्यो नागिञ्जमाकार्यं, पत्नीपुत्रयुतं
जानी ॥ २९ ॥ सदा महृहृत्त्यानि, दम्पती कुस्तं युवाप् ॥ पुत्रं पालयतं चैवं, सेहास्तानाऽशनादिभिः ॥ २३० ॥
यदेपोऽपि वपःस्यः सन्, भावी कर्मकरो शुहे । मतिषद्य तदुक्तं तौ, दम्पती तस्यतुः सुखम् ॥ ३१ ॥ भोगेद्वेत्तोऽन्यदा रात्री,
प्रसुप्तो मन्दिरान्तरा । उभे शुश्राव सुन्दर्यौ, संलपन्त्यौ, परस्परम् ॥ ३२ ॥ तथाहि प्रथमा प्रोचे, का त्वं कथय सुन्दरी ! ।
अन्याख्यत् भोगदेवस्य, शुहलक्ष्मीरहं शुभे ! ॥ ३३ ॥ ततश्च प्रथमा प्राह, तथास्ते कुशलं स्वसः ! । सदुःखं तत्र निःश्वस्य,
द्वितीयाऽप्यम्यथादिति ॥ ३४ ॥ अन्यान्यत्यागभोगादि-कार्यव्यापृतचेतसा । मम व्यापार्ययाणाया, भोगदेवेन सर्वदा ॥ ३५ ॥
भर्तुराग्रामधानस्य, कर्मकर्या इवाऽन्ये ! । परायचस्वभावायाः, कुतः कुशलसङ्कथा ? ॥ ३६ ॥ (युग्मम्)
अथाऽन्यामपराऽप्रासीत्, स्वसः ! काऽसीति साऽप्यवक् । द्विधा सञ्चयशीलस्य, लक्ष्मीः सार्धपत्नेरहम् ॥ ३७ ॥
तदास्ते सुखसंवास-स्तय तत्र वद स्वासः ! । इत्युक्ता पुनरप्याद्या, सखेदपिदमभ्यधात् ॥ ३८ ॥ महाघोरान्यकारायां,
गर्तार्यां निहिताऽन्वहम् । अथाप्ता करसम्पर्कं, चिरादेकैन्दुसन्ष्टणाम् ॥ ३९ ॥ वन्दात्तरिपुनारवि-द्विधा नित्यनिरोधतः ।
सदुःखं निवसाम्यत्र, सुखवासस्तु मे कुतः ? ॥ २४० ॥ तदुक्तीरित्यिमाकर्ण्य, भोगदेवो विशृष्टवान् । स्वस्वस्थानादिभे नून-शुद्धिने
संप्रति थिर्या ॥ ४१ ॥ द्विधा सञ्चयशीलस्य, स्वेच्छया व्ययतश्च मे । दूषणानि थियावेते, पश्यतः कथमन्यया ? ॥ ४२ ॥
न भोगेन न शीचेन, न भक्त्या संग्रहेण न । स्थिरा स्यात् कमला लोला, श्रेयोऽस्या दानपेव तत् ॥ ४३ ॥ स्वभावचपला
तेन, श्रीयतिर् मां न सुञ्चति । गृह्णामि फलमेतस्या, दत्त्वा पात्रेषु तावता ॥ ४४ ॥ अय स्वपुरमाणस्य, चैत्यध्वशुद्धिकामहम्

चतुर्विधस्य सङ्घस्य, विधायाऽर्चां च सादरम् ॥ ४५ ॥ अनाथदीनदुःखेभ्यो, दत्त्वा दानं यथार्थितम् । सुहृत्स्वमनन्यभूया-
 पृच्छय सन्मानपूर्वकम् ॥ ४६ ॥ कुटुम्बमारमारोष्य, योगदत्ताऽभिषे सुते । वर्षमानशुभच्याना-ध्यवसायो विशुद्धधीः ॥ ४७ ॥
 अर्धे श्वः प्रवज्रिव्यापी-त्युक्तचेता निशि श्रिया । सुप्तः स्त्रीरूपधारिण्या, भोगदेवो न्यगद्यत ॥ ४८ ॥ (चतुर्भिः कलापरकम्)
 भोगदेव ! त्वया दत्ता, मुक्ता चाहे यथारुचि । असुंक्त्येव मुक्ता च, च्छलिताऽसि ततस्त्वया ॥ ४९ ॥ तवेष्टं तेन किं
 कुर्वी, सोऽप्याशया सुनेन मे । वर्जितव्यमिति शीस्तत्, मरियय तिरोहिता ॥ २५० ॥ ततः प्रतः प्रवव्राज, प्रशान्ताचार्यसन्निधौ ।
 भोगरत्या सर्व भोग-देवो भोगनिरकरीः ॥ ५१ ॥ दम्पती तौ सदीप्तुक्ती, पुण्यश्रापण्यपालने । स्वाध्यायाध्यययनाक्षिप्तौ,
 तेषां दुःखार्थं तपः ॥ ५२ ॥ विहिताराधनौ प्रान्ते, मयसाऽनसनी च तौ । एकावतारी सर्वार्थ-सिद्धिसम्पदमीयतुः ॥ ५३ ॥
 इत्यथ सुशुचे लक्ष्म्या, श्रीदेवः सहसैव यः । स कुर्वन् जीविताचर्ये, कुकर्माण्यन्यवेदमनि ॥ ५४ ॥ श्रीदेव ! धीः कथं
 यातः निः पञ्चवतोऽपि ते । इत्यथालो जर्देवे, कथं नपत्यनेरसम् ॥ ५५ ॥ (युगम्) जातपत्रे सुते तस्मिन्, जगामाथास्य
 सवनः । स्वयमुदरा रसा देवाः, निपलः स विससणः ॥ ५६ ॥ ततः श्रीः पुनरप्यस्य, पुण्यैर्मन्दिरमीयुषी । माननीयस्तथा
 धारि, जातः स्वमनश्च्युत ॥ ५७ ॥ अथ सम्पत्सम्पत्ति-र्धनोन्मादारती पुनः । इच्छोपनतभोगाङ्गः, परिणिन्ये पतं स्त्रियम् ॥ ५८ ॥
 प्रता-वर्षाणाः पुला-समाणामरथातः । पुरोपाधिभिमिचणां, दाराणामथ वेभ्यताम् ॥ ५९ ॥ रजन्यामेफदा सार-सुत-
 मन्मथाना पुनः । कर्त्तुं सुदुर्लभां वीक्ष्य, श्रीदेवः पृष्टतानिति ॥ २६० ॥ का त्वं केन निमित्तेन, सदुःखमिति रोदरति ? ।
 मन्मथेनैव भावयति-स्तिगणधालनं पुनः ॥ ६१ ॥ यतः श्रीदेव ! यं नारी, द्वितीयां त्वमुदुवान् । अलक्ष्मीः सा पुनं

तेन, सह वासस्तया न मे ॥ ६२ ॥ तद्भाविना विप्रेण, तत्र भाक्तिकचेतसः । दुःखिता रोदिमीत्युक्त्वा, सा तिरोऽथत्
 तत्सणात् ॥ ६३ ॥ अयासी मातरुत्थाय, यावत् स्वशुहमीक्षिते । तावत्तदनधान्यायै, रिक्तं सर्वत्र पश्यति ॥ ६४ ॥ तदा च
 स विपण्णात्मा, चिन्तयामासिवाग्निदम् । नक्तयुक्तं यया लक्ष्म्या, नूनं निर्वाहितं तथा ॥ ६५ ॥ विमुदुहा हहा नारी,
 द्वितीया कुथिया मया । यया सहानवस्थान-वैरेण श्रीर्गिता गृहात् ॥ ६६ ॥ अलं वा तद्विपादेन, यद् वियासुः स्वयं रमा ।
 यत्तदालम्बनान्वयेवं, मुधा फल्पयति ध्रुवम् ॥ ६७ ॥ ततो दारिद्र्यदृनात्था, कर्माण्यन्यगृहे सृजन् । पराभयपदं जज्ञे, श्रीदेवो
 जीवितावधि ॥ ६८ ॥ यो नाऽम्भस्त वृणायामि, परान् यत्र पुरे थिया । जातस्तत्रैव हा कष्टं, सोऽन्यसन्ननि कर्मकृत् ॥ ६९ ॥
 स्वभावचम्लो धीमान्, कमलापत्रलापपि । प्रतिवन्धविमृशु सौव-कार्यार्थमनुवर्तते ॥ ७० ॥ शुचिवोदः थियाऽभोचि, निम्न
 पादेन रोपः । यत्तत्कारणमुद्दिश्य, श्रीदेवथार्चयन्नापि ॥ ७१ ॥ मुक्तः सञ्चयशीलोऽपि, रत्नशुष्णानिलादपि । भोगदेवश्च
 मुञ्जानो, ददानश्च यथार्थितम् ॥ ७२ ॥ तत्स्थिरीकरणोपपयः, कथनापि न विद्यते । लुलत्कळोल्लोलायाः, कमलाया
 जगत्पपि ॥ ७३ ॥ न ददाति न मुहक्ते च, यो निघते तु वृण्णया । धने सत्ययसी दुःस्यः, युपान सञ्चयशीलवत् ॥ ७४ ॥
 समाः सञ्चयशीलेन, सन्त्यत्र बहवो नराः । छञ्चित्वा निजं दात-रुमं ये कारिता जनाः ॥ ७५ ॥ भोगदेवसमाः किन्तु,
 पुरुपास्तेऽथ पञ्चपाः । दत्त्वा भुक्त्वा च यैरेया, स्वेच्छया च्छलिता रमा ॥ ७६ ॥ मुह्यन्ते च थद्वया दत्ते, दत्त्वा यथा-
 नुमेदते । भोगदेव श्वाप्नोति, सौल्यं सोभयलोक्योः ॥ ७७ ॥ स्वयं यान्ती गृहाच्छस्मीः, परितापाय भूयसे । सती
 मुक्ता तु सा पुंसां, सुल्लान्त्याय कल्पते ॥ ७८ ॥ किञ्च-आधिव्यथिव्यथजन्म-जरामरणवर्जितम् । इच्छताऽपुनरावृत्ति-

पदं चेच्छिवमन्त्रयम् ॥ ७९ ॥ स्वभाववपलां राज्य-रुमलां कुलटाभिव । परिहृत्य तदा वत्साः ।, सेवध्वं संयमश्रियम् ॥२८०॥

॥ इति श्रुतिपागच्छाधिराजथीसोमसुन्दरमूरिपट्टमयाकरगच्छनायकरमगुरुश्रीमुनिसुन्दरमूरिविनेयवाचनाचार्य-सोममण्डन-गणिकृतायां श्रियुगादिदेशनायां तृतीय उल्लासः ॥

अथ चतुर्थ उल्लासः ॥

गणेशसेव्यः स्मरभिद्, गिरिशो वृषभासितः । शङ्करः श्रीमहादेवः, सम्पदे वः सनातनः ॥ १ ॥ अथावन्तिपतिः
स्त्राभि-सुतोऽनन्तीति विद्युतः । अत्रान्तरे प्रणाम्येत्थं, प्राञ्जलिः मधुमूचिवान् ॥ २ ॥ सर्वसङ्गपरित्यागात्, शुद्धसंपमसेवया ।
जगज्जन्तुहितान्त्रेपी, भवानादिष्टवान् शिवम् ॥ ३ ॥ विषयानसतोऽप्यत्र, केचित्तण्डुलमत्स्यवत् । यत्त्वनादिभवाभ्यासात्,
स्पृहयन्ति सुधाऽङ्गिनः ॥ ४ ॥ अयत्नोपेनेतानेतान्, माक्तनैर्भोग्यकर्मभिः । वर्षं तदयुना मोक्तुं, सहसा कथमीऽमहे ?
॥ ५ ॥ अथ तन्नावदत् पुत्र-प्रतिबोधकृतोद्यमः । विश्वविंपयवैरस्यं, सुधामधुरया गिरा ॥ ६ ॥ आपातमात्रमधुराः,
परिणामेऽतिदारुणाः । विषया वर्जिता विद्मः, किम्प्राक्फलसन्निभाः ॥ ७ ॥ विषयेषु विद्युद्यन्ति, मथ्यमा एव नोत्तमाः ।

श्रेष्णविधाऽतिभीतसे, मक्षिरा एव नालयः ॥ ८ ॥ यदुक्तम्— विपयगणः कापुर्यं, करोति वशवर्तिनम् । न सत्पुरुषं यन्नाति, मशकमेव हि लूतातन्तुर्न मातङ्गम् ॥ ९ ॥ तुच्छत्वात् क्षणिकत्वाच्च, नैवेन्द्रियसुखं सुखम् । तत्त्वतो यद् बुधै-
रिष्ट-मनन्तं शश्वतं सुखम् ॥ १० ॥ अज्ञानाद्रमते बालः, स्वपुरीषेऽपि सुगन्धीः । जुगुप्सनीये मोहान्य-स्तथा विपयकर्ममे
॥ ११ ॥ मोहान्यानां सुखायन्ते, विपया दुःखदा अपि । स्वर्णीयते यथा लोह-मपि घचुरितत्पनाम् ॥ १२ ॥ चिरैणापि
यतो दुःखं, यद्विनश्यति वा विरात् । यदन्ते च ध्रुवं मृत्युः, कथं तद् भण्यते सुखम् ? ॥ १३ ॥ विपादप्यतिरिच्यन्ते,
विपयाः खलु यद्विपात् । एकशो म्रियते प्राणी, विपयेभ्यस्त्वनन्तशः ॥ १४ ॥ एकैकेन पतङ्गाद्या, म्रियन्ते विपयेन चेत् ।
पञ्चता तत्समं पञ्च, सेवमानस्य निश्चिता ॥ १५ ॥ वत्साः ! पञ्चेन्द्रियायेंषु, भृशासक्तिभृतां वृणाम् । इहाऽमुत्र च दुःखानि,
दारुणानि निशाप्यत ॥ १६ ॥ तथाहि-ऋलिङ्गविपये मौढ-प्रासादश्रेणिमण्डितम् । सुवर्णमणिमुक्ताढ्य-मभूत् स्वर्णपुरं
पुरम् ॥ १७ ॥ श्रेष्ठी सुमङ्गलस्तत्र, वृषामात्यादिसंमतः । धनदानदयादक्षो, दाक्षिण्यादिगुणास्पदम् ॥ १८ ॥
कलत्रं चाऽभरत्तस्य, प्रेमपात्रं जयावली । भर्त्रोदिविनयोद्युक्ता, कुशला गृहकर्मसु ॥ १९ ॥ चतुःपष्टिकलादक्षा, सुन्दरी तनया
तयोः । देहिनी रूपसीभाग्ये-र्गेहिनीव मनोभुवः ॥ २० ॥ साऽन्यदा सुन्दरेण्य-सुरसुन्दरजन्मना । सखीजनवृताऽदर्शि,
व्रजन्ती राजवर्त्मनि ॥ २१ ॥ तदा तदर्शनाद्विद्धः, सुन्दरः स्मरमार्गणः । तामेव सर्वतः पश्यं-स्तन्मयीभूतमानसः ॥ २२ ॥
जनेऽपि विजने चापि, स्वप्ने वा जागरेऽपि वा । न धृतिं क्वचिदप्याप, मनिः स्वल्प इवाऽम्भसि ॥ २३ ॥ (युगम्)
भिन्नेभ्यो ज्ञातवृत्तोऽथ, तदवश्यं विलोस्य तम् । सुमङ्गलं ययाचे तां, सुताय सुरसुन्दरः ॥ २४ ॥ कुलसम्बन्धराद्यङ्गै-र्विभाव्य

हृदि योग्यताम् । दत्तेत्यवदत् श्रेष्ठी, स्वस्थो जातश्च सुन्दरः ॥ २५ ॥ अथान्यस्तत्र वास्तव्यो, बहुस्वजनसेवितः ।
 कुत्रेण समानद्धिः, कुत्रोऽभूद् वणिग्बरः ॥ २६ ॥ समन्यागत्य तेनापि, गौरवेण जयावलीम् । मत्सुताय सुतां देही-स्युक्तः
 प्रत्यशृणोद्विदम् ॥ २७ ॥ ततो लभे विवाहाय, युगपत् स्वजनैर्वृती । सुमङ्गलगृहद्वारे, यरी माप्नुवामावपि ॥ २८ ॥ पुरान्तः
 सममानार्हां, समस्वजनवैभवी । दानदुर्ललितां मत्-गजाविच निरङ्कुशी ॥ २९ ॥ सन्नद्धः सायुधैः स्वामि-भक्तैः स्वस्वभर्तृवृती ।
 परुद्रव्याभिलाषेण, योद्धुं लग्नायुभावापि ॥ ३० ॥ (युगम्) महाजनप्रधानेभ्यै-युक्त्या पर्यवसापिती । साहङ्कारतया किन्तु,
 निवृत्ती समरात्र तौ ॥ ३१ ॥ भटानां तुमले तत्र, जायमानेऽभितो भृशम् । किं कर्तव्यतया मूढा-स्तदा श्रेष्ठी सुमङ्गलः ॥ ३२ ॥
 प्रीट्प्रश्रुतमादाय, समृद्धः स्वजनैः समम् । नृपं विज्ञापयामास, स्वष्टताल्पानपूर्वकम् ॥ ३३ ॥ पादावधार्यतां देव !, मण्डपे
 मम समनि । यद् भावी फलहेच्छेदो, नान्यथा द्वितयोस्तयोः ॥ ३४ ॥ मजासु वत्सलत्वेन, भतिपत्र तदीरितम् । आगत्य
 मन्स्ये भूयः, सुप्त्यङ्गे निपण्वान् ॥ ३५ ॥ स्वसुतां दर्शयन् श्रेष्ठी, निपत्य नृपतेः पदोः । एवं व्यजिज्ञपत् सर्वे-मन्त्रि-
 सानन्सप्तिकम् ॥ ३६ ॥ वरस्यान्यतरस्यैषा, दीयतां स्वेच्छया विभो ! । आदेशस्य न हि ज्योति-रिति तत्सर्वसंमतम्
 ॥ ३७ ॥ रूपलावण्यसौभाग्या-थरिक्तसुराङ्गनाम् । निरीक्ष्य सुन्दरीकन्यां, सार्वभराऽर्दितः ॥ ३८ ॥ राजा
 परिणिनीपुस्तां, मृपोत्तरमिति व्यधात् । सम्मत्येव ममाकस्मा-च्छिरोऽर्दितं विपमाऽवदत् ॥ ३९ ॥ (युगम्)
 तदप्रथाव्याकुलो जाने, न व्यक्तिमुद्रयास्तयोः । युक्तायुक्तविमूढस्तत्, कथं कन्यां ददेऽधुना ? ॥ ४० ॥
 मृध लभे ततः श्रेष्ठिन !, वरौ च विमृज्याऽधुना । विमृशपाहं च यदुक्तं, विधास्ये स्वयमेव तव ॥ ४१ ॥ भणित्वेतिति निजा-

यास—मागतो नृपतिस्तदा । सुन्दरमिव सर्वत्र, पश्यंस्तद्गतमानसः ॥ ४२ ॥ निश्चलात्मा विमुक्ताऽन्य-व्यापारः शून्यमा-
 नसः । ध्यानमोष्टासयोगीन, नृपोऽभूत् सुन्दरीं स्मरन् ॥ ४३ ॥ किञ्च-हृत्स्थायां नृपतेस्तस्यां, रुच्या नैकाप्यभूत् म्रिया ।
 चङ्गिताहाररेखायां, रुच्यमप्यशनं यथा ॥ ४४ ॥ एकः सुरेष्वनङ्गोऽपि, मन्ये सप्रत्ययः स्मरः । सकलोऽपि नराधीशो, येन
 द्राग् विरुन्नीकृतः ॥ ४५ ॥ यदुक्तम्-विरुलयति कलाकुशलं, हसति शुचिं पण्डितं विडम्बयति । अधरयति धीरसुरूपं, क्षणेन
 मरुच्यजो देवः ॥ ४६ ॥ अयं सेवागतो मन्त्री, तादृशं वीक्ष्य भूपतिम् । उन्मनो दुर्मनाः स्वामिन् !, किं त्वमेधति पृष्ट-
 यान् ॥ ४७ ॥ नृपोऽप्याह महामात्य !, पीडितस्य स्मरेषुभिः । शरणं श्रेष्ठिरुन्या सा-ऽथवा मरणमेव मे ॥ ४८ ॥ श्रुत्विति
 सचिनो दृष्यो, दद्याद्वस्या हि कामिनाम् । चिन्ता च सङ्गमेच्छा च, निःश्वासाश्च ज्वरस्तथा ॥ ४९ ॥ देहे दाहोऽरुचिश्चान्ने,
 मूर्च्छाऽयोन्माद एव च । नवम्यां प्राणसन्देहो, दशम्यां मुच्यतेऽसुभिः ॥ ५० ॥ पूर्वमेव ततो युक्त्या, नृपमाश्वास्य याम्यहम् ।
 गते हि सन्तिले सेतु-रन्यो नूनं निरर्थकः ॥ ५१ ॥ विमृश्येति नृपं प्राह, कार्यं हस्तगतं ह्यदः । आत्माज्ञावशवच्येप, श्रेष्ठी
 येन सुमङ्गलः ॥ ५२ ॥ गृहे गत्वा तथा साम्ना, भाणष्यामि सुमङ्गलम् । स यथा मुदितः स्वामिन्, स्वयं दास्यति ते
 फर्नाम् ॥ ५३ ॥ इति वार्ष्णेयनाम्नः स्वस्थी-भूतचित्तो जगो नृपः । त्वयि मन्त्रिणि दुष्यापं, किं बुद्धिमकराकरे ? ॥ ५४ ॥
 सुमतिः श्रेष्ठिर्गोहृत्प्रात्, स्वामिन्नायोल्लुक्स्तनः । अभ्युत्थानादिसत्कारं, तस्य श्रेष्ठ्याऽपि निर्ममे ॥ ५५ ॥ अमात्योऽप्यवदत्
 श्रेष्ठिन् !, परिणामहितं मृणु ! राज्ञा त्वद्गुहिताऽर्शनि, यदा मोहनवह्वरी ॥ ५६ ॥ ततः प्रथति भूजानि-स्नामेव हृदि संस्मरन् ।
 रागोरागिपायेग-मिस्मृताऽन्यक्रियोऽजननि ॥ ५७ ॥ तस्य तार्मोपधीं श्रेष्ठि-श्रेव कथञ्चिन्न दास्यासि । मरिष्यति तदा राजा,

स्मरापस्मारतो ध्रुवम् ॥ ५८ ॥ मृते तस्मिन् विनद्धस्यति, प्रजा निःस्वामिका इमाः । इत्यालोच्य हृदा श्रेष्ठिन् !
 कुरुवाञ्ज यथोचितम् ॥ ५९ ॥ वृषस्तका हि नः प्राणा, अपि फन्या पुनः किमु ! । ततः परिणयत्वेनां, राजेत्पारुष्यत्
 स नैगमः ॥ ६० ॥ ततो हृदाज्वदन्मन्त्री, कार्यसिद्धिं नरेशितुः । तां गान्धर्वविवाहेनी—पयेमे च मुदा
 नृपः ॥ ६१ ॥ रूपलावण्यसीभाण्यै—रावर्जितमना वृषः । चकार सुन्दरीमेव, सकलान्तःपुराऽधिपाम् ॥ ६२ ॥
 अथ तस्यामुदुदायां, महीपेन महीजसा । कुबेरेभ्यतनुजन्मा, तदाशंसाम्रहं जहौ ॥ ६३ ॥ सुन्दरस्तु सरान्यस्ता—मुदुदागपि
 भूभुजा । दुरापां शेषशर्पस्थ—मणीमिव समीहते ॥ ६४ ॥ रागान्धकारपटले—राहतान्तरलोचनः । उदकेमशुर्षं तत्र, स तु स्वस्य
 न पश्यति ॥ ६५ ॥ यतः—न पश्यति हि जात्यन्धः, कामान्यो नैव पश्यति । न पश्यति मदोन्मत्तो, दोषमर्थी न पश्यति
 ॥ ६६ ॥ न पश्यति दिवा घूरुः, काको नक्तं न पश्यति । कामान्धः कोपपापीयान्, दिवा नक्तं न पश्यति ॥ ६७ ॥ ततः
 सरवशात्माऽसौ, त्यक्तान्यसकलक्रियः । सुन्दरीसङ्गोपायं, सर्वदाऽपि समीक्षते ॥ ६८ ॥ स दासीमथ सुन्दर्या, मिलितामन्यदा
 रहः । बह्वालङ्कारताम्रलैः, स्वार्थीय समनृतुपत् ॥ ६९ ॥ सुन्दर्येग्रे तथा बके, साऽपि सुन्दरवर्णनाम् । यथा सा सुन्दरी जाता,
 वाऽं तदसुराणिनी ॥ ७० ॥ वभाण च निजां दासीं, सखीवेषेण सुन्दरः । कथञ्चिद्व्र यथेति, नित्यपानीयतां तदा ॥ ७१ ॥
 भूपमप्याह सा देव !, सुहवा नाम मत्सखी । त्वद्विराञ्ज सदाऽप्येतु, काष्ठिरैरनिरारिता ॥ ७२ ॥ मतिपत्ने वृषेणवं,
 दास्याऽऽहृतः स सुन्दरः । नित्यमेति सखीवेषः, सुन्दरीवात्सवेरमनी ॥ ७३ ॥ स्वेच्छया रममाणस्य, सुन्दर्या,
 सममन्यहम् । क्षणवत् सुन्दरस्यैवं, कियन्तो वासरा ययुः ॥ ७४ ॥ अन्यदोक्तः स सुन्दर्या, यमस्यापे नृपीकसि ।

यत्सद्रायासि मद्देहे, किमाधिभयं ल्ययेक्षितम् ॥ ७५ ॥ किञ्च-अत्यन्तविपयासक्तः, सङ्कटेऽथ ल्यमात्रिणन् । दुग्धं पश्यासि-
मानरि, इव नो लकुटं पुनः ॥ ७६ ॥ इषद्विहस्य तामाह, सुन्दरः शृणु सुन्दरि ! । गुणाधिक्यं विना कोऽपि, यमास्यं प्रविशेत्
किमु ? ॥ ७७ ॥ तथाहि-सुदृप्तममृतथावि, शारदं चन्द्रमण्डलम् । त्वदाननतुलामर्ह-त्यकलङ्कं भवेद्यदि ॥ ७८ ॥ आरुर्णमायेते
नेत्रे, तवान्तःश्रिततारके । अन्तर्निलीनभ्रमरे, स्मरे तामरसे इव ॥ ७९ ॥ जात्यचन्दनकर्पूर-कस्तूरीसारसीरभः । तव श्वासाऽनिलः
सुश्रु !, नाऽस्यपुण्यैस्वाप्यते ॥ ८० ॥ सुभापातालकुण्डेषु, कविरुदिरियं किल ! वस्तुस्तु सुधां मन्ये, जिह्वाग्रे चाऽधरे तव
॥ ८१ ॥ नमनितार्कतूलादि-सर्शा मृदुमनोहराः । श्रुतिश्रिताऽपि नाऽर्हन्ति, वपुःस्पर्शस्य ते तुलाम् ॥ ८२ ॥
किं वदुना ?-पूणिमिन्दुमुखी-वस्त-मृगाक्षी गजगामिनी । करभोरुः मवालेष्ठी, गजकुम्भोव्रतस्तनी ॥ ८३ ॥
सर्वायप्रसन्दर्या-भङ्गसीभाग्यशालिनी । कामिनीषु त्वमेवाऽसि, मृङ्गाररसवाहिनी ॥ ८४ ॥ (युग्मम्) पुनः स्मितमुखी
सुन्दर्युवाच मृगु सुन्दर ! । परिणामदितं स्वस्य, न पश्यासि वरं न तत् ॥ ८५ ॥ दुर्जनाः कुदृशो नैके, परापत्परितोषणः ।
परेषु सदसद्दोषाऽसोपस्तेषां हि देवन्म् ॥ ८६ ॥ जानीयात् त्वामिहाऽऽयान्तं, चेद् दुर्जनमुखाच्युपः । क्रोधान्प्रस्तदयं
कुर्याद्, दारुणास्ते निडम्ननाः ॥ ८७ ॥ नैतत्कर्म शुभोदकं, भवतो भावि सुन्दर ! । विले विले प्रक्षिपतां, करं यत्कुशलं
क्रियत् ? ॥ ८८ ॥ आख्यच सुन्दरः सुश्रु !, हनिष्यन्मि न वा वृषः । त्वाद्वियोगे तु मत्प्रानाः, सम्प्रत्येव व्रजन्त्यमी
॥ ८९ ॥ ततो मा विपदः कान्ते !, यद्भ्रातृवं तद् भविष्यति । यावज्जीवं ध्रुवो भूयात्, संयोगः पुनरावयोः ॥ ९० ॥
इति सुन्दरसुन्दर्यो-वृक्तिमत्युक्तिविसरम् । सर्वं शुथाव भूपालः, कुटयान्तरगतः स्वयम् ॥ ९१ ॥ क्रोधाऽध्यात्मना भूप-

भिन्नायामातिमानिदम् । गहनं स्त्रीचरितं हा, न जानन्ति युवा अपि ! ॥ ९२ ॥ उक्तं च-प्राप्तुं पारम्यपारस्य, पारावारस्य
 पार्यति । स्त्रीणां प्रकृतिवपनाणां, दुश्चरितस्य नो पुनः ॥ ९३ ॥ कुल्याः शीलवतीरन्वया, राक्षीरवगणस्य या । पट्टराक्षी कृता
 हा परिह, तस्याधरितमीदृशम् ! ॥ ९४ ॥ यः पुमानेतदासक्तः, सदाऽव्येति सखीमियात् । स एव शिक्षणीयः प्राक्,
 प्रादुच्छत्य सदोऽन्तरे ॥ ९५ ॥ इत्यालोच्य समाऽधीनो, ज्वलन्नपि हृदि कृया । धरिः संवृतिमाधाय, सभायामुपविष्टवान्
 ॥ ९६ ॥ मायास्तीत्वमुतोऽधास्य, द्वारि निर्गच्छतस्तदा । जहाराधोऽशुकं भूय-सङ्केतेन विदूयकः ॥ ९७ ॥ नरोऽयमिति
 विज्ञातः, सर्वसामाजिकैस्ततो । अन्यायीति निवृद्ध, सहसा भूयपूर्वैः ॥ ९८ ॥ तस्य चिच्छत्वा श्रुती नासो, जिह्वां चाऽऽकृष्य
 लोचने । त्यजमुच्छ्रयसर्वोद्ग, भूयः शारयन्तीचरत् ॥ ९९ ॥ मपीलिततलुं पश्चाद्, गलद्गुधिरपङ्किलम् । विष्टतच्छवकच्छव-
 मारोप्याऽकर्णरासमे ॥ १०० ॥ समयोदं ललजनेः, सविपादं च सज्जनेः । विलोपयमानं वालेध, सकोलाहलकौतुकम्
 ॥ १ ॥ वाचमानेषु यागेषु, काहलाधिष्ठिमादिषु । सर्वत्र नगरस्यान्त-भ्रमपित्या चतुष्पये ॥ २ ॥
 यदिनीत्वा नृपः कोपात्, शूलायां तमानिसिपत् । पापकर्मभिरत्युग्रै-रिहाप्येवं विदम्बन्ता ॥ ३ ॥ (चतुर्भिः
 कन्दापरम्) रीद्रघ्यानेन गुत्वाऽथ, सुन्दरः सप्तमाऽवनी । अपस्त्रिशतसगरायु-नोरकोऽजनि दुःखमाक् ॥ ४ ॥
 रासा निष्कासिता रोपात्, छिन्नवणनासिरा । सुन्दर्यय पितुर्दरे, जगाम गुरुदुःखमाक् ॥ ५ ॥ पितरौ तादृशौ वीक्ष्य,
 एतरी पृथमागताम् । तरदुःखदुःखितौ यदं, विलापानि वितेनतुः ॥ ६ ॥ मार्थनीया तथा भूत्वा, सचिक्थोऽपुभुजाम् ।
 पारंगमपिर् फ्लो, कपमासाजसि सम्मति ? ॥ ७ ॥ सत्सेशुलतेवासीः, पूर्वभिष्ट मधीशुजः । सहसा किमनिष्टाऽभू-विपव-

छीय साम्मतम् ? ॥ ८ ॥ सुतां प्राग् मण्डितां वीक्ष्याऽधुनात्वेवं कदर्थिताम् । ह्यु पित्रोर्नाऽस्फुट्यद् द्राक्, तद्ब्रधदितं हि
 तत् ॥ ९ ॥ दुःशीलेयं सपत्नीयुग्, भर्तुर्नाऽभिमता तथा । निरपत्याऽथवा चैवं, पित्रोर्दुःखाय पुत्रिका ॥ ११० ॥ कलङ्कीकः
 सुता येषां, परमन्दिरमण्डना । बध्वित्तिहरी नाऽभूत्, सुखिता भुवि ते नराः ॥ ११ ॥ सुन्दर्येन्द्रियचापल्या-ज्जात्वकृत्यं कृतं
 यदि । नन्दकर्म तथाप्यस्यां, प्रजापाल ! तवोचितम् ॥ १२ ॥ यतः-अपराधघतं साधुः, सहदेकोपकारतः । घतं चोपकृतीर्निचो,
 नासपेदेकदुष्टुतात् ॥ १३ ॥ जने कृतापराधेऽपि, निष्क्रोधाः स्युः खलूत्तमाः । मध्यमा मध्यमक्रोधा, महाक्रोधास्तयाऽ-
 धमाः ॥ १४ ॥ कन्दुकैरिव मत्तेभ-कुम्भैः क्रीडितपूर्विणी । रणान्तस्ते कर्षो वीर-व्यूहो किमवलजने ? ॥ १५ ॥ प्रलय्येति
 सुतारूढे, विलग्न रुदित्ती तथा । यया सर्वैः समीपस्योऽप्यासीद् वाण्याविलेक्षणः ॥ १६ ॥ विमुक्तभक्त्यानीया, विपादविधु-
 रागया । अय दुःखभराक्रान्ता, सुन्दर्याहि सगद्गदम् ॥ १७ ॥ प्रसृत्वरयशोऽज्योत्स्ना-विशदीकृतभूतलः । भृगणेव शशी
 तात, मया यत्त्वं कलङ्कितः ॥ १८ ॥ दुष्कर्मपरितापाग्नि-प्रज्वलन्मनसो मम । क्षन्तव्यं तत्त्वया सर्वे, सर्वदाऽपत्य-
 वत्सल ! ॥ १९ ॥ (युग्मम्) भूत्वा तवाऽन्व ! दुहिता, दयिता च महीभुजः । इति लाघवमासाहं, तेन दूये स्वचेतसि ॥ १२० ॥
 पञ्चाह्नी प्रायुणाः प्राणाः, प्रतियन्धो न तेषु मे । परं मरणभेदेदं, सकलङ्कं दुनोति माम् ॥ २१ ॥ यदेव विमलं शील-
 धनमिन्द्रियतस्करैः । हृतं मम तदेवाहं, मृतिमाप्ताऽस्मि वस्तुतः ॥ २२ ॥ भवे भवे मे भूयास्तं, वत्सली पितरौ युवाम् ।
 मा भूषेयंविधं दुःखं, मार्यितं यदि लभ्यते ॥ २३ ॥ साऽथ सानुशया मृत्वा, स्वयं श्वासानिरोधतः । नरके नारकीभूय,
 दुःसहाः सहते व्यथाः ॥ २४ ॥ एवं सुन्दरसुन्दर्यो-रत्राऽमुत्रापि चाभवत् । अत्यन्तविषयासक्त्या, दारुणा दुःखेवं-

दना ॥ २५ ॥ अधिगत्याऽनयोर्दुःख-विपाकमिति भीषणम् । विषवद्विषयाशंसां, सीम्यास्त्यजत दूतः ॥ २६ ॥
 अपि- विषयाः प्रमदागशास्ताश्च प्रायोऽतिचञ्चलाः । अतोऽव्येतांस्त्यजेद्विद्वान्, जयन्तसेनराजवत् ॥ २७ ॥ तयाहि-
 तसिम्पतिशालायां, विशालायां महापुरि । सेव्यः संवलसामन्तै-र्विक्रमाजितसचशाः ॥ २८ ॥ द्वास्तप्ततिकलादशो,
 उधृत्तनिगडनः । अभूजयन्तरोमास्थो, राजाऽथ कृतिरञ्जनः ॥ २९ ॥ (युग्मम्) नानाकलायु कुशलो, पुधेमन्यः स भूपतिः ।
 सादृक्कारं सभासनिः, सरस्पानन्यराऽवत् ॥ ३० ॥ अहो भूल कलाविद्या-यस्तुगितानमद्भुतम् । तस्मिन्मप्यस्ति कुमावि, न
 जाने वरवं पुनः ॥ ३१ ॥ यथेशभनसाः सार्धं, तत्राह्वः भियगादिनः । सार्धं येस्ति नरापीश !, त्वं कुशीलसस्यती ॥ ३२ ॥
 वृत्ताभारथसरा रज्यामहो मूर्खम् महीश्रुजः । गर्भेण गरये भूते, स्वर्ग कौशलमात्मनः ॥ ३३ ॥ गर्वादिमातस्य राशोऽस्य,
 परपुरथाऽनुभाषिणः । तत् प्रायश्चलणो घूर्त, वपल्-रेरनिलोऽगिलत् ॥ ३४ ॥ परं कटुकमप्यस्य, परिणामद्वितागदम् ।
 भिञ्जिह्वयीषि तन्मन्त्री, भियनारी न वासते ॥ ३५ ॥ यतः-वीयो गुरुथ मन्त्री प, यस्य रासः भियमदाः । शरीरार्थकोशेभ्यः,
 क्षिभं स परिधीयते ॥ ३६ ॥ ततो ह्यदि विगित्त्यौके, दितान्नेरी स भूश्रुजः । गर्भफ्राय रोग-सङ्गानाय वाऽप्रवीत् ॥ ३७ ॥
 पुणश्चोककलाशास्त्र-यिक्त भन्य शिष्यो निरे ! । रीचरिश्चासुयुर्धोभा-रन्गरेस्ति महीपते ! ॥ ३८ ॥ यत्नमातुं पुमान्निष्टि, यः
 पापेभ्यो परा फडिः । गहनं रीचरिभे तु, सोऽपि सम्पत् न पुर्यते ॥ ३९ ॥ उक्तञ्च-उपलनिकर्तुं युग्मं, पुरुषा
 म्प्राणानिगणना सेवाः । धूर्तिहया गोष्ठपभाः, रीर्णां तु न गित्यो निरुपः ॥ ४० ॥ ततः प्रतिह्लोक्तित्वाद्, मीढितो वध्यवान्
 ५० । पूर्वोक्तानि मीढितानि, रीर्णां परितभेत्तरा ॥ ४१ ॥ जातमाप्तं पशामेकं, स्यापयित्वा तु भ्रष्टरे । शुब्जशीलां विधास्यामि,

दुःशीलामपि लक्ष्मणीः ॥ ४२ ॥ विचिन्त्येवं स सामन्ता-नूचे या वः कनी भवेत् । जातमात्रिव साऽऽनीय, दर्शनीयाऽत्र मत्पुरः
 ॥ ४३ ॥ पयनाह्वोऽथ सामन्तो, जातमात्रां स्ववालिकाम् । आनीयाऽदर्शयद्रूपं, सोऽपि शास्त्रविदश्च ताम् ॥ ४४ ॥ ततः
 शास्त्रविदोऽप्येत-ज्जन्मलम्नाङ्गलक्ष्मणीः । निर्णयिषुञ्चलीमितां, राजानमिदमूचिरं ॥ ४५ ॥ हित्वा हित्वाऽथवा राज-त्रेपा भर्तृत्रयं क्रमात् ।
 परनीद्विति पण्यस्त्री, जीवनाऽवधि भाविनी ॥ ४६ ॥ अथ भिव्याचिकीरितत्, फर्तुमेतां पतिव्रताम् । तदैवोद्ग्राह्य भूपालः सद्यो भूमिगृहेऽ-
 क्षिपत् ॥ ४७ ॥ अथ धानी वृषदेशात्, तत्रस्या ताम्भीष्टघत् । क्रामक्रीडावनं चैपा, क्रमाद्योवनमीयुषी ॥ ४८ ॥ ततो भूमिपतिर्धात्री,
 बहिर्निष्ठास्य भूगृहात् । विज्ञानीचित्यकुशलां, विदधे तां शनैः ॥ ४९ ॥ यौवनोद्धिन्नललावण्य-रूपसीभाग्यशालिनीम् ।
 मत्पहं परममीत्या, वृपतिस्तामरीरमत् ॥ १५० ॥ क्रियत्प्रमाणं भूषीठं, क जगाम च मत्प्रमूः ? । यात चागत्य कुत्रैवं,
 साऽप्राक्षीन्नृपमन्यदा ॥ ५१ ॥ भूषीठमियदेवेदं, त्वत्प्रमूश्च व्यपद्यत । सर्वत्राऽस्खलितः स्वैरं, स्वर्गीवाहं चरामि च ॥ ५२ ॥
 आवामेवायुना सर्व-भूषीठे पुंस्त्रियौ मिये ! । इत्याख्यच वृषो धूर्त-तया हृदयकल्पितम् ॥ ५३ ॥ (शुग्मम्) साऽप्य-
 दृष्टान्यविषया, जन्मतो भूगृहस्थिता । मण्डुकीवाऽवटस्यैतत्, सर्वे सत्यममन्यत ॥ ५४ ॥ पातालगृह्वास्तित्वाद्वात्रा
 पातालसुन्दरी । शुद्धशीलाऽभवत् साऽन्य-पुंसो नामाऽव्यजानती ॥ ५५ ॥ परमन्तःपुरं हित्वा, राज्यकार्यश्रुथादरः । रूपादि-
 रञ्जितो नित्यं, तदासक्तोऽभवन्नृपः ॥ ५६ ॥ अथ तत्राऽन्यदाऽऽयासीत्, सार्थवाहो महद्दिकः । रूपेणाऽनङ्गदेवाभोऽनङ्ग-
 देवाभिधः सुधीः ॥ ५७ ॥ जात्यसुक्तामणीदारा-द्युपायनकरोऽथ सः । राजन्यरञ्जनो देव-मिव राजानमानमत् ॥ ५८ ॥
 भूपालोऽपि प्रसन्नास्यः, शुल्कं मुक्त्वाऽभिनन्द्य तम् । सभायां सर्वदाऽऽगम्य-मित्यवोचद्वृणमियः ॥ ५९ ॥ राजप्रसादमासाद्य,

सार्येशो घृदितो हृदि । भाटकासे महाबासे, न्यवसत् परिवारयुक् ॥ १६० ॥ पण्यंटेऽगान्तरानीति—मैहामूल्यैश्चतुर्विधिः । शुद्धं
 ज्यक्करंश्चात्र, बहुद्रव्यमुपार्जनपत् ॥ ६१ ॥ बहुदृष्ट्याऽन्यचित्तशो, वार्ताविधिविचक्षणः । यथावसरमागत्य, राजानं चाप्यरञ्जयत्
 ॥ ६२ ॥ पातालसुन्दरीरूपा—द्याक्षिसोऽय मना विना । सचिवायानुवृत्त्यर्थं, सदस्यायाति भूपतिः ॥ ६३ ॥ सौस्तुव्यं
 सचिवायुक्त—राज्यकार्याणि चिन्तयन् । उपविश्य क्षणं तत्र, पुनरुत्थाय याति च ॥ ६४ ॥ विमनस्क्रमिव ज्ञात्वा, नराधीश-
 मयोद्भिदैः । कारणं तत्र जिज्ञासुः, कौतुकी सार्थनायकः ॥ ६५ ॥ वेश्यां कामपताकाल्यां, राक्षशमरहारिणीम् । द्रव्य-
 दानादिनावर्ज्येत्यमाक्षीदेकदा रवः ॥ ६६ ॥ (युगम्) व्यसनं तु सुराज्ञोऽस्य, न किञ्चिदपि वीक्ष्यते । सदस्येत्ययमुत्सूरे,
 सत्यार्थोत्थाय यद्गमेत् ॥ ६७ ॥ भद्रे किं कारणं तत्र, जिज्ञासोर्मे वदाऽयुना । वेश्याऽवग् वेद्वि सार्थेश ! न सम्यगहमप्यदः
 ॥ ६८ ॥ परमन्तःपुरे ह्याले, वार्ता साम्मतमीदृशी । यत् क्रीडति स सुन्दर्या, जन्मतो भृष्टरूपया ॥ ६९ ॥
 इयौव स सार्येशो, विभिनः स्मरसार्यकैः योवनद्रविणोन्मादा—देवं चेतस्यचिन्तयत् ॥ १७० ॥ हृदि स्फुरति या नारी,
 तदहस्त्वापि भूपतेः । लावण्यादिशुणैर्नूतं, सा भविष्यति कीदृशी ? ॥ ७१ ॥ निखिलं विफल चैतद्धनयोवनजीवितम् ।
 द. त्वसुन्दरी यावत्, तां न पश्यामि लोचनैः ॥ ७२ ॥ इत्यन्तः स्मरत्तोऽपि, विधायाकारसंवरम् । हसन्नवश्याऽवोचत्,
 तस्यै नृपिच्छाम्भिते ॥ ७३ ॥ अदृष्टान्पनना बाल्याद्, वराकी भूमिसन्नागा । विलासोचित्यनिपुणा, कामिनी सा न
 प्राप्तिनी ॥ ७४ ॥ अय तां सुन्दरीं द्रष्टुं, जिज्ञासुर्भूषिसन्नत् । रामसन्ननि सर्वत्राऽस्त्वलितो राजशासनात् ॥ ७५ ॥
 तिलोक्तच्छर्जनैः, भक्त्याऽनन् भुवं पदैः । पपोऽर्थश्रद्धिलो वृत्पन्, कामतीति विदुश्च तम् ॥ ७६ ॥ (युगम्) शुषिरसि-

त्यभिमानात्, क्रमेण क्षितिसन्न तत् । विज्ञाय मुदितोऽनङ्ग-देवः सार्थपतिर्मनाक् ॥ ७७ ॥ अथात्मपुरुषैरात्मा—वासात्तद्गु-
हावाधि । निःसन्निवीटकां धूर्तः, स सुरङ्गामचीखनत् ॥ ७८ ॥ एकदा वहिरायते, नरेन्द्रे स स्मरादितः । तत्रागात्
स्कारयद्भारः, सुरङ्गावर्त्मना रहः ॥ ७९ ॥ तेन तत्र रतिश्रान्ति-मुक्ता जागरिता शनैः । त्रीडितैव तदा सद्यः, सा ससम्भ्रम-
मुहितया ॥ १८० ॥ सुख्यं स्कारयद्भारं, मूर्त्तिमन्तमिव सरम् । तमालोक्याथ मुदिते—त्याख्यत् पातालमुन्दरी ॥ ८१ ॥
नवीनरूपनेपथ्यः, किं स्वामिन्नत्र वीक्ष्यसे ? । सोऽप्याख्यन्मृदुवाग् भद्रे !, नाऽहं राजा पतिस्तव ॥ ८२ ॥ सार्थेशोऽनङ्गदे-
वोस्मि, किन्त्वहं परमर्द्धिमान् । आकृष्टस्त्वद्गुणैराणां, पद्मिनीमिव पट्पदः ॥ ८३ ॥ असेचनकरूपायाः, शुभेऽद्य तव दर्श-
नात् । ममाभूत्सफलः सप्तु-श्लुःश्लुष्टिपरिश्रमः ॥ ८४ ॥ इत्यादिमथुरालापै-स्तथाचर्ज्यं वशीकृता । यथाऽऽद्यदिन एवासी,
तेनाऽऽस्ताऽनुरागिणी ॥ ८५ ॥ स्थित्वा तत्र सुखं राजा-ऽऽगमनावसराऽश्वधि । सुरङ्गाद्वारमाटत्य, सार्थेशोऽगाद्यथाग-
तम् ॥ ८६ ॥ दिने दिने तयोरेवं; वर्धमानानुरागयोः । ययौ समयवन्नोग-सौख्येन समयः कियान् ॥ ८७ ॥ अथाऽज्ञान-
यनाज्जातु, भूतस्यस्य भूपतेः । अकस्मान्मा मुखे पत्नं, शुभङ्गस्यैव मूपकः ॥ ८८ ॥ इतश्च चिकुरावद्धां, सा नृपाऽभावमूर्चिनीम् ।
वादयेद् दुर्युरीं नित्यं, विरहाऽसहया तया ॥ ८९ ॥ (युगम्) अन्येद्युः सा तमप्राप्ती-दियत्येवास्ति भूरियम् । तत्कान्त कुत आयासि,
क च यासीति मे यद् ॥ ९० ॥ विहस्याह वणिक्कूप-मगडुभीवासि वल्लभे ! । ग्रामाकरपुराद्यर्थैः, पृथ्वीं पृथ्वीं न वेत्सि यत् ॥ ९१ ॥
ततः कुणपुराराम-पुंतीरहस्त्यभसङ्कलाम् । भुवं चादीदृशत्तस्या, आलेख्य स महीपटे ॥ ९२ ॥ दर्शं दर्शं तदालेख्यं,
दृष्टिपथिपारणम् । अतीवाद्दृष्टकल्याणा, वराकी मोदते स्म सा ॥ ९३ ॥ आख्यचान्यहिताथान-निरतस्त्वमासि मिय ! ।

यदाश्रित्य ममाऽष्ट-वस्तूयेतान्पदीदृशः ॥ ९४ ॥ परं कथञ्चिदेतानि, साक्षाद् दर्शय जातु मे । मन्ये मदीयता स्वामिंशुः-
साकल्पपालनः ॥ ९५ ॥ ततो निर्गच्छति क्षमाये, कर्हिचिद्राजपाटिकाय । आनिपीत्समयहस्तां, स गवाक्षं स्ववेश्मनः ॥ ९६ ॥
मुञ्चि मेयातपनेण, प्रियमाणेन शोभितम् । पार्थयोर्योरनारीभिश्चाल्यमानोरुवापरम् ॥ ९७ ॥ भद्रजातीभमारूढं, सर्वाभरणभासुरम् ।
सेसितं मन्त्रिसापन्ते—यतुरङ्गचलैर्हतम् ॥ ९८ ॥ राजवर्त्मनि गच्छन्तं, वन्धुषुष्टजयध्वनिम् । पुरतो वाद्यनादोऽयं,
द्वात्रिंशद्दनाटकम् ॥ ९९ ॥ कोतुक्तेनैव देवेन्द्रं, सल्लोकाद्भ्रूवमागतम् । राजानं सा गवाक्षस्था, व्यलोक्यक्रिष्टसविस्मयम् ॥ १०० ॥
(चतुर्भिः कल्याणकम्) दध्यौ चेत्यमयं स्वरं, स्वयं सर्वत्र सञ्चरन् । नानाश्रीडाभिराक्रीडा-दिपु क्रीडति सर्वदा ॥ १ ॥
कारागार इवाचाल्या-त्रिंशिष्य क्षितिवेदमनि । इत्येव धरेत्यादि-वार्यैर्वैश्रयते तु माम् ॥ २ ॥ (युग्मम्) परदुःखानभिहोऽयः ।
दुःखान्यो मामिति क्षिपन् । मन्ये मम दुरात्मार्यं, पाश्चात्यभवसम्बन्धी, सार्थशो नन्वयं मम । चित्रार्थयमयीमितो, यो
दुर्जनधायमित्येषा, द्राग् व्यख्यत भूपती ॥ ४ ॥ (युग्मम्) पाश्चात्यभवसम्बन्धी, सार्थशो नन्वयं मम । चित्रार्थयमयीमितो, यो
धरित्रीमदीदृशम् ॥ ५ ॥ सार्थशः- प्रीतिपात्रं मे, नाऽपिलिप्यदयं यदि । कृष्णश्रीशिवामाख्यं, क्षितावेव क्षयं तदा ॥ ६ ॥
अनेनार्चोद्विगुहदा, शुचिगुप्तिगुहदातः । मोचिताऽस्मीति सार्थशे, सा भृशं चान्वरज्यत ॥ ७ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) अथ
भृशेणमाया, सन्नि द्विष्टदृश्यसी । दम्भिनी विनयीचित्यं, वशिष्ठस्या सदाऽतनोत् ॥ ८ ॥ जीवत्यस्मिन्न मे मुक्ति-भोचिनी
भृष्टदातः । इति दुष्टागयाऽन्येयुः, पापा पातालसुन्दरी ॥ ९ ॥ ददौ विप्रेण संसृत्त्य, वीजपूरं महीभुजे । तत्स्वादादाकुलीभूतः ।
सोऽपि द्राग् वहरितारयती ॥ १० ॥ (युग्मम्) सिकः शुक्तिजलेनाप्त—नरैः स्वस्योऽभवन्पुपः । तद्द्वयलफं तु स स्नेहाश्राशङ्कित् मनाग्

इदि ॥ ११ ॥ अद्यापन्ने तथा राशि, सत्रोपायान्तरादपि । भृष्टहान्युक्तिमिच्छन्ती, सार्थशपिदमव्रवीत् ॥ १२ ॥ निमन्त्रयस्व राजानं,
 भोजनाय त्वमेकदा । तत्समशमहं कुर्वे, येन प्रतिकृतिं म्रिय ! ॥ १३ ॥ सोऽप्याख्यद् देवि ! राजानं, निमित्तेन विना
 क्रयम् । निमन्त्रये न यद्वाहस्य-मप्येति कुतुहाहते ॥ १४ ॥ साऽप्यवग् मासमेकं हि, कपटेनाऽपट्टभव । ततो निमन्त्रयस्वामु-
 मुद्रायस्नानद्वेषुना ॥ १५ ॥ प्रेम्पाशनिवद्धात्मा, चलन्नेप तदाज्ञया । प्रतिपेदे तथेत्येतत्, तथैवाऽपट्टवभूत् पुनः ॥ १६ ॥
 तदा धिराहते विघ्नभूतया दृपसेयया । पातालसुन्दरीभोगं, मुदितः सोऽप्यमस्त च ॥ १७ ॥ आह्वयेद्विपजो जालौपधान्याना-
 ययेत् पुनः । आयान्त्यारोग्यपृच्छायै, नागराश्रयस्य वेश्मनि ॥ १८ ॥ कियद्भ्यो दिक्सेभ्योऽयं, सार्थेशोऽस्त्यपट्टमनाक् ।
 मृगरिरिति सर्वत्र, मारतत जनेषु च ॥ १९ ॥ ततो मासे व्यतिक्रान्ते, सार्थेशः शुभवासरे । उल्लासस्नानमातेने, नानावर्धो-
 पनोत्सवः ॥ २२० ॥ परिधाय सुवस्त्राणि, कृत्वेवगुरुस्मृतिः । ततो राजकुले गत्वा, स राजानं व्यजिज्ञपत् ॥ २१ ॥
 पट्टभूतोऽस्मि ते राजन्, प्रसादेन ततोऽधुना । भुक्त्यै मद्देहमागच्छ, प्रसद्याऽनुग्रहाण माम् ॥ २२ ॥ समस्तराजायतने-ध्वस्य
 मान्यस्य भूपतिः । दासिष्यादनुभवेऽथ, तद्भोजननिमन्त्रणम् ॥ २३ ॥ ततः सार्थपतिर्हिष्टो, मण्डपं निजवेश्मनि । दुकूलैर्विपुलं
 पञ्च-रङ्गहृदयमचीकृत् ॥ २४ ॥ स सप्तदशभोज्य-मथाष्टादशशक्त्युक् । प्रगुणीकृत्य पाताल-सुन्दर्यं द्राग् न्यवेदयत् ॥ २५ ॥
 साप्ययोचनृपस्याय, करिष्ये परिवेषणम् । सोऽप्यथर्क सभयोत्कम्पं, त्वां ज्ञास्यति द्रयो यदि ॥ २६ ॥ तत्सर्वस्वापहारण,
 मां नूनं मारयिष्यति । साप्याह मरणाद्विष्यत्, सत्यस्त्वमसि वाणिजः ॥ २७ ॥ मद्भाग्यमन्यथा कुर्वन्नपि मृढ ! मरिव्यसि ।
 ततस्तां क्षुपितां ज्ञात्वा, सभयं सोऽप्यर्क पुनः ॥ २८ ॥ इदमुक्तं मया देवि !, हास्येन्नेवेति मा क्षुपः । यत्तदाज्ञावशस्ये-

पानान्यथावसि मे मनः ॥ २९ ॥ ततो गुप्ताध्वना तेन, हृष्टा पातालसुन्दरी । आययीं स्फारयुक्ता, सार्थवाहस्य
 सन्नति ॥ २३० ॥ सर्गात्त्वययाहृतः, सामन्तसन्निवेशः समम् । सार्थशावासमागत्य, राजा भोक्तुमुपाविशत् ॥ ३१ ॥
 म्रिये ! राक्षस्त्वमेराय, कुरुन्व परिवेषणम् । सार्थशेतेत्यमादिष्टा, सयः पातालसुन्दरी ॥ ३२ ॥ कुलबालेव
 सन्निहं, तन्वती परिवेषणम् । भुञ्जानस्य नृपस्यग्रे, यात्यायाति पुनः पुनः ॥ ३३ ॥ (युग्मम्)
 तामयालोम्य भूपाल-अकितोऽचिन्तयद् हुदि । मत्पत्नी कथमत्रागादियं पातालसुन्दरी ? ॥ ३४ ॥ साऽथवा कथमत्रैति,
 तस्मात् पातालसमतः । किन्तु तुल्याकृतिस्तस्या, इपस्त्वैव गेहिनी ॥ ३५ ॥ तथापि भूमिसञ्चलन्तः, सयो गत्वा विलोक्ये
 अन्यया मय न स्वास्व्यं, यद्भरिष्यति सर्वथा ॥ ३६ ॥ उत्सुकोऽप्ययमुर्वीश-स्वतरे लोकलज्जया । चेष्टिकृत्यमिवातेने, भोजनं
 मनसा रिना ॥ ३७ ॥ ततोत्सुरूपमालोक्य, सार्थशो नृपमित्यवक् । किमोत्सुष्यमिदं नाथ !, क्षणं विश्राम्यतामिह ॥ ३८ ॥
 व्यग्रत्वाद्रान्यकार्याणां, विलम्बः क्षमते न मे । इत्युक्त्वा रंवरितं यावयाति भूमिगृहे नृपः ॥ ३९ ॥ तावत्यागेव पाताल-सुन्द-
 रीगत्य भूगृहे । गुप्तद्वारं पिपाय दारु, सुप्ता कपयनिदया ॥ ४० ॥ युद्राङ्कितमथोरुयाद्यथ, भूसम्पन्नतेनेन सा । व्यलीकि
 भूभुजा मुक्ता, इन्दुस्त्यापिता पुनः ॥ ४१ ॥ उत्सर्षी कुर्वती जृम्भाः, सयः साऽपि ससम्भ्रमम् । प्राग्वच्च विनयीचित्य-
 प्राचनार ययाविधि ॥ ४२ ॥ राजाप्यन्यनेष्य-परिधापनपूर्वकम् । सम्यग्विलोकमानोऽपि, नाऽज्ञासीत्किञ्चिदन्त-
 रम् ॥ ४३ ॥ भूगृहे यत्र सर्वत्र, भवारो महतोऽपि न । यातायातं कथं नाम, तत्र सम्भवति स्त्रियाः ? ॥ ४४ ॥ इतिव्यप-
 गतानङ्क-थिन्वयामासिवानिदम् । भ्रमेण हा मया पापं, मुर्धेव कियदजितम् । ॥ ४५ ॥ नूनमेतत्सदृशम्-लावण्या सा ।
 यणित्मिया । सदृशा सदृशी पृथ्वी, लोकोक्तिरिति यत्पुरा ॥ ४६ ॥ ततो विशिष्य रागान्धः, स तां मेने महासतीम् ।

दृष्टानपि सतो दोषान्, मन्यन्ते न हि रागिणः ॥ ४७ ॥ ततो मासे गते वाढ-मुद्दिशा भृष्टहास्थितेः । पातालसुन्दरी सार्य-
पतिमुक्तवती रहः ॥ ४८ ॥ सद्यः संवृणु वाणिज्यं, देयलभ्यविशो धनात् । संवृहाण च सत्पोतान्, यथा यावोऽन्यनी-
दृति ॥ ४९ ॥ कृत्वाय प्राप्तं प्रौढं, प्रसादाय नराधिपम् । निजानुगमनं चास्मा-द्याति स्वाब्धितदावधि ॥ २५० ॥ तद्वा-
क्यादथ सार्येशः, साम्प्रतीं सकलां व्यधात् । प्रौढोपायनहस्तश्च, नृपं नत्वा व्यजिज्ञपत् ॥ ५१ ॥ तव सीम्यदृशा राजन्नत्र स्थित-
वता मया । अर्जितं विपुलं द्रव्यं, सर्वत्रापि च सद्यशः ॥ ५२ ॥ मदाकारणवाच्यश्च, पितुर्लेखोऽधुनागमत् । तन्मां प्रभोऽनुमन्यस्व,
स्त्रापित्रेर्मिलनोत्सुखम् ॥ ५३ ॥ राजाप्युवाच सार्येशो, वदान्यो विनयी नयी । चित्तज्ञः परमप्रीति-यात्रं मित्रं ममासि यत् ॥ ५४ ॥
उत्कृष्टितमनाः पित्रो-स्तत्त्वं गच्छन् स्वनीवृतम् । प्रार्थय स्वेषितं किञ्चि-न्वानुमंस्वेऽन्यथाऽन्वहम् ॥ ५५ ॥
सार्येशोऽवगं न मे न्यूनं, त्वत्प्रसादेन किञ्चन । तथापि यदि तुष्टोऽसि, विभो सेवकवत्सल ! ॥ ५६ ॥ राजन्नब्धितटं
यावत्तन्मां संप्रेषय स्वयम् । यन्मे देशविदेशेषु, प्रसिद्धिरियता भवेत् ॥ ५७ ॥ ओमिति प्रतिपद्येत्तत्, सार्येशमवदन्तृपः ।
चलनावसरः स्वस्य, ज्ञापनीयो वयस्य ! मे ॥ ५८ ॥ इति भृषगिरा प्रीत-मनाः सार्यपतिस्ततः । सर्वं पातालसुन्दर्ये, भृष्टे
तन्प्रेषेदयत् ॥ ५९ ॥ अय भृत्वा तदादेशात्, सर्वान् पोतान् क्रयाणकैः । स सुखासनमासीनो, निजवासाद्धि निर्ययो
॥ २६० ॥ सार्येशचलनं ज्ञात्वा, यावत्तत्रागमन्तृपः । प्रस्तावज्ञा च साप्यागात्, तावत्पातालसुन्दरी ॥ ६१ ॥ नृपसार्येशयोस्तत्र
तदा वर्त्मनि गच्छतोः । पृष्ठे सुखासनासीना-ऽवलत्पातालसुन्दरी ॥ ६२ ॥ साप्याह पथि राजान-मपराद्धं तवात्र यत् ।
मद्दर्शो तत्क्षमस्वाध, स्वामिन् ! जातु स्मेत्य तम् ॥ ६३ ॥ अथावलोक्व तां दध्यौ, नृपः साशङ्करुमानसः । सेवेयं मत्प्रिया

नन्तं, यात्यनेन समं दृष्ट्वा ॥ ६४ ॥ मृधा वाञ्छन्ति हां दुष्टं, यदेपा तत्समाकृतिः । परिवेषणकृत पूर्व, निर्णीतास्यैव गेहिनी
 ॥ ६५ ॥ भूतग्रन्थेकदा तत्र, गत्या वीक्षे तथापि ताम् । पलमानोऽर्धमार्गासु, लज्जे लोकेषु साम्प्रतम् ॥ ६६ ॥ परं संमेष्य
 पायोधि-कूले सार्यपतिं द्रुतम् । पद्माल्वागत्य विसिन्धे मनःस्वाध्याय तां मियाम् ॥ ६७ ॥ अयायाते तदे सार्येवाहो-नुज्ञाप्य
 भूषतिम् । आरोहत्सह पाताल-सुन्दर्यां वाहनं रथात् ॥ ६८ ॥ गन्तव्यं मन्दिरं राजा-दिव्यनेन यदीच्यत । अचीचलच्च वेगेन,
 पोतानन्वत्र तत्पथात् ॥ ६९ ॥ पद्मादागत्य राजापि, सद्यो भूगोहर्मक्षत । शून्यं पातालसुन्दर्यां, गमनाच्च ददर्श च ॥ ७० ॥
 सुषितो हाऽस्मि धूर्त्तन, तनैवं धर्षयन् करी । मन्त्र्यादीनामवक् चार्यं, पत्नीवृत्तान्तमादितः ॥ ७१ ॥ हतेयं वणिजा तेन,
 कथं भूमिगृहादिति । विस्पयात्सह भूपेन, ययुस्ते भूमिसत्र तत् ॥ ७२ ॥ ते निस्तुपदशा तत्र, पश्यन्तो सुखवीटिकाम् । सुरङ्गो
 ददशुः सार्य-वार्हीकथ ययुस्तया ॥ ७३ ॥ शून्यमालोक्य तत्सद्य, राजा कोपारणेक्षणः । तं दुरात्मानमावध्या-
 नयतेत्यादिशद् भटान् ॥ ७४ ॥ अहो देशान्तरीयस्य, वणिजोऽस्य कलाऽदृशता । अज्ञाताऽस्माकमल्पेपा, हृता येन
 नृपाप्रिया ॥ ७५ ॥ इत्यन्तर्विस्मितैर्मन्त्रि-सामन्तसु भर्तृहृतः । अधाविष्टास्मनाऽप्युग्र-कोपः सार्येशपुत्रतः ॥ ७६ ॥
 आगतोऽन्वितं सद्यः, शून्यमालोक्य तन्मृपः । पत्नीभिमनिवद्धात्मा, नाविकान्दिमादिशत् ॥ ७७ ॥
 मरुणीकृत्य रे पोतान्, समुद्रे चलत द्रुतम् । तेऽप्युत्तरयुनाऽग्नाब्धि-योग्याः पोता न सन्ति नः ॥ ७८ ॥ यद्गच्छन्
 सार्येवाहस्तान्, जग्राह महतोऽखिलान् । विलसास्यस्ततो राजा, सान्तर्धीष्णमचिन्तयत् ॥ ७९ ॥ कृपेणातिरतिं मेऽद्य
 रत्ना जीवितेश्वरीम् । किञ्चिद्वाऽमोचि धूर्त्तन, तेन पापीयसा दृष्टा ! ॥ ८० ॥ अष्टग्रान्यनरे-भर्तु-विनयीचित्यवेदिनि ! ।

क्रिडु कार्मिणेना तेन, वणिजा यत्सहाश्रमः ? ॥ ८१ ॥ पातालादपि निर्गत्य, श्रीनिष्पुण्यवृणां यथा । स्वयं याति
 ममाऽपुण्यै-हाया बुत्रा तत्रमथ्याः ॥ ८२ ॥ अष्टाऽविनये चन्द्र-वदने मंजुभापिणि ! । द्रश्यसे क च हा देवि !,
 हत देववियोजिता ॥ ८३ ॥ प्रकृपन्तमिति क्षमार्प, सामन्तसचिवा जगुः । गतं मृतं वितर्तं वा, न स्वामित् शोच्यपुत्रमैः ॥ ८४ ॥
 संयुज्यन्ते चियुज्यन्ते, कर्मणा जीवराशयः । प्रेरिताः पत्रमानेन, पर्णपुञ्जा इव प्रभो ! ॥ ८५ ॥ किञ्च-अर्थक्याणकं पत्नी,
 तच्छते प्रलपन् पुनः । हास्यास्पदं सदोदार-वरित्रेषु भविष्यसि ॥ ८६ ॥ अथात्राऽवसरे नत्वा, कुमारा विमलाशयाः ।
 सहास्यविस्मयोऽह्लास-मिति तातं व्यजिज्ञपन् ॥ ८७ ॥ साक्षादपीक्षितानस्या, दोषानंवं गुणावृषः । मन्यते कुशलोऽप्यत्र, तात
 किं नाम कारणम् ? ॥ ८८ ॥ अनिर्विण्णमनाः सर्व-जन्तूपकृतिर्म्मणि । संशयञ्चान्तविध्वंसी, प्रभ्रुप्यवदत्तदा ॥ ८९ ॥
 विवेरुहशमावृषन्, विवृणन् दुर्यशो जने । निविडो राग एवैको, ज्ञातव्यस्तत्र कारणम् ॥ ९० ॥ रता पिच्छंति गुणा,
 दोसे पिच्छंति जे विरचन्ति । मज्जस्था विं य पुरिसा, गुणे य दोसे य पिच्छन्ति ॥ ९१ ॥ यतः- सा मित्रं सचित्रः
 सैव, सा तत्त्वं जीवितं च सा । सा सर्वस्वस्वामिनी सैव, सैव देवो गुरुश्च सा ॥ ९२ ॥ दिवारात्री च सर्वत्र, सा संव
 स्त्रीवशात्मानाम् । महतामपि हा चित्तं, विचारद्वयस्यति ध्रुवम् ॥ ९३ ॥ (युग्मम्) योपितो निखिलं सब, समर्प्य
 धनधान्ययुक् । दासवद्धन्त चेष्टन्ते, रागान्मनसो जडाः ॥ ९४ ॥ रागान्वः स्त्रीवशात्मानः, सुधियोऽपि शुभाशुभे । विवेकतु-
 मस्यमास्तत्र, बहुधान्यो निदर्शनम् ॥ ९५ ॥ तथाहि-समिपान्तनगरस्थायी, रेवाया दक्षिणे तटे । ग्रामहूटो बहुद्रव्यो,
 बहुधान्याऽभिधोऽभवत् ॥ ९६ ॥ ऋजुः पतिव्रता भक्ता, तस्याद्या सुन्दरी भिया । कुटिलमकृतिश्चाभूर, कुरङ्गी कुलटा

विषा ॥ ९७ ॥ कुरङ्गयाः सह रागान्तः, सदा मिलसती सः सः । पृथक् चक्रे च मृदात्मा, दृढां भक्तिमतीं मतीम् ॥ ९८ ॥
 उपानटी तथा धेनु-रसिदास्यो च हलिही । सम सोपस्कर चान्याः, पार्थस्ये पतिरारिपत् ॥ ९९ ॥ भुञ्जानः काब्दिसतान्
 भोगान्, स कुरङ्गया विमोहितः । न कालं वेद गच्छन्, वारुण्येय मदातुरः ॥ ३०० ॥ विलासदासजुशलां, तामाप्य न-
 यीतनाम् । पोलोम्याल्लिङ्गितं शकं, स मेने नात्मनोऽपि रुम् ॥ १ ॥ देशेनान्पदाहूय, भणितो बहुधान्यरुः । सामग्रीमु-
 वित्तं कृत्वा, स्तुभारारे चल द्रुतम् ॥ २ ॥ सोऽपि नत्वा चलाम्बिति, निगद्य गृहमागतः । कुरङ्गी गाढमालिङ्गय, सस्नेह-
 मिदमृचिवान् ॥ ३ ॥ स्तुभारारेऽय गन्तव्य, त्वां विमुच्य गृहे मया । प्रचण्डशसनः स्वासी, यत्कुप्यत्यन्यथा मयि ॥ ४ ॥
 आरुर्ष्यति कचस्त्वही, सा कभापे विपणयीः । अहमप्यागमिष्यामि, जीवितेश्च ! त्वया सह ॥ ५ ॥ सुखेन शक्यते सोऽहं,
 उग्रालामालाकुलः शिबो । नियोगो न पुनर्नाथ !, नित्यं सन्तापयंस्तनुम् ॥ ६ ॥ ग्रामरूढस्त्वोऽत्रदीव, सत्यमेतन्मृगेश्वरे ।
 तथापि तिष्ठ मा कार्षी-स्त्वं सहागमने मनः ॥ ७ ॥ यत्रां जातु नृपोऽन्यस्त्री-लम्पटो वरिष्य मा ग्रहीत । स्त्रीरत्नमीदृशं दृष्ट्वा,
 कथं भुञ्जति शक्तिमान् ॥ ८ ॥ कुरङ्गीमिति सम्प्रोध्य, समर्प्य धनधान्यपुरु । सम चास्यै ययौ स्तुभारारे द्राप् बहुधा-
 न्यरुः ॥ ९ ॥ पत्नीं गतेऽय भुञ्जाना, नानाभोगान् विटैः समम् । यत्र तत्रारि निःशङ्कं, स्वैरिणी विजहार सा ॥ ३१० ॥
 त्रिगणुपारन्ती सा, नानारथाशानादिभिः । अचिराद्जनधान्यायै, रिक्तं कृतवती गृहम् ॥ ११ ॥ स्तुभारारारादथासन्न-भास-
 पारुर्ष्यं तत्पतिम् । विटैर्विलुप्तसर्स्वम्, सा भयेन व्यमुच्यत ॥ १२ ॥ सतीनेपथ्यमागाम, सतीडा सद्ने तदा । सापि स्थित-
 वती ग्रीणां, वञ्चना सहजा यतः ॥ १३ ॥ आगच्छन्नेव सोऽप्याशु, स्मरादेश्वशंशरदः । मज्जिमाय पुररुहस्य, कुरङ्गीसदने

नरम् ॥ १४ ॥ कुरङ्गीमित्यवसोऽपि, समागात्त्वपतिः शुभे ! । संस्फुरन्व वरं भोज्यं, येन सोऽत्राय भोक्ष्यते ॥ १५ ॥ सोऽ-
नुरागात्तव मैत्री-दिदमाख्यतुमेव माम् । तं बोधाच्च तदा सापि, कुल्ट्या कपटे पटुः ॥ १६ ॥ ज्ञायसी मेयसी तस्य, भद्रेदं
वद येन सः । भोक्ताय तद्गृहे यन्न, युज्यते कमलङ्ग्यनम् ॥ १७ ॥ ततस्तेन सहागत्य, सुन्दरी साऽवदत् स्वसः ! । कुरु भोज्यं
वरं भर्ता, भोक्ता ज्ञायो गृहेऽय यत् ॥ १८ ॥ सुन्दर्याख्यात् करिष्यामि, नानारसवतीमहम् । परं कुरङ्गि ! ते भर्ता, न मत्सम्पानि
भोक्ष्यते ॥ १९ ॥ ईषद्विहस्य साऽप्युचे, मामिष्टां चेतस भंस्यते । तदात्र भोक्ष्यते नूनं, सद्यो भोज्यं कुरुवितम् ॥ २० ॥
कुरङ्गीवचनादस्मात्, सुन्दरी सरलाश्रया । द्राक् संस्कृतवती सां, भोज्यं पद्मसम्बन्धुलम् ॥ २१ ॥ ग्रामकूटोऽथ सोत्कण्ठः,
कुरङ्गीगृहमाययौ । तद्विक्तमपि सम्पूर्णं, धनधान्यैरमंस्त च ॥ २२ ॥ तस्यापय तदीयीको-द्वारेऽध्यास्य चतुष्किकाम् । ऊचे च
भोजनं देहि, दयिते ! त्वरिता भव ॥ २३ ॥ साप्याख्याद् भ्रुकुटी कृत्वा, सुदृश्य दुष्टमते ! व्रज । स्वमातुर्भवेने तस्या, यस्याः
मागू ज्ञापितं त्वया ॥ २४ ॥ सुन्दर्या ज्ञापयित्वा तव, स्वयं तस्मै युक्तोप सा । योजयन्ति निजे फल्पी, स्वं दीषमिति ह्य स्त्रियः
॥ २५ ॥ इति तस्यां सकोपायां, संकोच्य सकलं वपुः । स तस्यौ समयोत्कम्पो, मार्जरीयोमिव मृपकः ॥ २६ ॥ आगच्छ
सुदृश्व तन्निति, सुन्दरीतनयेन सः । मूढः सादरमाहूतो-ऽव्यस्यान्मूक इव क्षणम् ॥ २७ ॥ पाखण्डं किं ल्यारब्धं, खाद
याहि म्रियागृहम् । इत्युक्तव तया भीतः, स सुन्दर्या गृहं गतः ॥ २८ ॥ आयातस्याथ तस्याशु, वरासनमङ्गीकयत् । पुरथ
वनकस्थालं, भोजनाय न्यवेशयत् ॥ २९ ॥ नानाभोज्यं च सुस्वादु, सुन्दरी पर्ववेशयत् । रागान्धः स मनःशून्य, इव युद्धंके
तथापि न ॥ ३० ॥ (युग्मम्) चित्ते च विन्तयत्वेवं, स स्मराज्ञावशेवदः । कुरङ्गी किंमिषं रुष्टा, मम प्राणश्रियाऽधुना ? ॥ ३१ ॥

ममाद्र्या दद्या यावत्, कुरङ्गी मां न पश्यति । स्थले जलचरस्येव, तावन्मे न रातिः क्वचित् ॥ ३२ ॥ अप्सरोजिब्रसीभाग्यां,
 सर्वत्रान्त्रित्यकारिणीम् । विनीतामनुनेत्येऽहं, कथं तां जीवितेश्वरीम् ? ॥ ३३ ॥ इत्युर्थीकृत्य यदनं, स च्छाग इव तस्थिवान् ।
 ऊचे परिजनेनार्य, स्वामिन् किमु न जेमसि ? ॥ ३४ ॥ स जगो किन्तु जेमामि, न किञ्चिज्जेमनोचितम् । तत्कुरङ्गीगृहात्किञ्चिद्-भो-
 उपमानीयतां मम ॥ ३५ ॥ इति भर्वेयचः श्रुत्वा, सुन्दरी सरलाशया । गत्वा च सद्ने सद्यः, कुरङ्गीमित्यभापत ॥ ३६ ॥
 देहि भोग्यं द्रुपे किञ्चिच्चद्भर्तुभोजनोचितम् साप्यवादीन्मया नाऽद्य, स्वसः ! किञ्चिदपच्यत ॥ ३७ ॥ गोमयं स मया दत्तं,
 भर्ता वलिभष्यते यदि । तन्मे सहिष्यते सर्वं, दूषणं सोऽतिरक्तहृत् ॥ ३८ ॥ चिन्तयित्येति सद्यस्कं, कदोष्णं गोमयं तदा ।
 उत्तूर्नैरुत्तगोभूषं, श्रुत्वासाहै बहुद्रवम् ॥ ३९ ॥ आनीय भोजने शित्वा, सुन्दर्या द्राक् समार्षयत् । गृहाण जेमनमिदं, भर्तुर्यं
 निगम सा ॥ ३४० ॥ (युग्मम्) सुन्दर्यनीय तद् दत्तं, स मूढः सर्वपाहृत् । कुरङ्गीप्रहितत्वेन, जानानः
 परमाप्तम् ॥ ४१ ॥ किमेतदभुतं रागी, गोमयं यदशुक्त सः । स स्त्रीजनवयवस्य-मशुच्याद्यपि स्वादति ॥ ४२ ॥
 गोमयं केरुं श्रुत्वा, शालायां स निविष्टवान् । सादरं विमममाक्षित्, कुरङ्गीकोपकारणम् ॥ ४३ ॥ ज्ञातपूर्वां स तद्दृष्टं,
 दिनः प्राह महत्तरम् । कुरङ्गी भद्र ! ते गेहे, साक्षात्पिठति वैरिणी ॥ ४४ ॥ मिलित्वा यद्विष्टैः सार्धं, स्वस्य शीलं कुलं
 यथाः । तत्रैरस्य धनं शेषा, युगपद्दाग्व्यर्ननशत्रु ॥ ४५ ॥ धनं चैवं तवाऽहर्षादि, या पापा स्वैरचारिणी । इहन्ती वार्यते
 केन, सा नातु तर जीवितम् ? ॥ ४६ ॥ निश्चयेति वचस्तास्य, परिणापहितैपिणः । स गत्वा कथयामास, कुरङ्गयाः सकलं
 कृतीः ॥ ५७ ॥ साप्यवोचदनात्मसः, स्वामिक्षेप दिज्जोऽप्यदा । मच्छीलं शेषशीर्षस्य-रत्नवद्धर्तुमुद्यतः ॥ ४८ ॥ निषिद्धञ्च

मया दूनो, दोपानालयाति ते पुरः । तदेव स्वष्टाऽनर्हो, दूरं निर्द्वार्यतां प्रभो ! ॥ ४९ ॥ अतथ्यमपि तद्वाच्यं, तथ्यमेव
विदन् कुषीः । रागान्धः स निरावक्ते, परिणामहितं द्विजम् ॥ ३५० ॥ कुरङ्गी कुलटाचारा, कुटिलाप्यस्य दुर्भेतेः । अभवत्
परमभ्रीति-पात्रं धिग् रागनृम्भितम् ॥ ५१ ॥ (युग्मम्) युग्मभ्यं रागमाहात्म्य-मित्थं वत्सा मयोदितम् । अथ प्रस्तूयमानं
च, प्रस्तुतं शृणुताञ्जुना ॥ ५२ ॥ किं करोमि क गच्छामि, कथमाप्स्यामि चा मिया ? । इति ध्यायन्नृपोऽश्रीपनिमधुरं
दुन्दुभिध्वनिम् ॥ ५३ ॥ कुनायं मधुरध्वान, इति विस्मितमानसः । गच्छंस्तदनुसारेण, नृपः सामन्तमन्त्रियुक् ॥ ५४ ॥
क्रियमाणोत्सवं देवस्तत्कालोत्पन्नकेवलम् । स्वर्णाब्जासीनमालोक्य, मुनिं नत्वा च पृष्ठयान् ॥ ५५ ॥ सदा श्रितमुखी रूपे-
णातिरम्भा पतिव्रता । पातालमुन्दरी स्मामिन्, मिलिष्यति कदा मम ? ॥ ५६ ॥ प्रतिवोधयितुं नृपं, सोऽप्यग रागविह्वलम् ।
राजन् जन्मान्तरेऽप्येषा, मिलिष्यति न जातु ते ॥ ५७ ॥ तज्जगामैव हा नूनं, मम सा जीवितेश्वरी । विपीदन्तमिति क्ष्मायं,
केवली पुनरद्वशीत् ॥ ५८ ॥ राजन् शोचसि किं याता-मिमां प्रत्यक्षराक्षसीम् । यादयं सयमुत्तीर्णा, तव शृङ्गेण शृङ्खला
॥ ५९ ॥ सरस्येषा तदा वीज-पूरं यद्विषयुग् ददी । तेनाभूराकुलः किन्तु, चरमाऽङ्गीति नाऽमृथाः ॥ ३६० ॥ परिवेषण-
वेलार्यां, यञ्चितोऽप्यनया पुनः । अनुज्ञाप्य च गच्छन्त्या, लोके हास्यास्पदीकृतः ॥ ६१ ॥ इत्यादिदुष्कृतान्यस्याः साक्षादक्षिप्यपि
रक्तधीः । विष्णुसि किमद्यापि, राजन् किञ्चिन्न बुध्यसे ॥ ६२ ॥ अपि च-गृहे यास्यति यस्येषा, कालराधिरियाङ्गिनी । तस्यापि
गुणहाकृत-दायिनी हन्त भाविनी ॥ ६३ ॥ तथा नैमित्तिकमोक्त-वाच्यसंवादेहेतवे । पुरो भाविनमेतस्याः, सम्बन्धं शृणु भूपते ! ॥ ६४ ॥
सार्थशानद्भेदेन, समं पातालमुन्दरी । पन्मासावधि सस्नेहं, नानाद्वीपे रंस्यते ॥ ६५ ॥ अथास्ते गीतशास्त्रेण, कुशलो मधुरस्वरः ।

काणः सार्थपतेर्मित्रं, सुकण्ठ इति विद्युतः ॥ ६६ ॥ तेन देवरसम्बन्धि, तन्वती नर्म साऽनिशम् । स पन्थविकाराणि, जातु
 वाक्यानि वक्ष्यति ॥ ६७ ॥ स्वच्छन्दमकृतिर्लब्ध-प्रसरा सा ततोऽधिकम् । रहः सह सुकण्ठेन, रंस्यतेऽपि शनैः ॥ ६८ ॥
 नूनं नीवति सार्थशे, सुकण्ठेन समं भ्रम । स्वच्छन्दसुरतक्रीडा-सुखे भावि न कर्हिचित् ॥ ६९ ॥ फथञ्चितेन हन्म्येत-मिति
 ध्यास्यति सा हृदि । कृतघ्नमकृतिः पापा, सार्थशेऽप्युपकारिणि ॥ ३७० ॥ (युग्मम्) ततश्च तनुचिन्तायै, पोतयान्तागतं शनैः । सा
 क्षेप्स्यति तमम्भोधी, विभ्रस्तमनसं निशि ॥ ७१ ॥ दूरं गतेषु पतेषु, पूलकरिष्यति मायया । सा च इयामपुल्लीभूय, नाविकानिति
 वक्ष्यति ॥ ७२ ॥ गतः शरीरचिन्तायै, निष्पुण्यायाः पतिर्मम । अधुनैव पपाताब्धी, किञ्चिद्विस्त्रलितक्रमः ॥ ७३ ॥ तत्पोतान्,
 स्यापयित्वात्र, सद्यः माणामियं भ्रम । वीक्षध्वं कर्षयिन्ने च, दास्यापि मनसोऽर्थितम् ॥ ७४ ॥ नाविम्ना अपि सोत्साहं,
 वीक्षमाणस्तामम्भुधी । न हि रत्नमिवाप्स्यन्ति, दूरभ्रष्टतया पुनः ॥ ७५ ॥ जीवितेश्वर हा नाप हा हा हृदयक्लृप्तम् ! ।
 आशाविध्राम हा कुत्र, द्रक्ष्यसे रूपमन्यम् ! ॥ ७६ ॥ अकस्मात्किमु मुक्तास्मि, त्वदेकशरणा प्रिय ! । इति मायविनी मिथ्या,
 तदा सा विलपिष्यति ॥ ७७ ॥ (युग्मम्) प्रीतिपात्रं प्रियो यावन्नातिरं प्रपात्यती । तावत् पृष्ठे निपत्याब्धी, तस्य स्यात्
 स्रहचारिणी ॥ ७८ ॥ इत्यम्भोधिनिपाताय, मिथ्या परिहृतं दृढम् । यावन्नश्यति सा तावत्, पोतलोको यद्विष्यति ॥ ७९ ॥
 अकस्मादेव किं देवि !, त्वमनाथं त्वनोपि नः । देवात्सार्थपती याते, सार्थेशान्जुभययुता ॥ ३८० ॥ इत्युक्तं सार्थिकैः सापि,
 मौनेनानुभंस्यते । शृं वयोपदिष्टं च, मुदैतद्युदि जानती ॥ ८१ ॥ सम्भूय सार्थिकैरिषा, ततः सार्थपतीकृता । चालयन्ती पुरः
 पोतान्, नानादोषेषु यास्यति ॥ ८२ ॥ दानमानादिना सार्थ-जनानामर्जयिष्यति । निःशङ्करं रंस्यते स्वेरं, सुकण्ठेन समं

च सा ॥ ८३ ॥ क्रमेणोद्धितवेदित्वात्, सुकण्ठोऽशीति वेदिता । यन्मनमभ्युधी क्षिप्तः, सार्येशः पापयाऽनया ॥ ८४ ॥
 श्रुतानां धनिनां रूप-सीभाग्योदार्यशालिनी । भृशानुरक्तमनसी, क्षितियुक्त्वर्यसार्धनायकौ ॥ ८५ ॥ सारालङ्कार-
 दानर्च-र्यदुयोपठताऽप्यर्सा । दुर्मनमकृतिः पापा, कृतज्ञा मुमुचे यदि ॥ ८६ ॥ जनमात्रस्य तद्रूप-लावण्यविकला-
 कृतेः । निर्धनस्य यमात्मीया, सर्वथा न भविष्यति ॥ ८७ ॥ (त्रिभिर्विज्ञिपकम्) इयं कर्णाचरुक्षीवि, गृह्णतो
 मुञ्चतोऽपि मे । भाविनी चाऽचिरादेव, महाऽनर्थाय पापिनी ॥ ८८ ॥ एवं विदितदोषत्वात्, सुकण्ठोऽपि विरक्तहृत् ।
 तथा तमं बहिर्वृत्त्या, रंस्यते षडुयादुमान् ॥ ८९ ॥ अयं सार्यपतिः, सुष्यैः फलकं माप्य वारिधी । तरन् कृत्तिपये-
 र्यसैः, सिंहलद्वीपमाप्स्यति ॥ ९० ॥ तत्र पिष्टजलेर्नाना-फलैश्चातिपचेल्मिः । स्वस्थीभूतवपुर्ध्वं, चिन्तयिष्यति चेतसि ॥ ९१ ॥
 परान्तेनानुरक्तोऽपि त्यागी भोगी श्रियां निधिः । माप्नोऽहं दुरवस्थां हा, कीदृशीमनयाऽधुना ॥ ९२ ॥ सा प्रीतिस्तानि
 चाट्टानि, तार्थोचित्यादिसल्लिक्याः । सर्वमेरुपदे इन्त्, नाशितं पापयाऽनया ॥ ९३ ॥ स्वशीलकुलमालिन्यं, जने च वचनीय-
 ताम् । न यामजगणं गृहं-स्तस्या दृचमिदं च हा ! ॥ ९४ ॥ यो दर्शनिनि सङ्ख्यातु-भीष्टे निखिलतारकान् । स्त्रीणां सोऽपि
 पुमान् सम्यग्, दोषेयतां न बुध्यते ॥ ९५ ॥ नानास्यानस्यदोषाणां, परस्परमपश्यताम् । कृपया स्त्रीभिपदेकं, गोष्ठीस्थानं
 व्यथाद्विधिः ॥ ९६ ॥ तत्तासामतिवक्राणां, मुक्तियु शतियन्ति ये । पश्यन्तोऽपि पुमांसस्ते, जात्यन्या इति मे मतिः ॥ ९७ ॥
 परदोषेक्षणेः किं वा, त्वमेवादोषमातनु । यद्वाङ्मूर्खैरुपानन्द्यां, सर्वा चर्मावृत्तव भूः ॥ ९८ ॥ मित्रद्रोहः कृतघ्नत्वं, स्तेन्यं
 विश्वासघातिता । परस्त्रीगमनं चेति, महापापान्युपार्जयम् ॥ ९९ ॥ तेषां फलमिहायातं, दुःखमीदृगमयाऽधुना । यदुग्रपुण्य-

पापाना—मिहिव फलमाप्यते ॥ ४०० ॥ नृपतिद्रोहिणे मद्य—मियं वा युक्तमदुहत् । यथाहृक् क्रियते कर्म, फलं तादृगवा-
प्यते ॥ १ ॥ इति ध्यायन्स भोगेभ्यो, विरक्तः शुद्धयर्मधीः । चारणश्रमणोपान्ते, तत्र दीक्षां ग्रहीष्यति ॥ २ ॥ तप्यमान-
स्तपस्तीव्रं, नासाग्रन्यस्तलोचनः । कायोत्सर्गे च तत्रैव, स स्थास्यति शुभाश्रयः ॥ ३ ॥ अथ पातालसुन्दर्याः, पोताः कति-
पर्यङ्गिनः । आगमिष्यन्ति तत्रैव, तटे देवनिर्योगतः ॥ ४ ॥ तत्र पोतस्थलोक्रेषु, गृह्णानेष्विन्धनोदकम् । पातालसुन्दरी स्वैरं,
विलाससुखमिच्छन्ती ॥ ५ ॥ सानुरागं सुकण्ठेन, रमणा प्रवेक्ष्यति । विविधदुग्धसञ्चयाय-मुन्नानं बुसुमाफरम् ॥ ६ ॥
(युग्मम्) सुकण्ठः सुखमां तस्य, वीक्ष्यमाणः सकौतुकम् । द्रक्ष्यत्यनङ्गदेवर्षि, कायोत्सर्गोत्तुनिश्चलम् ॥ ७ ॥
स्वस्वामिसुहृदालोकात्-मुदितः सरलाश्रयः । तदा वन्दिष्यते सोऽपि, चरणन्यस्तमस्तकः ॥ ८ ॥ तं वीक्ष्य सुहृदं हृष्ट-मानसो
मुनिरप्यय । पारयित्वा द्रुतं कायो-त्सर्गमालापयिष्यति ॥ ९ ॥ पातालसुन्दरी दृशा-न्तरिता वीक्ष्य तं तदा । ध्यास्यत्यम्बुनिधि-
शिषो-ऽप्यसौ हा जीवितोऽधुना ॥ १० ॥ किञ्च-ञ्चैरी सुकण्ठोऽस्मा-ञ्ज्ञातमद्दुष्कृतोऽधुना । यावदुदृषाद्वितां पोत-जनान्तः
पातयेन्न माम् ॥ ११ ॥ दुष्टमर्षेव ढित्वाऽसुं, तावदात्महितं ध्रुवम् । कुर्वे प्रागेव सज्जे हि, सेतुबन्धः प्रशस्यते ॥ १२ ॥
(युग्मम्) मृत्युत्पन्नमतिः सत्त्वं, विचार्य कपटे पटुः । चासपूर्णसुखी सायं, द्रुतमागत्य वक्ष्यति ॥ १३ ॥ भो भो लोकाः
पलायञ्चं, पोतेष्वालय सत्वरम् । वृचक्षाः प्रष्टव्यो मे, येनैति यमभीषणः ॥ १४ ॥ सुकण्ठो भक्षितस्तेन, प्रासेनकेन पापिना ।
जीवन्ती कथमप्यपाणा-मत्र पुण्यवशा त्वहम् ॥ १५ ॥ इत्याकस्मिन्मुत्थाप्य, भयं सा भृशमुत्सुका । सर्वो लोकैः सहाह्व्य
पोताय भेलपिष्यति ॥ १६ ॥ ततो द्वीपान्तरे गत्वा, पुरे क्वापि महत्यसौ । संवरीष्यति पोतायं, सर्वं बाह्यमुपसरम् ॥ १७ ॥

च सा ॥ ८३ ॥ क्रमेणोद्धित्वेदित्वात्, सुकण्ठोऽपीति चेदिति । यन्नूनमभ्युधौ शिसः, सार्थेशः पापयाऽनया ॥ ८४ ॥
 युवानौ धनिर्ना रूप-सौभाग्योदार्यशालिनौ । भृशानुरक्तमनसौ, क्षितिभ्रुकसार्वधनायकौ ॥ ८५ ॥ सारालङ्कार-
 दानघ्ने-र्द्धुयोपकृताऽप्यसौ । दुर्नेत्रप्रकृतिः पापा, कृतान्ना मुमुचे यदि ॥ ८६ ॥ जनमात्रस्य तद्रूप-लावण्यविकला-
 कृतेः । निर्धनस्य ममात्मीया, सर्वथा न भविष्यति ॥ ८७ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) इयं कर्णात्तरुक्षीवि, गृह्णतो
 मुञ्चतोऽपि मे । भाविनी चाऽचिरादेव, महाऽनर्थोप पापिनी ॥ ८८ ॥ एवं विदितदोपत्वात्, सुकण्ठोऽपि विरक्तहृत् ।
 तथा समं बहिर्वृत्त्या, रंस्यते षडुयादुमान् ॥ ८९ ॥ अयं सार्थपतिः, पुण्यैः फलकं प्राप्य वारिधी । तरन् कतिपयै-
 र्धैः, सिंहलद्वीपयाप्स्यति ॥ ९० ॥ तत्र मिष्टजलेर्नाना-फलैश्चातिचेलिर्मैः । स्वस्थीभूतवपुर्धैवं, चिन्तयिष्यति चेतसि ॥ ९१ ॥
 परान्तेनानुरक्तोऽपि त्यागी भोगी त्रियां निधिः । मासोऽहं दुरवस्थां हा, कीदृशीमनयाऽधुना ॥ ९२ ॥ सा प्रीतिस्तानि
 चाट्टनि, तार्थोचित्यादिसत्क्रियाः । सर्वमेक्यदे हन्त, नाशितं पापयाऽनया ॥ ९३ ॥ स्वशीलकुलमालिन्यं, जने च वचनीय-
 ताम् । न यामगणं गृह्णं-स्तस्या वृत्तमिदं च हा ! ॥ ९४ ॥ यो दर्शनिशि सङ्ख्यातु-मीष्टे निखिलतारकान् । स्त्रीणां सोऽपि
 पुमान् सम्पत्, दोषेयत्तां न कुच्यते ॥ ९५ ॥ नानास्थानस्यदोषाणां, परस्परमपश्यताम् । कृपया स्त्रीमिपादेकं, गोष्ठीस्थानं
 व्यधाद्विधिः ॥ ९६ ॥ तत्तासामतिवक्राणां, मुक्तिपु प्रतियन्ति ये । पश्यन्तोऽपि पुमांसस्ते, जात्यन्या इति मे मतिः ॥ ९७ ॥
 परदोषेः किं वा, त्वमेवादोषमातनु । यद्गृह्णाद्गृह्णैरूपानदभ्यां, सर्वां चर्माद्विर्तेव भूः ॥ ९८ ॥ मित्रद्रोहः कृतञ्जल्वं, स्तैन्यं
 विश्वासघातिता । परस्त्रीगमनं चेति, महापापान्युपार्जयम् ॥ ९९ ॥ तेषां फलमिहाप्यासं, दुःखमीदृमपाऽधुना । यदुग्रपुण्य-

पापाना—मिहैव फलमाप्यते ॥ ४०० ॥ दृपतिद्रोहिणे मद्य—मियं वा युक्तमद्बुहत् । यथाहृक् क्रियते कर्म, फलं तादृगवा-
व्यते ॥ १ ॥ इति ध्यायन्त भोगेभ्यो, विरक्तः शुद्धधर्मधीः । चारणश्रमणोपान्ते, तत्र दीक्षा ग्रहीष्यति ॥ २ ॥ तप्यमान-
स्तपस्तीव्रं, नासाग्रन्यस्तलोचनः । कायोत्सर्गं च तत्रैव, स स्थास्यति शुभाशयः ॥ ३ ॥ अथ पातालसुन्दर्याः, पोताः कति-
पर्यदिनेः । आगमिष्यन्ति तत्रैव, तटे दीयन्निर्योगतः ॥ ४ ॥ तत्र पोतस्थलोकैषु, गृह्णानेविन्धनोदकम् । पातालसुन्दरी स्वैरं,
विलाससुखमिच्छती ॥ ५ ॥ सानुरागं सुकण्ठेन, रममाणे प्रवेश्यति । विविधद्रुमसच्छाय-शुचानं बुसुमाकरम् ॥ ६ ॥
(युग्मम्) सुकण्ठः सुखमां तस्य, वीक्ष्यमाणः सक्रोतुकम् । द्रक्ष्यत्यनङ्गदेवपि, कायोत्सर्गसुनिश्चलम् ॥ ७ ॥
स्वस्यागिसुहृदालो कान्-शुदितः सरलाशयः । तदा वन्दिष्यते सोऽपि, चरणन्यस्तमस्तकः ॥ ८ ॥ तं वीक्ष्य सुहृदं हृष्ट-मानसो
मुनिरप्यथ । पारयित्वा द्रुतं कायो-त्सर्गमालापयिष्यति ॥ ९ ॥ पातालसुन्दरी वृक्षा-न्तरिता वीक्ष्य तं तदा । ध्यास्यत्यम्बुनिधि-
स्तिप्तो-ऽप्यसौ हा जीवितोऽधुना ॥ १० ॥ किञ्च-यैरी सुकण्ठोऽस्मा-ज्ज्ञातमद्दुष्कृतोऽधुना । यावदुदृषाद्विं पोत-जनान्तः
पातयेन्न माम् ॥ ११ ॥ दुष्टमत्रैव हित्वाऽहं, तावदात्महितं ध्रुवम् । कुर्वे प्रागेव सज्जे हि, सेतुवन्धः प्रशस्यते ॥ १२ ॥
(युग्मम्) मत्सुत्पन्नमतिः स्वैरं, विचार्य कपटे षडुः । श्वासपूर्णमुखी साधं, द्रुतमागत्य वक्ष्यति ॥ १३ ॥ भो भो लोकाः
पलायध्वं, पोतेष्वारुण सत्वरम् । वृचक्षाः पृष्ठलो मे, येनेति यमभीषणः ॥ १४ ॥ सुकण्ठो भक्षितस्तेन, श्रसेर्नकेन पापिना ।
जीवन्ती कथमप्याणा-पत्र पुष्पवशा त्वहम् ॥ १५ ॥ इत्याकस्मिन्कृत्याप्य, भयं सा भृशमुत्सुका । सचो लोकैः सहाह्वः
पोतांश्च मेलयिष्यति ॥ १६ ॥ ततो द्वीपान्तरे गत्वा, पुरे क्वापि महत्यसौ । संवरीष्यति पोताधं, सर्वं बालमुपस्करम् ॥ १७ ॥

नानाभोगांश्च भुञ्जाना, स्वैरं नद्यर्विः समम् । पातालसुन्दरो तत्र, वेश्यात्वं प्रतिपत्स्यते ॥ १८ ॥ अभस्रभक्षणाऽप्येय-पानिः
पापपुष्यार्थं सा । मृता च नारकीभूय, महादुःखानि भोक्ष्यते ॥ १९ ॥ ज्ञात्वा दोषानर्थतस्याः, स्वयं मुनिमुखात्तथा । सुरुषो
भोगनिर्विण्ण-स्त्रैव प्रव्रजिष्यति ॥ ४२० ॥ चारित्रं निरतीचारं, पालयित्वाऽथ तौ मुनी । स्वर्लोकं यास्यतर्था-ऽवतारेण ततः
शिवम् ॥ २१ ॥ स्वयं प्रयातामप्येतां, द्रोहिणीं स्वैरचारिणीम् । यद्याप्तुमीहसेऽद्यापि, धियाजंस्तव मूढताम् ॥ २२ ॥ वृत्तेऽप्याथ
श्रुते विद्धि, सर्वस्ववृत्तमीदृशम् । एरुस्मिन् वीक्षिते सिक्वे, सर्वा स्थाली हि बुध्यते ॥ २३ ॥ इत्थं दोषप्रघोषासु, सर्वयोपिल्लु
सर्वथा । व्यामोहं तद्विमुच्यथा, राजन्वात्माहितं सृज ॥ २४ ॥ एवं सर्वविदो वाक्य-सुधास्वादेन भुभूजः । स्त्रीव्यामोहविषावेग-
स्तत्क्षणादुपशान्तवान् ॥ २५ ॥ विषयेभ्यो विरक्तात्मा, ज्ञातस्त्रीचरितस्तदा । स मात्राजीन्ष्टुपस्सद्य-स्तस्य केवलिनोऽन्तिके ॥ २६ ॥
प्रवर्धमानसंवेग-रङ्गो निःसङ्गहृत्स च । सप्तमेऽहनि शुभध्यानात्, केवलज्ञानमाप्तवान् ॥ २७ ॥ सर्वत्रेदी स राजर्षिः, प्रतिबोध्य भुवं चिरम् ।
सर्वरुभक्षयादाप, क्रमेण परमं पदम् ॥ २८ ॥ आकलयत्येति चापल्यं, महिलानामिहोदितम् । कामभ्यस्तदर्थनिभ्यो, वत्सा विरमताऽधुना
॥ २९ ॥ मन्याऽमर्त्यसुखैर्भुक्त-नेकशोऽपि मनीषितैः । शक्यते जातु जीवोऽयं, न सन्तोषयितुं मनाक् ॥ ४३० ॥ स्वप्नानुभूता
विषयाः, स्मृतिशेषा यथाऽधुना । भाविनोऽभी तथैवाग्रे, भुज्यमाना अपि स्फुटम् ॥ ३१ ॥ नराऽमरेषु विषयान्, बहुशः सेवितानपि ।
अपूर्वांनिव मन्यन्ते, हन्त मोहेन देहिनः ॥ ३२ ॥ यदुक्तम्— पत्ता य कामभोगा, कालमणंतं इहं सउक्वभोगा । अप्पुळं
पिब गवइ, तहवि अ जीवो मणे सुक्खम् ॥ ३३ ॥ अनन्तेनापि कालेन, वत्सा जीवो न तृप्यति । कामभोगीः पुराऽङ्गार-
दाहकः सल्लैरिव ॥ ३४ ॥ तथाहि—श्रीप्लत्तो निर्जलेऽरण्ये, कश्चिदद्धारदाहकः । सहादाय पयःकुम्भ-मागादङ्गारहेतवे

॥ ३५ ॥ तस्मिन्निस्ततो भ्रान्त्वा, चिच्छ्वा दारुणि भूरिशः । मथ्याहे ज्वालयेत्येप, राशीकृत्य पृथक् पृथक् ॥ ३६ ॥
 भ्रमणेन प्रयासेन, लूक्या चासिसेवया । भीष्मग्रिष्मानुभावेन, दुस्सहेनातपेन च ॥ ३७ ॥ स तदाऽतितृपाक्रान्तो, व्यक्तुली-
 भूतविग्रहः । कुम्भाऽखिलाऽम्बुपानेऽपि, नाप स्वास्थ्यं मनागपि ॥ ३८ ॥ सर्वतोऽपि जलं पश्यन्, भ्रमदृष्टि स सुप्तवान् ।
 आर्चय्यानपरश्याय, स्वप्नान्तः स्वपुरेऽगाम् ॥ ३९ ॥ तृपार्तस्तत्र सर्वोम्भो-ऽपिच स्वपुरीकृताम् । तथैव तृपितो विश्व-
 वापीक्षुपसरांस्यपि ॥ ४० ॥ तज्जलैरप्यशान्तायां, तृणायामग्रितेलयत् । अपात्स सरितोऽशेषाः, सर्वाथापि सरित्पतीन्
 ॥ ४१ ॥ तथापि तृपितो नीर-मीक्षमाणो भ्रमन्नयम् । अत्यगाधजलं कूपं, महदंशे व्यलोकयत् ॥ ४२ ॥ लताभिस्तत्र
 निशिष्य, कर्पिताद् दर्भपूलकात् । वृद्धान्तो जिह्वयाऽलिक्षद्, गलन्तीः सोऽम्बुविपुपः ॥ ४३ ॥ दृष्टान्तस्यास्य तत्चार्यं,
 वत्साः शृणुत साम्मतम् । वापीकूपसरःसिन्धू-दधीनामपि वारिभिः ॥ ४४ ॥ प्राग्निपीतैर्यथाऽङ्गार-दाहकोऽनुपशान्तवृद् ।
 दर्भाग्रविगलदारि-पानान्न भविता सुखी ॥ ४५ ॥ (युगम्) स्वर्गभोगैः समुद्राभै-रतृतास्त्वसिमेष्यथ । तथा न हि नृणां भोगैः,
 कुशाग्रजलसन्निभैः ॥ ४६ ॥ संसाराऽसारतागर्भ, कुमारानां पुनः मयुः । समयोपनिपट्टिता-लिकाऽध्ययनमादिशत् ॥ ४७ ॥
 सन्नुञ्जद् किं न पुञ्जद् ? संवोदी खलु पिच्व दुःखहा । नो ह्रवणमंति रादथो नो सुलहं पुणरावि जीवियं ॥ ४८ ॥
 तथाहि— दहरा युद्धा य पासद् गन्मत्या वि चयंति माणवा । सेणे जह वट्टयं हरे, एवं आउलपंमि सुद्धई ॥ ४९ ॥
 मायादि पियादि लुण्णई नो सुलहा सुगई य पेचओ । एयाइं भयाइं पेहिया, आरंभा विरमेज्ज सुव्वओ ॥ ४५० ॥ जमिणं
 जगई पुणे जगा कम्मपेहिं लुण्णंति पाणिणो । सयमेव कडेहिं गाहई नो तस्स सुच्वेज्ज पुट्टयं ॥ ५१ ॥ देवा गंधव्वरयलसा,

असुरा भूमिवरा सरासिवा । राया नरसेट्टिमाहणा, ठाणा ते वि चयति दुस्त्रिया ॥ ५२ ॥ कामोहि अ संयवोहि अ, गिध्या कम्म-
सहाकालेण जंतवो । ताले जह वंयणच्चुप, एवं आउखयंभि तुइई ॥ ५३ ॥ थुतुं विसए सुरेसुणुत्तरे जइ तिची तुब्भे न तेहि
वि । ता किं तुच्छेहं इमेहिं ही परितिची तुब्भाण होईही ॥ ५३ ॥ अहिणव्व सया भयंकरं जलनिहितरलतरंगभंगुरे विसए ।
परिणामदाहणे जाणिय मा एएसु रज्जहा ॥ ५५ ॥ विसयामिसल्लूढमाणसारंगथा विवसा विसंटुला । परिहरिआ हिया हया-
सया बहुहा नासमुत्ति पाणिणो ॥ ५६ ॥ वर्चीणावंसवाट्ठं सदेसुं सुसुखत्तदासु । आसत्तो मूढमाणसा नासं जंति मय-
व्य पेणसो ॥ ५७ ॥ सिंगारविआरंधुरे सुल्लिअलासविलासपेसले ख्वे । विणिविट्ठिट्ठिणो विणिवायं सल्लुच्चज्जंति
ते ॥ ५८ ॥ सरसाहाराभिलासिणो महुरपज्जमहुवंसभोइणो । थिडिसामिसल्लुद्धयुद्धिआ मीणा इव इम्मंति पाणिणो ॥ ५९ ॥
मूढमणा न मुणंति अत्थं मंधे लुद्धा जहालिणो । विणिवायं नणुवज्जंति, पाणिणो चरकुसुमपोअपोहिआ ॥ ६० ॥ मिउमण-
हरफासलालसा अमुणिअदोसगुणे सयालसा । ववभंति गयव्ववालिसा रमणीराणविमूढमाणसा ॥ ६१ ॥ इत्यादीन्यष्ट-
नवति, काव्यान्यादिश्य सर्ववित् । सूतानप्यष्टनवति, क्रमेण प्रत्ययबुद्ध ॥ ६२ ॥ प्रभोमिराडथ ते जाति-स्मृतिमाताः समे
सुताः । बोधुकवत् पुराभुक्तं, सस्मरः स्वर्णिगां सुखम् ॥ ६३ ॥ चिन्तयन्ति स्म सर्वार्थे-सिद्धो याः सुखसम्पदः । एका-
न्तात्यन्तनिर्गण-सुखानां वर्णिकाः क्व ताः ? ॥ ६४ ॥ नवस्रोतः स्रवद्विस्र-रसवीभक्तवर्षणाम् । मर्त्यानां तु सुखाभासाः
क्वामी तुच्छतराः पुनः ? ॥ ६५ ॥ (युग्मम्) अतुरसुखं तेषां, सुधिं भुक्तवृत्तिणाम् । तुच्छेषु विपयेषु, न रेमेऽथ मनो
मनाक् ॥ ६६ ॥ यतः-अविदितपरमानन्दो, विपसुखं मग्यने हि रमणीयम् । तस्यैव तैलमिष्टं, येन च द्रष्टं घृतं

श्वापि ॥ ६७ ॥ अहमिन्द्रपदे नित्यं, युखिता ये चिरं स्थिताः भरताज्ञावशं राज्यं, न तेषां क्वचिद्दृढि ॥ ६८ ॥
 यतः—क्रीडिता ये चिरं इंसा, निर्मलाग्भसि मनसे ! तेषां क्वचिर्न सेवाल—जटिले खालिकाग्भसि ॥ ६९ ॥
 उल्लसच्छुद्धभावाश्च, ततस्ते स्वामिनन्दनाः । नत्या विज्ञपयन्त्येवं, कृताञ्जलिपुटाः प्रभुम् ॥ ७० ॥
 जन्ममृत्युजररोगै—स्तावदेवात्र वाध्यते । त्वद्दीरसायनं शुद्धं, यावज्जन्तुर्न सेवते ॥ ७१ ॥ तापयेत्तावदात्मानं, चतुर्गत्यापदातपः ।
 त्वत्पादपादपच्छायां, तात यावन्न सोऽद्भुते ॥ ७२ ॥ तावद् भ्रमन्ति संसारे, दुःस्थिता भव्यजन्तवः । यावदरनुवते नैते, त्वां
 जङ्गमसुरद्रुमम् ॥ ७३ ॥ न तरन्ति भवाम्भोधि, तात ! त्वय्यपि तारके । भव्यजीवा महामोह—माहात्म्यं तत्र कारणम् ॥ ७४ ॥
 भुनक्तु भरतेश्वर्यं, निखिलं भरतेश्वरः । वयं त्वात्महितां दीक्षां, प्रसिपत्स्यामहेऽधुना ॥ ७५ ॥ इति ते विषयोद्विग्ना, भृशं
 संविप्रचेतसंः । तृणवद्राज्यसुरसृज्य, दीक्षामादद्विरे द्रुतम् ॥ ७६ ॥ क्षपकत्रेणिमाह्वय, व्रतादानादथाचिरात् । घातिकर्मसयेगेते,
 सर्वे सर्वविदोऽभवन् ॥ ७७ ॥

॥ इति श्रीतपामच्छाधिराजश्रीसोमसुन्दरसूरिपट्टप्रभाकरगच्छनायकश्रीसुनिमुन्दरसूरिविनेयवाचनाचार्य—सोममण्डनगणिकृतायां
 श्रीयुगादिजिनदेवनायां चतुर्थे अष्टासः ॥

अथ पञ्चम उल्लासः ॥

अन्तसिद्धिः समदृक्, स्वर्णवर्णोऽस्तदुत्तमः । अविपार्दी नवीनोऽय-मादीशः सम्पदेऽस्तु वः ॥ १ ॥ अयोपेतान् जिनीपान्ते,
 चरंज्ञात्वा सहोदरान् । चिन्तयामासिवानर्व, विपण्णो भरतेचरः ॥ २ ॥ ऐश्वर्योन्मत्तचित्तेन, सेवासुदृदिदृश्य यन्मया । आहूता
 भ्रातरौऽप्येते, मसभं प्राकृता इव ॥ ३ ॥ दूनात्मानस्ततो नूनं, ते तेजस्वितया समे । पितरं मदनीचित्य-कथनायोपतस्थिरे
 ॥ ४ ॥ देवाऽसुरसभासीनो, इन्त तातोऽपि नन्दुखात् । श्रुत्वेतन्मदनीचित्यं, मनसि त्रप्स्यते मनाक् ॥ ५ ॥ राज्यलोभाद् ध्रुवं
 ज्येष्ठः, कनिष्ठान्निरवासयत् । इति तातः सुराश्चापि, इन्त ज्ञास्यन्ति चेतसि ॥ ६ ॥ चक्रस्यायुधशालाया-मप्रवेशेन हेतुना ।
 प्रेरितो मन्त्रिसामन्ते-विरूपं तद्वयथां ध्रुवम् ॥ ७ ॥ किञ्च-बालभावाह्वयिष्ठिश्चैव चलन्त्यग्रजाज्ञया । तथापि स शुभान्वेषी,
 परुषं तर्जयेन्न तान् ॥ ८ ॥ यतः-अत्तिर्जना न कार्यो, शिष्यसुहृद्दृष्ट्यसुतकलत्रेषु । दध्यपि सुमध्यमानं, त्यजति स्नेहं न सन्देहः
 ॥ ९ ॥ तातोपान्ते ततो गत्वा-ऽथानुनीयानुजन्मनः । आनयाम्यत्र राज्ये च, स्थापयामि निजे निजे ॥ १० ॥ अष्टापदे ततो
 गत्वा, नत्वा च वृषभमधुम् । सोदर्यान् सप्तयामास, निजागो भक्तः कृती ॥ ११ ॥ आह चागत्य राज्यान्तर्भुञ्जाना विविधं
 सुखम् । निजाग्रजमां वत्साः, कृतार्थकुल्लाधुना ॥ १२ ॥ एवं सस्नेहमाहूता, भरतेनाग्रजमना । रागद्वेषवियुक्तास्ते, निःसङ्गा न

वदन्त्यपि ॥ १३ ॥ नूनं दोदृयया नाऽमी, वदन्तीत्यसुखाग्निना । दहमानं नृपं स्वामी, सिसेचेति वचोऽमृतैः ॥ १४ ॥ मा धा
 दुःखं श्रुया राजन्, दोदृयारकथाऽनया । रोपतोपवशा नाऽमी, यन्महान्तो महर्षयः ॥ १५ ॥ यतः—शत्रो भित्रे कृणे खेणे,
 स्वर्णेऽमनि मणौ मृदि । मोक्षे भवे च सर्वत्र, समचिन्ता महर्षयः ॥ १६ ॥ एषो साम्ययुधामन्न—मनसो तद्गतेनसाम् । न कृणा
 राज्यसम्पत्सु, विषयेषु च द्वारिषु ॥ १७ ॥ अपि च—दृढन्त्याहासमपि ये, धर्तुं संयमजीवितम् । विषयेषु विमुहन्ति, भवाद्भ्रुरेध्वमी
 कथम् ? ॥ १८ ॥ रागद्वेषविहीनास्तान्, संसारसुखनिःसृहान् । तातवाचा यतीभूतान्, ज्ञात्वा भूपतिरानमत् ॥ १९ ॥ अथ
 पात्तिकपक्वाच—शालिदालिप्रयत्सौ । भोज्यं दातुं कनिष्ठुभ्यः, ॥ २० ॥ दीयमानं स्वहस्तेन, भोज्यं
 धतभ्रमुजा । अनेपणीयमिति तत्, पश्येयुर्न दृशाऽपि ते ॥ २१ ॥ नाऽमी मददत्तमाहारं, गृह्णीषुः केन हेतुना ? । इति चिन्तापरं
 भूरं, पुनरुच्ये जगद्गुरुः ॥ २२ ॥ राजापिण्डो ह्ययं तावत्, अथवाऽभ्याहृतः पुनः । कल्पते नैव साधूनां, नृकपालस्थमध्विव
 ॥ २३ ॥ ततो विपादभाग् दृश्यी, नृपस्तातसहोदरैः । सम्मत्यहमयोग्यत्वा—नूनं त्यक्तोऽस्मि सर्वथा ॥ २४ ॥ ममाद्भुतभिदं
 राज्यं, विरुलं ह्यवभेगिष्वत् । आहारस्यापि दानेन, न सोदर्योपयोगि यत् ॥ २५ ॥ नूनं श्रमणस्तपात्र—दानमालम्बनं विना ।
 इत्यसिप्रहारम्भ—भारितः पतितोऽस्म्यदः ॥ २६ ॥ यतः—नरकं येन भोक्तव्यं, विरं तत्पापपूर्वये । नियुङ्क्त तं विधी राज्ये,
 बह्वारम्भसिद्धे ॥ २७ ॥ यदत्तं भोज्यवत्त्वादि, श्रमणेपूपयुज्यते । प्राकृता अपि ते धन्या, न तु राजाऽपि ग्राह्यः ॥ २८ ॥
 पूर्वं विपादविच्छाया—ननं वीक्ष्याथ भूपतिम् । तद्विपादापनोदाय, सुरेन्द्रः सार्वमित्यवक् ॥ २९ ॥
 न्द्विन्यन्वोऽग्रहाः स्वामिं—स्तेषां दानेन किं फलम् ? । ततः प्रसुरवक् सौम्या—ऽव्यग्रहाः पञ्च कीर्तिताः ॥ ३० ॥

तथाहि—सौधर्माधिपतेर्मोर्दक्षिणस्यामवग्रहः । ईशानेन्द्रस्य तूदीच्यां, देवेन्द्रावग्रहो ह्यसौ ॥ ३१ ॥ राज्ञः पट्खण्डभृभर्तु-
द्वितीयः स्यादवग्रहः । तृतीयो मण्डलेशस्य, तुर्यः शय्यातरस्य च ॥ ३२ ॥ साधोः साधर्मिकः साधुः, पञ्चमस्तदवग्रहः । स्वस्वा-
वग्रहदानं च, भवेदिष्टार्थसिद्धये ॥ ३३ ॥ सौधर्मोधिपतिर्हिष्टः, प्रभुमेवमभापत । श्रमणानामनुज्ञातः, सर्वः स्वावग्रहो मया
॥ ३४ ॥ तदैव भरतो दर्च्यो, साधूनां स्वमवग्रहम् । अहमप्यनुजानामि, धन्यः स्वामियताऽपि यत् ॥ ३५ ॥ ततः
स्वावग्रहानुज्ञा-भाविष्युण्यफलाशया । किञ्चित् प्रमुदितस्वान्तः, सर्वज्ञमवदन्नृपः ॥ ३६ ॥ स्वैरं सर्वत्र निःशङ्काः, पट्खण्ड-
भरतावनी । विहरन्तु महात्मानो-नुज्ञातोऽवग्रहो मया ॥ ३७ ॥ किञ्च भोज्यमिदं तात !, कुत्र कार्यं जिनोऽप्यवक् । शुद्ध-
धर्मक्रियोद्युक्ताः, स्वल्पारम्भपरिग्रहाः ॥ ३८ ॥ इच्छन्तः सर्वचारित्रं, पञ्चाणुत्रतधारिणः । राजन् सत्पात्रमुच्यन्ते, श्रमणो-
पासका अपि ॥ ३९ ॥ ततस्तातगिरा जात-श्रद्धः श्राद्धान् नराधिपः । प्रत्यहं पर्वरभोज्यै-रतिवारमवृशुजत् ॥ ४० ॥
अलसाः सरसाहार-लम्पटत्वेन तेव्यथ । दम्भेन श्रावकीभूय, क्रमात्सुवहवोऽमिलन् ॥ ४१ ॥ ततः सोद्विगसुर्वंशं, सूपकारा
व्यजिज्ञपन् । शक्यन्ते नाऽतिभूयस्त्वाद, देव ? भोजयितुं ह्यमी ॥ ४२ ॥ विक्षिप्य मूस्मवीजानि, श्राद्धानां सत्रवर्त्मनि ।
परीक्षामातनोद्राजा, प्रत्युत्पन्नमतिस्ततः ॥ ४३ ॥ न प्राप्ता ये परीक्षायां, श्राद्धेभ्यस्तान् पृथग् व्यधात् । प्राप्तानां तु स काकिण्या,
रेखाभिज्ञानमातनोत् ॥ ४४ ॥ षष्ठे पष्ठे ततो मासे, नव्यांस्तान् स परीक्षते । कुर्यात्पुनरभिज्ञान-मेवं ते तत्र युञ्जते ॥ ४५ ॥
जितो भवान् वर्धते भी-र्मा हन् मा हंस्ततो भवान् । जल्पन्त्यवहितीकर्तु-मिति ते नृपमन्वहम् ॥ ४६ ॥ सुश्राद्धधर्मनिष्ठानां,
सर्वदाऽपीतिजल्पनात् । क्रमेण पश्ये तेषां, लोकान्तर्माहनाऽभिया ॥ ४७ ॥ भर्तेशकृतान् वेदान्, श्राद्धानुष्ठानगार्भितान् ।

पठन्तः पाठयन्तश्च, श्राद्धधर्मं वितेनिरे ॥ ४८ ॥ एवं तदन्वयोद्भूताः, क्रमात्सूत्रोपवीतिनः । सुविधेरहंतस्तीर्थे,
 यावदासन् महास्तिरुः ॥ ४९ ॥ व्युच्छेदः साधुधर्मस्य, सुविधेः शीतलस्य च । अन्तरे पल्पतुर्यौश-मभूत्
 फालालुभावतः ॥ ५० ॥ तत्राऽभवेन साधूना-मपृच्छन् ' माहनान् ' जनाः । धर्ममार्गं कियत्कालं, ते तं तथ्यमची-
 कथन् ॥ ५१ ॥ पश्चाच्छब्देः शनैस्ते च, साध्वभावाविरङ्कुशाः । सर्वदाऽपि स्वस्तान-सुखनिर्वोदकाम्यया ॥ ५२ ॥
 स्वर्णगोभूमिदानानि, स्वस्य चान्यदपि म्रियम् । स्वरं भद्रफलोक्तभ्यो, महार्थमेतयाऽचदन् ॥ ५३ ॥ (युग्मम्) परिय्रहारम्भपत्न्या,
 अब्रह्मह्निरता अपि । आत्मनि ब्रह्मबीजत्वात्ते पानत्वमपमथन् ॥ ५४ ॥ स्पष्टदानक्रियाचार-—गर्भितानि गृहच्छया ।
 सुग्धमतारणायापी, नव्यशास्त्राण्यसूत्रपत्र ॥ ५५ ॥ साध्वभावे च तान् सुग्धाः, सदुस्त्वेन मेनिरे । पृण्ठेऽपि भवेत्पीठं, यतो
 निर्दृष्टनश्चिति ॥ ५६ ॥ तद्रुक्तं वेदपदवत्तथ्यं सुग्धाश्च मेनिरे । जात्यन्यः कियु संदेग्धि, कर्षकोदितवर्त्मनि ? ॥ ५७ ॥
 सुश्राद्धास्तेऽभवद्येयं, क्रमाज्जिनमतदुहः । राज्ये निःस्वामिके किं न, तलारक्षा मलिम्बुचाः ? ॥ ५८ ॥ अथ च-मस्तुतः
 मतिपेयोऽय, पुनार्णां मथममभोः । तदुच्यतेऽधुना किञ्चि-दयं चाद्भुवलेरपि ॥ ५९ ॥ नृपेरमार्त्यः सार्थेशः, श्रेष्ठिभिश्च नद्वैभेदः ।
 आसेव्यमानमास्थाना-—सीनं श्रीभरतेभरम् ॥ ६० ॥ किं स्वामिथक्रमघ्राणि, न विशत्यायुधीकसि ! । इति व्यजिज्ञपन्नत्वा,
 सेनापतिरथान्यदा ॥ ६१ ॥ (युग्मम्) तद्वैवं भरतोऽवादीद, जेतव्योऽव्यापि कोऽस्ति नः ? । विरोधिवीरो भरते, योऽस्मदाज्ञो
 न मन्यते ॥ ६२ ॥ वृद्धामात्यस्तदावाच, मतापतनस्य ते । जेतव्यः कोऽपि भरते, मर्त्याऽमर्त्येषु नैक्ष्यते ॥ ६३ ॥ ब्रह्मं
 त्वधिष्ठितं देने-र्न विशत्यायुधीकसि । तद्विमृशमिदं किञ्चित्, स्मृतं वा साधु साम्भतम् ॥ ६४ ॥ तवानुजन्मा बहुली-पतिर्बाहुयल्दी

यली । आज्ञां न मन्यतेऽद्यापि, बलिष्ठे बलसूदनः ॥ ६५ ॥ एरुतः क्ष्माशुनः सर्वे, स बाहुबलिरकतः । सादृश्यं न तथाप्यन,
 ज्योतिष्कार्कयोरेव ॥ ६६ ॥ महां महाबलः स्वामी, दिवि वज्रधरः पुनः । स तु देव ! महाबाहु-रुभाभ्यां प्रति सम्प्रति ॥ ६७ ॥
 मयाऽस्मिन्नजिते नूनं, किं जितं भरतावनौ ? । मन्ये चक्रमिति ह्रीणं, न विशत्यायुर्धाकसि ॥ ६८ ॥ पष्टया वर्षसहस्रैस्ते,
 साधितोऽखिलभूजः । इयं जनेषु हास्याय, कनिष्ठेनावहीलना ॥ ६९ ॥ स्वैत्रवज्ञासदं तन्व-द्वैश्वर्यं परेषु यत् ।
 नरोऽनास्तुतखट्बोधोर्ध्वो-ह्योचवद्धस्यते जनैः ॥ ७० ॥ इत्यमात्यगिरा सुन्नो, दूनो दुर्विनयाह्वयोः । साम्नैव सिसाधयिषुः,
 कनिष्ठं वैरभीरुकः ॥ ७१ ॥ दृषः सारपरीवारं, सुवेगमनुशिय सः । प्राहिणोद्बाहुबलये, सम्यग्दूतकलाविदम् ॥ ७२ ॥
 (युग्मम्) उत्तिष्ठतस्तदाऽस्याऽश्रुत, क्षुतं प्रागेव दक्षिणम् । रथमारोहत्थाय, काले वस्त्राञ्चलोऽलगत् ॥ ७३ ॥
 एतत्कार्यविधौ वामं, देवं पश्यदिवासकृत् ! पस्पन्दे नयनं वामं, व्रजतस्तस्य वर्त्मनि ॥ ७४ ॥
 दक्षिणाद्द्वाममुर्चीर्णा, हरिणा विपमा द्रुतम् । उत्तार च दुर्गास्य वामं वामार्थंशंसिनी ॥ ७५ ॥ उत्तीर्णः पुरतस्तस्य, प्रलम्बः
 कृष्णपद्मगः । आक्षेव दत्ता देवेन, सेतघानरुत्सया ॥ ७६ ॥ मत्सूहृपिशूर्नरेभिः, शकुनैः स्वलितोऽपि सः । चचाळाऽस्व-
 लितस्तन, स्वाम्यादेशेऽकनिष्ठधीः ॥ ७७ ॥ भीषणा यमराजस्य, राजधानीरिवाऽध्वनि । सोऽतीत्य व्याघ्रसिंहादिः, सङ्कुला
 विपुलाट्धीः ॥ ७८ ॥ राज्ञः श्रीबाहुबलिनः, सर्वत्रापि वलीयसः । खञ्जीभवन्मृगं सद्यो-ऽव्यन्यायार्गलयाज्ञया ॥ ७९ ॥
 समृद्धसकलग्राम-पुरपत्तनकूर्धटम् । सौस्थ्यसीराज्यमुदितं, बहुलीदेशमागतम् ॥ ८० ॥ (त्रिभिविंशैरुम्) ऋषभस्वामिनः
 शृण्वन्, राज्ञो बाहुबलेस्तथा । स्थाने स्थाने मुदा गोपै-र्गीयमाना गुणावलीः ॥ ८१ ॥ स म्लेच्छान् कोटिश पश्यन्, भयेन

भ्रतेऽशितुः । भ्रुवानार्यलण्डेभ्य-स्तं देशं निर्भयं श्रितात् ॥ ८२ ॥ दानिकृद्गीक्षितैरिभ्यै-ग्रामि ग्रामे पुरे पुरे । बाहुयावयैः
 प्रार्थ्यमानान्, दानादानाय चार्थिनः ॥ ८३ ॥ भरतं भरताधीश-मपि जातमजानतः । सुनन्दानन्दनं मन्य-मानान् सर्वजगत्स-
 युम् ॥ ८४ ॥ स्वस्वामिनः भियीकर्तु-मिच्छन्तोऽप्यात्मनोऽसुभिः । जनान् जानपदान् मार्गे-श्वनार्चान् यतयन् मुहुः ॥ ८५ ॥
 समृद्धया स्वःपुरीमख्या-मथ तक्षशिलापुरीम् । प्राप्तान् परिखास्यर्णे-भ्राशुमाकारवेष्टिताम् ॥ ८६ ॥ (पद्भिः कुलकम्) नैकेन
 गच्छदागच्छ-ध्यस्त्यश्वरथपत्तिभिः विस्तीर्णमपि सङ्कीर्णं, राजवर्त्म विभावयन् ॥ ८७ ॥ वक्ष्य वेदेशिकैः पूर्णान्, नानावस्तुभि-
 रापणान् । नृपभान्यैरिहायातां-स्तर्कयंस्तत्तदाकारान् ॥ ८८ ॥ महेश्यान् सवलङ्कारान्, रूपसीभाग्यशालिनः । अष्टोपविष्टां-
 द्विदशा-न्विव पश्यन् सविस्मयम् ॥ ८९ ॥ व्यासेपाद्विस्मृतं स्वामि-वाचिकं च हृदि स्मरन् । सिद्धद्वारमयो राज्ञः, सुवेगोऽगा-
 च्छेनः शनैः ॥ ९० ॥ (चतुर्भिः कलापकम्) जगद्वैतदोर्षार्यै, विपुलेश्वर्यसम्पदम् । आदित्यमिव दुष्पेक्ष्यं,
 निस्सप्लमहःश्रिया ॥ ९१ ॥ कुमारामात्यसामन्त-सांशेः सेवितकामम् । सम्भावयन्तं परितः, सेवकान् स्निग्धया
 दृशा ॥ ९२ ॥ नन्दनं श्रीसुनन्दया, द्विपत्कन्दनिकन्दनम् । राजाज्ञयाऽन्तर्गुक्तोऽथ, स तं राजानमानमत् ॥ ९३ ॥ (विभिविशेषकम्)
 पश्यन् जनोऽयं मन्त्रातु-रिति स्नेहाद्रया दृशा । ससम्भ्रमं तमप्राक्षी-दित्यं श्रीभरतानुजः ॥ ९४ ॥ चतुरङ्गचमूचका-कान्तसर्व-
 मदीश्विनः । अयोध्यायामुपेतस्य, कृत्वा दिग्विजयं चिरम् ॥ ९५ ॥ मेयसीपुत्रपत्निर्वाचैः, परीतस्याद्यजन्मनः । आस्ते विजयिनो
 भद्र !, भद्रं श्रीभरतेशितुः ॥ ९६ ॥ (युग्मम्) चिकीर्षुः स्वनृपोत्कर्ष-मपकर्षं च विद्विषाम् । जगाद गलितक्षोभः, सुवेगः
 पडुवाक्त्वा ॥ ९७ ॥ जनानामपि यस्याज्ञा, वज्रपञ्जस्मृपुषाम् । श्ले नानिष्टमाघातुं, यमराजोऽपि कर्हिंचित् ॥ ९८ ॥

आसमुद्रान्तभूर्भुवु-स्तव तस्याग्रजन्मनः । राजन्वभद्राऽऽरेकोऽपि, कुतस्त्यो वद सम्भवेत् ? ॥ ९९ ॥ (युगम्) परं विधाय
 दिव्यानां, चिरादात्म वेदमनि । मिलनोत्कण्ठया स्नेहात्, तेनाहूता निजानुजाः ॥ १०० ॥ किञ्चित्प्रकलय चित्तान्त-ध्वलीकं
 तेऽग्रजन्मनः । प्रात्रजंस्तातपादान्ते, राज्यमुत्सृज्य सत्वरम् ॥ १ ॥ तद्वियोगाग्निना चित्ते, स भृशं परित्यजते । सांप्रतं
 शीतलकुर्या-स्तत्रं स्वामिलनाम्भसा ॥ २ ॥ समानोदर्य एवासि, सापत्योऽप्यस्य साम्प्रतम् । अन्ययष्टिसमो राज्ये,
 भ्रातृप्रेरुस्त्वमेव यत् ॥ ३ ॥ अग्रजस्य च सोदर्य-वियोगव्यथितात्मनः । मिलनाय विश्विव्याघ्रा-ऽऽगतं तव विलोकयते ॥ ४ ॥
 स निःश्वोऽपि प्रतिष्ठारान्, संव्यते यः स्ववयुभिः । तैः समृद्धोऽप्यवशातः, प्रतिष्ठां तु न विन्दति ॥ ५ ॥ किञ्च-अखण्डशासन-
 स्यास्य, पारुष्यासनेजसः । सेवाहेवाक्तिभिः संवैः, सम्भूय वसुधायैवैः ॥ ६ ॥ महैरनुत्तरैर्पोहाद्, वर्षाणि द्वादशान्वहम् ।
 परखण्डमार्तधर्षा-ऽभिपेक्षो विदधेऽधुना ॥ ७ ॥ (युगम्) यत्सर्वचित्यकुशलो-ऽप्यगास्तत्रापि नाऽनुजः । कैथिदाशङ्करुयते
 सैप, किञ्चिदां फल्हो विधः ॥ ८ ॥ राजन् ! हृदयदाहाय, स तु स्यात्सुहृदां भृशम् । सन्तुष्टानां परापाथै-र्मनस्तोपायन्व
 द्विपाम् ॥ ९ ॥ तत्सार्थीभ्यं सेवस्व, द्रुतमेत्य तमग्रजम् । विद्विषां च विलीयन्तां, मनस्येव मनोरथाः ॥ ११० ॥ विज्ञो
 वदान्यस्तेजस्वी, न्यायनिष्ठः श्रियां निधिः । अग्रजः स्याप्यते स्वामी, स्वर्णं सुरभि तद् ध्रुवम् ॥ १११ ॥ सार्वभौमतयाऽप्यस्य,
 गरियस्या कृता त्रयाः अग्रजे मितयस्नेहं, जनेषु द्योतयिष्यति ॥ ११२ ॥ भ्रातृत्वान्ने विराद्रोऽपि, विधाता नैप विप्रियम् । इति चेतसि मा
 श्वासी-निःस्थाने यव नात्ररुम् ॥ ११३ ॥ आत्मनीनिः सदाराध्यो, निराध्यस्तु न जातु सः।रोपतोपफलं यस्य, विप्रोः साक्षात्समीक्ष्यते
 ॥ ११४ ॥ युद्धे निमित्त्य निःशेषान्, क्ष्माभुजोऽनेन हेलया । आशुद्धिमवच्छेदं, साधिता भारतावनी ॥ ११५ ॥ अयस्कान्तैरिवाऽर्थांसि,

सेवार्थं शूरराजराः । पुण्यैः सकृष्टैराकृष्टा, आयान्ति भरतेश्वरम् ॥ १६ ॥ नृदेवाधासतां मन्ये, तमर्थासनदानतः ।
 श्रीतीर्थममेन्द्रोऽपि, प्रमोदाहृद् मन्यते ॥ १७ ॥ दपचित्तमवजानानः, ससैन्योऽपि रणे ध्रुवम् । उद्वेले तद्वलाम्भौषी,
 सप्तसुष्टिर्भविष्यति ॥ १८ ॥ प्लावयन्तः क्षितिं यस्य, हस्तिनोऽश्वा रथा भटाः । शक्याः स्वलयितुं केन, कल्लोला इव वारिधिः
 ॥ १९ ॥ समापतन्तीः सहसा, शत्रुसेनाः सहस्रशः । एकः सुपेणः सेनानी—रथस्य स्वलयितुं क्षमः ॥ १२० ॥ हेलाहताद्विपच्चक्रं
 यन्मुक्तं वक्रमायुधम् । रोधुं शक्यं न केनापि, कालचक्रमिवापतत् ॥ २१ ॥ वाञ्छिताऽखिलवस्तूना—माकरा यस्य सर्वदा ।
 चरन्ति भाग्यैराकृष्टाः, पदायो निययो नव ॥ २२ ॥ मदुक्तं मन्यसे राजन्, कर्णकद्वपि चेद्वितम् । तर्हि सेवस्य सम्मज-
 ममुमेकाग्रभावतः ॥ २३ ॥ त्वं स्वामिनोऽनुजन्मेति, स्नेहादित्युपदिश्यसे । यथात्मप्रतिभासं तु, कुरु कर्मानुसारधीः ॥ २४ ॥
 एवं सुमेगदूतोक्ती—निशम्य मदुकर्कशाः । जगाद जगतीजानि—रिति गम्भीरमार्पभिः ॥ २५ ॥ सम्पूर्णस्यापि सर्वोद्भिः, सुदूरे
 स्वस्य तस्थुपः । अयो तदन्तिकादासात्, क्षेममश्रो न दृष्यति ॥ २६ ॥ राज्यग्रहणसम्बन्धे—नैव लोभार्त्तचित्तसः ।
 ज्ञातस्वस्याऽनुजस्नेहः, किमेतस्ते मृपोदितैः ॥ २७ ॥ अन्यान्यराज्यग्रहण—व्यग्रत्वादेव सोऽग्रजः । मन्ये कनिष्ठराज्यानि,
 नखगृह्णादियच्चिरम् ॥ २८ ॥ यदयं त्वन्यव्यापार—ऽभावे तान्ययुना हसन् । जडरात्रिः पराहारा—ऽभावे धातूनिवान्तरान् ॥ २९ ॥
 तुच्छेनाप्यग्रजेनाऽस्मा, युध्यतेऽथ कथं हदा ? । दाक्षिण्यादिति निर्लोभाः, प्रात्रजन्ननुजाय ते ॥ १३० ॥ नास्मि ताहवसदाक्षिण्यो,
 निर्लोभप्रकृतिः परम् । लोभाभिभूतस्तदसा—वनात्मशस्तव मधुः ॥ ३१ ॥ इदं पित्राऽर्पितं राज्यं, ममाप्याच्छेत्सुशुद्यतः । भद्र !
 भ्रंशिष्यतेऽवश्य—माल्यगेहदृष्टादपि ॥ ३२ ॥ (युगम्) राज्यादानादनेनैव, बालानामनुजन्मनाम् । कुटुम्बे कलहो

न्यस्त-स्तद्वदोपः कोऽत्र मे ? वद ॥ ३३ ॥ वृद्धस्नेहं लघिष्ठायैव, स्वास्मिन् पश्यन्त्यकृत्रिमम् । तत्ते भ्रमन्ति
 पृष्टस्या, धेनूनामिव तर्णकाः ॥ ३४ ॥ तीर्थेशः परमब्रह्म-स्वरूपः प्रथमः पिता । स्वर्गापवर्गप्रतिभू-रेक एवास्ति नः
 प्रभुः ॥ ३५ ॥ मिथ्याभिमानो भरतो, धान्यकीटस्तु नः प्रभुः । अनया किंवदन्त्यापि, व्रीडाभो हा वयं हृदि ॥ ३६ ॥
 भ्रातृस्नेहादपि कृतां, सेवामस्य मया ध्रुवम् । अवद्धवन्नयकित्वा-द्वदन् वार्यः कथं जनः ? ॥ ३७ ॥ निःस्वने नात्रका-
 भावाद, राज्यं सोढा स चेन्न मे । पट्टखण्डराज्यं तस्येदृक्, सहिष्ये न विशिष्य तत् ॥ ३८ ॥ मन्ये मदर्थमेवाय-मिय-
 द्वैश्वर्यमार्जयत् । सेनानीरिव निर्जित्य, चिरेणाखिलभूयुजः ॥ ३९ ॥ कष्टार्जिताया निर्भाग्यैः, श्रियो भोक्ता भवेत्परः ।
 दलितेक्षो रदुःखा-ज्जिह्वामोति यद्रसम् ॥ ४० ॥ भ्रमापि यदि वृष्णाचो, भवद्भ्रूप इव ध्रुवम् । साधयामि तदा भूमि-
 मामहाहिमवद्विरम् ॥ ४१ ॥ कृपालुचित्तः क्लीवेषु, स्वराज्यमुखतोपभाक् । ग्रहणे परराज्याना-मीदासीन्वयं परं भजे ॥ ४२ ॥
 लोभाभिभूतराजान-स्तं सेवन्तां सहस्रशः । सेवामहे किमर्थं तु, सन्तुष्टमनसो वयम् ? ४३ ॥ यद् दीनमुखत्वा नत्वाऽन्यं, कृत्वा
 चाट्टनि याऽसकृत् । राज्यमप्याप्यते माज्यं, न नस्तेन प्रयोजनम् ॥ ४४ ॥ भक्तिमांस्तातपादेषु, बलभिद् बहु मन्यते । तं
 तदाऽऽद्यसुतत्वेन, वीर्यैश्वर्यगुर्णनं तु ॥ ४५ ॥ तद्वलाब्धौ ससैन्याः स्युः, सक्तुमुष्टिः परे नृपाः । बहवाग्निर्भविष्यामि,
 तेजोभिर्दुस्सहस्त्वहम् ॥ ४६ ॥ राजाऽनुजीविभिर्माना, पुत्रो दाता तथाऽर्थिभिः । सुतरां वर्ण्यमानोऽपि, प्रतियुष्ठां नाधिरोहति
 ॥ ४७ ॥ स्वयं क्लीयस्य यत्सेना-पत्यायुगजादिभिः । बलाधानं तदन्धस्य, प्रदीपोद्द्योतनं पुरः ॥ ४८ ॥ शोभामात्रं हि
 शूराणां, सेनाघाटम्बरं रणे । पले मचञ्ची दोर्दण्डी, सहायो हृदि मन्यते ॥ ४९ ॥ दोर्बलं तु निजभ्रातृ-र्जने नूनं

पुराऽप्यहम् ॥ क्रीडयोद्बालितः सोऽच्यैः, दातथो व्योम्नि यन्मया ॥ १५० ॥ हा मृतोऽथ वराकोऽय-मिति संघापितः सुरैः ।
 पत्न मतिवृद्धीतथ, पाणिभ्याम्लुकम्पया ॥ ५१ ॥ (युगम्) परं साम्प्रतमैश्वर्या-न्तरितस्याऽस्य भूयुजः । तत्सर्वं विस्मृतं
 मन्ये, यदाज्ञापयतीति माम् ! ॥ ५२ ॥ एषैव सेवा क्षेत्रस्य, यदैश्वर्यमियत्सहे । सम्पेपणं हि व्याघ्रस्यै-तदेवाश्रान्ति यत्र सः
 ॥ ५३ ॥ वीरामभिमानी भरतो, मत्सेवामीहितेऽय चेत् । तन्मे सकृद् दर्शयतु, वीरवृत्तिं निजां युधि ॥ ५४ ॥ ततः सुवेगः ।
 वेगेन, गत्वा वृद्धि निजेशितुः । त्वच्छासनं न सहते, पर्योणं कैसरीव सः ॥ ५५ ॥ कुमारामात्यसामन्ताः,
 शीर्षादिति गिरः प्रभोः । संग्रामविशुना हर्षो-ह्यार्सेरेचानुमेनिरे ॥ ५६ ॥ जीवन् मुक्तोऽथाङ्गरेसैः युद्धेऽप्या-
 ग्नाय प्रभोः । धैर्यमालम्ब्य सदसः, सुवेगः सहसोत्थितः ॥ ५७ ॥ नव्यः कोऽयं पुमान् ? दूतो,
 भरतस्यैव को नु सः ? । अग्रजः श्रीबाहुवले-स्तदा स क्वास्ति साम्प्रतम् ? ॥ ५८ ॥ युद्धे
 राज्यमयोध्यायां, किं त्रैपदिनमत्र सः ? । श्रीबाहुवलिमाव्दतुं, सेवां कारयितुं निजाम् ॥ ५९ ॥ स दुर्देववृत्तस्तद्धि, किं
 निजस्यानुगमनः । दोर्वीर्यं त्रिजगज्जेतुं, जानाति नहि मूढधीः ? ॥ १६० ॥ वात्येऽनुभूतं तत्रस्य, ज्ञानमेवाभवत्परम् ।
 विस्मृतं चादुःकृदावयै-रस्याथोत्तेजितस्य तत् ॥ ६१ ॥ नष्टा यास्यन्ति ते युद्धे, सर्वे चादुःकृता ध्रुवम् । सोढा स एकः श्रीबाहु-
 वक्रिबाहुवलाद्वयधाम् ॥ ६२ ॥ मन्त्रणे म्रूपकोऽप्यस्य, तत्किं नास्ते सुयुद्धिदः ? । सन्त्येव सनिवास्तास्य, वहवो युद्धि-
 शालिनः ॥ ६३ ॥ सोऽज्ञात्प्रमीनं कर्मदृक्, तत्त्वर्त्तन् किं न वारितः ? । प्रवर्तितोऽसिंस्तैरेव, यद्वाग्यं नान्यथा भवेत् ॥ ६४ ॥
 तन्मृदेनाधुना नूनं, युतः सिंहेऽथ वोधितः । समीरामभिमुत्सीभूय, ज्वालितथ दवानलः ॥ ६५ ॥ शक्तोऽप्यखण्डं मुखण्डं

जेतुं बाहुवर्लिर्वली । सुखोपविष्टः स्वस्थाने, यदेवं दुर्जनकृतः ॥ ६६ ॥ शृण्वन्नित्युक्तिप्रस्युक्ती-मिथः परिर्जनैः कृताः । अथासी
त्परितं तप्त-शिलापुर्यां चिनिर्धयो ॥ ६७ ॥ (दशभिः कुलकम्) गच्छन्नयेत्थमव्यध्यासी-त्स विपण्णमनाः पथि । अचिमृष्टमिदं
कर्म, भारव्यं भूयुना हहा ! ॥ ६८ ॥ पद्लखड्यूरैः सेव्यस्य, किं न्यूनं भूयुजोऽथ यत् ? । आहृतोऽयं स्वसेवायै, वाहनायेव
केसरी ॥ ६९ ॥ इहा धिक् पण्डितं मन्यान्, मन्त्रिणस्तान् कलागतान् । कर्मव्यस्मिन् सुदुःसाध्ये-ऽयुना येः प्रेरितः मयुः
॥ १७० ॥ भाव्येतन्न शुभावाऽस्य, युक्ततथाय मुञ्चतः । लुच्छन्दरीष्टहीतास्ये, सर्पसेव, यदुच्यते ॥ ७१ ॥ जइ गल्लइ गल्लइ उयरं, पच्चु-
गालिण् गलंति नयणाई । हा विसमा कज्जाई अहिणा लुच्छुन्दरी गहिया ॥ ७२ ॥ गलाऽनेन मिथो भ्रातो-विरोधश्चालितोऽयुना ।
मेत्यवर्णो भावीति, धिर्दौत्यं गुणदूषणम् ॥ ७३ ॥ इत्याद्यनेकसङ्कल्प-विकल्पविधुराशयः । अयोध्यायां क्रमेणेत्य,
इयामास्यः सोऽन्वमत्वशुम् ॥ ७४ ॥ नन्यं तेन पर्यस्त, आगादित्यास्यवीक्षणात् । ज्ञात्वाऽप्यश्रुभित्तद्विते, भरतेशस्तमूचि-
वान् ॥ ७५ ॥ भद्र ! जालामवासाभि-विंस्तीर्णो वद्वक्षवत् । कुशली सवली बाहु-वलीति वद मे मुदे ॥ ७६ ॥
सादरं स्वामिनाऽर्थवं, शृष्टो हृष्टमना मनाक् । सुवेगाः स्पष्टमाचष्टे, विनयायनमच्छिराः ॥ ७८ ॥ नून
यच्चक्रियक्र-पि यज्ञं च यज्ञिणः । भ्रष्टपर्ययचूर्ण, मुष्टिमात्रेण चूर्णयेत् ॥ ७८ ॥ प्रस्तावात्व-
सेनानी-सैन्यादीं वर्णिते मया । क्रिमेतदिति दुर्गेन्द्रा-दिय नक्रं भनक्ति यः ॥ ७९ ॥ पुत्रपीव-
प्रपीत्राद्या, दोष्यन्तो यत्र कोटिशः । कुमाराथ पतद् व्योमा-प्यबष्टुं क्षमा धुयम् ॥ १८० ॥ मन्ये वीराधि-
वीरस्य, तस्य त्वदनुमन्यनः । देयदेवोऽपि हि ऋषिः, स्यादमङ्गलकर्मणि ॥ ८१ ॥ (चतुर्भिः कलापकम्) अथ बाहु-

धलेस्तास्ता, उषावचवचस्ततीः । निवेद्य स्वामिनः सम्प-गिति तत्त्वधुवाच सः ॥ ८२ ॥ बहूक्तः स्वाभिसेवाये, स
 वाग्यैर्दुर्ककेशैः । मन्यते तु न गम्भीर-वेदी गज इवाङ्कुशम् ॥ ८३ ॥ दर्पकण्डूलदोर्दण्डः, स मत्तापी तवाजुजः । युयुत्सया
 समेत्यत्र, न तु सेवाविधित्तया ॥ ८४ ॥ तेजस्विनी महोत्साहाः, सामन्तनृपपत्नयः । तस्याशयान्न भिद्यन्ते, भृशभक्तिभृतः प्रभो !
 ॥ ८५ ॥ युद्धधद्भालवस्तस्य, ज्वलन्ती इव तेजसा । कुमारा द्वेषिभिः सार्द्धं, वैरं कृत्वापि गृह्णते ॥ ८६ ॥ आसतां वेतनव्रतीताः,
 सामन्तनृपपत्नयः । यस्वेष्टं कर्तुमीहन्ते, नूनं प्राणैरपि मजाः ॥ ८७ ॥ भिद्यन्त्याप्यद्रिवास्तव्या, जातु हृष्टयाप्यनीक्षिताः ।
 गुणर्वेदयाः पुरस्तस्य, जिघांसन्ति भवच्चमूम् ॥ ८८ ॥ इष्टं वा जालनिष्टं ते, सत्यमेतत्त्वहं श्रुवे । भिष्यावाक्यैर्न यत्स्वामी,
 वञ्चनीयोऽनुजीविभिः ॥ ८९ ॥ वृचं ज्ञात्वाऽनुजस्येष्टकृ, कुरुन्वाय यथोचितम् । सत्यवाचिकवक्तारो, दूतास्तु नहि मन्त्रिणः
 ॥ ९० ॥ दूतवक्त्रादित्यवज्ञा-वचनान्यनुजन्मनः । निशम्यापि नराधीशो, निर्विपादो जगाद तम् ॥ ९१ ॥ जगज्जीवा-
 ऽतुलसात्र-तेजसोऽस्यानुजन्मनः । शुकमेवान्यराजन्य-शासनाऽसहं ध्रुवम् ॥ ९२ ॥ आलानं शरभः श्रेष्ठः, सिंही-
 ऽन्यभ्यापदस्वनम् । जाल्याश्वथ कक्षाघातं, सहते यत्र कर्हिवित् ॥ ९३ ॥ बलिष्ठेन कनिष्ठेना-ऽगुना श्लाघ्योऽस्मि सर्वया ।
 यद्रीयान् भाल्येको, युजंऽन्यास्मिन् लघीयसि ॥ ९४ ॥ दासाः सम्पत्तयः पुत्रा, पत्नयः सुलभा भुवि । नाप्यते हि क्वचिद्
 वन्धु-विंशित्येष्टग्वलः पुनः ॥ ९५ ॥ यद्य सेवार्थमाहूता, लधिष्ठभ्रातरः पुरा । प्राव्रजन् सहसाऽद्यापि, सा ह्रीर्हिदि
 न माति ये ॥ ९६ ॥ तद् देवमानेप सोऽमंस्त, ममालां भुवि विश्रुताम् । एवमुच्चारवैवर्चियैः, पुनर्गामवमन्यताम्
 ॥ ९७ ॥ सहनेऽस्यागसो लोका, मामशक्तं वदन्तु वा । विरोधं वन्धुना सार्द्धं, विधास्ये नाऽगुना

परम् ॥ ९८ ॥ इति स्वोक्तस्य नृपति—र्युक्ताऽयुक्तविविक्तये । सिग्धदृष्टयाऽथ चक्षिष्ट, सदस्यमुखसम्मुखम्
 ॥ ९९ ॥ अवज्ञया बाहुबलेः, मभोध क्षमया तथा । दूनः सुपेणः सेमानी—स्तदा राजनमित्यवक् ॥ २०० ॥
 दीनदुःस्थार्त्तभीतान्ध—कुणिपङ्गुपु जन्तुपु । दयार्हेणैव युज्येत, क्षमा देव ! क्षमाश्रुनाम् ॥ १ ॥ दोर्वीर्येच्छृङ्खलाथाहा—विद्विषो
 दुष्टुद्धयः । प्रजाहितोद्यतैर्भूयैः, शिक्षणीयास्तु निर्दयम् ॥ २ ॥ दमनं दुष्टुद्धीनां, सदुद्धीनां च पालनम् । आश्रितानां च
 भरणं, राज्ञामेतद्धि लक्षणम् ॥ ३ ॥ यदुक्तम्—शठदमनमशठपालन—माश्रितभरणानि राजचिह्नानि । अभिपेकपट्टवन्द्यो,
 बालव्यजनं व्रणस्यापि ॥ ४ ॥ किञ्च—वित्तैर्भृत्यैः सुतेमिर्वैः, कलशैरपि चाऽसुभिः । महान्तो हि समीहन्ते, तेजो वर्धयितुं
 निजम् ॥ ५ ॥ न्यूनं किं च स्वराज्येन, तवाभूद् देव ! यत्त्वाया- । इयान् दिग्विजयशक्रे, तेजोद्विद्वयथेभ्य सः ॥ ६ ॥
 पराभिभूतैर्भयतः, सुखमुज्ज्वन्ति जीवितम् । कथमप्यात्मभतेजस्सु, मानमूलं हि मानिनः ॥ ७ ॥ महद्भिः सर्वदा सर्वै—रुपार्थिनिजते-
 जसः । योगक्षेमविधिश्चिन्त्यो, धनस्येव वणिग्जनैः ॥ ८ ॥ मृदुता शस्यते स्वामिन्, वणिजां शीतञ्चात्मनाम् । संव तेजःप्रधानानां,
 राजन्यानां च हस्यते ! ॥ ९ ॥ तेजस्विमकृतेः पुंसः, शङ्कन्ते प्रायशो द्विपः । मृदुस्वभावस्तरैरेव, सर्वदा परिभूयते ॥ २१० ॥
 यदुक्तम्—तुल्येऽपराधे सर्वाणु—र्भानुपन्नं चिरेण यत् । हिमांशुमाशु व्रसते, तन्द्रादिमन्ः स्फुटं फलम् ॥ ११ ॥ तवायं
 क्षितिभृन्मौलि—मिदृत्पादस्य भास्वतः । तत्रिधाम्नो ध्रुवं राहु—रिव धामविधातकृत् ॥ १२ ॥ प्रियमाणं वृषैः सर्वं—मौल्यवन्मूर्ध्नि
 शासनम् । अमन्यमानस्ते नूनं, रिपुरेवानुजोऽप्यसौ ॥ १३ ॥ दर्पोविजश्रुजस्थाम्न—स्वामयं च तृणीयते । शाध्यं तद् दुरात्मानं,
 सम्राट् यदसि भारते ॥ १४ ॥ शस्त्रसद्वाऽविशच्चक्र—यपि द्वेषिनिवृदनम् । स्वामिन् मदुक्तमेवार्थं, समर्थयति सम्मति ॥ १५ ॥

अयुक्तं निगदन् किञ्चिद्, भवेयं भरतेश ! चेत् । युक्तया धीनिधयोऽमात्या-स्तदेते वारयन्तु माम् ॥ १६ ॥ तदा न्यगादीर्नीतिप्रः,
 स्वामिने सचिवाग्रणीः । युवतमेवाह सेनानीः, मधुमरुतः पराक्रमी ॥ १७ ॥ वैश्याजन इवाऽस्नेहे, यत्स्नेहोऽसिंमस्तवाञ्जले । नूनं
 तदेकइस्नेह, तालिकावादनं प्रभो ! ॥ १८ ॥ हृदि दुष्टान्मुखे मिष्टा-ञ्जाने वेदयाननादपि । मुखे हृदि च दुष्टोऽयं, कनिष्ठस्तेऽतिरि-
 स्यते ॥ १९ ॥ यत्सर्वेऽस्माशुजां जेतु-र्नेतुश्चास्मिन्पराजयः । उत्तीर्णस्याथ पाथोधिं, गोष्पदे तत्रिमञ्जनम् ॥ २० ॥
 नूनं भ्रात्रा समं योद्धुं, सैन्ययुक्तस्य गच्छतः । अवर्णवादो मे भावी-त्यपि मा धा युधा हृदि ॥ २१ ॥
 सप्तयोर्भगिनीत्वं यद्, घट् भ्रातृत्वं च तद्भुवोः । साक्षौद्वैक्षणत्तद्धि, नाम्नेवास्ते न वस्तुतः ॥ २२ ॥ प्रायः स्वभावात्स-
 र्वेषां, सापलभ्रातरो द्विपः । मिथस्तेजोऽसहिष्णुनां, विशिष्य क्ष्माशुजां पुनः ॥ २३ ॥ आह्लाऽव्यन्तरि भ्रात-र्यपि विद्विपि
 वस्तुतः । लोकैः शार्द्विभ्रातृमते, राज्ञां यथाभिषेणनम् ॥ २४ ॥ तेजोऽप्यानिकरः सद्य-स्तदुच्छेयस्त्वया ह्यसौ । महानर्थय
 विद्विपी, व्याधिश्च यदुपेक्षितौ ॥ २५ ॥ तदा सदस्यैः सामन्त-क्ष्मापात्रैरपरैरपि । स्वाभिभरतैर्महोत्सवै-रियदेव न्यगद्यत ॥ २६ ॥
 सेनापत्यादिभिः स्निग्ध-मपि भ्रातरि भूशुभ्रः । चित्तं विरोधवैस्सप-भित्ति सद्योऽप्यनीयत ॥ २७ ॥ यदुक्तम्-वह्नीनरिन्द-
 चित्तं वकस्वाणं पाणिभं च महिलायो । तत्थय वचंति सया जत्थय युत्तेहि निज्जन्ति ॥ २८ ॥ अथो जिगमिपुर्जेतुं, सामर्पः स
 नृपोऽनुजम् । प्रयाणयिथुनां दृक्तां, निर्बिलभयमयीवदत् ॥ २९ ॥ तद्वै दृक्कानिर्घोष-सङ्केतेन ससम्भ्रमम् । सर्वतोऽपि समागत्य,
 भिल्लितं समलं बलम् ॥ ३० ॥ प्रतिक्रियाणिव राह-स्तत्र शौर्यादिभिर्गुणैः । आदित्ययशःप्रमुखाः, कुमारः क्रोडितोऽ-
 पिलन् ॥ ३१ ॥ स्वामिच्छेपेषु सोत्साहा, दत्तदाहा हृदि द्विपाम् । आवद्धरत्नसुकुटा, भूशुभ्रश्च सहस्रशः ॥ ३२ ॥ संयुक्ताः

जितकाशित्वा-जितमन्य इहापि सः । नरेन्द्रो बहुलीदेश-सीमोपान्तं समागतम् ॥ २५० ॥ (पञ्चभिः कुलकम्) स्वसीमो-
 पान्तमायातं, विजिगीषुमथाग्रजम् । ज्ञात्वा निजचरै राजा, क्लीयान् चानुवल्प्यपि ॥ ५१ ॥ तदेव ढकामाताड्य, संमुखं
 निराग्राव पुरात् । दोषन्तो न सहन्ते हि, स्वसीमाऽतिक्रमं परैः ॥ ५२ ॥ (युगम्) पत्युरेव पुरः काचित्, सद्यःसीमो-
 त्कमरु सुतम् । युधि शीर्षे तथा कुर्याद्, विकल्पो न भवेद्यथा ॥ ५३ ॥ काभ्याह पुत्री वीरस्य, पत्नी चाऽस्मि पुरा सुत ! ।
 तत्तथा युधि युध्येथा, यथा स्यामथ वीरस्यः ॥ ५४ ॥ धृत्वा मां हृदि मा युद्धे, कान्त ! पञ्चात्पदं कृथाः । यन्मे गतिस्त्व-
 मेवात्रा-ऽसुत्र चेति च काप्यवक् ॥ ५५ ॥ कश्चिच्चिचलियुः सैन्ये, स्नेहेन स्वप्रियाश्रुते । पत्रवल्लीं सृजन्नेवं, सहास्यं सुहृदो-
 दितः ॥ ५६ ॥ अथा एवाथ भूयन्ते, नतु नार्यो यदाहवे । द्विपत्न्यद्वाराः सोढव्या-स्तीरेव सममात्माभिः ॥ ५७ ॥ तदाह स्त्री
 काविवद्धा, मार्यन्तेऽथा बलाद्रणे । म्रियन्तेऽनुपतिं यास्तु, स्वरं तासां बलिः क्रिये ॥ ५८ ॥ शौर्यात्कश्चिच्छुः काष्ठ-कृपाणं कम्पयन्
 करे । प्रपान्तं जनसं योद्धु-मेप्याम्यहमपीत्यवक् ॥ ५९ ॥ इत्यश्रुतेजिता मातु-पत्न्याद्यै रणकर्मणि । स्वामिभक्तिमृतः शूरा-धेष्टुस्त-
 म्बु कोटिजः ॥ २६० ॥ संयुक्तः सत्त्वशीर्यद्यै-श्रुतुरङ्गयमूढतः । प्राप सीन्नि स्वदेशस्य, सुनन्दाश्रुरपि द्रुतम् ॥ ६१ ॥
 सन्ध्यावारदार्पभ्या-पुत्तीर्णां संश्रुतौ मिथः । पूर्वापरविवाग्भोधी, अभातां प्रलयोद्यती ॥ ६२ ॥ सर्वराजकसामत्या-चूरै
 सिहरथं सुतम् । अथ चानुवलिनकं, सेनानीत्वे न्यवीविशत् ॥ ६३ ॥ सीवर्णपट्टं चेतस्य, सर्वराजन्यसाक्षिकम् । स मुद्दिन
 न्यस्तवान्मूर्धे, स्वमतापमिव स्वयम् ॥ ६४ ॥ कुमारामात्यराजेषु, सन्मानेन प्रभोस्तदा । सोऽदीपिष्टाधिकं सोम-स्तारकैष्विव
 तेजसा ॥ ६५ ॥ कुमारामात्यसामन्तान्, भरतोऽप्यन्वशाचद्रा । युष्याभिरेषा निःशेषा, साधिता भारतावनी ॥ ६६ ॥

सर्वसाम्रपा, रथिसादिनिपादिनः । लक्षाथतुरशीतिथ, पराऽसष्टपराक्रमाः ॥ ३३ ॥ उच्छाल्योच्छाल्य गृह्णन्तो, व्योम्नि
 श्रवाणि हेलया । भक्ता नितश्रयाः शूराः, पचयथापि कोटिशः ॥ ३४ ॥ (चतुर्भिः कलापकम्) परीतः सर्वसैन्येन, परितः
 क्रम्यन् रिवृन् । चक्रपती चवालाय, बहुलीनीवृतं प्रति ॥ ३५ ॥ सर्वविद्वेषिविध्वंसो—रुण्णोद्यूतत्वरं तदा । चलतोऽस्य
 पुरश्चक्रं, प्राचलद् व्योभवर्त्सनि ॥ ३६ ॥ इत्यरुद्रसंस्मरः; कुत्रायं चलितो वृषः ? । क्षितं निरीक्षितुं स्वीं, निर्गतो भविता
 त्वयम् ॥ ३७ ॥ विद्वेषिपादघटितं, चक्रं किमु परोऽस्य तत् । जेतव्यो भारतेऽप्यस्य, न रियुः कोऽपि वीक्ष्यते ? ॥ ३८ ॥ अथ
 न त्वस्ति जेतव्यः, सत्रानोऽप्यस्य कोऽपि चेत् । तदस्यैवानुजो वाहु-बलिः स बलाभिद्वलः ॥ ३९ ॥ जेतुं तमेव भूमर्तुः, संस्मस्त-
 दसौ युवम् । तदायं कुरुते तूल-भविमृष्टमिदं हहा ! ॥ २४० ॥ यदस्य विजयेऽप्यत्र, मतिष्ठाऽल्पैव भाविनी । महत्त्वहानिर्मेहती, पुन-
 जोतु पराजये ॥ ४१ ॥ अन्यच्च भ्रातृपुत्राया, दक्षैः फचन दुर्नये । शिक्षणीया रहस्येव, द्वयानां लघुताऽन्यथा ॥ ४२ ॥
 आत्मसात्कृतपरुत्तम्ह-राज्यस्यास्य महीभुजः । विनाऽनुजन्मनो राज्यं, न्यूनं नापाऽभवत् किमु ? ॥ ४३ ॥ लोभोऽद्यापी-
 यदैश्वर्यं-भृतोऽप्यस्य हहा क्रियान् । महतामपि वा नूनं, कपायाः सुदुस्त्यजाः ॥ ४४ ॥ तदाऽस्मिंश्चलिते क्षमापे, ग्रामे ग्रामे
 पुरं पुरे । नतानामिति सर्वत्र, गिरः पथि मियोऽभवन् ॥ ४५ ॥ (नवभिः कुलकम्) भूरिभारेण सैन्यस्य, नमयन्
 न्रेपक्रन्तराम् । भ्रमर्दवाग्रनियोपै-योषाऽद्वैतं सृजन् भुवि ॥ ४६ ॥ तृणतोयानि सर्वत्र, सीम्नि दुर्लभयन् बलैः । पुनः
 गुल्भयंस्तानि, दिपत्रास्यमियासिपु ॥ ४७ ॥ कल्यान्तद्युधिताम्भोधि-बेलयेव स्वसेनया । मन्यमानः क्षितिभृतं, द्रुतं श्यामि-
 तमेव तम् ॥ ४८ ॥ कनिष्ठमिञ्जनार्ययो-रुक्लिडतो हडिनो भृगम् । मयापीरनवच्छिन्नै-र्गच्छन् वेगेन वर्त्तमि ॥ ४९ ॥ सर्वत्र

जिनकानित्या-जित्तमन्य इहापि सः । नरेन्द्रो बहुलीदेश-सीसोयान्तं समागम्यत् ॥ २५० ॥ (पञ्चभिः कुलकम्) स्वसीमो-
 पान्नमायातं, विजिगीषुपयाग्रजम् । ज्ञात्वा निजचरं राजा, बलीयान् वाहुवल्यापि ॥ ५१ ॥ तदैव ढक्कामाताढ्य, संसुलं
 निगात् पुरात् । दोषन्तो न सहन्ते हि, स्वसीमाऽतिक्रम परैः ॥ ५२ ॥ (युग्मम्) पत्सुरेव पुरः काचित्, सङ्ग्रामो-
 त्कम्पन् सुनम् । युधि गर्पं तथा कुर्वाद्, विरूढो न भवेद्यथा ॥ ५३ ॥ काप्याह पुत्री वरिस्य, पत्नी चाऽस्मि पुरा सुत । ।
 तनया युधि युज्येथा, यथा स्वामथ वीरम् ॥ ५४ ॥ धृत्वा मां हृदि मा युद्धे, कान्त ! पथात्पदं कृयाः । यन्मे गतिस्त्व-
 मेरात्रा-ऽसुर चेति व काप्यवरु ॥ ५५ ॥ कश्चिच्चिचलिपुः सैन्ये, स्नेहेन स्वमियामुखे । पत्रवर्णी खजनेवं, सहास्यं सुहृदो-
 दितः ॥ ५६ ॥ अथा एवाद्य भ्रूयन्ते, नटु नार्यो यदाहवे । द्विपलहाराः सोढव्या-स्तैरेव सममात्मभिः ॥ ५७ ॥ तदाह स्त्री
 षडिन्द्रा, मर्षित्नेऽभ्या वलाग्रजे । त्रियन्तेऽनुपाति यास्तु, स्वीरं तासां बलिः क्रिये ॥ ५८ ॥ शौर्यात्काश्चिच्छुः काष्ट-कृपाणं कम्पयन्
 करे । मयान्तं जनकं योद्धु-मेव्याम्यहमपीत्यवरु ॥ ५९ ॥ इत्यमुत्तेजिता मातु-पल्याद्यै रणकर्मणि । स्वामिभक्तिभृतः शूरा-श्रेष्ठुस्त-
 म्नु कोटिजः ॥ २६० ॥ संयुक्तः सत्त्वशीर्योद्यै-श्वरुङ्गचमृष्टतः । प्राप सीञ्जि स्वदेशस्य, सुनन्दाशूरापि द्रुतम् ॥ ६१ ॥
 रुन्धवागदयार्पभ्या-बुत्तीणीं संसुतो मिथः । पूर्योपराविवाम्भोधौ, अभातां प्रलयोधती ॥ ६२ ॥ सर्वराजकसामस्या-च्छरे
 सिहरणं सुतम् । अथ वाहुचटिर्नकं, सेनानीत्वे न्यवीविशत् ॥ ६३ ॥ सीवर्णपटं चेतस्य, सर्वराजन्यसासिकम् । स मूर्धनि
 न्यस्तयान्यूर्य, स्वमतापमित्र स्वयम् ॥ ६४ ॥ कुमारामात्यराजेषु, सन्मानेन प्रभोस्तदा । सोऽद्वीपिष्टाधिकं सोम-स्तारकेचिव
 तेजसा ॥ ६५ ॥ कुमारामात्यसामन्तान्, भरतोऽप्यन्यशाचदा । शुम्भाभिरेषा निःशेषा, साधिता भारतावनी ॥ ६६ ॥

भूमिवारिसितीशेष, विद्याधरसुरेषु वा । मतिमल्लः पुनस्तस्यां, कोऽप्यासीद् दोषमतां न वः ॥ ६७ ॥ एर्कं शोऽपि क्षमः क्षेप्तुं,
 युधि योऽशोहिणीर्दिपाम् । आसतां बाहुबलिनः, पुत्रपौत्रादयस्तु ते ॥ ६८ ॥ महोत्साहस्य पादाति-मात्रस्यापि महीजसः ।
 वीर्यधीर्पादिभिर्जानि, तुल्यस्तेषु न कोऽप्यभूत् ॥ ६९ ॥ तत्स एव क्षितौ वीरो, योद्धा सैन्यैः सहास्य यः । सूत्रतं तन्महाहल्स्मी-
 दृष्टौ सञ्चरितं हि यत् ॥ २७० ॥ स्वामिपत्नी रणोद्युक्ति-र्गोदुक्तिक्रमवस्तुतः । सहस्य वल्युद्युः—मानानां ज्ञास्यतेऽधुना
 ॥ ७१ ॥ तदस्मिन्नाहवे बाहु-चलस्य वलीयसः । अयं सुपेणसेनानी-रत्नं क्षात्रमहोनिधिः ॥ ७२ ॥ यक्तः कृतज्ञैर्विक्रान्तैः,
 स्वभोजनियमिच्छुभिः । सर्वकृत्येषु युष्माभिर्-द्वेष्योऽहमिवाधुना ॥ ७३ ॥ (युग्मम्) कुमारमात्यसामन्ता-नित्यादिदृश्य तदैव सः ।
 मौलि मूर्ध्नि सुपेणस्य, सैन्यभारमिव न्यधात् ॥ ७४ ॥ इत्याप्तस्वामिसन्मानः, स सेनानीर्महाबलः । सपभूर द्विगुणोत्साहः,
 सपलोच्छेदकर्मणि ॥ ७५ ॥ अथ तत्सैन्ययोर्योधा, युद्धथद्बालवो मियः । मातः प्रागेव सेनान्या-देशाद्योद्धुं हुढौकिरे
 ॥ ७६ ॥ सद्यग्रामनान्दीनिनद-श्रवणाच्छीर्यशालिनाम् । न सन्नाहाः शरीरेषु-च्छ्वसितेषु मग्नस्तदा ॥ ७७ ॥ गजा
 गर्जैर्यथार्धैः, पद्माः पद्मै रथा रथैः । न्याययुद्धेन तवैत्रं, योधा युयुधिरतराम् ॥ ७८ ॥ दीनवाचोऽन्यमनसो, वदनात्ताडगुलीवृणाः ।
 नदयन्तः पतिताश्चान्न, योधा योर्धनं जञ्जिरे ॥ ७९ ॥ केचिच्च द्विपद्मिनीः, कातरा नष्टुमिच्छवः । भट्टरत्तेज्य मार्यन्ते,
 पितृदंशादिकीर्तितैः ॥ २८० ॥ सदाऽव्येवं द्वये योधाः, स्वस्वस्वामिजनयार्थिनः । युध्यमाना मिथस्तत्र, यद्बोऽपि क्षयं ययुः
 ॥ ८१ ॥ स्वस्वसेनापतिन्यस्त-सर्वकृत्यो परं नृपी । तौ धीरललितां क्षिञ्चि-त्राज्ञासिष्टामपि ध्रुवम् ॥ ८२ ॥
 इयत्प्राणिसयं जाय-मानं मत्साऽथ तत्र तम् । त्रिदशस्तानिष्टत्पर्यं, सल्लुक्म्याः समागमन् ॥ ८३ ॥

मियो जयार्थिनः शूरान्, पुत्र्यमानानथ कुषा । दत्त्वा श्रीऋषभस्याज्ञां, पूर्वं ते विन्यवारयन् ॥ ८४ ॥ तदैवं व्यमृशन् योधा,
 युत्रिष्टुता जिनाशया । अस्मद्दृष्ट्या अमी देवाः, किमुताऽमित्यपासिकाः ? ॥ ८५ ॥ पापैरभीर्भियंस्तेर्वा, वैरं तावदपोष्यत ।
 युदान्तरार्थं तन्वानि—युद्धोत्कृत्तनां हि नः ॥ ८६ ॥ चिरं जय जयेत्याशी—मुँलराः प्रथमं सुराः । भरतेषामुपेत्याथ, विनयेनेत्य-
 मूनिर ॥ ८७ ॥ पदपद्मभक्तस्मार्पि—हृल्लेख्य जित्तेन ते । शृगालीरिव सिंहस्य, युद्धश्रद्धा ह्यपूर्यत ? ॥ ८८ ॥ तत्पूर्त्तये
 वञ्छितेन, कनिष्ठेनापुना समम् । महायुद्धमिदं घोरं, तदारण्यं त्वया ध्रुवम् ॥ ८९ ॥ इदं पुनर्विचारः !, तव नूनं न युज्यते ।
 भुञ्जेन दशिर्णेनतद्, यद्वापमुजकर्त्तनम् ॥ ९० ॥ सार्वस्य युतयोः सर्वे—जनीनमनसस्तु वाम् । युज्यते न विशिष्यार्यं, जन्तुजात-
 स्योपेयमः ॥ ९१ ॥ किञ्च—निर्ममस्य निरीहस्य, राजंस्तस्पर्हितः सुती । राज्यलोभान्न लज्जेथे, युध्यमानो युर्वा मियः ? ॥ ९२ ॥
 नसतत्स्व्येर्निरेत्यस्य, नृपेन्द्रादुपरिच्य ते । किमु नाम विना सेवां, न्यूनमस्यातुजन्मनः ? ॥ ९३ ॥ अकालमलयादस्मात्,
 मग्गतायात्तलोऽपुना । निरर्त्तस्य नराधीन !, राजधानी निजां व्रज ॥ ९४ ॥ समयशः समायातः, समायातवति त्वयि ।
 प्रयाते चानुजोऽप्येप, स्यर्षं पद्महत्यास्यति ॥ ९५ ॥ समस्यारम्भसंरम्भ—निष्टुर्त्तो पुरपोर्भियः । सैन्ययोरुभयोः सद्यः, संहारोऽपि
 निरर्त्तनाम् ॥ ९६ ॥ अकालोपस्थितं पृथ्व्या—मित्यं दाम्पत्यु विद्रवम् । स्वस्थारिणस्तु राजानः, सुखिताः सन्तु च मजाः ॥ ९७ ॥
 श्रिन्दोक्तीरिति श्रुत्वा, यथापे भरतेभ्यः । कोऽन्यो द्विर्त्तपिणो युष्मान्, विना वक्तीति निर्जराः ! ॥ ९८ ॥ परेषां कलहे प्रायः,
 सर्वैः कर्तुर्भूषितम् । यज्जन्तो भिञ्जति शिभं, कोऽपि भङ्गं न तं पुनः ॥ ९९ ॥ युपुस्तुर्नानुजेनाऽस्मि, दोष्मानस्मीति
 गर्हितः । शिष्येन क्षुरिका किन्तु, स्वोदरे स्वर्णमय्यपि ? ॥ ३०० ॥ आददे राज्यमस्मेति, लुब्धथासि न खल्वहम् ।

दित्साभ्यपरमप्यस्य, राज्यमेत्य न तस्य यत् ॥ १ ॥ किन्त्वायातस्य मे वेश्म, कृत्वा दिग्बिजयं चिरात् । अयमागान्मदोन्मतो,
नाग्रजस्यापि मेलितुम् ॥ २ ॥ आगोऽस्याऽवर्णभरित्वात्, सोढवाञ्चितदप्यहम् । स्वामिभक्ताः परं शूराः, सहन्ते
नातुगीविनः ॥ ३ ॥ सहन्ते तेऽप्यथो जातु, शस्त्रसन्नाऽविशत्पुनः । अविशोऽप्य द्विपच्छेदं, चक्ररत्नं न तुष्यति ॥ ४ ॥
न .मां नाम नमस्तेप, दर्पोन्निरभुर्जासः । नाप्येकस्मिन्न नम्रे तु, चक्रमेत्यायुधीकसि ॥ ५ ॥
शस्त्रसन्नाविशत्यस्मिन्, ग्रीढा चातीव चक्रिणः । तन्मया युद्धमारब्धं, विह्वमपि वन्धुना ॥ ६ ॥ युक्तियुक्तं विभाव्योक्तं,
सुरा भरतचक्रिणः । अथ बोधयितुं युक्त्या, श्रीवाहुवलिनं ययुः ॥ ७ ॥ अथ तेषां सुनन्दासू-रपि स्वागतमातनोत् । भ्रमयन्ति
विनर्याचित्या-न्न सन्तो हि गृहागते ॥ ८ ॥ अथाहुर्वलिनं वाहु-वलिनं विनयेन ते । अनर्हः कलहः कोऽय-मग्रजेन तवायुना ?
॥ ९ ॥ कुशलस्य कुलीनस्य, तवाप्यतिवलीयसः । पूज्येऽस्मिन् विनर्याचित्या-चरणं हि विलोक्यते ॥ १० ॥ यतः—
नमन्ति फलिता वृक्षा, नमन्ति कुशला नराः । शुष्कं काष्ठं च मूर्खोऽथ, भज्यन्ते न नमन्ति च ॥ ११ ॥ तदेत्याद्यु भवानेते,
नमस्यार्हं नमस्यतु । न हि जातु शुभोदरकं, पूज्यपूजाव्यतिक्रमः ॥ १२ ॥ आत्मा अप्यद्भुतैश्वर्यं, नमन्ति कुलजाः सदा ।
न तादृशैश्वाभावे-ऽप्यकुलीनास्तु कर्हिचित् ॥ १३ ॥ यदुक्तम्— कोटिद्वितयलाभेऽपि, नतं सद्दंशजं धनुः । अवंशजः
शरःस्तन्धो, लक्षस्यापि हि लिप्सया ॥ १४ ॥ यदि वाऽद्भुतमैश्वर्यं, स्वस्य राजन्तपीहसे । हेलाजिताऽतुलैश्वर्यो, दातुमी-
शस्तदप्यस्ती ॥ १५ ॥ इयच्चाद्भुतमैश्वर्यमर्जितं स्वभुजीजसा । स्वभ्रात्रे संविभाज्यायं, भोक्तुमिच्छुः स्ववत्सलः ॥ १६ ॥
संत्यज्य स्तन्धतां द्रव्य-भावभिन्नां गृहागतम् । सेवस्व स्वाग्रजं सीम्य !, तत्सेवकसुरादुमम् ॥ १७ ॥ अत्रामुत्राशुभोदरकं,

युवयोरारुहवाद्रियम् । मर्यावाजीभक्रोटीनां, संहतिथ निवर्तताम् ॥ १८ ॥ हितशिक्षागिरः सम्यग्, निशम्येति सुपर्वणाम् ।
 वीररिषीरो बहुली-पतिर्गम्भीरमित्यक् ॥ १९ ॥ अधिकाधिकराजश्री-लुब्धो नैकचूर्पैर्हतः । योऽरुमागादयं सार्द्धं, समासीनेन
 चेन्मया ॥ ३२० ॥ तद्वेतेनाग्रजेनापि, युध्यमानस्य मेऽधुना । दूषणं किमु नामात्र ? , सुरा विमृशत स्वयम् ॥ २१ ॥
 जितं च नितकानित्यात्, सर्वत्राप्येव मन्यते । भाद्रत्रष्टेक्षणाः सर्वा, हरिताद्रोगिय क्षितिम् ॥ २२ ॥ अनेनैवाभिमानेन,
 नेतुमागारुच मामपि । दन्तीवादि मदाद्रेचुं, हेलोन्मूलितपादपः ॥ २३ ॥ तदस्यागुमहङ्कार-ज्वरापस्वारमीदृशम् । सुवैद्य
 इव भद्रस्यासि, युधि निर्मित्य हेलया ॥ २४ ॥ गुणैरेवाप्यते गौरै-गौरवं वयसा नतु । सर्वेभ्योऽपि वयोवृद्धा, गौरव्या
 गिरयो न यत् ॥ २५ ॥ शरीरे चिरलघोऽपि, दुर्गन्धस्त्यज्यते मलः । पुण्यं शिरसि सद्यस्कं, मूढनि च धियते जनीः
 ॥ २७ ॥ पितृदत्तानि राज्यानि, वृहज्जानेनाऽनुजन्मनाम् । अमुना तु स्वयं स्वस्य, मागप्याविष्कृता गुणाः ! ॥ २७ ॥
 अपर्योदपिं लुब्धं, निर्दोक्षिण्यं मद्रोद्धतम् । कमाश्रित्य गुणं द्रूत, पथ्यस्थास्तन्नमाम्यहम् ? ॥ २८ ॥ नम्रतापि गुणेष्वेव,
 सुधर्मिभिः शस्यते वृणाम् । गुणाभावे पुनः सापि, दोषोदयोपाय कल्पते ॥ २९ ॥ यदुक्तम्-अर्जयत्यदभ्रतां लक्ष्मीं, गुणं
 मति नमद्रुतुः । विना गुणं नमस्काष्ठे, वक्रं त्वपयशः पुनः ॥ ३० ॥ अनेनाजितमैश्वर्यं, शुज्यमानं न मे मनाक् । मनोमो-
 दाय सिंहस्य, परैर्दचमिवापिपम् ॥ ३१ ॥ पद्लण्डभरतेश्वर्यं, कुर्वतः सर्वमात्मसात् । अमुमेव निग्राह्याश्च, लगत्येका हि मे
 पटी ॥ ३२ ॥ स्वराज्येन स्वदारिद्र्य, सन्तुष्टस्य परं मम । पराश्रियः परस्त्रीथ, तुणवन्मन्यते मनः ॥ ३३ ॥ विपाकं मेल्य
 पापस्य, दुस्तहं हृदये विदन् । दुष्टेत्परेभ्यो निःशङ्कः, राज्यमावकृते हि कः ? ॥ ३४ ॥ संविभागाचिकीर्त्तयं, दृष्टमेपाऽनुज-

न्मु । राज्यादानाय संभासो, निस्तितारायिपुस्तु नः ॥ ३५ ॥ अत्याकृष्टं वृत्त्याद्यु, स्फुटत्यतिष्ठतं पुनः । विपं स्याच्चाति-
मथितं, न वेत्तित्यव्ययं क्रिसु ? ॥ ३६ ॥ आचशेषाऽन्यराजन्य-राज्यो राज्यकृते ह्यसौ । अतिलोभाभिभूतोऽयं, मामप्या-
हृत्यतेऽधुना ॥ ३७ ॥ जाने सद्यनिपणस्य, राज्यदानाय मेऽधुना । प्रतिभूतिरिवाकृष्यानायसावत्र मन्त्रिभिः ॥ ३८ ॥
स्वयं चान्यत्रयोऽनुन्नः, पश्चादद्यापि याति चेत् । तद्यातु कुशलैर्नैप, न लोभो हृदि ये मनाक् ॥ ३९ ॥ मयाऽस्योपेक्षितवास्ते,
राज्यलक्ष्मीरियं ध्रुवम् । अनात्मज्ञं तदद्यापि, युद्धादेनं निपेधत ॥ ३४० ॥ न केनापि सहोदीर्यं, युद्धं कर्हिचिदाददे ।
सुखमाप्तमिदं श्रासं, न मुञ्चे ह्यगतं पुनः ४१ ॥ इति शीर्योर्जितैस्तस्य वचनैर्युक्तिगर्भितैः । सुरा निरुत्तरीभूता, भूयोऽव्येवं
वयापिरे ॥ ४२ ॥ शस्त्रौकसि मवेशाय, चक्ररत्नस्य साम्प्रतम् । युध्यमानस्त्वया सार्द्धं, चक्री केन निपिच्यते ? ॥ ४३ ॥
त्वमप्यमुञ्चनायान्तं, युद्धं नाम न वार्यसे । इदं हि तेजः सत्राणां, यत्सत्राणां कुलव्रतम् ॥ ४४ ॥ सीजन्यशालिनोर्भ्रान्तो-रापि
तद्युवयोर्मियः । नूनं जगदभागेन, युद्धमेतदुपस्थितम् ॥ ४५ ॥ अर्थिताऽर्थप्रथाकल्प !, तथाव्यस्माभिरर्थ्यसे । उत्तमेनाथ
युद्धेन, युध्येषायां युवां मियः ॥ ४६ ॥ लोकद्वयविरोध्येत-ज्जनुजातविघातकृत् । यद्वीर ! युवयोर्बुद्धं, युज्यते
न हि मध्यमम् ॥ ४७ ॥ युद्धं दृष्टयादिभिधात्र, स्वल्पारम्भतयोत्तमम् । ज्ञास्येते वामनेनापि, स्पष्टं जयपरा-
जयी ॥ ४८ ॥ तत्सुरोक्तं बाहुबलिः सानुरुक्त्यः प्रपन्नवान् । साभिमनोऽनुमेनान-स्तत्तथा भरतोऽप्यथ ॥ ४९ ॥
अयोर्ध्वबाहुर्बहुली-पतेर्वेनी द्विपस्थितः । इति न्यवर्त्तयद्योधान्, निजान्युद्योद्यतान् युधः ॥ ३५० ॥ रणकण्डूदोर्दण्डः,
प्राथितादिदशैः प्रभुः । योत्स्यते चरुर्पवाद्य, समं भरतभूशुजा ॥ ५१ ॥ त्तो विद्वेषिषु युद्धे, द्वेषं त्यजत साम्प्रतम् । निवर्त्तयं पुनः

शूराः । क्रूरतसद्ग्रामरुर्षणः ॥५२॥ अदृष्टपूर्वं वचन, स्वामिनो रणकौशलम् । विसयस्मेरनयना-स्तदस्याथाय पश्यत ॥ ५३ ॥
 अयो निवर्तमानस्ते, स्वाम्यादेशेन वेत्रिणा । सोद्वेगं व्यमृशन्नेवं, युद्धोत्कमनसो हृदि ॥ ५४ ॥ चिरं नः पश्यतामासीद्,
 युद्धपर्वदमागतम् । आस्याद् ग्रास इवैतच्छु, दुर्द्वेन हतं हहा ॥ ५५ ॥ न कश्चिद्भरतादन्यो, भरतेऽप्यथवाऽस्ति सः । युद्धाय
 स्वशुनस्याम्ना, मशुमाहास्यते तु यः ॥ ५६ ॥ ततश्चक्रे वृथाऽस्माभि-रियान् शस्त्रपरिश्रमः । मभोग्र्योसोऽपि दायद्वै-रिव
 जग्यश्च हा मुधा ॥ ५७ ॥ मभोरुपस्थिते दैवाद्, रणेऽस्मिन् सह बन्धुना । वैरिविध्वंसनेनाथ, न ह्यभूमोपयोगिनः ॥ ५८ ॥
 तथैव भरतस्यापि, तदा वेत्री स्वसैनिकान् । विद्वेषिविजयोद्युक्तान्, द्राक् प्रासारयद्रणात् ॥ ५९ ॥ अथापसार्यमाणास्ते, तेनादेशेन
 चक्रिणः । इत्थमालोचयन्ति स्म, वृन्दीभूय पदे पदे ॥ ६० ॥ वैरिणः कस्य मन्त्रेण, साम्प्रतं स्वामिना हहा । द्विवाहुमत्रिकेणैव,
 युद्धमेतदमन्यत ॥ ६१ ॥ राज्ञा युध्यात्परस्कार्थं, सङ्गृह्यन्ते हि सेवकाः । दाहाभावाय हस्तस्य, दर्वी च परिवेषणे ॥ ६२ ॥
 स्वयं चेषुध्यते राजा, सेवकेष्वय सत्सवपि । अजागलस्तनमायाः, कस्मै कार्याय तेऽस्य तत् ॥ ६३ ॥ नूनं भृत्येषु नष्टेषु,
 विनष्टेषु जितेषु वा । अङ्गेन स्वामिनो युद्धं, युज्यते नान्यथा पुनः ॥ ६४ ॥ युद्धं च क्वचिदन्यत्र, स्वामिनोऽस्य महीजसः ।
 न स्यात्पराजयारेका, मुक्त्वैकं बहुलीपतिम् ॥ ६५ ॥ यत्तस्यैकाङ्गवीरस्य, पुरो वज्रधरोऽपि न । युद्धे स्यातुमलं धान्य-क्रीटका
 ह्यासतां परे ॥ ६६ ॥ तन्नूनं बलिनाऽनेन, सप्तं न स्वामिनोऽधुना । द्वन्द्वयुद्धं परिणाम-युद्धरं प्रतिभाति नः ॥ ६७ ॥ एवं
 पराजयाशङ्कान्-शङ्कुसङ्कुलचेतसः । सैनिकानिङ्गितैर्ज्ञात्वा, न्यगार्दादय चक्रमृत् ॥ ६८ ॥ युष्माभिनिःसीमस्थाम-धामाभिः
 परितो वृत्तम् । मा यावन्न बालिष्ठोऽपि, योषुः कोऽप्यायथो रियुः ॥ ६९ ॥ तन्नादर्शत दोर्वर्गं, कचिन्मे तत्पराजयम् । शङ्कञ्चेऽत्र भयं

प्रीति-रस्थानेऽपि हि शङ्कते ॥३७०॥ तद् दीवर्षिं पराऽसह्यं, सकृत् पश्यत मेऽधुना । युष्माकं मनसः शङ्का, यथैषाशु प्रणश्यति ॥७१॥ इत्युक्त्वा महतीं गर्ता, खानयित्वा स्वपूर्णेः । सिंहासनं निवेश्याथ, तत्कण्ठे च निविष्टवान् ॥७२॥ लम्बाः सहस्रशो लोह-शृङ्खलाः प्रतिशृङ्खलाः । अयातिनिविहाः पार्णी, चक्रपाणिरवन्धयन् ॥ ७३ ॥ सोऽथ द्वात्रिंशत् भूप-सहस्रानिवमादिशन् । सर्वे सर्वाजसा सर्व-सैन्ययुक्ता महौजसः ॥ ७४ ॥ यूयमाकृष्य गर्तेऽस्मिन्, द्रुतं पातयताऽद्य माम् । मद्भुजौजसः परीसार्थं, नात्राऽवशाच्छलं हि वः ॥ ७५ ॥ दुःस्वप्नश्चात्र यामिन्यां दृष्टोऽस्माभिरीदृशः । सोऽप्येवं प्रतिहन्येत, चरितार्थो-कृतः स्वयम् ॥ ७६ ॥ ईदृक्स्वामिदृढादेरात्, सर्वे सर्ववलेन ते । अथ तच्छृङ्खलाजालं, विलग्याऽऽचक्रुः समम् ॥ ७७ ॥ चक्रिणाय स्वयं पार्णी, वीटिकार्यं प्रसारिते । एतावत्प्रभुराकृष्ट, इत्यमोदन्त ते हृदि ॥ ७८ ॥ अथास्ये वीटिकां क्षेप्यु-मसिन् पथाच्च बालिते । ते सर्वे प्रत्युत्ताकृष्टा, गर्तान्तर्यपतन् द्रुतम् ॥ ७९ ॥ विभाव्येत्यतुलं स्वामि-दीर्घलं मुदिताशयाः । अथाऽत्यजन् हृदः शङ्कां, करेभ्यः शृङ्खलाथ ते ॥ ३८० ॥ अथ तार्वार्षी पूर्वं, इन्द्रयुधोद्यती शुची । जिनाचार्यमर्चितु स्वस्व-देवतासम् जग्मतुः ॥ ८१ ॥ धर्मं न हि महाकार्यो-पातेऽप्युज्जन्ति पण्डिताः । सर्वत्र श्रूयते ह्येवं, ‘ यतो धर्मस्ततो जयः ’ ॥ ८२ ॥ तत्र श्रीऋषभस्वामि-प्रतिमां परमार्हती । तावपूजयतां भक्त्या, दिव्यमाल्याक्षतादिभिः ॥ ८३ ॥ कृतारात्रिरुमङ्गल्य-प्रदीपी विधिनाऽथ ती । श्रद्धया तेनतुस्त्रया-मित्यं स्वामिगुणस्तुतिम् ॥ ८४ ॥ जय प्रथमतीर्थेश !, धर्मरूपीचदेवक ! । दुष्टाष्टाष्टनिर्मुक्त ! मुक्तिसीमान्तनिर्वर ! ॥ ८५ ॥ जय त्रिशुवनाधीश ! केवलज्ञानभासर ! । भवान्भोनिधिनिर्मम-नन्नुनातेरुत्तरक ! ॥ ८६ ॥ तापेत्तीर्णसुवर्णमि !, जय त्रैलोक्यलोचन !, नतमर्यामराधीश !,

विजयस्य वृषध्वज ! ॥ ८७ ॥ इति स्तुत्या मधुं नत्वा, मशेत्साहो महोजसो ! अथ सर्वाङ्गसकब्धौ, तौ युद्धमुचमीयतुः
 ॥ ८८ ॥ अन्योन्यसंमुख्यस्त-निर्मिगिपाख्येक्षणौ । प्रतिश्यास्य ह्यगुद्धं, तत्र तौ सुचिरं स्थितौ ॥ ८९ ॥ सुर्निभस्थैः पृष्ठस्थैः,
 संनिभैश्च सकैतुकम् । अदक्षिपातां मुक्तान्य-व्यापृती योगिनाविव ॥ ३९० ॥ अथ न्यमीलतां चक्रि-चक्षुषी गलदम्बुनी ।
 तीव्रं बाहुबलंशु-स्तेजः सोडुमिवाःक्षमे ॥ ९१ ॥ तदा तत्र जितं बाहु-बलिनोति दिशि ध्वनिः । देवानां चक्रमृत्कीर्ति-मवास्त-
 पटहायितः ॥ ९२ ॥ बले बाहुबलेरासी-द्धर्येकोलाहलो महान् । अभूद्विपादविध्यालं, वक्रं चक्रं च चक्रिणः ॥ ९३ ॥
 वीक्ष्य व्रीढाविलस्तास्यं, तदा भरतभूपतिम् । साभिमानमना बाहु-बलिनोरेवभापत ॥ ९४ ॥ इदं घुणाशरन्याया-ञ्जितं न
 जितमुच्यते । वाग्युद्धेनाथ युध्यस्व, तदुत्तिष्ठ महारुज ! ॥ ९५ ॥ सिंहनादमथाकार्षी-ञ्चक्री हृष्टमना मनाक् । कल्यान्तका-
 लजलद-स्तनितध्वनिसौदरम् ॥ ९६ ॥ रश्मिं नाञ्जीगणन् रथ्या, नाऽङ्कुशं मत्तदन्तितः । ह्याथ न कपाघातं, तेन त्रासा-
 कुलास्तदा ॥ ९७ ॥ महाबाहुर्बाहुवलिः, सिंहनादमथाञ्जितोत् ! । द्यावापृथिव्यौ परितः, पूरयन्तं मतिस्वनेः ॥ ९८ ॥
 प्रतिपाताद् ध्वनेस्तस्य, चक्रम्पि परितोऽपि भूः । चुक्षुभे जलधिः शैला-श्रेणुखेसुथ दिग्गजाः ॥ ९९ ॥ तदा दिवोकसोऽव्या-
 सन् श्रुत्या तमतिदुःश्रवम् । नभस्यकाण्डत्रासाण्ड-स्फोटशङ्काकुलाः क्षणम् ॥ १०० ॥ एवं तौ चक्रतुर्वीरौ, सिंहनादं पुनः
 पुनः । क्रमेणाथमग्नीव, चक्रिणः स त्वर्हीयत ॥ १ ॥ राज्ञोऽतिवलिनो बाहु-बलिनश्च क्रमेण सः । दिनाऽपरार्द्धच्छायिव,
 वर्द्धते स्माऽधिकाधिकम् ॥ २ ॥ जितशक्रीति वाग्युद्धे, बाहुयुद्धचिकीरथ । निजं प्रासारयद् बाहुं, गोपुरस्यार्गलाभिव ॥ ३ ॥
 चक्रिन्बाहुं हुते वाहु-बलिः कमलनालवत् । नभायित्वा निजं वस-सारं प्रासारयद् भुजम् ॥ ४ ॥ सर्वोऽस्मात् नभयिहुं, तसुपालंस्त

चक्रभृत् । अपि चालयितुं स्थाना—च्विरेणाप्यशकृत् तु ॥ ५ ॥ श्यामास्यं भरतं बाहु—युद्धेऽपीति पराजयात् । पुनर्वाहु-
 धन्विः प्रोचे, तेजसामेकशेषधिः ॥ ६ ॥ मैवं वादीस्त्वयाऽत्रापि, काकृतालीयवज्जितम् । आगच्छ मुष्टियुद्धेना—प्यथ युध्यस्व
 भूपते ! ॥ ७ ॥ ततः स मुदितो मुष्टि—युद्धार्थं पुनरुत्थितः । “पराजयो हि स्वादिष्टो, युद्धेऽपि द्यूतवद् भवेत्” ॥ ८ ॥
 कूर्मदिग्गजशेषाहि—चराहादीन् महीभृतः । सोत्कर्षमवदन् भट्टा—स्तदेत्युचितवादिनः ॥ ९ ॥ वज्रसारशरीरेण, यद् बाहुवालिना समम् ।
 वज्रसारवपुश्चक्री, मष्टयुद्धेन योत्स्यते ॥ १० ॥ आहन्यमानाशरण—प्रहारैरसकृत् तयोः । प्रायासिन्मा स्म विश्वियन् सन्धिरेप-
 रसातलम् ॥ ११ ॥ इति सर्वोजसा सर्वे—ऽव्यद्य सम्भूय सर्वतः । सावधानतयाऽद्यत्त, धरणीमननीयसीम् ॥ १२ ॥
 (चतुर्भिः कलापरम्) अथ ती मष्टयुद्धेन, युध्यमानौ महीजसौ । संयुज्येते विद्युज्येते, तत्सणात्कांस्यतालवत् ॥ १३ ॥ उत्स्येतां
 क्षणाद् व्योम्नि, निपतेतां च पक्षिवत् । यञ्चयन्तीं मिथो मुष्टी—रिति चिक्रीडतुश्चिरम् ॥ १४ ॥ (युगम्)
 अथ चक्रिणमुत्तिष्ठप्य, गणिभ्यां बहुलीपतिः । यन्नेषवाऽश्मनो गोलं, सुदूरमुदलालयत् ॥ १५ ॥ अनुजोच्छालितो व्योम्नि,
 दिवं जेतुमिद्य व्रजन् । क्षणात् सोऽदृश्यतां भेजे, धनुर्मुक्त इवाशुगः ॥ १६ ॥ नूनं पुरंलमथायं, चक्रवर्ती मृतो हहा ।
 इतिहाहास्यथासीत्, सैन्ययोरुभयोरपि ॥ १७ ॥ तदा हृदि मुन्नदा—विपादादिति दध्यिवान् । अविचारितकारित्व—मिदं धिग्
 धिरु च पौरुषम् ॥ १८ ॥ क्षत्रश्लाघ्यामिषां धिरु च, परतेजोऽसहिष्णुताम् । यद्भ्रातृनिग्रहान्तोऽयं, विग्रहः समभूगमम् ॥ १९ ॥
 अलं वाऽश्याञ्जुतापेन, पतित्या यावदम्बरात् । खण्ड्यो न भवेत्तावत्, प्रतीच्छाम्यमुमङ्गजम् ॥ २० ॥ इत्यालोच्य नभोन्यस्त—स्थिर-
 दृष्टिस्ततश्चिरम् । स विलोक्य पतन्तं तं, प्रतीच्छ्येत् मुमुचे शनैः ॥ २१ ॥ वरेऽपि भ्रातृस्नेहेन, तेन स्थाम्ना च विस्मिताः ।

तदा बाहुवलेभ्योऽग्नि, पुण्यदृष्टिं व्ययुः सुराः ॥ २२ ॥ अथ तादृक्पराभृति-त्रीदितो भरतः क्रुधा । सुष्टिमहारं सुसुचे,
 द्रान्नाद्भुवन्निशसि ॥ २३ ॥ पनमहारपट् वज्रो, कृतघ्ने चोपकारवत् । दृढोऽपि स परं तत्र, वज्रसारे विह्वलयभृत् ॥ २४ ॥
 पुनरुपसिक्तोपाधि-रथ बाहुवलिर्वेली । मुष्टया चक्रभृतं वक्ष-स्याहत् कुलिशदेश्यया ॥ २५ ॥ तस्यातेन भ्रमश्चक्षु-भरतो व्यथितो
 भुङ्गम् । पेशिष्ट सर्वतो विश्वं, चक्रारुडमिव क्षणम् ॥ २६ ॥ तत्क्षणात्प्रवृत्तयो, मूर्च्छामीलितलोचनः । समं च
 निपपातोर्व्या-मनुजीविजनार्थुभिः ॥ २७ ॥ अथ तं मन्त्रिसामन्तैः, शीलैश्चन्दनाम्बुभिः । सिच्यमानं वीज्यमानं,
 चलच्चेलार्थुर्दुः ॥ २८ ॥ भ्रातृहृत्पेन्द्रवत्पथा-त्तापः स्निग्धाशयोऽग्ने । अपि बाहुवलिः साशु-दृष्टिः स्वयमवीजयत् ॥ २९ ॥
 (युग्मम्) क्षणेनाथासत्तन्यः, किञ्चिदुन्मीलितेक्षणः । उत्तस्यो भरतः सैन्य-हृत्पकोलाहलैः समम् ॥ ३० ॥ वीजयन्तं स्वं चेलेन,
 तदा भृत्यमिमाग्रतः । वीक्ष्य बाहुवलिं ह्रीण-शक्री नीचैर्व्यलोकयत् ॥ ३१ ॥ अथ त्रीढाविलक्ष्मास्यं, तं बाहुवलिःरित्यवक् ।
 नूनं पराजितोऽस्माति, वैदर्ष्यं वीर ! मा स गाः ॥ ३२ ॥ येन निमित्त्य सर्वोर्षी, हेल्यैवात्मसात् कृता । पुरस्तुल्यत्रलस्तस्य, तव
 नास्ते जगत्स्यपि ॥ ३३ ॥ देवात् पराजयेऽप्यत्र, वीर एवासि तद् भुवम् । मथितोऽप्युदधिर्देवा-सुरैर्बुदधि एव यत् ॥ ३४ ॥
 इति मशस्यमानोऽपि, मर्षविद्ध इवाधिकम् । कुब्जशक्ती पुनर्योधुं, दण्डरत्नमुपाददे ॥ ३५ ॥
 साभिमानमना युद्धा-ध्यवसायमयं हृहा ! । अत्राप्यमुञ्चन्मिपतं, भ्रातृहृत्स्यं प्रदास्यति ॥ ३६ ॥
 विमृशन्तमिति स्वान्ते, बहुलीशमथ क्रुधा । दण्डेनाहतवान् मूर्च्छिन, निरपेक्षं नृपाग्रणीः ॥ ३७ ॥ व्यथितस्तेन घातेन, घूर्णमाणेक्षणः
 क्षणम् । शित्नी न्यमज्जदानानु, तदा तक्षशिलापतिः ॥ ३८ ॥ स्वास्थ्यमाप्तः क्षणेनाथ, क्षितेर्निर्गत्य स क्रुधाः । जघान

भरतार्थशं, मूर्ध्नि दण्डेन निर्देयम् ॥ ३९ ॥ वज्रवद् दुःसहेनाथ, तद्घातेनादितो भृशम् । आकण्ठं चष्टचैतन्यः, शविष्टो भरतः
 क्षितौ ॥ ४४० ॥ तदा गाढव्यथावेशाद्, घूर्णमानः स भानुना । मुर्धावशिष्टः सभयं, क्षणं राहुरतर्क्यत ॥ ४१ ॥ चिराच्छीता-
 निलः मास-चैतन्यो निर्गतः क्षितेः । व्युच्छिन्नविजयाशोऽथ, सविपादं स दध्यवान् ॥ ४२ ॥ सुरासुरनराध्यक्षं, हहाऽनेन
 पक्षजसा । जित्वाऽहं पञ्चकृत्वोऽथ, नीतो जीवितसंशयम् ॥ ४३ ॥ तन्नूनं कथमप्याजौ, महाबाहुरयं मया । न जेतुमथ शक्येत,
 चमरेणैव वासवः ॥ ४४ ॥ न दष्टं न श्रुतं चैत-ल्लोके शास्त्रे च कुत्रचित् । राजाधिराजो यच्चक्री, जीयते राजभिः परैः
 ॥ ४५ ॥ अयमेव महाबाहु-शरवर्ती ततः क्षितौ । नूनमेतस्य निर्देश-वर्ती सेनापतिस्त्वहम् ॥ ४६ ॥ इतिचिन्तयत्तश्चित्ते
 सद्दुःखमथ चक्रिणः । चक्राधिष्ठान्मुभिर्देवै-श्रकं पाणौ न्यवेक्ष्यत ॥ ४७ ॥ पाणौ चक्रागमात् स्वस्मिन्, जातचक्रित्वनिश्चयः ।
 पुनर्गतनयाशोऽथ मुमुदे भरतो हृदि ॥ ४८ ॥ आचक्रं तमालोक्य, बहुलीशोऽथ दध्यवान् । न्याययुद्धाध्वनो भ्रष्ट-मिमं हा !
 धिग् दृषायमम् ॥ ४९ ॥ सदग्यानापुर्धैः सार्द्धं, योद्धव्यमिति यन्नयः । मायि दण्डधरे त्वेष, योद्धुं चक्रमुपाददे ॥ ४५० ॥
 विमृशन्तमिति स्वान्ते, भरतस्तमथाव्रवीत् । किञ्चिद्विनाष्टं नाद्यापि, वत्सागच्छ भजस्व माम् ॥ ५१ ॥ भ्रातृहत्यां मुधा मा दा,
 यद्दुच्छेत्तुं मदीद्वतान् । धावमानमिदं चक्र-रत्नं धर्तुं न कोऽप्यलम् ॥ ५२ ॥ तदा बाहुबलिः प्राह, हसन्नीपदवह्मया । भ्रातः
 किं दर्शयस्यस्य, लोहखण्डस्य मे भयम् ? ॥ ५३ ॥ ईदृग्विभीषिष्णतो ये, विभ्यत्यन्ये हि ते नराः । न हीदं तत्क्रपित्यं हि,
 यद्भ्रमर्याति नभस्वता ॥ ५४ ॥ इयद्वलं व्यलोकिष्ठाः, स्वदोष्णोर्विपुलं बलम् । अथास्यापि सकृत्किञ्चिद्, बलं वीर ! विलोक्य
 ॥ ५५ ॥ अथानुजन्मनेत्युक्तो, भरतः कुपितो भृशम् । मूर्द्धोर्ध्वं भ्रमयित्वाशु, चक्रं सर्वजसाऽमुचत् ॥ ५६ ॥

मात्पराजयकालुष्यं, सालितं मयुणाऽयुना । ऊर्ध्वं चक्रभृतः सैन्ये, सानन्दमिति पश्यति ॥ ५७ ॥
 दुरारमयैः शक्त्याद्यै-रिदमिति मयोर्नपुः । तारकं बाहु-वलेर्ध्वं बाहु-वलेर्ध्वं विपीदति ॥ ५८ ॥
 अयुक्तमिदमाचीर्णं, राज्यदुन्नेन नक्रिणा । हाहाकारमिति व्योम्नि, कुर्वोणेषु सुरेषु च ॥ ५९ ॥ विमुञ्चतु सर्वतोऽप्यति-
 स्फुल्लिप्तानेतदापत्तत् । विलोक्याय युनन्दाह-त्रेतस्येवं व्यचिन्तयत् ॥ ६० ॥ (चतुर्भिः फलापकम्) किमेतत् सललयाम्याद्यु,
 दुराराहस्य युद्धैः । मुष्टिमहारैः मसभं, पार्श्वमात्रं पिनमि वा ॥ ६१ ॥ कपोतपोतवत् पणो, घृक्षाम्यागच्छदेय वा ।
 इदमेत्याद्य किं कुर्या-दिति पश्यामि वा सञ्चतु ॥ ६२ ॥ इति चिन्तयतो बाहु-वलेर्निर्भयचेतसः । दस्या मदक्षिणां पशा-
 दगाच्चक्रं पथगतम् ॥ ६३ ॥ अकृत्वाऽर्थमथोऽमोघ-शस्त्रे तस्मिन्नुपागते । इति चक्रधरश्चित्ते, सविपादं व्यभावयत् ॥ ६४ ॥
 निर्दोषिष्यं जगज्जिन्यं, कर्मणीदृष्टं व्यथां हहा । । अथ चाभूल काप्यत्र, कार्यसिद्धिः समीहिता ॥ ६५ ॥ इति नूनं
 श्वाकारानां, पादकेऽपि प्रविष्टवान् । वृष्टिर्नास्तिभिरप्यासीत्, तथ्याऽभूद्धोक्तागीरियम् ॥ ६६ ॥ अर्थेवं विक्रलीभूत-निःशेषो-
 पक्रमोऽनुजे । मीढानिलक्षो भरतः, किं कर्तव्यजडोऽभवत् ॥ ६७ ॥ उपेक्षितधिरं नूनं, भ्रातृभावादयं मया । नोऽद्भस्त्यव्यापि
 पातात्पा, परं मरुतिमात्मनः ॥ ६८ ॥ निरपेक्षमयाहस्य, तन्मुष्टया चूर्णयाम्यमुमु ॥ न हि मत्स्येति मूढात्मा, शरीरानुभवं
 विना ॥ ६९ ॥ एवं हतपतिः क्रोधा-ध्मातोऽथ बहुलीपतिः । भरतं हन्तुमुत्पाद्य, दूरान्मुष्टिमयाचत ॥ ७० ॥ निहन्तुं
 भ्रातारं पातञ्जय फोणकूटादहत् । विमर्शो मनस्येवं, स विवेकबुद्धस्पतिः ॥ ७१ ॥ धिमेतामविमुष्टार्थ-कारितां विभगर्हिताम् ।
 पद-तुमणोऽस्म्येवं, पितृस्यान्वीपमजम् ॥ ७२ ॥ हन्यन्ते भ्रातरोऽप्येवं, यत्र दुर्धैर्नराधिपैः । सायूक्तं नरकान्तं तद्,

राज्यमीदृग् मलीमत्सम् ॥ ७३ ॥ यद्राज्यं माज्यमप्येवं, निहत्याऽग्रजमर्ज्यते । तेन दुष्कर्ममूलेन, न मे नूनं प्रयोजनम् ॥ ७४ ॥ ततो लोभाभिभूतात्मा, वराक्रो मदुपेक्षितः । जीवत्वेप चिरं राज्यं, निःसपत्नं भुनक्तु च ॥ ७५ ॥ वियुक्तः सर्वसावधा-रम्भयोगैरहं पुनः । प्रतिपद्ये पितुः पुण्य-पद्धतिं परमेशितुः ॥ ७६ ॥ इत्यभङ्गुरवैराग्य-रङ्गादालोच्य चेतसि । जिगीपुरान्तरारातीन्, दीक्षामादातुमुद्यतः ॥ ७७ ॥ दूरादुत्पाटितां मुष्टिं, निहतुं भरतेश्वरम् । उद्धर्तुं मूर्धजान् सद्यः, स्वमूर्द्धन्येव सोऽभुचत् ॥ ७८ ॥ (युगम्) अथ सांसारिककेश-रुन्दानिव चिरोद्धतान् । उद्धृत्य स्वशिरःशमथ्रु-कुन्तलान् पञ्चमुष्टिना ॥ ७९ ॥ सुपर्कृतसान्निध्यं, सार्वभौमं महीजसम् । सर्वयुद्धेषु जित्वापि, राज्यश्रीसुखनिःस्पृहः ॥ ४८० ॥ यदीदृशरणारम्भ-संरम्भेऽप्येप सत्वरम् । शान्तस्वभावः समभू-दिदं चित्रमहो महत् ॥ ८१ ॥ एवं सविस्मयेद्वै-वीक्ष्यमाणो नभःस्थितैः । स भजे सर्वसावद्य-विरतिं सत्त्वशेषधिः ॥ ८२ ॥ (चतुर्भिः कलापकम्) अथ सम्प्रत्युपेतस्य, तातपार्थं ममाऽनुजाः । वन्दनीया भविष्यन्ति, ज्ञानिनः पूर्वदीक्षिताः ॥ ८३ ॥ तन्मे नोत्पद्यते यावत्, केवलज्ञानमुज्ज्वलम् । तावदत्रैव तिष्ठामि, त्यक्त्वाहारं चतुर्विधम् ॥ ८४ ॥ विमृश्यैवं बाहुबलिः, साभिमानमना मनाक् । कायोत्सर्गं विधायाऽस्थात्, तत्रैवाऽचलनिश्चलः ॥ ८५ ॥ (त्रिभिर्विशेषकम्) अथ तं देवतादत्त-यतिवेषमत्सरम् । वीक्ष्यात्मारामनसं, ह्रीणश्चक्रीति दध्यिवान् ॥ ८६ ॥ निर्जित्याखिलयुद्धेषु, मामयं स्वभुजीजसा । आत्मसात्कृतमप्येवं, हेलया राज्यमत्यजत् ॥ ८७ ॥ बहुधाऽप्यमुना युद्धे, पराभूतोऽप्यहं पुनः । अद्याप्यखण्डभूराज्य-क्रदाशां न त्यजामि हा ! ॥ ८८ ॥ तदेकस्य जगन्नेतुः, पुत्रयोः पश्यतावयोः । न्यपत्त कर्मवचित्र्या-दुभयोः कियदन्तरम् ! ॥ ८९ ॥ अथाबोचत् स सामन्त-सचिवैः सर्वतो दृतः । निपत्य पदयोः साश्रु-दृष्टि-

स्तस्याऽनुजन्मनः ॥ ४९० ॥ अतिलोभाभिभूतेन, मयेदानीं दुरात्मना । अपराद्धं किमपि यत्, तत् क्षमस्य क्षमापन ! ॥ ९१ ॥
 भानी प्राक्सर्वसोदर्ये-वियोगव्यथितस्य मे । त्वद्वियोगः क्षतसार-क्षेपवद् दुस्सहोऽधुना ॥ ९२ ॥ भ्रातर्भोवृषियोगप्रि-तप्तं सिखत्वा
 तदाशु माम् । सस्नेहग्लिङ्गनालाप-जलैः शीतलयाऽधुना ॥ ९३ ॥ त्वदेकजीविताश्रिताम्, पत्नीपुनानुजोविनः । संभावय
 महावीर !, सकृत्स्नेहार्द्रया दृशा ॥ ९४ ॥ इत्याशुकोऽपि बहुधा, चक्रिणा चाऽपि । सख्यशत्रुहृत्स्वर्णो-लोष्टहृणतृणो-
 ररुः ॥ ९५ ॥ शुभ-यानाधिष्ठोऽयं वासीचन्दनतुल्यहृत् । नासाग्रन्यस्तदृग् नेप-दालोकिएपि सम्मुखम् ॥ ९६ ॥
 (युग्मम्) तमस्ताऽशेषसंसार-व्यासङ्गं चक्रयुत्तदा । विनयावनमन्यौलि-रस्तीपीदिति सादरम् ॥ ९७ ॥ जय भ्रातर्जगद्दीर !,
 सर्वेगानमगित्तर ! । जय तत्त्वज्ञकोटीर !, पापपांशुसमीरण ! ॥ ९८ ॥ जय तातपथा-वन्य !, जय संसारपाराग ! । जय शान्तरसाधार !,
 रागद्वेषवियुक्तहृत् ॥ ९९ ॥ भ्रातृव्यं सोमयशस, स्नेहादाहूय चक्रयुत् । अतिष्ठिपदयो तक्ष-शिलारराज्ये महामहैः ॥ १०० ॥ लोकोत्तरचरित्रेण,
 तेन तस्यानुजन्मनः । हृदि विस्मयमानश्च, राजमानीं निजां ययी ॥ ११ ॥ इत्थं मथमे पुण्यो-पदेशे मयभेगितुः । ब्राह्मी मयुद्धा
 प्राग्गतीद्, भर्तेशसहोदरी ॥ २ ॥ आददाना तदा दीक्षां, सुन्दर्यपि शुभाशया । स्त्रीरत्नं मे भवित्रीति, निषिद्धा चक्र-
 वर्तिना ॥ ३ ॥ आचामाम्भानि दीक्षाया-मतीवोररुण्डिताऽथ सा । पष्टि वर्षसहस्राणि, तनोति स्म निरन्तरम् ॥ ४ ॥ चिरं
 दिग्म्विजयं कृत्वा, भरतोऽथ गृहागत । राज्येऽभिषिक्तः क्षमापालै-र्महैर्द्वादशवर्षिकैः ॥ ५ ॥ निजं कुटुम्बं निःशेषं, निश्चि-
 त्तोऽथ निभालयन् । सुन्दरी सुकृशां वक्ष्ये, हिमप्लुष्टाऽज्जिनीमिव ॥ ६ ॥ स सूपकारानमाक्षीद्, दुर्वलयं किमीदृशी ? ।
 किं भोज्यन्यूनता काऽपि, विद्यतेऽस्मारूपोरुसि ? ॥ ७ ॥ विपमोऽप्यास्तनी कश्चिद्, व्याधिर्वा वाधतेऽधिकम् ? । केनाऽप्येषा

शृण्वन्तर्वा, माननीयाऽपमानिता ? ॥ ८ ॥ (त्रिभिर्विधिपक्षम्) तेऽप्युचुरस्या दीर्घल्ये, नैतत् किमपि कारणम् । प्रव्रजन्ती परं
 देव !, निषिद्धेया यदा त्वया ॥ ९ ॥ ततः ममृति संसार-व्यासव्यासङ्गवर्जिता । आचामाम्कृतपो देहा-न्येषं तनुते
 सदा ॥ ५१० ॥ आरुच्ययाऽथ तत्कार्श्य-हेतुमात्मानमेव सः । जातचित्तानुतापस्तां, सप्रश्रयमभापत ॥ ११ ॥ प्रव्रज्यां प्रति-
 पित्तोस्ते, मोहान्धमनसा मया । अन्तरायस्तदा तेने, तं क्षमस्व शुभाशये ! ॥ १२ ॥ त्वमप्येवं भवाम्भीथी, विपर्ययज्जता
 मया । निमज्जायितुमारब्धा, धिग् ममाऽज्ञानचेष्टितम् ॥ १३ ॥ प्रव्रज्याप्रतिपत्त्यर्थ, तपो ! दुःसाधमीदृशम् । सुम्नु ! साभिग्र-
 हाकार्पी-रक्षो ते भयभीरुता ! ॥ १४ ॥ तत्प्रपद्य पितुः पार्थे, प्रव्रज्यामथ सत्वरम् । उत्तीर्य च भवाम्भीर्थि, परमं पदमा-
 नुहि ॥ १५ ॥ इत्यभद्रगुरुरविराग्या-ऽनुमतिं प्राप्य चक्रिणः । हृद्यमोदत सा बाहं, निधानमिव निर्वनः ॥ १६ ॥ अथ प्रवृ-
 द्भसंवेगा, सा शुभेऽहनि शुभाशया । प्राव्रज्जीत्पित्रुपादान्ते, चक्रिः कृष्टनैर्षहामहः ॥ १७ ॥ साहङ्कारस्य तत्रैव, तस्युपोऽथ रण-
 क्षिणी । श्रीमद्गुरलिनः कायो-त्सर्गनिश्चलेनसः ॥ १८ ॥ वर्षान्ते प्रतिशोषाय, तद्वृत्ताख्यानपूर्वकम् । अमूढलक्षस्ने द्राह्मी-सुन्दर्यो
 मादिणोत्सुः ॥ १९ ॥ (युग्मम्) ततस्ते तत्र सर्पत्र, वीक्षमाणे अपि स्फुटम् । तमरीक्ष्य मभुं तत्र, नक्ष्यते सेत्यतोचताम् ॥ ५२० ॥
 तत्रराशहे वत्से, तं वीक्षयामिति मधुः । तयोः पुनरभित्ताना-ख्यानपूर्वं समादिशत् ॥ २१ ॥ ते चाथाऽग्रहिते तत्र, वीक्ष्यमाणे
 इतस्ततः । यद्वीक्षितानिः परितोऽ-स्याटने वनटक्षत्रम् ॥ २२ ॥ वेष्टिताऽत्रयवं सर्पैः, प्रसर्पद्भिर्वहच्छया । कृपनीढं श्रमणयोः,
 सुभिषस्तः शृण्वन्तिभिः ॥ २३ ॥ वर्षाणीतातप्लेकान्, सहमानं सुदुस्तहान्, । शितिः स्मृतपदं भूमी, दर्भेनद्विद्य निस्सृजेः ॥ २४ ॥
 नानोपसर्गसंमर्ग-ऽप्यन्यत्रयत्रिग्रहम् । नासाग्रन्यस्तद्वृन्दं तं शुनीशमपश्यताम् ॥ २५ ॥ (चतुर्भिः कलापकम्)

साहङ्कारहृदं दूरात्, तं नमस्कृत्य धान्यवम् । परिणामहितां वैते, वाचमेवमावोचताम् ॥ २६ ॥ फरिरुन्ध्याधिरुद्धस्य, केवल-
 ज्ञानमुज्वलम् । भ्रातर्नोत्पद्यते जलु, तदस्माद् द्रुतमुत्तर ॥ २७ ॥ तदा श्रुत्वा स तां स्वस्रो-रुपलक्ष्य च दक्षियवान् ।
 एतत्किमुक्तं साध्वीभ्या-मसम्भान्यमिवाऽधुना ॥ २८ ॥ चिरात्परिहृताऽशेष-सावधस्य मम त्रिया । वने तपस्यतो यज्ञ,
 सम्भवोऽप्यत्र हस्तिनः ॥ २९ ॥ यद्वते वा मुपाऽप्युक्ति-र्नैतयोर्धतनिष्ठयोः । तदत्र किमु तात्पर्यं, ज्ञातमेतन्मयाऽथवा
 ॥ ५३० ॥ व्रतज्येष्ठान् कथं ज्ञान-यतो वन्देऽनुजन्मनः । इति गर्वगजस्कन्ध-मध्याख्य स्थितोऽस्म्यहम् ॥ ३१ ॥ मूढेनेपदहङ्कार-
 पङ्कसम्पर्कतो मया । ईदृक्पवित्रं चारित्रं, हहा धिग् मलिनीकृतम् ॥ ३२ ॥ एतदेव परिज्ञानं, यच्छान्तरसंपेशलम् ।
 नाऽहङ्काररजःपुङ्खे-र्मलिनीकुल्ले मनः ॥ ३३ ॥ दीक्षा क्षणमपि प्रायः, सम्यक्परिणता हृदि । युंसां क्षपयति क्षिप्तं, पापं
 नैरुभवार्जितम् ॥ ३४ ॥ अत एव क्षणेनापि, प्राग् यः मत्रजितो यतिः । सामान्यमपि तं सार्व-भूमसाधुर्नमस्यति ॥ ३५ ॥
 ततस्तेषां महर्षीणां, सर्वेषामनुजन्मनाम् । प्राणिपत्य पदीं सद्यः, शुद्धं कुर्वे निर्गन्तसाम् ॥ ३६ ॥ यदुक्तम्-अभिगमणवन्दण-
 नमंसेणेण पडिपुच्छणेण साहृणं । चिरसंबिअंपि कम्मं, खणेण विरलत्तणमुवेइ ॥ ३७ ॥ इत्यस्ताऽहङ्कृतिर्गन्तु-युत्क्षिपणे च
 संक्रमे । घातिकर्मक्षयात् प्राप, केवलज्ञानमुज्वलम् ॥ ३८ ॥ प्रभुं प्रदक्षिणीकृत्य, केवलज्ञानिपर्षीदि । गत्या न्यपीदक्षिर्बुद्ध-
 मत्तिज्ञोऽथ स केवली ॥ ३९ ॥ प्रतिबोध्य चिरं भव्यान्, प्रसुप्तान् मोहनिद्रया । श्रीगुणादिजिनेशोऽथ, केवलालोकभास्करः
 ॥ ५४० ॥ कुमारो बहुबल्यायाः, सर्वे चाष्टीं सुताङ्गजाः । सिद्धिसौधमलञ्चक्रुः, सर्वैवाष्टापदाऽचले (युग्मम्) ॥ ४१ ॥
 तप्यमाने तपो ब्राह्मी-सुन्दर्यावपि दुस्तपम् । क्षिप्त्वा निःशेषकर्माणि, क्रमाच्चिद्वृत्तिभीयतुः ॥ ४२ ॥ अथ च-नवापि निधयो

यस्य, सञ्चरन्ति पदोरथः । चतुर्दश च रत्नानि, सुरसेव्यानि सन्नानि ॥ ४३ ॥ कोटयः पण्णवतिर्यस्य, ग्रामाः पादातिकास्तथा ।
लक्षाथतुरशीतिश्च, रथसामजवाजिनाम् ॥ ४४ ॥ यं यज्ञा वरिवस्यन्ति, सहस्राः पञ्चविंशतिः । द्वात्रिंशच्च सदा वज्र-
मुकुटाथ महीशुनः ॥ ४५ ॥ चतुःपष्टिसहस्राश्च, भोगभूमिर्वाराङ्गनाः । सपादलक्षप्रमिता, यस्य वाराङ्गनाः पुनः ॥ ४६ ॥
सहस्रा विंशतिर्यस्य, वज्ररत्नादिकाकराः । द्वात्रिंशच्च महादेशाः, सौराज्यमुदितप्रजाः ॥ ४७ ॥ सहस्रा यस्य पट्टत्रिंशद्,
वेलाहूलानिविचभूः । द्वासप्ततिसहस्राणि, सत्पुराणि महान्ति च ॥ ४८ ॥ यस्य पत्तन ४८००० खेदानि, १६००० समृद्धानि
सहस्रशः । महम्न २४००० कर्षट २४००० द्रोणमुल ९९००० संवाधनानि १४००० च ॥ ४९ ॥ ग्रामादीनां च
लक्षणमिदम्— ग्रामो दृश्यादृतः स्यान्नगरसुररुचतुर्गोपुरोद्भासिशोभम् । खेटं नद्यद्विष्टं परिष्टतममितः कर्षटं पर्वतेन ॥ ग्रामियुक्तं
महम्नं दलितदशशतैः पत्तनं रत्नयोनि-द्रोणाख्यं सिन्धुवेलावलयितमथ सम्वाधनं चाद्रिशृङ्गे ॥ ५० ॥ सहस्राः पोडश म्लेच्छ-
भूमिजो यस्य सेवकाः । यस्य चोत्कृष्टमैथर्य-मित्याद्यन्यदपि शितौ ॥ ५१ ॥ स्नातावलिप्तः सर्वाङ्ग-भूपितश्च स चक्रपृत् ।
प्रत्यहं स्वयपुःशोभां, पश्यत्यादर्शसन्नानि ॥ ५२ ॥ तत्रान्यदा-ङ्गुली वीक्ष्य, विच्छायां भ्रष्टमुद्रिकाम् । सर्वाङ्गाभरणान्यप,
कीर्तुकेनामुचत् क्रमात् ॥ ५३ ॥ स्वपुः फाल्गुनत्रष्टा-श्लेषपर्णदुवत्तदा !, तत्र वीक्ष्यातिनिःश्रीकं, व्यपीदद्भरतो हृदि
॥ ५४ ॥ अचिन्तयच धिगहो !, वपुषो भूषणादिभिः । श्रीरहायैव कुड्यस्य, पुस्ताद्यैस्त्रि कर्मभिः ॥ ५५ ॥ अन्तः-
क्षिन्नस्य विष्टायै-र्मलैः श्रोतोर्ध्ववर्षाहिः । चिन्त्यमानं किमप्यस्य, शरीरस्य न शोभनम् ॥ ५६ ॥ वहिः कथञ्चिद् यद्येतत्,
परोच्येत तथापि हि । नैयग्रोधं फलमिव, मध्ये कृमिकुलाकुलम् ॥ ५७ ॥ इदं शरीरं कर्पूर-कस्तुरीप्रभृतीन्पि । दृपयत्येव

पाथोद-यपांस्पूपरश्रुतिव ॥ ५८ ॥ यच्छृणुन्मूल-स्वेदाऽऽमयमयस्य यत् । प्रसाधनं चयुपस्तद्, गृहथोतोऽधिवासनम्
 ॥ ५९ ॥ विरज्य विपयेभ्यो वै-स्तेपे मोक्षफलं तपः । तैरेव फलमेतस्य, जगृहे तत्त्ववेदिभिः ॥ ५६० ॥
 गत्वरेणासुना यच्च, मोक्षः साध्येत साधु तत् । विद्युतेव क्षणाद् दृष्ट-नष्टया वर्त्मवीक्षणम् ॥ ६१ ॥ किञ्च-अरघट्टीघटी-
 न्याये-नीहिरयाहिरे हहा । कुर्वन्तोऽद्यापि संसारे, निविद्यन्ते न जन्तवः ॥ ६२ ॥ शुभश्यानामलजलेः, स्फुरच्चिरिति
 मानसे । प्रक्षालिताखिलमलो, राजहंसोऽभवच्छुचिः ॥ ६३ ॥ ईदृक्श्रीसम्पदाभोग-संयोगेऽपि महापनाः । पद्मपत्रमिवालेप-
 प्रकृतिर्भरेतेश्वरः ॥ ६४ ॥ धृतातपत्रो वारही-वीज्यमानोरुचामरः । सद्यो भावयतीभूतः, केवलज्ञानमाप्तवान् ॥ ६५ ॥
 (युग्मम्) अथात्तयतिनेपथ्यः, कृतज्ञानोत्सवः सुरैः । भव्याङ्गिनाश्विरं चक्री, प्रतिबोध्य ययौ शिवम् ॥ ६६ ॥ कुमारश्चादि-
 त्ययशाः, प्रसुपीत्रः पराकमी । मथानैरभिपिक्तोऽथ, पट्टे भरतभूसुजः ॥ ६७ ॥ प्रस्तावात् मतिबोधोऽन्न, भरतेश्वरचक्रिणः ।
 राज्ञो बाहुबलेब्रीक्षी-सुन्दर्योश्चैवमौच्यत ॥ ६८ ॥ सुतानामष्टनवतैः, मतिबोधविधायिनीम् । ऐहिकामृत्तिकानेक-—दुर्कर्म-
 फलदर्शिनीम् ॥ ६९ ॥ आदिनेतुनिशर्म्यतां, देशनां पापनाशिनीम् । श्रीजिनोपशयर्माय, यत्त्वं भव्यजन्तवः ! ॥ ५७० ॥
 (युग्मम्) आसंस्तीव्रतपोनिष्ठाः, “श्रीतपा” इति विद्युताः । बृहद्रुच्छे गुणश्रेष्ठाः, श्रीजगच्चन्द्रसूरयः ॥ ७१ ॥ आनुपूर्व्याऽ-
 भवंस्तेभ्यो, भाग्यसौभाग्यनिःसमाः । तपागच्छेशितारः श्री-सोमसुन्दरसूरयः ॥ ७२ ॥ युगोत्तमगुणाथासं-स्तपट्टे प्रथि-
 तोदयाः । सहस्राह्वावधानाः श्रीगुनिसुन्दरसूरयः ॥ ७३ ॥ तेनिवांस्तपदाभोज-भ्रमरः सोममण्डनः । एतां त्वान्योपका-
 राय, युगादिजिनदेशनाम् ॥ ७४ ॥ अत्रोत्सवं यदज्ञाना-—ऽनाभोगाभ्यां मयीच्यत । तन्मिथ्यादुक्कृतं भूया-—दर्शितिसद्भादि-

साक्षिकम् ॥ ७५ ॥ शोध्या सुधीभिः साक्षिपं, परोपकृतिकर्मठैः । वाचनीया चिरं चैषा, जयाभ्युदयदायिनी ॥ ७६ ॥
मुनिमुन्दरसूरीन्—पठे विजयिनोऽधुना । थीरल्लशेखरगणा—धीना वः शिवसम्पदे ॥ ५७७ ॥

इति श्रीतपगच्छाधिराजश्रीसोममुन्दरसूरिपिढालङ्कारतपगच्छनायकपरमगुल्श्री—मुनिमुन्दरसूरिविनियवाचनाचार्य—सोम-
पण्डनगणिकृतायां श्रीयुगादिजिनदेशनायां पञ्चम उल्लासः ॥

॥ समाप्तयं युगादिदेशना ॥

ग्रन्थांक	नाम	विमत	ग्रन्थांक	नाम	विमत
१	मौन एकादशी पद्य कथा	०—१—०	१५	लघुप्रवचनसरोध्वार मूल	भेट
२	यवराजर्षि कथा	०—१—३	१६	आवश्यकनिर्मुक्तिदीपिका मा. १	३—८—०
२	प्रक्रिमणसूत्रपदविवृत्ति	०—५—०	१९	प्राचीनसम्प्रदाय पदसंग्रह	०—१२—०
११	पिढाविशुद्धि सटीक	१—१२—०	२०	स्वाध्यायदोहन	०—२—०
१३	विविध प्रश्नोत्तर मा. २	०—३—०	२१	श्रीसिध्याचल महातीर्थदि	०—६—०
१४	सुप्रतन्त्रपिकथा प्राकृत	भेट		स्तवनायलि	